

קלקראת שבת מלכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת וישב

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
16:01	16:11	16:24	16:10	16:05	16:20	16:11	16:23	16:21	16:05	כניסת שבת
17:21	17:17	17:23	17:21	17:20	17:23	17:19	17:21	17:21	17:20	יציאת שבת
17:53	17:54	17:58	17:53	17:58	17:55	17:54	17:56	17:55	17:58	ר"ת

לקראת שבת מלכתא

Dirshu
דרשו ד' ועזון
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

להצטרפות לרשימת התפוצה ולקבלת העלון ישירות לתיבת המייל - צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il

יום חמישי כ"ב כסלו תשע"ז | פניני פרשת וישב | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

התוכחה הנמרצת של ה'דברי חיים' מצאנו לאחד שסירב להתלוות אליו...!

ומדוע בושש רבי ישראל מסלאנט מלהגיע לתפילת 'כל נדרי' כשהקהל הגדול מצפים וממתנים?

כן מצא אפשרות להקדיש מזמנו לאדם הנצרך לחסד!!

הרב בנימין בירנצוויג

"וימצאהו איש והנה תעה בשדה" (בראשית ל"א, ט"ז)

מתגובות טבעיות וספונטניות של אנשים, אנחנו יכולים לבחון את אופיים ותכונותיהם, אבחנה מאד מעניינת בטבעם של אנשים, גילה לנו מרן בעל הדברי חיים מצאנו בפרשת השבוע.

פעמיים מוזכר בפרשיות אלו המילה 'איש' סתם ללא שמו ותוארו, אחד בפרשת וישלח ו"יאבק איש עמו" ואחד בפרשתנו "וימצאהו איש והנה תועה בשדה". וראו זה פלא! בפרשת וישלח, הביא רש"י דברי חז"ל שהכונה לשרו של עשיו, ובפרשת וישב הביא רש"י שהכונה למלאך גבריאל, משום שכתוב אצלו "והאיש גבריאל".

והדברים מתמיהים! מי גילה להם לחז"ל בכל מקום מה כונת המילה איש? הרי זה כתוב כמילה זהה בשתי המקומות, ומדוע במקום אחד הכונה לשרו של עשיו, ובמקום אחר הכונה למלאך גבריאל?

באור נפלא מאד שיש בו אבחנה מדוייקת באופיים ותכונותיהם של אנשים, ביאר מרן הדברי חיים מצאנו, והיה זה כמענה למעשה שהיה, שפעם אחת פנה רבי חיים מצאנו אל אחד מחשובי העדה, וביקש ממנו שיתלווה ויסובב עמו בעיר לקבץ נדבות בשביל יהודי נצרך שירד מנכסיו, אבל הלה לא נענה וטען שאין שעתו פנויה ואין הוא יכול לבטל מתלמודו עבור זה וכו'...

אמר לו רבי חיים מצאנו תוכחה נמרצת, מדוע אצל יעקב אומר רש"י ש'יאבק איש עמו', הכונה לשרו של עשיו, וביוסף אומר רש"י ש'וימצאהו איש' הכונה לגבריאל המלאך? אלא שההסבר לכך פשוט הוא, אצל יעקב מסופר שלאחר שהוא נאבק עם המלאך כל הלילה, ביקש ממנו יעקב טובה קטנה, שיברכהו והמלאך השיב לו שאין שעתו פנויה 'שלחני כי עלה השחר' וצריך אני לומר שירה, אני עסוק באמירת שירה בלימוד תורה... מתשובה זו ברור אפוא שמלאך זה הוא שרו של עשיו, כי כשמבקשים טובה ואז בדיוק צריכים לומר שירה, וללמוד תורה... זה שרו של עשיו! אבל אצל יוסף נאמר 'וישאלהו האיש לאמר מה תבקש?' הוא ראה איש תועה בשדה ושאלו במה אוכל לעזור לך? הרי ברור שהיה זה המלאך גבריאל, שבוודאי היה אומר שירה לא פחות משרו של עשיו, ואף על פי

מעשה נפלא במרן רבי ישראל מסאלנט שארע לפני שנים רבות בעירו סאלנט, והתפרסם מאד בזמנו בכל עיתונות התקופה ההיא ועורר רושם רב.

בליל התקדש יום הכיפורים, כאשר כל העם אנשים נשים וטף עושים דרכם ביראת קודש לבתי הכנסת, כדי לקבל את היום הקדוש והנורא יום הכיפורים בתפילת 'כל נדרי', מתאספים גם בבית כנסת הגדול של העיר סלאנט מאות מתפללים, וממתנים ביראת כבוד לרובם הנערץ מרן רבי ישראל מסאלנט, והנה הזמן חולף, ועוד מעט והיום הקדוש מתקדש, וצריכים להתחיל בתפילת 'כל נדרי' אבל רבי ישראל, בושש מלהגיע. אחר שחיכו עד לרגע האחרון, בלית ברירה התחילו את תפילת 'כל נדרי'. חלף הזמן ואף הגיעה עת תפילת ערבית, ועדיין רבי ישראל לא מגיע. הדאגה אף התחילה לנקר בקרב ליבות המתפללים לשלום רבם. כמה מחשובי הקהל אף סרו לביתו של רבי ישראל לראות האם קרה אולי משהו, אך גם בביתו הוא לא היה...

והנה התחילו גם תפילת ערבית, ולפתע באמצע התפילה נראית דמותו רבת ההוד לבושת צחורים כמלאך ה' צבקות של רבי ישראל, כשהוא ממחר למקומו ומצטרף לתפילת הציבור, כשנהרה של שמחה ודבקות שפוכה על פניו.

לאחר התפילה התברר לכולם את אשר ארע, רבי ישראל בלכתו לבית הכנסת לתפילת 'כל נדרי' כשהוא אחוז הרהורים מתוקף קדושת יום הכיפורים, שמע לפתע קול של תינוק שבוכה מאחד הבתים, דבר הקורה כל יום ולא גורם לאנשים להעצר ובפרט בליל התקדש יום הכיפורים כשכולם ממחרים לבית הכנסת, אבל רבי ישראל בנימי נפשו העדינים, שמע בבכיו של התינוק שהוא זקוק לעזרה, הוא נעמד והמתין מעט לראות אולי אמו תיגש אליו, אבל התינוק המשיך לצרוח. בזריזות ניגש רבי ישראל לכיוון הבית שממנו נשמע הקול. הוא פתח את הדלת והוא מגלה תינוק בן כמה חודשים שוכב בעריסתו כשלידו בקבוק חלב והוא צורח, ולידו יושבת אחותו כבת 6 כשהיא מנממת. התברר שאמם רצתה

המשך בעמוד הבא <<<

משחת הנעליים שמשה לשמן והשרוכים לפתילות

"תראה את עמנו הקדוש, באיזה מצב של סבל איום ונורא הם נמצאים, ומה שמשמח אותם, זה לא חתיכת לחם או מנת מרק, לא מלבוש יפה או מנעל לכף רגלם, אלא קיום מצות הדלקת הנרות עם משחת נעליים ושרוך, מי כעמך ישראל!!!"

הרב ישראל ליוש

"יושב יעקב בארץ מגורי אביו" (בראשית ל"א, א')

גדלותו של יעקב אבינו ניכרת היטב מצרותיו. חיים לא קלים עברו על יעקב, החל מיחסיו עם עשיו, עבור דרך רמאויותיו של חמוי - לבן, סיפור דינה בהמשך, ועולה על כולנה - מכירת יוסף והירידה למצרים.

אך עם כל הנסיונות, אומר החיד"א, נשאר יעקב בשלוותו, לא ניכר בו הייאוש. השברון והדכדוך היו ממנו והלאה, הוא נאחז בכל כוחו באמונה בהש"ת, וכך צלח את חייו בבטחון מוחלט בצור העולמים.

מוסיף החיד"א כי ענין זה אף מרומז במילה 'וישב'. כאשר נצרך את האותיות השניות במילים: יוסף, דינה, עשיו, לבן - שהם סיכום צרותיו של יעקב - נמצא את המילה 'וישב', ללמדך שעל אף היותו שקוע בצרות, דעתו היתה מיושבת עליו.

השבוע חוגגים אנו את חג החנוכה, לפניכם סיפור עוצמתי, מיוחד לחנוכה, המגלה את תעצומות הנפש של גדולי התורה גם בעת צרה.

הימים היו ימי השואה האיומה. המקום - מחנה 'ברגן בלזן'. היהודים היו נתונים בפחד נורא ואיום מהנאצים ימ"ש, מדוכאים מושפלים וכואבים. והנה, עברה שמועה במחנה, שהיום הוא יום ראשון של חנוכה. עז היה חפצם של היהודים לקיים מצות הדלקת נרות חנוכה, אך כיצד יוכלו להדליק אם אין ברשותם לא שמן ולא פתילות? גם לו היו ברשותם מוצרים אלו - היאך יוכלים הם

להשתמש בהם תחת עיניהם האכזריות של הנאצים הארורים ימ"ש, הלא רק יראו את היהודים עוסקים בענייני המצוה - מיד יענישו אותם וייסרו אותם שבעתיים על מכתם.

גם האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל והאדמו"ר מבלוז'וב זצ"ל היו בין יושבי המחנה. בצר ליהודים, באו לפני האדמו"רים ושחו להם את בעייתם, כיצד ידליקו נרות חנוכה בלב התופת?

התייעצו הצדיקים ביניהם, ואחד מהם הציע: "ברשותי ישנה משחת

נעליים, והיא קצת שמנונית, יתכן שהיא תבער קמעא!" שש האדמו"ר השני על הצעת חברו, והציע אף הוא: "אני אתרום לקיום המצוה את שרוך הנעל שלי, והוא יוכל לשמש כפתילה".

שמחו היהודים על 'פתרון' ההדלקה, וסיכמו ביניהם להתכנס בשעה היעודה בפינת המחנה, הרחק מעיניהם המסוכנות של הנאצים ימ"ש כדי לקיים את המצוה.

האדמו"ר מבלוז'וב כווד לברך ולהדליק. בחיל ורטט הוא מברך את שתי הברכות הראשונות, "להדליק נר של חנוכה..." ו"שעשה ניסים לאבותינו..." לפני הברכה השלישית, הוא נעצה, עוצם את עיניו ביתר דביקות, ומתוך כוונה יתירה הוא מברך את הברכה: "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", ומדליק את הנרות בשמחה.

אחר ההדלקה ניגש אליו אחד היהודים המעונים, ושאל אותו: "בשלמא את שתי הברכות הראשונות בירך האדמו"ר טרם קיום המצוה, אבל הברכה השלישית - 'שהחיינו'?! וכי באמת כך הם פני הדברים, על מה 'שהחיינו וקיימנו והגיענו'? לאיזה זמן שמחה הגענו כרגע? להדליק נרות בכזאת עליבות, מתוך כל כך הרבה סבל וייסורים, ובכזה פחד איום ונורא! האם לזאת ייקרא 'שהחיינו וקיימנו'?! הדהד קולו הנשנק מדמעות.

ענה לו האדמו"ר מבלוז'וב בחמימות: "אכן, גם אני הרהרתי באותן מחשבות, ושחתי אודותם לפני ההדלקה עם האדמו"ר מקלויזנבורג, והוא ענה לי שדווקא השנה, ראויה ברכה זו להתברך ביתר שאת וביתר עוז. ראה את עמנו הקדוש, באיזה מצב של סבל איום ונורא הם נמצאים, ומה שמשמח אותם, זה לא חתיכת לחם או

מנת מרק, לא מלבוש יפה או מנעל לכף רגלם, אלא קיום מצות הדלקת הנרות עם משחת נעליים ושרוך, מי כעמך ישראל!! האם לא לזאת יקרא 'שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'!?"

אם בכל שנה מברכים אנו 'שהחיינו' על זמן השמחה שהגענו אליו, הרי שכיום הברכה הינה על קדושת היהודים, שבכל מצב, אפילו הגרוע ביותר, משתוקקים הם לקיים מצוות ולהדליק נרות, זוהי אמונה זכה שקיימת רק אצלנו, עם ישראל".

<< המשך מעמוד קודם

ערבית של היום הקדוש... היה לו לרבי ישראל סיבות רבות שלא לשים כלל לב לבכיו של תינוק, היה לו סיבות רבות למחר ולהזדרז לשירה של כל נדרי בבית הכנסת, לתפילות הנשגבות של התקדש יום הכיפורים, אבל... יהודי היה צריך חסד... השירה התפילות וכל הרגעים הנשגבים יחכו.

לא לחינם היתה נהרה של שמחה ודבקות שפוכה על פניו של רבי ישראל, על שזכה בליל התקדש היום למעשה חסד נשגב ומרומם שכזה!!!

ללכת לתפילת 'כל נדרי' והשאירה את האחות הקטנה לשמור במשך זמן זה על התינוק, אבל היא התנמנמה והתינוק היה רעב וצרח. רבי ישראל כמובן נתן לתינוק את הבקבוק עד שסיימו ונרגע, ופנה ללכת לזרעו, ואז האחות הקטנה התחילה לבכות שהיא מפחדת להשאר לבד בבית, רבי ישראל הרגיעה ואמר לה שהוא מחכה עד שאמה תבוא, וכך בזמן הקדוש ביותר, מצא לו רבן של ישראל זמן לדאוג לחרדתם של שני תינוקות, והכל ברוגע ושלוה יוצאי דופן. ואז לאחר זמן הגיע האמא, ורבי ישראל התפנה בזריזות ללכת לבית הכנסת שם כבר אחזו הקהל באמצע תפילת

משהגיעו הדברים לידיעת האשה, אמרה בעיניים דומעות: "אינני מוכנה שיגישו תביעה נגד בעלי!!!" בני הבית סיפרו לי שעקרת הבית היתה חולה במחלה הידועה רח"ל, ומאז, הלך הגידול והצטמק... הרופאים לא ידעו את נפשם מרוב השתאות...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: "השי"ת עושה לאשה מיוחדת משהו 'בלתי הגיוני!'"

על הניסים ועל הפורקן

התביעה, ולא אשתו של הזקן. משהגיעו הדברים לידיעת האשה, היא שללה את הרעיון באופן נחרץ, ואמרה בעיניים דומעות: "אינני מוכנה שיגישו תביעה נגד בעלי!!!" הרי הוא האדם שהטיב לי לכל אורך שנות חיינו, וכיצד אהיה מוכנה שבגללי יגישו נגדו כתב תביעה??? למרות שהדבר נעשה כדי להחזיר את הבית למצב נורמלי, אני מוכנה להמשיך ולחיות בצורה כזו, עם כל הקושי הכרוך בכך, והעיקר שלא יגישו נגדו שום תביעה!!!"

היו אלו דיבורים של אשת חיל. ביטויים של אשה, המכירה בערכו הרם של בעלה, וגם כאשר הוא נמצא במצב קשה כל כך, חשיבותו אינה יורדת בעיניה, והיא מעדיפה להמשיך ולסבול, ולא לתבוע אותו, גם אם הכל יודעים ומבינים שהתביעה הזו אינה נגדו, אלא נועדה 'לעקוף את הבעיה', ולאפשר לה לחיות חיים תקינים.

אבל הסיפור עדיין לא נגמר. בני הבית סיפרו לי שעקרת הבית היתה חולה במחלה הידועה, רח"ל, ולאחר המקרה הנ"ל, בו סירבה להגיש כתב

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

התפילה 'ואל תשליכנו לעת זקנה', הינה אחת התפילות שהאדם צריך להתפלל אותן בכוונה גדולה במיוחד, ולבקש ולהתחנן מהשי"ת שימי הזקנה יעברו עליו בשמחה ובמנוחה.

הגיעו אלינו בניו של יהודי זקן, וסיפרו שאביהם חלה באלצהיימר. אחת התופעות של המחלה מתבטאת בכך שכל דבר ישן שנקלע לפניו ברחוב - הוא מכניס אותו לביתו, עד שהבית הופך להיות צפוף מאוד, ולאמא שלנו כמעט ואין מקום לזוז בבית...

המצב הגיע לידי אבסורד של ממש, וכשהוא רואה, למשל, מטאטא ישן ברחוב, עגלה שבורה, וכל מיני גרוטאות, הוא מכניס הכל הביתה, וממלא בכך את כל החדרים והמסדרונות, המטבח, ואפילו את חדר השינה...

במצב שבו הוא נמצא, ברור שאין מה לדבר איתו על כך, ואין מה לשכנע את האבא שיפסיק ממנהגו זה. הבנים שואלים מה עליהם לעשות, שכן המצב מחמיר מיום ליום, וקשה מאוד לחיות בצורה שכזו...

אמרתי להם שהפתרון, לכאורה, פשוט. עליהם ליצור קשר עם עובד עירוני, שיבוא ויראה את

המצב בבית. אחר כך יגש העובד לאחד מבתי הדין, ויגיש תביעה נגד הזקן. שכן, האדם מחויב לתת לאשתו מדור לגור בו, ואם המצב הגיע עד כדי כך שהיא אינה יכולה להתגורר בדירה, הרי שבית הדין יחייבו את הבעל לשכור דירה לאשתו.

מימון השכירות יעלה לו כמה אלפי שקלים, "ויכולני להבטיחכם שבכך יסתיים העסק, שכן אביכם לא ירצה להוציא סכום כזה מדי חודש בחודשו...". אמרתי לילדים, הדגשתי שאסור שכתב התביעה יוגש מצד האם, ולכן הם צריכים לגייס את סיועו של העובד, כדי שהוא יגיש את

תביעה נגד בעלה - הלך הגידול והצטמק...

הרופאים לא ידעו את נפשם מרוב השתאות, ולא היה בפייהם שום הסבר הגיוני להצטמקותו של הגידול המסוכן. כאשר שמעתי את סופו של הסיפור, אמרתי לבני הבית: "אמא שלכם עשתה דבר 'לא הגיוני', והסכימה לוותר על התביעה נגד בעלה, מתוך נכונות מלאה להמשיך ולחיות בצפיפות נוראה, לכן גם השי"ת עשה עמה דבר 'בלתי הגיוני', ורפא אותה מן המחלה!"

(מתוך 'קול ברמה' כסלו תשע"ז)

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

המוקד לבני הישיבות מיסודו של ארגון יאדו"י
הישיבה

שבוע לפני חנוכה הגיעה הרבנית קרליץ, אשת החזו"א, ושאלה: "נו, יש חדש עם שמן הזית?" "אוי רבעצין", נאנחה בעלת החנות, "בעלי כבר התייאש מלהשיג את האוצר היקר הזה, בכל הארץ לא מצא ולו טיפה אחת קטנה"...

אחר כך חיפש בעל מלאכה ערבי שיעקור לו את הצינור הימני שמהזיק את המדפים, הצינור תקוע בעומק של מטר בתוך האדמה, והערבי מתחיל לעבוד

ערבית, קרא בעל החנות לאחיו מוטל שיבוא לעזור לו לחלץ את הפחית שנפלה, אולי בכל זאת יצליח להציל מעט מן השמן שהיה בה. ניסו שני האחים לחלץ את הפחית, זה מושך מפה וזה מושך מפה, כמעט שהצליחו, אך הפחית החמקמקה נשמטה מידיהם ונפלה בשנית. אזרו השניים את כוחותיהם, נחושים להציל את המעט שאולי עוד נותר. ניסו וניסו, אך לשוא, הפחית הייתה תקועה עמוק ורחוק, ולא הייתה שום דרך להגיע אליה.

הצטער בעל החנות על אובדן הפחית, אך מיהר להזמין את הרתך שיסתום את הצינורות, וימנע אובדן של רכוש יקר נוסף. השנים עברו חלפו, והמעשה נשכח מליבם של האחים. בינתיים, עבר מקומו של שמן הזית, וירד למדפים הנמוכים יותר.

בשנת תש"ח עם קום המדינה, היה המצב הכלכלי חמור ביותר. בכל א"י לא ניתן היה להשיג שמן זית. מיד אחרי סוכות יצא רבי יעקב לתור את הארץ בנסיון נואש להשיג מעט מן השמן הנכסף עבור נרות החנוכה, אך מסעו היה לריק, טיפת שמן לא נמצאה לו לרפואה.

שבוע לפני חנוכה הגיעה הרבנית קרליץ, אשתו של החזו"א, לגב' שוורץ ושאלה: "נו, יש חדש עם שמן הזית?" "אוי רבעצין", נאנחה בעלת החנות, "בעלי כבר התייאש מלהשיג את האוצר היקר הזה, בכל הארץ לא מצא ולו טיפה אחת קטנה"... הרבנית שבה לביתה בפחי נפש. יומיים לפני חנוכה, שבה הרבנית לחנות ושאלה: "האם כבר הגיע השמן?" "לא, לא הגיע", חוזרת בעלת החנות על דבריה, "כבר אמרתי לך שאין להשיג אותו" הרבנית חוזרת לחנות כעבור חצי שעה ואומרת: "אינני מבינה, בעלי הרב, טוען בתוקף שבחנות של שוורץ יש שמן זית, חייב להיות פה! אולי תחפשי שוב?" "כיצד זה יתכן?" מופתעת בעלת החנות, "הנה, הביטי, כל המדפים פתוחים לפניך"...

בחנות הקטנה, שהכילה מספר כה מועט של מוצרים, ניתן היה לראות בנקל שאין שום פחית של שמן זית על המדפים. הרבנית עזבה את החנות בידיים ריקות. אך גברת שוורץ, שהיתה יהודיה הונגרית בעלת אמונת חכמים חזקה ותמימה, לא אמרה נואש. כאשר שב בעלה מן השיעור הקבוע בדף היומי סיפרה לו את פרטי המעשה, כיצד אמר החזו"א איש בבטחון כה רב כי בחנותם ניתן להשיג שמן זית. הבעל לא ידע כיצד לעזור לה: "מה אפשר לעשות?! השנה אין לי"...

לפתע נזכרה האשה: "האם זוכר אתה? לפני הרבה שנים, כבר אינני זוכרת מתי, נפלה פחית לתוך אחד הצינורות..." המשך בעמוד הבא <<<

הרב ישראל מאיר שושן

"וְיִסְפַּר שֵׁר הַמְּשָׁקִים אֶת חֲלָמֹו לְיוֹסֵף" (בראשית מ', ט') יוסף פותר את חלמו של שר המשקים: שלושת השריגים הם שלושה ימים, "בעוד שלושת ימים ישא פרעה את ראשו והשיבך על כנך" - פרעה יחזיר אותך למקומך הראשון, "ונתת כוס פרעה בידו" - אתה חוזר לתפקידך הקודם "כמשפט הראשון אשר היית משקהו".

לאחר פתרון החלום לטובה, מבקש יוסף משר המשקים: "כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך" - הרי תשוב להיות קרוב למלך, תפגוש אותו מידי יום, אנא בקש עלי בפניו, הזכר גם אותי לטובה, "ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה".

מקשה ר' עקיבא איגה, לכאורה בפסוקים הנ"ל ישנן מילים מיותרות: "ישא פרעה את ראשו" - יחזיר אותך לתפקידך, ומיד אח"כ - "והשיבך על כנך". כפילות נוספת: "ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו" אם אתה חוזר לאותו תפקיד שהיית קודם, ודאי זה "כמשפט הראשון אשר היית משקהו"?!...

ובהמשך - "כי אם זכרתי", למה נכתבה המילה "כי", מדוע לא מספיק לומר "אם זכרתי"? על מנת להסביר את תירוץ של ר' עקיבא איגה, נספר מעשה שהיה בבני ברק לפני קרוב לשבעים שנה עם מרן החזו"א איש זצוק"ל. מרן החזו"א איש היה גר בגבעת רוקח, ליד ישיבת סלבודקא עד שנת תש"ז. (בסוף ימיו עבר לרחוב חזון איש).

בשנת תרח"צ עלה מהונגריה יהודי ירא שמים בשם ר' יעקב שוורץ ז"ל. שפתח חנות מכולת באזור.

לפני חנוכה היו מוכרים בחנות גם נרות ופחיות של שמן זית. שמן הזית היה אז יקר מאוד, וכמעט לא נמצא מי שיקנה אותו. רק מעט אנשים, שהיו מהדרין מן המהדרין היו קונים את השמן היקר. בשנה הראשונה לפתיחת החנות, הביא בעל החנות כחמש פחיות של שמן זית, הוא לא ידע כמה אנשים ירצו לקנות את המוצר היקר הזה. הפחיות של פעם, עשויות היו מפח דקיק, שעלול היה להינזק מכל מכה קטנה, פעמים רבות היו הפחיות נסדקות ותכולתן הייתה נשפכת. רבי יעקב שמר על האוצר היקר במדף גבוה, כדי שלא ייהרס.

יום אחד, הגיע יהודי ירא שמים וביקש לקנות פחית של שמן זית. בדחילו ורחימו עלה רבי יעקב על הסולם וניסה להוריד את הפחית, אך אבוי, תזוזה לא נכונה גרמה לצניחת הפחית הישר לצינורות הגדולים שהחזיקו את המדפים והיו נטועים עמוק באדמה. משום מה כאשר "נבנתה" החנות, לא סגרו את הצינורות למעלה. ההפסד היה גדול. כעת נשארו רק ארבע פחיות. בלילה, לאחר תפילת

מרן החזו"א איש זצוק"ל

כאשר שמע הגר"י צדקה שיש בבית אורז, הורה לאשתו להכין מן האורז הזה את מאכלי השבת. הרבנית הופתעה ושאלה: "ומה יהיה עם מאכלי הילדים ביום ראשון? האם הינך רוצה לסמוך על הנס, ולחשוב שיפול לנו מאכל מן השמים?"

הגאון רבי יצחק זילברשטיין מספר על תגובתו של מרן הגר"ח קנייבסקי, האם מותר היה לגאון רבי יהודה צדקה לסמוך על הנס?

והנה, בשעות הבוקר המוקדמות של יום ראשון, אירע הנס. אורח מבגדד הגיע אל הגר"י צדקה, והביא איתו שק מלא בכל טוב, במאכלים טעימים, וגם באורז.

'מותר היה לו לסמוך על הנס'

שאלתי את גיסי, מרן הגר"ח קנייבסקי, האם אכן מותר לנהוג כך, ולאכול בשבת את האורז, ובאשר למאכלים של ימות החול – לסמוך על הנס? והשיב לי מרן שליט"א: "אמנם במקרה רגיל אסור לעשות כך, אבל במקרה של הגר"י צדקה, יש להמליץ על כך את מה שמובא בחזון איש, בדינו של ילד המשלשל בשבת, שמותר לבשל לו אורז, אבל מי שבוטח בהשי"ת, אין מזניחין אותו, ומותר לו להיכנס לקצת – סכנה, ולא לבשל את האורז,

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל

ולסמוך על הקב"ה".

"אין ספק שהגר"י צדקה השתייך לחבורת הבוטחים בהשי"ת בכל לבבם ובכל נפשם, ולכן מותר היה לו לסמוך על הנס, כמו שאכן אירע", אמר הגר"ח קנייבסקי.

(מתוך 'שמחה בבית', פרקי הדרכה מהגאון רבי יצחק זילברשטיין

בעריכתו של הרב משה מיכאל צורן)

על הניסים ועל הנפלאות

המעשה דלהלן, שאירע אצל רבי יהודה צדקה זצ"ל, התרחש בירושלים. האירועים הבטחוניים סביב מלחמת תש"ח, גרמו למצוקה כלכלית

נוראה בעיה, עד שנוצר מצב שמשפחות רבות נותרו ללא פת לחם. התקופה היתה קשה המצב היה גרוע מאוד.

פעם לפני שבת, לא היה במטבח של הרבנית צדקה ע"ה, ולו מאכל אחד שתוכל להכינו לסעודות השבת. בבית היה רק מעט אורז, אותו ייחדה הרבנית למאכל עבור הילדים ביום ראשון.

כאשר שמע הגר"י צדקה שיש בבית אורז, הורה לאשתו להכין מן האורז הזה את מאכלי השבת.

הרבנית הופתעה ושאלה את בעלה: "ומה יהיה עם

מאכלי הילדים ביום ראשון? האם הינך רוצה לסמוך על הנס, ולחשוב שיפול לנו מאכל מן השמים?"

והגר"י צדקה השיב: "כן. אל תדאגי, יפול לנו מן השמים..."

בני המשפחה אכלו את האורז בשבת, וקיימו מצות עונג שבת, כשראש המשפחה נוסך בהם בטחון בהשי"ת, ומבקש מהם לא לדאוג את דאגת ימות החול.

<<< המשך מעמוד קודם

שולף את הצינור. הצינור יוצא מבטן האדמה, ולפתע, מתגלגלת לה מעדנות על רצפת החנות – פחית שמן זית מלאה וחתומה. פח שמן בחותמו של הכהן גדול, אין שום סדק!

ר' יעקב תופס את הפחית בשני ידיים, משאיר את הערבי עם הצינורות על הרצפה, וביחד עם אשתו הם רצים לביתו של החזו"א: "רביה, הבאנו לכם את שמן הזית!!" החזו"א רואה את השמן ואומר בשמחה: "אמרתם לכם, ידעתי שבחנות של שוורץ נמצא שמן זית".

בני הזוג היו מאושרים. החזו"א שילם להם טבין ותקילין, סכום שכיסה את כל השבירה, ור' יעקב אמר לאשתו: "לפני עשר שנים, לא העלינו בדעתנו, מדוע זה שכחנו לסתום את פתחי הצינורות שבחנות, אך הקב"ה, שמנהל את העולם, ידע גם ידע שבעוד עשר שנים, בשנת תש"ח לא ניתן יהיה להשיג שמן זית, מיד הוא שמר פחית אחת של שמן זית לעושה דברו, לחזו"א. זו גם הסיבה שלא הצלחנו לחלץ אותה משם, כי הפחית הזו היתה כבר שמורה למרן החזון איש!!"

זהו גם תירוצו של ר' עקיבא איגה, יוסף הצדיק פתר לשר המשקים את חלומו, שיחזור להגיש משקאות לפרעה, אך שר המשקים פחד: "כיצד אוכל לשוב ולהגיש משקאות בפני המלך? הרי כאשר אזכר כיצד נזרקתי לכלא בפעם הקודמת – ודאי ארעד מפחד ואשפוך בטעות את המשקה", ענה לו יוסף: "אל דאגה, אתה תשוב להיות שר המשקים, 'כמשפט הראשון אשר היית משקהו, בדיוק באותו בטחון

הקב"ה רצה שיוסף הצדיק יצא מהבור, מיד הוא מפיל את שר המשקים לבור. כאשר יידע שר המשקים מה היתה תכלית כניסתו לבור, יוכל לשוב ולשרת את פרעה ברוגע ובשלווה, 'כראשונה'...

"מי אמר שהיה זה שמן זית?" שאל רבי יעקב בספקנות, "אולי היתה זו פחית של סרדינים? וגם אם כן, הרי ניסיתי בזמנו להוציא אותה בעזרתו של אחי ולא הצלחנו, היום בודאי הכל מלא בחלודה..."

אך האשה לא אמרה נואש: "אולי אתה זוכר באיזה עמוד זה היה?" "אני ממש לא זוכר", ענה הבעל בעייפות, "ומה את רוצה שנעשה עכשיו?"

"יענקל, יענקל", קוראת האשה בעוז, "אם החזו"א אמר – אז יש פה, חייב להיות!"

"האם את מתכוונת לפרק את כל החנות???" שואל הבעל בתדהמה, "כן", עונה האשה בלהט, "בקשתו של החזון איש – שווה כל מאמץ!"

לא נותרה לו כל ברירה, והוא מרוקן בזריזות את המדפים, מביא מברג ומפרק אותם אחד לאחד. אחר כך מחפש בעל מלאכה ערבי שיעקור לו את הצינור הימני שמחזיק את המדפים. הצינור תקוע בעומק של מטר בתוך האדמה, והערבי מתחיל לעבוד.

כעבור שעתיים וחצי, מלאה כל החנות באבק, הכל שבור ומפורק. רבי יעקב, בכוחות משותפים עם הערבי, מוציאים את הצינור מבטן האדמה, אך הצינור – ריק!!

האכזבה רבה. ההרס והבלגן גדולים, והתשלום לבעל המלאכה – גם הוא לא זול.

אבל האשה הצדקת לא מתייאשת: "יענקל, אם לא מצאת בצינור הימני, נסה עכשיו את הצינור השמאלי!" הערבי ממשיך במלאכתו ושובר במלוא המרץ.

אחרי שלוש שעות מסיים הערבי את מלאכתו, וביחד עם הערבי הוא

אחד מהנדיבים רצה לשמח אותו וקנה לו מנורה יקרה מכסף טהור, וביקש שידליק בה נר חנוכה. מרן היה מסופק, מצד אחד רצה לכבדו ולא לפגוע וגם יש בזה הידור מצוה, ומאידך יש לו מנורה שקיבל במתנה אחרי נישואיו מסב אשתו הגה"צ ר' אריה לוי זצ"ל

מנהגי הדלקת נרות חנוכה של מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א

- נר השמש עומד במנורה גבוה יותר משאר הנרות. (עי' מ"ב תרעג ט"ז טעם שיש להניח השמש רחוק משאר הנרות).
- במנורה שלו יש רווח בין קנה לקנה פחות מכדי אצבע. (וא"ל טעמו משום שבמנורה שלו יש כסוי על כל נר ונר והוי ככפה עליה כלי שאין צריך להרחיק אצבע).
- בנוסח הברכות אומה: "להדליק נר של חנוכה". כי כן נהג אביו זצ"ל, ועי' מ"ב תרע"ו סק"א בשם מהרש"ל ופמ"ג.
- ואומר "בזמן הזה" (בחיריק תחת ב') ו"לזמן הזה" (בחיריק תחת ל').
- מדליק תחילה בנר ימין מפני שהוא סמוך לפתח ועובר כסדר, והיינו שלמחר יוצא שמדליק מהנר הישן. עי' שו"ה שם ז' ח' שסידר כל השיטות, ואמר שלולא היה מדליק הנרות סמוך לפתח - היה מדליק משמאל לימין.
- בגמר ההדלקה, קודם שמדליק השמש אומה: "הנרות הללו וכו'". עי' תרע"א ס"ד אחר שהדליק אומר "הנרות הללו", וראינו שפעמים שלא דקדק כ"כ, וכשהחזיק בנר האחרון החל לומר. ועי' מ"ב שם בשם רש"ל שבנוסח הנרות הללו יש ל"ו תיבות וכו' וכן נהג.
- אח"כ מזמר הפזמון "מעוז צור".
- עי' לקט יושר חלק א"ח עמוד קנ"ב בסופו, ובערב שבת לא אומר "מעוז צור" מיד אחרי ההדלקה אלא אומר בסעודת ליל ש"ק.
- כמה מנוסחאות של הפזמון, כפי שמזמר מרן שליט"א: "כרות קומת ברוש ביקש, אגגי בן וכו'". "נקום נקמת דם" עבדיך". "כי ארכה לנו הישועה". בסוף הפזמון מזמר שוב את הקטע הראשון "מעוז צור וכו'". ופעמים הרבה מזמר בביתו על שולחנו, לא ליד הנרות.
- בשנים האחרונות, הרבנית ע"ה הדליקה באחד החלונות מנורה נוספת, בחלון הפונה לצד רה"ר ובלא ברכה, כדי שלא לפגוע באדם שרכש החנוכה למרן שליט"א, ומרן המשיך להשתמש במנורה שהיתה לו. וגופא דעובדא הכי הוה: אחד מהנדיבים של כולל חזו"א (בו למד מרן) רצה לשמח אותו וקנה לו מנורה יקרה מכסף טהור, וביקש שידליק בה. מרן היה מסופק, מצד אחד רצה לכבדו ולא לפגוע וגם יש בזה הידור מצוה, ומאידך יש לו מנורה שקיבל במתנה אחרי נישואיו מסב אשתו הגה"צ ר' אריה לוי זצ"ל, ומצינו כעין זה (בגיטין ס' ב') "מערבין בבית ישן", והרי בזה רגיל תמיד להדליק. לבסוף החליט שימשיך להדליק בישנה וכדי לשמח את הנדיב, אשתו הרבנית ע"ה תדליק בחלון אחר, אחרי שהוא מדליק, ועי"ז התורם יהיה מרוצה. ואכן כך הוה והתורם היה מרוצה.
- פעם אחת כאשר אכלתי אצל מרן סעודה אחת בשבת, ואמר לי שראוי להחמיר שאתן לו פרוטה להשתתף, ונתתי לו ואמר שמקנה לי חלק בשמן ובפתילות, ולא הוסיף בשבילי שמן, ואמר שאיני צריך לשמוע ממנו הברכה כיון שאני מדליק לבד בבית?

מרן הגה"צ קנייבסקי שליט"א

- לימוד רב ומאלף ניתן ללמוד מהתחקות אחר הנהגותיו הקדושות של מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א. להלן סדר הנהגתו בימי החנוכה ובפרט בזמן הדלקת הנרות:
- לומד עד זמן הדלקת הנרות, ומזמן זה ואילך מקפיד שיהיה מי שיזכיר לו להדליק לכשיגיע הזמן, או שלומד מהלכות חנוכה שאז א"צ 'שומר'.
- מדליק עשרים דק' אחר השקיעה וכמו שנהג מרן החזו"א.
- מדליק בפתח ביתו החיצון שמשם נראה לרשות הרבים. (לבית יש ב' פתחים - פתח פנימי ששם נכנסים לבית, וסמוך לו מבחוץ חדר ששם רגילים אנשים להמתין לו וכדו'. לפני חדר זה יש פתח ובפתח זה החיצון מדליק), וסובר שאין להדליק בפתח החצר ולא בכניסה לבנין המשותף לכמה דיירים).
- מניח הנרות בטפח הסמוך לפתח, כשקצה בית המנורה (שבה המנורה) עומד בחלל הפתח ורובו חוץ לפתח.
- לא מדליק בפתח עליית הגג שבביתו. (וטעמו משום שגזירת חשד לא שייך (אצלו) בחלון, ואין החלון שבעליית הגג אצלו פונה לרה"ה. סיפר ששנה אחת הדליק גם בפתח הדירה השניה, אמנם אח"כ חזר בו, וביאר, כי הרי אין הפתח שם לרוב אלא לחדר המדרגות, ומי שעובר שם אלו השכנים שבבנין, והם הרי יודעים שיש לו עוד דירה בצד אחר, ולכן הפסיק להדליק שם).
- כשבנותיו היו קטנות הדליקו עם ברכה עד גיל שמונה בערך. כנראה משום חינוך ולהרגיל אותם במצוות.
- כשילדיו הדליקו בביתו - לא הדליקו כולם באותו מקום, אלא כל אחד בחלון אחר הפונה לרה"ר.
- עי' תרע"א ס"ז שאם יש כמה בני הבית שמדליקים נרות יעשו היכה מדליק הנרות בשמן זית שראוי למאכל, ואמר שאין זה לעיכובא רק להידור.
- וכדעת חמיו מרן הגריש"א שמחמיר שיהי' השמן ראוי למאכל, ומ"מ א"צ לטבול הכוסות כי די שהשמן יהיה ראוי בעצמו למאכל.
- לא נותן מים תחת השמן.
- אין נוהגים בביתו להבהב הפתיחה (מצמר גפן) קודם, כדי שיאחז האור יפה. וא"ל שטעמו מפני שנרות שלנו אין צריך להבהב הנרות, כך סבר החזו"א.
- לא מחליף את הפתילות כל לילה אלא לפי הצורך.
- וראה בשו"ע ובמ"ב סוסי' תרע"ג.
- גובה המנורה מעל ז' טפחים ובתוך י' טפחים.
- קודם הברכות מדליק נר נוסף, מלבד מה שמדליקים בו הנרות כדי שאם יכבה הנר שמדליקים בו יוכל מיד להדליק ולא יהיה הפסק.

לפעמים, כשהיה מדבר עם נערים, היה מסביר: "כל אחד מכם יכול לכתוב 'טבעת החושן', האם חושבים אתם שביום אחד כתבתי ספרי חידושי תורה? התחלתי קצת ועוד קצת, תדעו לכם שהטבע של רוחניות זה הנס, כמו שרואים בחנוכה"

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל, על סגולת ימי החנוכה ומנהגי ההדלקה

ועוד קצת. תדעו לכם שהטבע של רוחניות זה הנס, כמו שרואים בחנוכה שלא היה להם שמן רק ליום אחד ולבסוף דלקו ממנו שמונה ימים. אם אדם ימדוד את עצמו לפי כוחותיו, יכול ללמוד קצת ולא יצא ממנו כלום, אך ברוחניות - הנס הוא הטבע. לכן החמירו חז"ל כל כך בפרסום נס החנוכה משום פרסומי ניסא, כי מה שצריך הוא להבין שהטבע של רוחניות הוא הנס".

רבינו נהג להדליק את החנוכה בחלון ביתו אף שהוא למעלה מכ' אמה, וביאר זאת בכך שהבתים שכנגד ביתו, מצד השני של הכביש, מהם יש פחות מכ' אמה עד ביתו, ועוד טעמים.

רבינו סבור היה שאברכים הלומדים בכלל, יכולים ללמוד סדר שני כרגיל בלי הפסקה ובלי קיצור בזמן הלימוד, וידליקו לאחר שיחזרו לביתם בגמר הסדר, או שהאשה תדליק בבית בזמן, והסביר שבזמננו, אנשים עוברים ושבים ברחובות העיר עד מאוחר בלילה. תחילת זמן ההדלקה אינה אלא הידור מצוה, ואין ההידור כדאי בשביל לדחות ביטול תורה של רבים. (ראה הערה למטה).

כמו כן, נקט רבינו שבחלון ידליק היכן שיש יותר פרסומי ניסא. ואין דין להניח שם דוקא בימין.

*ועי' במאירי שכתב: מה שאמרנו שלא יצא אחר זמן זה (חצי שעה ראשונה) ידי הדלקה בזמנה, יראה לגדולי הדור שלפנינו, שלא נאמר אלא לאותם הזמנים שהיו מדליקים מבחוץ וצריך היכר לעוברי דרכים, אבל בזמן הזה, הואיל ואין אנו צריכים אלא להיכר בני הבית, ידליק מתי שירצה. וגדולי הצרפתים התיירו אפילו עד שיעלה עמוד השחר, וכן נוהגים שם בני ישיבה להדליק אחר שעומדים מבית המדרש.

(מתוך 'מגדלתו ומרוממתו')

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל

"וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו"

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל היה מעורר על סגולת ימי החנוכה, לעליה בתורה שכן סודות התורה נמסרו למשה רבינו בחנוכה (כידוע בשם החת"ס), והביא מה שכתוב בספרים, שאת עיקר חידושי הגדולים שהחתם סופר חידש, היו בחנוכה.

רבינו היה מביא בשיחתו, במסיבת חנוכה, את דברי ה'פרי מגדים' שהיוונים לא רצו לבטל סתם את ישראל מתלמודם, אלא הם רצו שלא יעסקו בחכמת התורה. וז"ל הפמ"ג: (א"א תר"ע בפתיחה) "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך, זה מחמת קנאה, כי אין חכמה כחכמת התורה, וזדים ביד עוסקי תורתך, על דרך הלשון 'אקבו' לעסוק בדברי תורה שנצטוונו לעיין ולפלפל בה, א"כ מסר הקב"ה אותם ביד 'עוסקי תורתך וששים בפלפולה' כמאמר החכם כי מי שלא טעם טעם שמחת התרת הספיקות לא טעם טעם שמחה מעולם".

היוונים רצו להשכיח את דקות ההבנה הצרופה בתורה, שכן אם לא לומדים בעמקות חסר את עיקר השלמות של הלימוד. לכן דווקא בחנוכה יש ללמוד בעיון והעמקה.

מרגלא בפומיא לומר לצעירים: "דעו לכם, שכל אחד ואחד יכול להיות תלמיד חכם, להיעשות ראש ישיבה ולחבר ספרים של חידושי תורה". לפעמים, כשהיה מדבר עם נערים וילדים, היה מדבר איתם בשפה פשוטה ומובנת להם: "כל אחד מכם יכול לכתוב 'טבעת החושן', האם חושבים אתם שביום אחד כתבתי ספרי חידושי תורה? התחלתי קצת

<< המשך מעמוד קודם

עי' פמ"ג בא"א סי' תרע"ח סק"ג. ועי' עוד בשו"ה תרע"ז ג' פרטי דין אכסנאי שמקנים לו חלק בשן וכו', וא"ל הטעם שאינו מוסיף כי אין מקום בכוס השמן שלו לשמן יותר מהשיעור, ואם היה מקום יותר היה מוסיף.

- במוצאי שבת של חנוכה מבדיל תחילה, ומיד מדליק הנרות.
- במוצש"ק חנוכה כשהתפלל ערבית בביתו במנין אמרו "ויתן לך" כרגיל. ואמר שהחזו"א כיון שהיו מתפללים בביתו - הדליק קודם "ויהי נועם" והבדלה, כי היה תוך חצי שעה מצאת שבת ואח"כ חזר להתפלל, ואמרו גם "ויתן לך" כי סבר שכיון שבין כה שאר הציבור לא יספיקו להדליק תוך חצי שעה מצאת השבת, מוטב שיאמרו "ויתן לך", ובסוף ימי חזר בו והדליק אחר הבדלה וקודם "ויהי נועם", ועי' סי' תרפ"א ס"ב ומ"ב.

- בברכת המזון, בנוסח על הניסים אומר "ועל הניסים" (ולא על).
- עי' שו"ת ר"ס תרפ"ב.
- אומר "ועל הגבורות ועל התשועות ועל הנפלאות ועל הנחמות ועל המלחמות וכו'".

(וכ"ג אביו זצ"ל. וראה בסיפורים נוסח ספרד נוסח כזה (ובאמת שאביו מרן הקה"י זצוק"ל התפלל חלק מהתפילה בנוסח ספרד כמנהג אבותיו, אבל את בנו מרן שליט"א לימד להתפלל בנוסח אשכנז).

- מחלק לנכדים דמי חנוכה. ונותן דמי חנוכה בנר חמישי, שאינו יוצא לעולם בשבת, וכן עשה אביו, ואמר לי טעם המנהג בזה, כי נהגו העניים לסובב על הפתחים בחנוכה (הובא בשו"ה עת"ר י"ב), וכיון שהיו העניים מתביישים היו שולחים את ילדיהם, וכיון שהילדים התביישו שדוקא הם מקבצים - נהגו לתת לכל הילדים כדי שלא יתביישו העניים, וזה מקור המנהג לתת דמי חנוכה. ואמרו שגם סבתו (אמו של מרן החזו"א זל"ה) נתנה למרן ולשאר הנכדים דמי חנוכה.

מרבה בימי החנוכה בסעודה וכלשון השו"ע. ואחרי שנישאו ילדיו, היה רגיל ללכת בכל יום מימי החנוכה לבקר ילד אחו, וטועמים משהו לקיים את דברי הרמ"א סי' עת"ר ס"ב שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות, ומיד שב לתלמוד.

(מתוך 'אלא ד' אמות של הלכה')

לאחר מספר פעמים, שיערתי שזוהי הפעם האחרונה, ויותר לא יהיה לי כח לעלות. עליתי שוב, גערתי באנשי המקהלה והוריתי להם לרדת. מיד כשהם ירדו, באו הגבאים והורו להם לעלות. באותו רגע נפתחו חלונות עזרת הנשים, והנשים החלו צועקות בקול רם...

מרן הגרי"ז מבריסק זיע"א מספר לרב שלמה לורנץ ז"ל מעשה שהיה בהיותו בבריסק. על יהודי מוטל לעשות את הכל, עד כלות הכוחות, והקב"ה מושיעו

חשבתני, כיצד אשיג את מבוקשי? מה עוד יכול אני לעשות? כמה פעמים אוכל לחזור על התרגיל הזה? והחלטתי, שכל עוד יש בכוחי לעלות אעלה ואצווה על המקהלה לרדת. לאחר מספר פעמים, שיערתי בנפשי, כי זוהי הפעם האחרונה, ויותר לא יהיה לי כח לעלות. עליתי שוב, גערתי באנשי המקהלה והוריתי להם לרדת. ומיד כשהם ירדו, באו הגבאים והורו להם לעלות. באותו רגע, נפתחו חלונות עזרת הנשים, והנשים, ביניהן גם נשות הגבאים, החלו צועקות בקול רם: "איזו חוצפה נגד הרב!"

מה שלא השגתי בכוחות עצמי, סיכם מרן, השגתי בצעקותיהן של הנשים, והמקהלה נשארה על מקומה למטה.

כשסיים את הסיפור, אמר לי מרן: "במקרה כזה, אתה בודאי היית מתייאש ואומה: 'מה עוד לא עשיתי?!'... אינני יודע כמה עשרות פעמים עליתי כדי להוריד את המקהלה. אם כן, מה יכולתי להועיל בכך שאעלה עוד פעם להוריד את המקהלה? מה יכולתי לעשות שלא עשיתי בפעולותי הקודמות?..."

אבל אני קיימתי את דברי חז"ל: 'אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, כפי הפשט שאני מבין - על צווארו ממש! אפילו אז לא ימנע עצמו מן הרחמים,

מרן הגרי"ז מבריסק זיע"א

כל עוד לא נערך המשפט, שוכרים את עורכי הדין הטובים ביותר. אבל לאחר המשפט, כאשר דינו של הנאשם כבר נחרץ למיתה, והחרב החדה כבר מונחת על צווארו כדי לבצע את גזר הדין - מה עוד ניתן לעשות?

על כך אומרים חז"ל: 'אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם - ממש, אל ימנע עצמו מן הרחמים'. אסור להתייאש! הישועה באה שלא כדרך הטבע. אם האדם אינו מתייאש, אלא עושה את הכל עד כלות הכוחות - הקב"ה מושיעו. אני אומר לך", סיים מרן, "תמשיכו לפעול ותעשו דברים, אפילו אם לפי ההגיון אין בהם כל תועלת, ולבסוף הגזירה תתבטל".

קיימנו את דברי מרן, המשכנו במאבק נגד חוק השירות הלאומי, וכידוע, עד היום החוק לא בוצע, ואנו מקווים שלעולם גם לא יבוצע. דבריו אלו, היו עבורי שיעור מאלף בהלכות עסקנות. עד אז סברתי, כי שיעור חובת ההשתדלות הוא רק עד כמה שההגיון והשכל נותנים תקווה, שהדבר יביא תועלת. אבל לאחר שכבר כלו כל הקיצין, וכל מה שיעשה עוד יהיה לבטלה ויעמיד אותנו, לכאורה, במבט מגוחך - אין חובה לפעול אבל ממרן למדתי, שאין לוותר, ולא רק בפרשת 'השירות הלאומי', אלא בכל דבר, למדתי, כי יש לפעול לא רק עד גבול ההגיון ובדרך הטבע, אלא צריך לעשות את הכל, ואז, לבסוף, הישועה באה שלא בדרך הטבע.

(הרב שלמה לורנץ על מרן הגרי"ז מבריסק/מתוך במחיצתם)

"ולא זכר שר המַשְׁקִים אֶת יוֹסֵף" (בראשית מ', כ"ג)
וברש"י: מפני שתלה בו יוסף בטחונו לזכרו, הוזקק להיות אסור שתי שנים שנאמה: "אשרי הגבר אשר שם מבטחו בד'..."
העקביות והדבקות במטרה היו מתכונותיו הבולטות של מרן הגרי"ז מבריסק צוק"ל. כאשר לקח על עצמו משימה - לא היה כח בעולם שהיה מסוגל להניאו מביצוע הדבר. הוא לא התחשב בשום מכשול טבעי. גם אם ההגיון צוה להרים ידיים, הוא לא הושפע מכך. לנגד עיניו הוא ראה רק את המטרה הקדושה, ושם את מבטחו בה.
את הסיפור דלהלן סיפר לי מרן, בעת שהתנהלה המערכה נגד חוק 'שירות לאומי' לבנות, בשנת תשי"ג. המאבק היה כבד, ובהוראת גדולי הדור, ובתוכם גם מרן, נערכה הפגנה גדולה בירושלים, שכמוה לא היתה בהפגנה השתתפו כמעט כל גדולי הדור, וביניהם גם מרן הרב מבריסק, האדמו"ר הזקן מבעלזא, האדמו"ר מגור והגאון מטשעביץ, אשר מעולם לא נטלו חלק בהפגנות. אך כידוע, למרות כל המאבקים התקבל החוק בקריאה שלישית בכנסת.
לאחר שהחוק התקבל, נכנסתי כדרכי למרן כדי לדווח לו על הנעשה. הוא שאל אותי, אם ניתן עוד לעשות משהו כדי לבטל את החוק. תשובתי היתה: "שום דבר! לא נשאר עוד רעיון שלא ניסינו אותו, עשינו כל מה שניתן לעשות בארץ ובחו"ל, אך ללא הועיל!"

אמר לי מרן: "חז"ל מלמדים אותנו (ברכות י'), ש'אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים', והכוונה כאן היא, אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם - ממש".
הוא ראה שלא הבנתי את כוונתו, ואמה: "אסביר לך מה הכוונה בדברי, על ידי מעשה שהיה בהיותי בבריסק: זמן קצר לפני ראש השנה, נודע לי כי גבאי בית הכנסת הגדול בעיר, החליטו לשנות את מקומה של המקהלה שליוותה את החזן. עד אז עמדה המקהלה בסמוך לחזן, ומעכשיו היתה אמורה לעמוד בגלריה, כדרכם של המשכילים.
השעה היתה מאוחרת, וכבר לא היה סיפק בידי להזמין את הגבאים ולהניאם מן המעשה, אך בליבי גמרתי אומר שלא לאפשר למקהלה לשנות את מקומה.
לא שקלתי אם יש כאן ענין של איסור הבנתי שהגבאים אינם מתכוונים לשם שמים, וכל רצונם הוא רק להכניס לבית הכנסת את המודרניזציה, ולחקות את בתי הכנסת היותר 'מתקדמים'.
בראש השנה הגעתי לבית הכנסת. המקהלה תפסה את מקומה בגלריה המוגבהת, כרצון הגבאים. ידעתי כי הגבאים לא יצייתו לי, לכן עליתי לגלריה ופניתי ישירות לאנשי המקהלה, ואמרתי להם: "רדו! אתם לא תשירו כאן!" חברי המקהלה, שהיו בעלי-בתים פשוטים וילדים, צייתו לדברי, כמובן, וחזרו למקומם הקודם.
לאחר שירדו, ציוו עליהם הגבאים לחזור ולעלות, והם עשו כדבריהם. הוריתי להם לרדת, והם ירדו. כך נשנה הדבר פעמים רבות, עולים ויורדים, עולים ויורדים, כשאני עולה בכל פעם ומורה להם לרדת.

בעוד המוני החסידים נדחפים לעבור ולקבל את ברכת קדשו של הרבי שליט"א, נתקל אחד החסידים ופגע בחנוכיה הגדולה של האדמו"ר, החנוכיה נפלה והשמן נשפך על הארץ

ליל שמיני של חנוכה אצל האדמו"ר מאמשינוב שליט"א

הרב דב הלוי

כאן, הביא הרבי את קושייתו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א בספרו 'קדושת לוי', בעת הנס הגדול של קריעת ים סוף נאמר "וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיָּבֵשָׁה" (שמות י"ד, כ"ב), ובהמשך (פסוק כ"ט) נאמר "וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֶלְכוּ בַּיָּבֵשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם", ומעתה יש להבין גם את כפל הדברים, וגם את שינוי הלשון של 'בתוך הים ביבשה' ללשון ההפוך 'ביבשה בתוך הים'.

וביאר ה'קדושת לוי' שעם ישראל הרגישו גם בעת שהלכו על היבשת הרגילה, כי הנס הגדול בכך שיצר הקדוש ברוך יבשת ואדמה עליה אנו יכולים לצעוד ברוגע, ואלה אנו רגילים מאז ומתמיד, מדרך הטבע השגרתית, עצם זה הדבר הוא גם רחמי ד' נפלאים - באותה מידה כמו נס ההליכה בתוך הים.

כי הרי מי שקבע שנוכל להלך על היבשה הוא זה שקבע שנוכל להלך על הים. ולא כל נס שאנו רגילים אליו באופן יומיומי יוריד מעוצמת הנס.

בדומה לכך מצאנו בגמרא (תענית כ"ה א') שאמרו 'מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק' היינו כי הקדוש ברוך הוא שקבע כי שמן יבעה, יוכל לומר אף באותה מידה לחומץ שיבעה.

ובכן, נימק הרבי את משמעות היום השמיני של חנוכה, את היום השמיני אנו חוגגים על עצם העובדה ששמן בועה. עצם הדבר שביום הראשון בער השמן

מחמת עצם היותו שמן, גם דרך טבע זה הוא ניסי ועלינו להודות עליו. המסר שבדבר הוא. שגם דברים פשוטים ומובנים מאליהם לכאורה בחיי היום יום, הם ניסים גלויים, רק שהם קורים באורח קבע. ועלינו לחדד בנפשנו כי כל זה הוא נס משמים ובהשגחה פרטית עלינו, לחזק את האמונה בנפשנו.

כך הסביר מרן האדמו"ר את השם 'זאת חנוכה' כי בעצם זהו תמצית כוונת ימי החנוכה - לעורר את חושי האמונה ולהתחזק בחידוד ההשגחה הפרטית על כל פרט קטן בחיינו.

מכאן, לאחר דבריו הנחושים כל כך של רבם ומאורם מרן הרבי שליט"א, מובן לכולנו היטב התעלמותם המוחלטת של המוני החסידים ממי שהביא להפלה ארצה של החנוכיה. כולם היו בטוחים כי מה' היתה זאת ומן השמים סיבבו מאורע זה.

המונים המונים, מחסומי לחץ, דחיפות, אברכים מבוגרים בחורים וילדים הצטופפו קשות בסלון הקטן של כ"ק מרן האדמו"ר מאמשינוב ברח' הרב פרנק בבית וגן. כל המבואות לבית, המרפסות, חדר המדרגות, הרחבה הסמוכה לכניסת הבניין, עמוסה אנשים הנדחסים ונדחפים בכוח. ליל זאת חנוכה לפני מספר שנים, 'ליל' אמרנו? לא בדיוק. היה זה קרוב לעלות השחר, השעות המוקדמות של לפנות בוקר ושכונת בית וגן כמרקחה. הרבי עומד להדליק את הנר האחרון של חג החנוכה.

התכונה הייתה בשיא עוצמתה. בקושי הצלחנו לנשום. מכל עבר קפצו עלי בחורים ואברכים, לא היינו מסוגלים לזוז, דחיפות נוראיות.

לאחר ציפיה ממושכת הופיע מרן הרבי שליט"א במלוא הדרו, בחרדת קודש זכינו לשמוע דברי אלוקים חיים - דבר תורה ומשא התעוררות לאור הימים הנשגבים, ורק לאחר מכן פנה כבוד קדושת הרבי שליט"א למצות הדלקת הנרות.

דקות מספר לאחר שהסתיימה העבודה הגדולה של הדלקת הנרות התרחשה במקום תקרית קשה ומביכה. בעוד והמוני החסידים נדחפים לעבור ולקבל את ברכת קדשו של הרבי שליט"א, נתקע אחד החסידים ופגע בחנוכיה הגדולה של האדמו"ר, כשל בה, והיא נפלה לארץ לקול רעש גדול, כאשר השמן נשפך על הארץ.

ומה הייתה תגובתו של כ"ק מרן הרבי שליט"א? כאילו לא אירע דבר המשיך כהרגלו לברך את צאן מרעיתו ולהרעיף עליהם טללי אהבה ותחיה, משל עדיין היו הנרות הקדושים מאירים לפניו כבתחילה. אך בוודאי מנסים הנכם לתאר לעצמכם את תגובתם של המוני החסידים ששהו במקום, האיך הגיבו החסידים כלפי מי שהביא לנרות הרבי ליפול ארצה?

לא תצליחו להבין את תגובתם הנחושה של החסידים בטרם תפנימו את משא הקודש אותה נשא מרן הרבי שליט"א בטרם הדלקת הנרות.

הרבי פתח עם קושייתו של מרן הבית יוסף מפני מה חוגגים את ימי החנוכה שמונה ימים? והלא נס פך השמן לא היה אלא רק שבעה ימים, שהרי היה בו כדי לבעור יממה אחת, ומעתה הנס בבעירתו שמונה ימים - הוא רק נס של שבעה ימים, והיום הראשון הוא מדרך הטבע.

האדמו"ר מאמשינוב שליט"א

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

יום אחד, סעד בצלאל בבית חמיו, וכשברכו ברכת המזון ראה את חמיו מתנדנד על מקומו, אך לא מניע את שפתיו כאילו אילם היה. גם כשהלכו להתפלל מנחה, נדהם בצלאל לראות כי רק עיניו מסתכלות בסידור אך אינו מוציא מילה מפיו

עצתו המופלאה של החוזה מלובלין, כיצד ניתן לשמור גם על תפילות "הלשות"...

אבל בימים הבאים כאשר הביט אחריו הבחין, שאפילו כאשר הוא נוטל את ידיו לסעודה – אינו מברך את הברכה על נטילת ידיים: את הפת הוא אוכל בלי לברך 'המוציא'. לאחר הסעודה הוא אינו מברך ברכת המזון... מדוכדך כולו מן התגלית המרעישה, החל בצלאל לתהות מה אירע לחמיו. הרי הוא יהודי נאמן דמתקרי 'ערליכער יוד'. בן תורה הוא מיסודו, ורק לאחר כמה שנים מנישואיו החל לעסוק במסחר. התנהגות כזאת אינה הולמת אותו.

החתן ציפה להזדמנות נאותה, ויום אחד כאשר היו יושבים ומשוחחים, ואווירה של קורת רוח נישבה בחלל, היתה ביניהם קרבת לבבות, ושאל

את חמיו:

"שמא ירצה מורי וחמי לנסוע איתי ללובלין, אל הרבי הקדוש?"
"וכי למה?"

בצלאל כחכח בגרונו באי נעימות, "אצלו יש כוח התפילה".
חמיו נעץ בו מבט תקיף: "אני לא חסיד" ענה, "אבל אם אתה רוצה לנסוע אל רבך, סע ככל שתאווה נפשך".

בצלאל דיבר בשפל קול ובחצי גמגום: "אולי השווער צריך חיזוק? אצל הרבי מלובלין ישאב חיזוק מלוא הדלי".

"וכי למה אני צריך חיזוק?" נזרקה נימה של קפידה לקולו של יהושע העשיל.

בצלאל כמעט נחנק, אבל המילים נורו ממנו ככדורי מתכת בוערים: "ראיתי שהשווער לא מברך ולא מתפלל..."

"מה? אני לא מאמין למשמע אוזניי!!" רקע יהושע העשיל ברגליו בחוזקה מחמת כעסו, "האם שמעתי נכון? כלום אתה בולש אחרי? נעשית משגיח שלי?"

בצלאל הסמיק כסלק ולא ידע מה לענות, ואילו יהושע העשיל התיז בכעס: "אני מבקש ממך שלא תתערב בדברים שלי!"
ויצא מן הטרקלין בשצף קצף.

למרות ההכחשות והכעסים נוכח בצלאל לראות כי הוא לא טעה. חמיו הפסיק להגות שם שמים. אינו מתפלל ואינו מברך. לפעמים נוטל הוא גמרא ליד, אבל עיניו בוהות בחלל האויר וניכר ממנו שדברי הגמרא ממנו והלאה.

בצלאל כאב מאוד את הירידה של חמיו ברוחניות ורצה להחזירו למוטב. בשום פנים ואופן לא היה מוכן להסתגל לעובדה, שחמיו ירא השמים, כמו הפך לגוי שאינו מוציא מילה יהודית מפיו. בנסיעה הראשונה שלו לובלינה לחצר הקודש, סיפר לרבו 'החוזה' בכאב לב על ההידרדרות של חמיו שהפסיק להתפלל ולברך, ומתנהג שלא כראוי ליהודי חשוב כמוהו. "תראה לפעול אצלו שיבוא אלי בהקדם", ענה לו הרבי הקדוש.

המשך בעמוד הבא <<<

"יְהִי בְרִפְתָּהּ ה' כְּכֹל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ בְּבֵית וּבְשֻׁדָּה" (בראשית ל"ט, ב')

לאחד מתלמידיו של החוזה הקדוש מלובלין היה בן עילוי נפלא, בצלאל שמו. הכל הכירו אותו כלמדן גדול, הבקי בש"ס ובפוסקים. בנוסף לכך, היה גם ירא שמים מרבים והצטיין בכל מעלה ומידה טובה שמנו חכמים.

באחד הימים, הגיע אל חצר הקודש בלובלין הגביר הנגיד המפורסם, רבי יהושע העשיל, שבא אל החוזה הקדוש ושאלתו בפיו:

"בת יש לי, כלילת השלמות מופלגת בכל המעלות, ומבקש אני להשיאה עם חתן מופלג, גדול בתורה וביראה. שמעתי שכאן ישנם בחורים טובים,

ובאם ימצא עבור ביתי חתן שכזה, אתן לו 'הכל בכל מכל כל', ומזונות 'קעסט' כל ימיו".

על אתר הציע לו החוזה מלובלין את בצלאל העילוי, והשידוך נגמר למזל טוב. יהושע העשיל לקח את חתנו החשוב ותמך בו בשפע. נתן לו כל צרכיו ופרנסו בשפע וביד רחבה.

בני הזוג התגוררו בסמוך להוריה העשירים של הכלה, וקבלו מהם כל דבר שנזקקו לו מקרני ראמים ועד "טויבן מילאך" (=חלב יונים, ביטוי ישן באידיש

שכוונתו: עד הפרט הקטן ביותר). יהושע העשיל התכבד מאוד בחתנו הלמדן, ומידי פעם כאשר התעוררה לו שאלה בהלכה או בלימוד היה בא אל חתנו ושואל אותו כאשר ישאל איש בדבר האורים, יען כי החתן הצעיר היה אכן בקיא עד לאחת בכל מכמני הש"ס וההלכה, וידע להשיב תשובה כהלכה לכל שאלה. הבריות סחו אחריו בהתפעלות כי "כל רז לא אניס ליה".

חלפו כמה חודשים בטוב ובנעימים, כאשר בצלאל יושב על התורה ועל העבודה, וחמיו דואג לו לכל צרכיו.

יום אחד, סעד בצלאל בבית חמיו ובסוף הסעודה ברכו הכל ברכת המזון. נדמה היה לו כי משהו מוזר קורה כאן, חמיו התנדנד על מקומו כפי שנהג תמיד, אבל לא הניע את שפתיו בעת הברכה ולא אמר מילה, משל אילם היה.

לאחר מכן, הלכו השניים לבית הכנסת להתפלל מנחה ובצלאל שחריף מוח ועין היה, העיף מבט מידי פעם לעבר חמיו, ומה נדהם לראות כי כמעשהו בבית כך גם בבית הכנסת. פיו אינו נפתח כלל. רק עיניו מסתכלות בסידור, אך הוא אינו מוציא הגה מפיו. שפסף החתן את עיניו בתמיהה, אבל לגודל פליאתו נתברר לו כאשר עקב אחריו כי כך הוא הדבר.

מה קרה לחמיו? ניקרה השאלה במוחו, שמא נתבלעה עליו דעתו, או אולי שמץ של מינות נזרק בו בסתה, לחילה? הוא אינו מתפלל ואינו מברך. שפתיו אינן נעות וקולו לא ישמע. אולי טעיתי וחמי התפלל כבר מקודם?

וכך היה. בשובו מן הנסיעה, זימן עצמו למחרת לבית חמי וברגע הנכון, העלה בקול מהסס ובגמגום קל את הרעיון שחמי יקום וייע ללובלין. "כבר אמרתי לך, אינני חסיד!" שיסע אותו ר' יהושע העשיל נחרצות. "אני מאוד נהנה מכך שה'איידעם' שלי חסיד המתחסד עם קונו, אבל מכאן דרכינו נפרדות. אתה בדרכך ואני בדרכי. אני לא הולך בדרכי החסידות ולא הולך לרבי'ס".

דממה מעיקה השתררה בחדה. הכל נשתתקו לשמע הטון הנרגז שנמסך בקולו.

גם יהושע העשיל הרגיש שהגדיש את הסאה, והוא התכופף קדימה לעבר חתנו והחל מדבר בקול מפויס, "למען האמת, אני מאוד מתכבד בך, זכיתי ברוך השם לחתן שהוא תלמיד חכם מופלג ויש לי נחת רבה ממך. אנשים מספרים לי שכולם שואלים אותך שאלות בהלכה ובפלפול. אבל לא הגעתי למדרגה לנסוע לרבי שלך".

אולם בצלאל נחוש היה בדעתו. הוא לא הרפה מחמיו וביקש ממנו שוב בכל לשון של בקשה ותחנונים לנסוע עמו ללובלין.

או אז ניאות החותן ואמר לו: "בא אלי מחר ונדבר על זה שוב".

כיון ששמע בצלאל נימה של התרככות - שמח.

למחרת נכנס אל חמיו ושאל בחשש: "ומה השווער החליט?"

"ניסע ללובלין", ענה החותן בחיוך קלוש של הסכמה.

נסעו שניהם ללובלין.

ויהי כבואם אל החוזה, נכנסו אליו שניהם וישבו לשוחח שיחה קלה של נימוס.

באמצע השיחה, רמז החוזה לבצלאל בניע קל של אצבע, שייצא מהחדר וישאיר אותו לבד עם חמיו. תיכף ומיד יצא משם. אך נסגרה הדלת מאחוריו, שאל הרבי מלובלין את ר' יהושע העשיל: "האם אתה יודע איזה חתן יקר יש לך?"

"רק אני יודע?" ענה הלה בסיפוק רב, "כל העיר יודעת. כולם מדברים עליו. הוא אברך יקר, יהלום של ממש, יקר המציאות, מתמיד, צדיק. כולם מתפעלים ומדברים על האופן שבו הוא מתפלל. איזה כוח תפילה יש לו!" את זה ביקש הרבי לשמוע. אך אמר יהושע העשיל את המילים האלה, עצר אותו הרבי ושאל:

"האם אתה יודע מהי תפילה?"

"איזו שאלה?! התפלא האיש. "איזה יהודי אינו יודע מהי תפילה?"

אמר לו החוזה:

"תפילה, הרי זה מלשון 'נפתולי אלוקים נפתלתי', ואומר רש"י 'נתחברתי', התפילה היא חיבור של האדם עם הרבש"ע. התפילה מחברת את האדם עם העולמות העליונים".

ר' יהושע העשיל נענע בראשו בתנועות נמרצות, לאות שהוא יודע והדברים אינם בגדר חידוש עבורו.

אמר לו החוזה בלשון רכה: "אם כן, מדוע אתה לא מתפלל? שמעתי מהחתן שלך שהפסקת להתפלל ולברך!"

באותו רגע החלו דמעות רותחות נושרות מעיניו של יהושע העשיל, הוא נאנח אנחה כבדה מעומק לבו.

"מה אומר ומה אדבר", החל משיח ליבו בקול בוכים, "לפני כארבעה חודשים ניהלתי כמה עסקאות מסחריות, שהיו אמורות להכניס לי הון תועפות. אך נסתחפה שדי ואיתרע מזלי. העסקאות כשלו כולן ואני איבדתי את כל הכסף. אני שבור לרסיסים. איבדתי בעסקאות אלו סכום כסף עצום שהופקד אצלי. יתומים ואלמנות הפקידו אצלי בתמימות את כספם, כשהם סומכים עלי שבוודאי אשיב להם את הכסף. והנה הפכתי בעצמי לקבצן מרוד, אלא שאיש אינו יודע על כך, אולם לאמיתו של דבר כיסי ריק ואיני יכול להשיב כעת אף פרוטה. אינני מסוגל לחזור לעצמי:

צא וספר לבצלאל הלמדן, חתני המפואר שהלשין עלי לרבי... על מצבו האמיתי של חמיו. הרי אני מפרנס אותו. הוא לא יודע את עומק השבר שלי, ולא מעלה הוא על דל דעתו שבעוד זמן קצר לא אוכל לתת לו אפילו פת קיבר".

שמע הרבי מלובלין את דבריו של האיש, ושוב שאל: "נו? עדין לא קבלתי תשובה לשאלה מדוע אינך מתפלל".

"רבי", ענה האיש, "אסור לי להתפלל, אסור לי לברך, הרי כתוב שתפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה. אינני יכול לברך, כיון שמצוי אני בהיסח הדעת ולכן אין לי כוונה כלל. אם אברך בפה מלא תהיה זו ברכה לבטלה". לא בכדי נקרא שמו 'החוזה', הרבי הקדוש מלובלין אכן ראה בעיני קדשו כי דברי אמת בפיו של האיש, ואת דבריו אומר הוא מתוך כאב אמיתי.

"האם יש לך תהילים בבית?"

"פשיטא", ענה יהושע העשיל.

"אם כן, בודאי ראית פעם את קפיטל פ"ז בסופו: 'ה' יספור בכתוב עמים, זה יולד שם סלה:'

מה פירוש 'ה' יספור בכתוב עמים'? מדוע צריך הקב"ה להשתמש בלשון לועזי של הגויים? האם אינו יכול להשתמש בלשון הקודש?"

"זאת באמת שאלה. אף פעם לא חשבתי עליה", אמר יהושע העשיל.

"אסביר לך", אמר לו החוזה מלובלין, "כיצד כתב יהודי את המילה

"מאה"? - באותיות לשון הקודש, אבל הגוי כותב זאת במספרים, כך: 100. מימין לשמאל הוא כותב אפס ועוד אפס ואחרי זה אחת וזהו המספר מאה. אם כותב הוא שלושה אפסים - זהו המספר אלף, ואם רשם ששה אפסים, ומשמאל לזה את הספרה אחת זה נהיה מליון. מה הנפקא מינה בין שורה של אפסים ריקים לבין מספר בעל משמעות? כאשר יש את המספר אחד בראשם".

"אמנם נכון שכעת, בשל מצבך", אמר לו החוזה, צודק אתה שתפילתך אינה שווה מאומה, והיא בגדר אפס, יען היותה תפילה בלי כוונה. אבל הרבש"ע, א-ל-רוחם וחונן הוא, ואינו משליך את התפילה שלך חלילה. הוא רואה את התפילה חסרת הכוונה, סופר גם אותה, ומניח הכל למשמרת. הכל שמור וצבור אצלו ליום פקודה. עד שיגיע יום בו יתעורר בך לבך לפתע. וקרוב הוא בעיקר בימי הדין והרחמים של ראש השנה, ויום הכיפורים. כאשר מתפלל אתה תפילה אחת בכוונה, הופכת התפילה הזו להיות כמו המספר אחד, הקב"ה שם אותה מן הצד השמאלי, לפי ספירת הגויים, "בכתוב עמים", בצידי של האפסים, אזי כל האפסים, דהיינו התפילות החלולות, נטולות הכוונה, שנאמרו מן השפה ולחוץ, מצטרפות לתפילה האחת והיחידה - וכולן עולות למקומן ובוקעות רקיעים".

"ולכן", אמר לו החוזה מלובלין, "אני מיעץ לך לשנות את הנהגתך. חזור להתפלל ולברך מתוך חיתוך המילות, ולא כמו אילם. הוצא מפ"ך את כל התיבות ואפילו בלא כוונה, כי יום יבוא ולבך יתעורר ויפתח, ואתה תתפלל תפילה אחת לכל הפחות בכוונה, או אז ייטול הקב"ה את כל התפילות האפסים שלך ויעשה מכולן מספר אחד ענק".

לא חלפו אלא ימים מועטים, ויהושע העשיל נתברך מן השמים. הוא קנה ומכה, וערך עסקאות שהצליחו מעל המשועה. הונו שב אליו כבימים ימימה.

הודות לעצתו של החוזה מלובלין, לא אבדו לו תפילותיו האומללות, והצטרפו כעת לתפילותיו הנרגשות והמרוממות, כשהן הופכות לשיירה מלכותית העושה דרכה מעלה מעלה עד מתחת לכסא הכבוד...

(יישר כח לעומד על ימינו הסופר הרה"ח יאיר וינשטוק הי"ו, שמסר לנו סיפור זה אותו שמע מאת הרה"ח ר' יעקב משה שפיצר הי"ו)

(תבונות - פרשת ויצא)

נתבקש רבינו לברך חולה. החולה סיפר כי 'מקובל' פלוני הבטיח לו, כי אם ישאר שבועיים במחיצתו יבריא לחלוטין. משמשו של אותו 'מקובל' הצהיר בפניו, כי מעולם לא שמע התבטאות כה מפורשת יוצאת מפיו של ה'מקובל'

מרן הגרא"מ שך זיע"א נגד חוזי העתידות, ו'מקובלים' למיניהם...

אל רבינו ויועץ בו אודות הדבה. אם יורה לו רבינו כי עליו לסייע לבן המשפחה - יעשה זאת חרף הסתייגותו, אולם אם ימליץ לו רבינו למשוך ידו מכל הענין - ימלא אחר הוראתו בשמחה...

ואכן, התברר כי צדק הלה לגמרי בהסתייגותו, שכן, מיד כאשר הציג את הדברים בפני רבינו - נזדעק רבינו ממקומו, הכה בידו על השולחן וקרא: "לא הייתי מאמין שאברך בן תורה יבוא לשאול שאלה כזו! לא היתה זו דרך אבותינו להזדקק לאמצעים שכאלו! עלינו לעשות את המוטל עלינו: להתחזק בתורה ובמצוות ולהתפלל עוד ועוד, ומן השמים ירחמו! זו דרכנו, זו ולא אחרת!" - הבהיר רבינו נחרצות.

כאשר הצטדק אותו תלמיד חכם, והסביר כי לא היתה זו יוזמתו, אלא שתכפו עליו תחנוניו של בן משפחתו ומחמת כך גמר בדעתו לשאול את פיו של רבינו ולעשות ככל אשר יורהו - נענה רבינו ואמר: "יעשו הם מה שירצו... אבל מה הם רוצים ממך?"

ואגב, סופו של אותו מעשה היה, שתקופת - מה לאחר מכן, ביום השנה לפטירת הרבנית ע"ה, כשעלה רבינו לבית החיים לפקוד את מקום מנוחתה - ניגש אף לציונו של המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל לשפוך שם שיח בתפילה ובתחנונים. כשהיה במקום פגש את אותו תלמיד חכם שסיפר כי צרתו של היהודי בעינה עומדת.

מרן הגרא"מ שך זיע"א

"אדרבה! התפלל עתה על הציון, ובודאי תפעל התפילה את פעולתה הברוכה ותראו ישועה!" - הכריז רבינו, ואכן, כן אירע: התפילה נישאה מעומק הלב, והישועה לא איחרה לבוא...
ללמדנו, כי עלינו רק להרבות תפילה ובקשה, ולא לאחוז בדרכים שונות ומשוונות שתועלתן מוטלת בספק גדול...

זה לא מופיע בשולחן ערוך...
ואמנם, בהזדמנויות רבות זלזל רבינו ב'עצות' ובהוראות של 'מקובלים' למיניהם.

ביום מן הימים נכנס אל חדרו של רבינו אחד ממקורביו, וסיפר כי אחיו חלה במחלה קשה, ו'מקובל' מסויים טוען כי הסיבה לכך הינה משום שהשמות שלו ושל רעייתו 'אינם מתאימים'. אותו 'מקובל' הציע לחולה להוסיף לשמו את השם 'רפאל' או 'חיים', דא עקא, ששניים מבניו כבר נשאו את השמות הללו, עובדה אשר הביאה אותו לבקש את עצתו של רבינו כדת מה לעשות...

דעתו של רבינו היתה ברורה מאין כמותה, הוא הבהיר כי הבעיה אינה קיימת מלכתחילה, משום שאין להתייחס כלל לדבריו של אותו מקובל. "כל מה שהלה אומר - הרי זה ממש צחוק! לנו יש שולחן ערוך, ואנו עושים רק מה שכתוב שם! חוץ מזה - אין אנו צריכים לעשות מאומה, אלא ללכת בתמימות ולבטוח בקדוש ברוך הוא!"

המשך בעמוד הבא >>>

"מִדּוּעַ פָּנִיכֶם רָעִים הַיּוֹם... וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוֹם חָלְמָנוּ..." (בראשית מ', ז' - ח')
מצבים של צרה וצוקה, הינם קרקע פוריה לכל מיני תופעות שאינן ראויות ואינן מתאימות ליהודים כשרים ומאמינים. אחת התופעות הללו, אשר מרן הגרא"מ שך זצ"ל יצא חוצץ כנגדה בהזדמנויות רבות מספור - הינה הדרישה ב'מקובלים' למיניהם, חוזי עתידות וכיוצא באלו...

דעתו של רבינו באשר לכל אותם 'מקובלים' היתה נחרצת. באחד ממכתביו, הוא כותב בנושא זה: "בענין מה שנתפשט אצל הרבה אנשים, שדורשים על עניינם אצל אנשים המתיימרים לדעת את העתידות מה שיקרה לו ואיך להתנהג, להוי ידוע שכל אלו הם רמאים ועמי הארץ, ובשביל בצע כסף עושים כן ונותנים קמיעות ועצות שונות, ואסור לסמוך עליהם, ואין להם שום ידיעה באלו העניינים. ואוי לנו שכך עלתה הירידה בזמננו - שכל אמונה תפלה תופסת מקום אצל אנשים! אין עלינו אלא לשמור ולקיים את מצוות ה' ולא להרהר אחריו, ותמים תהיה עם ה' אלקיך, וה' יכפר עוון".

כיוצא בדבה, השיב רבינו לאחד אשר שאל את פיו, בדבר אבחנה המתבססת על קריאה בכף היד... במכתב שהפנה אל אותו אדם, כתב רבינו בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים: "הנני אומר לך בהחלט שזה איסור גמור להתעסק בזה, ואסור לסמוך על זה. ומפורש הוא בתורה בפרשת שופטים (דברים י"ח י"ז): 'תמים תהיה עם ה' אלקיך, ועיין שם

בפרוש הרמב"ם, וכן הוא בספר המצוות בהשגותיו של הרמב"ן בסוף מנין מצוות עשה, שהשיג על הרמב"ם במה שהשמיט מצות עשה זו של 'תמים תהיה', שלא לסמוך על מה שהכוכבים והמזלות מראים. ואנו אין לנו אלא לבטוח בה' וזולת זה הכל הבל".
על מעשה מעין זה, הממחיש היטב את דעתו של רבינו הלכה ולמעשה, סיפר רבי יוסף הכהן רוט זצ"ל, וכך היה המעשה:

מעשה באדם שנקלע לצרה צרורה, ובצר לו - פנה אל 'מקובל', מהסוג אליו התייחס רבינו בדבריו... דא עקא, שהלה השיב תשובה ובלתי ברורה, עובדה אשר החמירה את התלבטותו של השואל במקום להניח את דעתו...

הלה סבור היה, כי אם יפנה תלמיד חכם חשוב אל אותו 'מקובל' - יזכה לקבל ממנו תשובה ברורה יותר, ולפיכך שלח את אחד מבני משפחתו להפציר בתלמיד חכם אחד, כי יאות לעשות למענו את הטובה הזו... לגשת אל אותו 'מקובל', להציג את עצמו כקרוב משפחתו של פלוני, ולבקש הבהרות באשר לעצה שניתנה לו.

אלא שאותו תלמיד חכם היה ממקורביו של רבינו, ודעתו של מרן בנושאים אלו, ידועה היתה לו היטב... לפיכך, הסתייג מפניה אל אותו מקובל. משתכפו עליו הפצרותיו של בן משפחתו - החליט כי יעלה

גם כאשר נועצו בו בדבר שידוכים אשר טרם יצאו אל הפועל, והמדוברים הסתפקו בשל 'חוסר התאמה בשמות', עליה עמדו אנשים אשר התיימרו להציג את עצמם כמקובלים - היתה דעתו של רבינו כי אין להתחשב בכך כלל.

"הם אינם נביאים ואינם בני נביאים!" - היה משיב נחרצות, ומורה להתעלם מה'בעיה' לחלוטין.

בהזדמנות אחרת, כאשר נתבקש רבינו לברך חולה תושב חו"ל, שהיה קרוב משפחתו של אחד מבני ביתו, סיפר הלה כי 'מקובל' פלוני הבטיח לו כי אם ישאר שבועיים במחיצתו יבירא לחלוטין. רבינו, כמנהגו, מיהר לצאת חוצץ כנגד הדברים, כאשר הוא מורה בצורה חד משמעית: "חזור לביתך, ואל תתייחס אל הדברים כלל וכלל, הכל שקר ושטויות! חוץ מתורה ותפילה - אין שום דבר אחר בעולם!"

גם כאשר סיפר החולה כי משמשו של אותו 'מקובל' הצהיר בפניו כי מעולם לא שמע התבטאות כה מפורשת יוצאת מפיו של ה'מקובל' - לא שינה רבינו את דעתו. "תורה ותפילה, אלו הם הכלים שאנו מכירים! חוץ מהם - הכל הבל הבלים!" חתם את הדיון.

רבי לייב טרופר מספר כי פעם, כאשר שמע רבינו ש'מקובל' כלשהו המליץ לבני זוג, אשר השלום והשלום רחוקים היו מביטם, לבדוק את שטר הכתובה ולברר האם אין בו כל דופי - הגיב ואמר: "במקום לבדוק את הכתובה, מוטב שיבדקו את המידות של בני הזוג... סביר יותר להניח כי דוקא שם ימצא שורש הבעיה!"...

לא בשמים היא

לא רק ב'מקובלים' למיניהם מאס רבינו, ולא רק ב'עושי נפלאות' קצה נפשו, גם כנגד האותות והסימנים שמאמצים בני אדם לעצמם - יצא חוצץ לא פעם, כמו למשל במקרה הבא:

בהזדמנות, נשאל רבינו על ידי אחד מבני הישיבה אודות שידוך שהוצע לו, עם בת מצוינת ממשפחה חשובה. על פניו היה השידוך ראוי ומכובד, דבר נאה ומתוקן, אלא שבמהלך הבירורים נודע כי במשפחה קיימת בעיה רפואית מסוימת. אמנם הנוגעים בדבר טענו כי המחלה אינה תורשתית, ואין כל מקום לחשוש בדבר בריאותה של הבת, אולם הוא אינו יודע האם ניתן לסמוך על כך.

רבינו שמע את כל הפרטים בתשומת לב, ולאחר מכן אמר לאותו תלמיד, כי מאחר ואין מדובר בשאלה פשוטה כלל ועיקר, מבקש הוא שהות מה בכדי לשקול את הנושא בישוב הדעת.

אלא שאותו בחור, אשר הצעת השידוך קסמה לו, ומשכה את ליבו בשל היחוס הנכבד שהיה כרוך אחריה, ובשל הכבוד הרב שהיה עתיד לעלות בחלקו אילו היתה יוצאת אל הפועל - ביקש להוסיף שיקול נוסף, הוא טען בפני רבינו כי על אף החשש, יתכן שכדאי לגשת אל השידוך, וזאת משום שהוא עלה מכמה וכמה כיוונים, כאשר אנשים שונים הציעו את אותה הצעה, מבלי שיהיה כל קשר ביניהם, "התזמון המופלא הוא אות וסימן לכך שמה' יצא הדבר! הלא כן?" טען הבחור.

השיחה כולה התנהלה בתוך כדי הילוכו של רבינו מהישיבה אל ביתו, אולם כאשר שמע רבינו את המשפט האחרון, נעמד מיד על עמדו והגיב בתקיפות: "גם אתה מדבר דיבורים של נער? מי שמדבר כך וחושב כך - יכול להגיע רחוק בכיוון הלא-נכון! וכי אנחנו יכולים לפרש סימנים מן

השמים? הרי זה מסור לבעלי רוח הקודש ולא לאנשים כמונו, אסור לדבר כך ולחשוב כך!" פסק רבינו בצורה נחרצת.

אין להתחשב ב'סימנים'!

מעשה נוסף כיוצא בזה, היה בילד, שהיה עליו לעבור ניתוח מסויים. בבית החולים כבר נקבע לו תור לביצוע הניתוח ביום ראשון בשבוע. דא עקא, שבמוצאי השבת שלפני היום המיועד לניתוח - עלה חומו של הילד, עובדה אשר עוררה חשש לזיהום, וגרמה לרופאים להחליט על דחיית הניתוח למועד מאוחר יותר.

ואכן נקבע לילד תור חדש, ליום ראשון בשבוע שלאחר מכן, בינתיים ירד החום, והכל נראה תקין - עד למוצאי שבת, שכן אז, במוצאי שבת שוב עלה החום לפתע, והתופעה חזרה על עצמה. ההורים הגיעו עם הילד אל בית החולים, הרופאים בדקו אותו, העלו חשש מפני זיהום - ודחו את הניתוח ליום ראשון שלאחר מכן...

ושוב ירד החום במהלך השבוע, ושוב נראה היה כאילו הכל מסתדר על הצד היותר טוב, עד למוצאי שבת - אז התברר כי התופעה חזרה על עצמה בשלישית... הפעם, כאשר עלה חומו של הילד - הבינו ההורים כי לא ניתן יהיה לקיים את הניתוח בנסיבות המצב, ובליבם התעוררו ספיקות ותהיות בדבר עצם ההצדקה שבניתוח, אשר מן השמים נראה כי מבקשים למנוע ממנו מלצאת אל הפועל ...

לעת עתה, החליטו ההורים להתעלם מתחושתם, ותור חדש נקבע לילד - ליום ראשון שלאחר מכן. אולם כאשר שוב עלה החום במוצאי שבת - הרגישו ההורים כי אינם יכולים עוד להתעלם מה'סימנים' הברורים שמשוגרים אליהם מן השמים, והחליטו לפנות אל רבינו במקום אל בית החולים.

הם סיפרו לרבינו את כל המעשה, מראשיתו ועד סופו. הם תיארו את התופעה המוזרה אשר איש לא נתקל מעולם בשכמותה, ולאחר מכן הציגו את השאלה המנקרת בראשם: "האם אין לראות בעיכובים החוזרים והנשנים, אות משמים לכך שהניתוח אינו רצוי ואינו ראוי? האם אין אנו צריכים להבין את המסר ולבטל את הניתוח לחלוטין?" שאלו, ורבינו השיב נחרצות בשלילה.

"האם לדעת הרופאים יש צורך לנתח?" בירר רבינו, והאב השיב בלי היסוס: "ודאי, גדולי הרופאים בדקו את הילד, והגיעו למסקנה כי הניתוח בלתי נמנע!" "אם כן", נענה רבינו, "אם תסתמכו על ה'סימנים' שכביכול מורים על חוסר הכדאיות שבקיום הניתוח - עלולים אתם חלילה לעבור על איסור 'ניחוש'!"

"התורה אוסרת עלינו להסתמך על 'סימנים' כאלו ואחרים ולגבש מסקנות על פיהם. אם הרופאים סבורים כי יש לקיים את הניתוח, ואילו אתם תכריעו שלא לקיימו מחמת 'סימנים' הנראים לכם - הרי אתם 'מנחשים', וכידוע, זהו איסור חמור מן התורה, חלילה לכם מלעשות כן! צריך לעשות את הניתוח וה' יעזור שהכל יעבור בשלום!" סיים רבינו בברכה, וההורים יצאו מחדרו.

ואכן, כדבריו של רבינו - כך אירע. תור חדש נקבע לניתוח, בפעם החמישית, ליום ראשון שלאחר מכן, והפעם - התנהל הכל על מי מנוחות. הילד חש בטוב, והניתוח עבר בהצלחה מרובה - מעל ומעבר לציפיות... (מתוך 'אורחות החיים')

שני סוחרים, מחסידיו של האדמו"ר רבי יואל טייטלבוים מסאטמר זי"ע, נקלעו פעם לזויכוח כספי על הון עתק. מדובר היה על סכום אדיר ששניהם טענו כולו שלי

סיפורים מופלאים אודות חכמתו הגדולה של האדמו"ר רבי יואל טייטלבוים מסאטמר זי"ע

הסכום שנתרם עוד סכום אחר, סימן שבאמת המצווה הראשונה שייכת לו, כי הלא היא גררה אותו לקיים עוד מצווה...
גאונותו בחסד הייתה מבהילה ממש. עשרות סיפורים מופלאים אודות חכמתו הגדולה איך להועיל לאלו אשר זקוקים לעזרה, מתבדרין בספר דברי הימים. אבל לצד גאונותו הידועה ופקחותו המפורסמת, הייתה בו גם מידה של תמימות מפליאה, תמימות שכמובן נבעה מחכמה אצילית. היה פעם אחת שנכנס אצלו יהודי והתאונן במר נפש כי צרור של צרות עדו עליו. הוא סיפר כי בעיות רפואיות שונות ומשונות תקפו את מרבית בני הבית, והשאר חולים במחלות נפשיות. ביתו על סף פירוק. הוא הוסיף בבכייה כי אין לו יום אחד של נחת וכי כל כולו אפוף מכאובים, ומעל כל צרותיו חופפת הצרה הגדולה של חסרון כס. אין לו במה לכלכל את ביתו...

רבי יואליש הסכית ועיניו מלאו דמעות השתתפות בשאת צרותיו הגדושות של היהודי. כדרכו, פתח את מגירתו והוציא חפיסה גדולה של שטרות בערך מכובד והעניקה לאיש, שיוכל להביא מעט רווחה אל ביתו השבור. עיניו של האיש אורו, הוא נטל את החפיסה והלך לדרכו. בצאתו רכן הגבאי אל הרבי ואמר לו: "האיש הזה הוא רמאי מופלג. אף אחד בביתו אינו חולה בשום מחלה, והוא עצמו אינו זקוק לחסדים. יש לו די והותר, יש לו פרנסה מכובדת וכולם

האדמו"ר רבי יואל טייטלבוים מסאטמר זי"ע

בריאים ושלמים. סתם רצה לחמוס מקופת הרבי..."
הרבי נשא עיניו מלאות שמחה אל הגבאי הרוחח מזעם, ואמר אליו: "ישר כוח! ישר כוח! אין לך מושג כמה הרגעת אותי! ליבי כמעט ולא עמד בזה, שיהודי נאלץ לעבור מסכת שאול קשה כל כך! וכעת אתה מודיע לי שברוך השם הכל בסדר אצלו... הודו לה' כי טוב!"
שום טרוניה, שום רמז של כעס על מעשי המרמה הנבזי שנעשה כאן, רק אושר צרוף על עוד יהודי שב"ה אינו מסובב בייסורים כפי שחשב...

הרב יעקב סירוטה

"יְהִי אִישׁ מְלִיץ" (בראשית ל"ט, ב')

שני סוחרים, מחסידיו של האדמו"ר רבי יואל טייטלבוים מסאטמר זי"ע, נקלעו פעם לזויכוח כספי על הון עתק. מדובר היה על סכום אדיר ששניהם טענו כולו שלי.
מה עושים בעלי דין יהודים כאשר מתגלע וזיכוח? הגיעו להתדיין בבית הדין. בית הדין דן בעניינם ולאחר דין ודברים חייב את אחד מבעלי הדין להישבע. אם ישבע - יזכה בדין. הלה רצה להימנע משבועה, ונכנס אל הרבי ר' יואליש לבקש עצה. אמר לו הרבי כי אין שום עצה, אלא אם כן יוותר על הסכום לבעל דינו. ניגש אפוא המחויב שבועה אל בעל דינו ודיבר עמו כך: הן, אני יכול לזכות בכל הסכום אם רק אשבע, אמנם אינני רוצה לישבע, אם כן, אולי נגיע להסכם כזה: את כל הסכום עליו נסוב הדין, נעניק לרבי, שיעשה עמו את צדקותיו הגדולות, והאמת והשלום אהבו. הרי ממילא הרבי מחייב אותנו כל תקופה להביא סכומים גדולים לצדקה, כך ניתן את הסכום הזה ויהיה זה הצדקה שלנו בתקופה זו.
בעל הדין השני הסכים, והשניים הודיעו לבית הדין שהחליטו להעביר את כל הכסף אל ידי הרבי. הימים היו אז ימי האימים שלאחר מלחמת העולם השנייה והרבי עסק אז בפעולותיו הכבירות להצלת נפשות, פעולות שהוצרך עבורם להון תועפות.
לאחר מכן, הגיעו השניים אל בית הרבי, כשכל אחד מהם מבקש לקבל את היישר כח על התרומה האגדית. השניים נכנסו לחדרו של רבי יואליש, ושם התפתח לו הוויכוח מחדש, זה שהיה צריך לישבע אמר כי הוא זה בעצם שתרם את כל הסכום היות והיה יכול לזכות בו בשבועה, ואילו בעל דינו טען כי בסופו של דבר הרי בית הדין לא פסקו שהכסף שלו וממילא הרי שהתרומה היא שלו. בקיצור, התגלע הוויכוח מחדש. זה טוען כולו שלי וזה טוען כולו שלי.
רבי יואליש בפקחותו העצומה אמר אליהם: ראו נא, חז"ל אמרו ש"מצווה גוררת מצווה". כלומר, מי שמקיים מצווה אחת הרי היא מגלגלת אליו וגוררת אותו לקיים מצווה נוספת. כעת כך, מי משניכם שיוסיף על

שיעורים מידע עדכונים 24

עכשיו בקו השיעורים של דרשו:

077-26 13337

"מדוע אתה מרעיש עולמות?" השיב הרב מייזל, "לא יאונה לך כל רע, קח את מאת הרובלים ששדדת אתמול מיהודי מסכן מקאליש וקנה לך בהם סוס ומרכבה..." פני העגלון חפו

"מושחת, האם חסת על יהודי מסכן בשעה שהתחנן לפניך? האם ריחמת עליו בשעה שהפציר בך להרפות ממנו, כי הסחורה איננה שלו ועלול להפסיד את פרנסתו?"

כאשר סיים העגלון לסעוד את סעודתו, קם ויצא מביתו של הרב, ולהפתעתו הרבה לא מצא את מרכבתו. הלך לחפש את העגלה בכל הסביבה אך לשוא, העגלה לא נמצאה.

"הארוחה בבית הרב עלתה לי ביוקר", חשב לעצמו העגלון. חיזור כסיד נכנס לרב וקרא מנהמת לבו: "רבי, אסון ארע לי, גדול מנשוא, הסוס והמרכבה אינם שלי, בעליהם ידוע כאיש נוקשה, ואם רק ישמע שנגנבו הוא ינקום בי, ואף ימסרני למשטרה בטענה שמכרתי את סוסו ועגלתו, ואת הכסף שלשלתי לכיסי, כיצד אפשר להמיט עלי אסון שכזה?" התייפח העגלון.

"מדוע אתה מרעיש עולמות?" השיב הרב מייזל, "לא אונה לך כל רע,

קח את מאת הרובלים ששדדת אתמול מיהודי מסכן מקאליש וקנה לך בהם סוס ומרכבה..." פני העגלון חפו.

הוסיף הרב לגעור בו: "מושחת, האם חסת על יהודי מסכן בשעה שהתחנן לפניך? האם ריחמת עליו בשעה שהפציר בך להרפות ממנו, כי הסחורה איננה שלו ועלול להפסיד את פרנסתו? גם שוכרו היה עלול לחשוד בו כי ידו

במעל, באיזו זכות אתה בא לדרוש רחמים עליך? זה הגמול שלך!" גמגם העגלון: "רבי, בסחורה שלקחתי טרם נגעתי, היא מונחת אצלי בשלמותה, אני מוכן להחזירה."

השיב לו הרב: "אם כן, הזדרז והבא אותה לכאן, לאחר מכן נשוחח על האבידה שלך". מיהר העגלון לביתו ושב מיד עם השלל. קרא ליהודי מקאליש שישב בחדר השני שיבדוק אם לא חסר דבר מכל מה שנלקח ממנו. ואכן הכל בא על מקומו בשלום. מיותר לציין שמאז פסקו הסחיתות מפחד הרב עליהם.

(מורשת אבות)

הרב אהרן כהן

"למען הציל אתו מקדים" (בראשית ל"ז, כ"ב)

בעיר קאליש קיבל על עצמו יהודי להעביר סחורה מוברחת מגבול גרמניה לעיר לודז', כמובן שסכנה גדולה הייתה כרוכה בזה בשל שלטונות המס.

הטעין היהודי את העגלה עם הסחורה, ויצא לדרך.

באמצע הדרך הרגיש העגלון כי בעגלתו מצויה סחורה "שחורה" וזוהי ההזדמנות לסחוט את כספו של הנוסע.

עצר העגלון את סוסיו, ופנה אל היהודי: "דע לך, שאם לא תתן לי ברגע זה מאה רובל, אנו נוסעים מכאן הישר אל המשטרה הקרובה, בשל הסחורה האסורה שבאמתחתך".

היהודי שנוכח לראות כי העגלון מדבר ברצינות, ופניו אינן כתמול שלשום, נבהל והחל לבקש רחמים:

"רחם עלי, הסחורה אינה שלי, אני רק שומר עליה. כיצד אוכל לתת לך סכום גבוה שכזה? בכיסי יש רק רובלים אחדים, ומנין אתן לך סכום כה גדול של מאה רובלים? האם נראה לך שמשלחי יאמינו לי כי נאלצתי לשלם מכיסי?! נוסף לכך אקפח את כל פרנסתי" געה הנוסע בבכי רב.

אך לשווא, כל דבריו נפלו על אוזניים אטומות. בעזות מצח אמר לו העגלון: "גם אני אינני בעל הכרכרה ומקבל שכר תמורת עבודתי. האם מישהו מרחם עלי?! קצף העגלון והוסיף: "אם אין לך כסף מזומן, מוכן אני לוותר לך ולקבל סחורה בשווי של מאה רובל..." בלית ברירה נאלץ היהודי לתת לו סחורה בשווי זה, רק אז הובילו העגלון למחוז חפצו.

רשם היהודי את פרטי העגלה והלך אל בית רב העיר רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל. כששמע הרב את הסיפוח, הורה ליהודי להישאר ימים אחדים בעיר כדי לראות איך יטפל בנושא. בינתיים, ציווה הרב למשמשו ללכת לתחנת העגלות, לחפש עגלה במספר שנקב, ולהזמין את העגלון אליו בשעת הצהרים, למען יוכל לצאת למסעו מיד אחרי הארוחה. העגלון שקפץ על ההזמנה הופיע בשעה היעודה. פנה אליו הרב ואמר לו: "עסוק אני עכשיו בעניין חשוב מאד, סעד לבך כאן בביתי, ובינתיים אסיים את ענייני ואתפנה". באותה שעה, ציווה הרב למשמשו להכניס את הסוס והעגלה לתוך חצר סמויה מן העין ולסגור את השער.

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

מיד ראיתי ניצוצי אש יוצאים מקברו של רש"י ע"ה ונפק כרוז, תשמע דברי רש"י עצמו

על תרי"ג התעניות קודם שכתב את פירושו לתורה

עליך למרום", ומיד כשהלכתי לביתי פגע בי נחש והיה כתוב על ראשו כל ערל וטמא לא יאכל בו, מיד בכיתי בכיה גדולה ואמרתי בלבי והרי שום דבר טמא ופיגול בא לידי מיד הלכתי ונשתטחתי על קברו של אותו צדיק כל הלילה, ומפלג הלילה שמעתי קול קורא לי, לאו אתה דומה לרש"י שהיה מוסר את עצמו ונפשו על דברי תורה והרבה תורה בישראל וכמעט שנעלמו ממך שערי דמעות, אמרתי ח"ו אין לי תקנה, מיד הראו לי מן השמים וכו', מיד ראיתי ניצוצי אש יוצאים מקברו של רש"י ע"ה ונפק כרוז, תשמע דברי רש"י עצמו פא"פ, וז"ל: אני שלמה ב"ר יצחק התעניתי כמנין תרי"ג תעניות רצופים חוץ משבתות וימים טובים עד שהוצאתי הדבר לאור והוצאתי מכח אל הפועל, וכשחברתי פרושי הגדול על התורה שבכתב ועל התורה שבע"פ פמליא של מעלה מוצאים נחת רוח בדברי וכו', וכשהלכתי מקברו בשעת הנחת תפילין מצאתי כתוב על התפילין שלי וכו', ע"כ.

"וַיֵּרְאוּ אֹתוֹ מַרְחֵק וּבְמֵרָם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיַּתְנַבְּלוּ אֹתוֹ לְהַמְיָתוֹ" (בראשית ל"ז, י"ח)
ופירש רש"י: אתו - כמו אתו עמו כלומר אליו.

החיד"א (שם הגדולים מערכת ש אות לה) כתב: שמעתי מפה קדוש רב מופלג שקבל מרבו, שרש"י התענה תרי"ג תעניות קודם שכתב את פירושו לתורה, ועתה ראיתי בספר 'מאמר העתים' (להרמ"ע מפאנו נדפס בדיהרנפארט שנת תנ"ג) אשר בסוף הספר ממש הביא (א"ה - מובא שם בסוף הספר כתבי המקובל רבי שמשון מאוסטרופולי זצ"ל) מעשה ממקובל גדול, פלא והפלא, ומכלל הדברים שם נראה שרש"י כתב פירושו ע"פ הסוד, ויש בדבריו רזין עילאין, ולכן התענה תרי"ג תעניות ומשה רבינו ע"ה אמר לו אשריך וכו'.

וכתב החיד"א שהמקובל הנזכר שם הוא החסיד מהר"ר נחמן בר שמואל ז"ל שהפליא לעשות והלך על קבר רש"י ז"ל ועשה סיגופים והפסקות עד שגילו לו סוד במה שכתב רש"י "ויתנכלו אותו אתו עמו כלומר אליו" סודות עליונות, ע"ש באריכות.

פירוש זה מובא בארוכה בשו"ת איתן האזרחי (לרבי אברהם הכהן רפאפורט זצ"ל - אוסטרה תקנ"ו קונטרס אחרון פר' וישב עמ' מ) מהעתקת כתב יד ישן, וזה לשון חלק מההעתקה שם:

"אני נחמן בר שמואל הולך רכיל מגלה סוד על רש"י ע"ה, ויתנכלו אותו כמו אתו עמו כלומר אליו, כיון בזה הצדיק רש"י ע"ה ויתנכלו אותו וכו' רמז למה חנוך נעשה מטטרו"ן וכו', והלכתי לקברו של אותו הצדיק רש"י ע"ה והייתי בועט ברגליו והייתי מרעיש על קברו, יצא מעט עשן מקברו ונרתעתי לאחורי וראיתי פיסת יד של אש וכו', מי התיר לך לגלות וכו', ומיד כשהלכתי ד' אמות לאחורי שמעתי קול דממה דקה: "תשחיר עיניך בתענית ואם לאו אין לך תקנה כי כל האותיות כלומר אליו הם צועקים

האם על חלומות של גדולי ישראל נאמר "לא מעלין ולא מורדין"?

הש"ך חו"מ (סי' של"ו סק"ב) תמה על מה שנתגלה בחלום לגדולי ישראל הלא "דברי חלומות לא מעלין ולא מורדין".
ויישב דבריו בשו"ת מהר"י אסאד (או"ח סי' ר"כ) שכאשר מתגלגל לגדולי הדור שנושאים בעול הדור לשמור משמרתו ולבדוק בדקי ביתו דבר בחלום, יש לחוש טפי ולא אמרו בזה "לא מעלין ולא מורדין", וצ"ע עדיין.

איזו שיטת לחימה ביצר הרע למדנו מיוסף הצדיק?

"וַיִּמָּאֵן וַיֹּאמְרֵךְ אֶל אֵשֶׁת אֲדֹנָיו, הֲנִי אֲדֹנֶיךָ לֹא יָדַע אֵתִי מִה בְּבֵית" (בראשית ל"ט, ח')

הנה על תיבת "וימאן" יש טעם "שלשלת", וכ' האלשיך הקדוש בספרו "תורת משה", שהרמז בזה הוא, שיוסף התנהג בחכמה, משום שדרך אנשים כאשר בא רשע לפתותו לדבר עבירה טוען הוא טענות נגד המפתהו כדי להשתיקו.

אך לא זו הדרך להציל את נפשו מעשות רע, כי יכול להיות שהמפתה הוא איש חלק לשון, שבשפת חלקות ישחית דברי הנפתה הנעימים וילכד ברשתו.

ולכן מי שמוח לו בקדקדו לא יעשה כן כי אם מיד יחליט אומה, למאן ולומר שלא יעשה בשום פנים כדבר הרע הזה אפילו אם ינוצח, ואחרי כן אם ירצה יסדר גם כן טענות נגד המפתה.

וזה היה ענין יוסף כי ראשונה החליט "וימאן" כמי שקושר עצמו בשלשלת, ואחר כך אמר טענות הן אדוני וכו'.

מה היה המו"מ בין הגר"ח קרייזוירט זצ"ל לחותנו, לגבי הצלת בני הישיבות שגלו מפולין לליטא?

השבתי על כך תשובה ניצחת, 'אכן אפילו הוחזקה הסכנה - בטוחים אנו בכוחה של המצוה להגן, מסיבה זו קטלנית מותרת ביבוס'. יוצא מן הכלל המקרה של מתו אחיו מחמת מילה, גם אחיו קיימו מצות מילה, ולמרות זאת מתו, א"כ במקרה זה הוחזקה הסכנה גם במקום מצוה - שוב אין אנו יכולים לפטור עצמנו בהבטחת 'שומר מצוה'. אירועי הזמן אף הם מלמדים אותנו - הקיש רבי חיים שהוחזקה כעת סכנה אף במקום תורה, ויש להימלט מכאן מה שיותר מה.

חשיבה זו מובילה אותנו צעד נוסף, אין צורך שתחזק הסכנה פעמיים במקום מצוה, אלא אפילו הוחזקה הסכנה פעמיים - אחת שלא במקום מצוה ופעם אחת במקום מצוה - יש להימנע מן הפעולה המסוכנת.

והסברה נותנת כן, כיון שהוחזקה הסכנה בשתי פעמים, שוב יש להימנע מפעולה זו, מה תאמר שזכות המצוה תגן בפעם השלישית? הרי אגילאי מילתא בפעם אחת שבכגון זה לא הגנה המצוה.

לפי"ז תתיישב גם קושית החכם צבי (סי א') כיצד פסק הרלב"ח (סימן לו, וכן הוא בנודע ביהודה קמא אהע"ז סי' י') שקטלנית מותרת ביבוס, והרי יהודה דחה את תמר כלתו, לאחר שמתו שני בעליה, באומרו "שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו", ופירש רש"י (ולהלכה הסכים עמו גם הרמב"ן) שיהודה לא התכוון לאפשר לה להתייבם לשלה בנו מאחר 'שמוחזקת היא זו שימותו אנשיה' הרי שקטלנית אסורה לייבוס.

אלא שלפי האמור ניחא, תמר הוחזקה פעמים כקטלנית, והרי נישואיה השניים לאונן היו גם הם במצות יבוס ואיגלאי מילתא שאין כוחה של המצוה להגן מפני סכנתה, לפיכך נאסרה על שלה".

[סופה וסערה כרך ב' ניסן תשע"ד בני ברק עמ' 20]

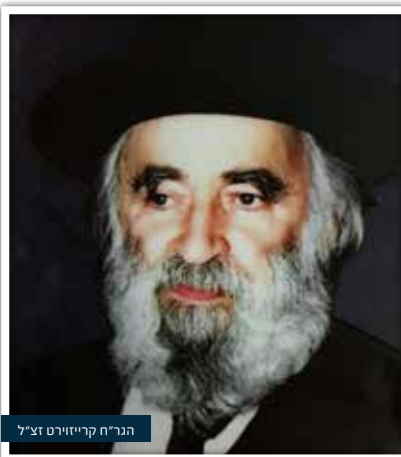
"וַיֹּאמֶר יְהוָה לְתֹמָר פְּלִתוֹ שְׂבִי אֶלְמָנָה בֵּית אָבִיךָ" (בראשית ל"ה, י"א)
בחורף ת"ש, בעת שבחורי הישיבות שבפולין נמלטו לליטא, היה ביניהם בחור עילוי שגדל בקראקא וגלה לקובנה, הלא הוא הגאון החרוץ רבי חיים קרייזוירט זצ"ל שנודע לימים כרבה הנערץ של אנטוורפן.

כרבים אחרים התרוצץ רבי חיים בין הקונסוליות, בניסיון למלט את בני הישיבות מפני חורשי הרעה. חמיו הגאון רבי אברהם גרודז'ינסקי, מנהלה הרוחני של ישיבת סלבודקה, לא אהב זאת, הוא חשש מהסתבכות וניסה להניא את חתנו מרעיון הגירה לאי קורסאו שבסמוך לאמריקה, באומרו: "זכות התורה וודאי תגן עלינו".

התשובה שקיבל מחתנו רבי חיים היתה שנונה: "כבר לפני שנים דחיתי את הטיעון הזה", אמר החתן. "בעודי נער צעיר, הראו לי את תשובתו של רבי לוי בן חביב, שעל אף שאשה קטלנית אסורה להינשא, מותרת היא ביבוס.

נימוקו מקורי, אשה זו אמנם הוחזקה שבעליה מתים, אבל היבוס הרי מקיים מצוה דאורייתא ומקיים שם לאחיו המת, וכבר הובטחנו שישומר מצוה לא ידע דבר רע' (קהלת ח, ה) אין אפוא חשש שהמצוה תסכן את חייו".

"נשאלתי" סיפר רבי חיים, "הרי הלכה מפורשת היא 'אשה שמלה בנה ראשון ומת מחמת מילה, ומלה גם השני ומת מחמת מילה - הרי הוחזקה שבניה מתים מחמת מילה ולא תמול השלישי", הרי שלמרות שברית מילה היא מצוה דאורייתא חוששים שהתינוק ימות, לאחר שכבר שני אחיו מתו מחמת מילה, ולא סומכים על הבטחת 'שומר מצוה לא ידע דבר רע', האם נעלמה מעיני רלב"ח הלכה זו?

הגר"ח קרייזוירט זצ"ל

והשקר הזה של עלילות דם אין בו אמת אפילו משהו, ובכל זאת הוא מתקיים זה אלפי שנה בכל העולם עד היום הזה

דבר מבהיל ונורא כתב הגאון ר' אלהנן וסרמן הי"ד זצוק"ל בעניין עלילות הדם על היהודים

ובכל זאת הוא מתקיים זה אלפי שנה בכל העולם עד היום הזה והוא מפלאי ההשגחה. ודבר ברור הוא כי בוודאי העונש הזה על כלל ישראל הוא מכוון מידה כנגד מידה בעד איזה עוון שנפרעים עבורו כל הדורות. ולולי שאיני כדאי הייתי אומר כי הוא מכוון נגד עוון של ויטבלו את הכתונת בדם, ואם שגיתי ה' הטוב יכפר בעדי עכ"ד.

"וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכְּתוֹנֹת בַּדָּם" (בראשית ל"ז, ל"א)
דבר מבהיל ונורא כתב הגאון ר' אלחנן וסרמן הי"ד זצוק"ל בדברי האגדה בסוף קובץ הערות (סי' ו' סק"ז):

הנה ידוע כי כלל ישראל סובל תמיד מבחוף מעלילות דם אשר הוא דבר נפלא מאוד, כי הרי הכלל הוא שכל שקר שאין בו קורטוב של אמת אינו יכול להתקיים, והשקר הזה של עלילות דם אין בו אמת אפילו משהו

סיפור בהמשכים

מאת: יעקב א. לוסטיגמן

הבערה בעיירה

מתולדותיו של מרנא החפץ חיים ז"ע"א

תקציר הפרקים הקודמים:

בערבו של יום חמישי בשבוע יצא מרנא החפץ חיים לעיר אראני, כדי לטפל בבית התמחוי המחלק אוכל כשר ומבושל לחיילים היהודיים בצבא הצאר. קודם לכן איחר את יציאתו, התענה וערך 'הטבת חלום', לאחר שחזה בחלומו גזירה קשה המרחפת על העיירה ראדין. בבוקר יום השבת פרצה דלקה באסמו של אחד הנוכרים, וכמעט כל בתי העיירה עלו באש.

פרק ג // קיבוץ נדבות

נאלץ החפץ חיים לעצור מפאת הטרדות הרבות שהתגלגלו לפתחו בטיפול ביהודי העיר שלראשם אין אפילו קורת גג. תושבי העיירה החלו להיערך לקראת שיקומה. את מעט הכסף שחילק להם החפץ חיים הם ניצלו כדי לקנות כלי מלאכה בהם השתמשו כדי לפנות את שרידי הבתים המפוחמים. אט אט החלו החצרות המפויחות להתנקות מהלכלוך הרב שהותירה אחריה השריפה, וכעת נדרשו התושבים לקנות קורות עץ ולשכור פועלים כדי לבנות מחדש את בתיהם השרופים.

שוב נחלץ החפץ חיים לעזרתם, והחליט לצאת למסע בריכוזים היהודיים הגדולים באזור, כדי לאסוף כספים לטובת יהודי ראדין. היעד הראשון בדרכו של החפץ חיים היה בעיר וילנא שהיתה העיר הגדולה ביותר בפלך כולו.

עם הגיעו לוילנא פנה החפץ חיים לביתו של הגאון הגדול רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל, אשר נחלץ לעזרתו והשתדל רבות אצל ראשי הקהל, עד שהסכימו להקציב תרומה בת אלף רובלים מקופת הקהל לטובת עזרה וחסד עם תושבי ראדין.

כשבידו הסכום האמור, יצא החפץ חיים לקובנה שתושביה תרמו לו 300 רובלים, והמשיך למינסק שבה לא הצליח לגייס סכומי כסף ניכרים, אך דבריו פעלו את פעולתם על תושבי מינסק, ולאחר שהמשיך בנדודיו הם שלחו אחריו תרומה בת 200 רובלים.

במשך עשרה שבועות נדד החפץ חיים מעיר לעיר ומעיירה לעיירה, עד שקיבץ יחדיו סכום של כאלפיים רובל, ובצירוף התרומה הגדולה שקיבל מקופת הקהל של וילנא היו בידיו כשלושת אלפים רובלים. היה זה סכום נאה, אך לא היה בו די כדי להתחיל במלאכת השיקום של העיירה כולה.

תושבי ראדין כבר החלו לדאוג ולחשוש שנגזר עליהם להתפזר כקבצנים בין העיירות השכנות, ובכך להביא לקץ קיומה של העיירה בה נולדו והתחנכו.

המשך יבוא בעז"ה.

"חלום רע הפחיד אותי בליל יום חמישי", שח החפץ חיים לבנו בחשאי, "זאת הסיבה שבגינה עיניתי את עצמי מאכילה ושתייה במשך רוב שעות היום". הוא נשא עיניו וראה את תושבי העיירה כולם, מגדול ועד קטן תולים בו את עיניהם ומצפים שיחלץ אותם מהמצוקה אליה נקלעו.

עמד החפץ חיים נדהם, ולא ידע כיצד יוכל לסייע לכל אותם מאות יהודים אשר נותרו חסרי כל. מהיכן יתחיל לסייע? מהיכן ישיג את המשאבים האדירים הנדרשים לצורך שיקומה של העיר ובנייתה המחודשת?

ממון לא היה לו, לחפץ חיים. אדרבה, מורגל היה בלקיחת הלוואות ותשלום חובות של מאות רובלים שרצו על צווארו בקביעות. החנות הקטנה שניהלה רעייתו ושבאמצעותה פרנסה את משפחתו בעבר בדוחק ובצמצום, כבר אינה קיימת זה מכבר. ההכנסות ממכירת הספרים הרבים שכתב והפיץ, אך בקושי הספיקו לכסות את עלויות ההדפסה וההפצה. את מעט הכסף שנותר אצלו מדי פעם היה מפזר לצדקה, ובנוסף הרבה לקחת הלוואות כדי לסייע לפונים הרבים שהתדפקו על דלתו וביקשו את עזרתו בעת שנקלעו למצוקה כלכלית.

לעזרתו של החפץ חיים התגייסו כל בני משפחתו. הבית הקטן והדל הפך מרכז חסד עירוני. תרומות של מזון שהגיעו מכל העיירות בסביבה חולקו בבית זה למשפחות שבתיהם נשרפו, מהמצרכים הגולמיים הכינו כאן תבשילים ואפו לחם מדי יום, כשבמקביל גייס החפץ חיים הלוואה של מאות רובלים, ויחד עם משפחתו דאג לחלק לכל משפחה סך של חמישה או עשרה רובלים, בהתאם למצבו של כל בית אב.

בני ביתו של החפץ חיים לא האמינו למראה עיניהם, כשראו את אביהם עסוק במעשי החסד מבוקר ועד ליל, ואינו נכנע לגעגועי העזים ללימוד התורה אותו נאלץ לזנוח לעת עתה. אפילו את מלאכת כתיבת החלק השישי והאחרון של 'המשנה ברורה', עליו עמל באותן שנים ללא ליאות,

"זו זכות גדולה למסור שיעור יומי לאלפי בני אדם, אבל כגודל הזכות כך גודל האחריות"

הרה"ג רבי אליהו אורנשטיין שליט"א, ששיעוריו על הדף היומי הפכו פופולאריים ומגיעים לכל רחבי העולם היהודי, מדבר על הזכות, על האחריות ועל המהות של עבודתו כמגיד שיעור

יעקב לוסטיג

בית הכנסת האורחים הסמוך לצינו של הבעל שם טוב הקדוש, בעיירה מעז'בוז' שבאוקראינה. עשרות יהודים ממלאים את האולם הקטן שבקומת הקרקע, ממלאים את צלחות במרק חם ומהביל, ומחדשים את זרימת הדם בגופם לאחר שישבו משך שעות ארוכות באוטובוס שהוביל אותם מהבירה קייב בואכה מעז'בוז'.

רק ירדו מהאוטובוס, וכבר מיהרו לפקוד את צינוו הקדוש של הבעל שם טוב, העתירו בתפילה נרגשת ובעיניים דומעות, שפכו צקון לחשם ופרקו את המועקות הגדולות והקטנות מלבם.

לאחר התפילה הם הגיעו לבית הכנסת האורחים הסמוך, להיטיב את לבם בפת לחם ובמרק ירקות חם. הרב אליהו אורנשטיין נמצא כאן עם בנו. הוא ממלא עבורו צלחת מרק וקורא לו לקחתה אל השולחן.

אחד הנוכחים באולם מסתובב בחדות כשקולו של הרב אורנשטיין מגיע לאוזנו. הוא זיהה את הקול באופן מיידי: "אתה הרב אליהו אורנשטיין מ'דרשו'?", הוא שואל בעודו שולף אוזניות שחורות מאוזניו ועוצר את הנגן הקטנטן המחובר אליהן. הרב אורנשטיין משיב לו בחיוב. "מיד זיהיתי את הקול שלך", אומר לו היהודי האלמוני, "אני מאזין קבוע לשיעורי הדף היומי שאתה מוסר ב'דרשו', גם עכשיו אני באמצע להאזין לשיעור שלך, ולפתע אני שומע את קולך. אני שמח שנפגשנו, כי אני חייב לך הרבה מאוד הכרת הטוב, לימדת אותי מסכתות שלמות ואף פעם לא יצא לי להודות לך על כך".

הרב אורנשטיין מוסר מדי יום מספר שיעורים בדף היומי ובמסכתות אחרות, אבל אף אחד מהם אינו דומה לשיעור אותו הוא מוסר באולפן הסגור והמסוגר שבמשרדי 'דרשו' בירושלים. שם, בין ארבעה קירות הוא יושב אל מול הגמרא, מפעיל את המיקרופון ומוסר את השיעור לאלפי בני אדם. אף אחד אינו מאזין לדבריו באותה העת, אבל כעבור ימים אחדים מתפרסמת הקלטת האודיו במערכת 'קול הלשון', בקו השיעורים של 'דרשו' ובדרכים נוספות.

שוחחנו מעט עם הרב אורנשטיין, וביקשנו לשמוע ממנו על המלאכה, על החוויה הכרוכה בה, על סגנון השיעורים ועוד.

• כמה זמן אתה כבר מוסר את השיעורים ב'דרשו'?

"הפרויקט יצא לדרך כשלמדו את מסכת ערכין במחזור הקודם של הדף היומי", משיב הרב אורנשטיין, "עברו מאז כבר יותר מארבע שנים".

• מדובר בכברת דרך משמעותית. בודאי ההרגשה מאוד מיוחדת?

"האמת שיש לי רגשות מאוד מעורבים בנושא הזה. מצד אחד זה זיכוי הרבים עצום, למסור שיעור לאלפי אנשים בכל רחבי העולם. זו זכות שאי אפשר לתאר אותה ואני מודה לקב"ה על כך שהזכות הזאת נפלה בחלקי"

"אבל יש גם הרבה מאוד קשיים. לא תמיד השיעורים יוצאים מושלמים כמו שהייתי רוצה, ואני מייסר את עצמי על כך שחלקים מסוימים לא

הסברתי עם דוגמה נכונה, לפעמים יש גם טעויות שלא שמתי לב אליהן במהלך הקלטת השיעור ורק אחרי שהוא יצא לפרסום אנשים מעירים, יש הרבה מה לתקן".

• במה שונה מסירת שיעור למכשירי המדיה ממסירת שיעור 'רגיל' בפני קהל מאזינים?

"זה עולם אחר. למסור שיעור בפני מאזינים חיים זו חוויה מיוחדת. יש לך פידבק רציף מהקהל. אם אתה רואה על פניהם של המאזינים שלא הבינו אותך עד הסוף אתה חוזר ומסביר שוב מזווית מעט שונה, נותן דוגמה או שתיים עד שאתה רואה את פניהם מאירות ויודע שאפשר להמשיך לקטע הבא. כשמסיתים השיעור באים לשאול שאלות וגם לחלוק מחמאות שזה דבר חשוב בפני עצמו"

"לעומת זאת כשאני מדבר אל הקה, ומקליט את עצמי לבד, זה יכול להיות לפעמים אפילו מתסכל. אתה מתאמץ להסביר את הגמרא אבל אין לך את הקהל מולך כדי שתוכל להניח אצבע על הדופק ולבדוק אם הדברים אכן הובנו כהלכה. כל טעות קטנה גורמת אחר כך לעגמת נפש מרובה. אין לי את הקהל שיתקן אותי תוך כדי או שישאל את השאלות הנכונות במקרה שההסבר לא חלק במאת האחוזים. זו זכות גדולה למסור שיעור יומי לאלפי בני אדם, אבל כגודל הזכות כך גודל האחריות"

"מסירת השיעור גם מחייבת ברמה הרבה יותר גבוהה. דווקא בגלל שאני לא יכול להישען על בינתם של המאזינים, אני חייב להכין את השיעור בצורה יסודית יותר, ולחפש את הדוגמאות והמילים הנכונות עוד לפני שהתחלתי את השיעור בפועל"

• מה הסוד שלך שאתה מצליח להעביר שיעור על דף גמרא ברבע שעה, בזמן שלמגידי שיעור אחרים זה אורך שעה ואף יותר?

"קודם כל לא כל השיעורים הם רבע שעה, חלקם נמשכים 25 דקות ואפילו יותר. אפשר לומר שהממוצע הוא בערך 20 דקות לכל שיעור. זה באמת יותר קצר מהרגיל, אבל אין פה שום סודות. גם כשאני עצמי מוסר שיעור בפני קהל מאזינים זה לוקח לי לפחות שעה לכל דף"

"אם תנסה להשוות בין השיעורים שלי לשיעורים של הגאון רבי מיכל זילבר למשל, לא תצליח. איך אפשר להשוות בכלל. הרב זילבר לומד את הגמרא יחד עם המאזינים, הוא קורא את כל הרש"י, שזה לבד מגדיל את הטקסט פי שלוש. הוא מכניס בכל שיעור 'חבורה' שלמה, עם שיטות הראשונים, 'וארטים' והשלמות רבות"

"השיעור שלי לעומת זאת מבוסס על הגמרא, ורק על הגמרא. אני לא מקריא את פירוש רש"י, לא מביא כמעט שיטות נוספות, ובוודאי שלא נכנס ל'וארטים' ולהשלמות שאינן הכרחיות להבנת הסוגיה"

"במילים אחרות, השיעור שאני מוסר הוא לא לימוד מלא של הדף היומי. הוא יכול לשמש כרקע למי שרוצה לחזור אחר כך על הדף, או להשלים את מה שהחסיר כי לא הצליח להגיע לשיעור היומי שלו בבית הכנסת. זה לימוד של הגמרא באופן הכי בסיסי שאפשר, בלי להתרחב לשום מקום אחר."

הרה"ג רבי אליהו אורנשטיין שליט"א

”נר שבת דוחה נר חנוכה משום שלום בית, כ”ש רק לדחותו בכמה שעות במקרה שהאשה במסיבת חנוכה וכדומה”

לקט הלכות אקטואליות לחג החנוכה

אישה באמצע העבודה

אישה שמשועבדת למקום עבודתה אף בשעת הדלקה, אין לה להפסיק עבודתה בשביל לצאת להדליק נר חנוכה (הגרי”ש אלישיב זצ”ל).

ימתין לאשתו

כשאשה חוזרת מאוחר לבית מסיבה כל שהיא, ימתין לה בעלה להדלקה אף אם הוא מהמדליקין בחוץ (בעל ”שבט הלוי” זצ”ל, וידוע בשם ר’ נחומקא זצ”ל רבו של ה”חפץ חיים” זצ”ל שאמר נר שבת דוחה נר חנוכה משום שלום בית, ואם משום כן מבטלין נר חנוכה לגמרי, כ”ש רק לדחותו בכמה שעות).

והוסיף בזה הגר”א”ל שטיינמן שליט”א שכעין זה איתא בגמרא (ברכות נ”א): ילתה אשת רב נחמן מכיון שלא נתנו לה כוס של ברכה, שברה ארבע מאות חביות יין, עיי”ש. הרי שזהו רצון האישה להשתתף עם בעלה בקיום המצוות!

הדלקה בזמן ע”י אישה

שאלה: כאשר הבעל בעבודה ולא יכול להגיע הביתה בזמן ההדלקה, האם האישה תדליק את הנרות בזמן ותוציא, או שתחכה עד שיבוא בעלה והוא ידליק (והוא עדיין תוך זמן שלא תכלה רגל מן השוק)?

תשובה: מסתבר שיעשו המצוה ביחד, שאין האישה מרוצה להדליק לבד, ולכן עדיף שידליק הבעל כשיגיע לביתו ויוציא את אשתו (הגר”נ קרליץ שליט”א).

אכילה לפני ההדלקה

שאלה: בעל שמחכה לאשתו שתבוא לפני שמדליק נרות חנוכה או אישה שמחכה לבעלה שיבוא להדליק נרות חנוכה, האם מותרים בינתיים לאכול סעודה?

תשובה: משהגיע זמן הדלקת נרות אסור לאכול, ויש להחמיר שלא לאכול חצי שעה לפני זמן הדלקה (עיי”ש משנ”ב ס’ תרע”ב ס”ק י, ושעה”צ ס”ק י”ד, בשם ט”ז ומג”א).

וכן מי שנמצא בדרך להדליק בביתו, אסור לו לאכול קודם ההדלקה אפילו שבזמן זה ממילא אינו יכול להדליק (בעל ”שבט הלוי” זצ”ל). וכ”ש מי שנמצא כבר בביתו אסור לו לאכול אף שממתין לאשתו. ובכה”ג שצריך להמתין יכול לאכול פת עד כביצה, או פירות אפילו הרבה (עיי”ש משנ”ב ס’ תל”א ס”ק ו, וביה”ל שם, וסי’ תרצ”ב ס”ק י”ד). אולם, אישה שממתינה לבעלה שיבוא להדליק מותרת לאכול כיוון שהבעל מדליק ולא היא, ואינה חייבת להיות בשעת הדלקה (בעל ”שבט הלוי” זצ”ל).

אין לו חלון לרשה”ר

מי שאין לו פתח לרה”ר וגם אין באפשרותו להדליק ליד החלון (כגון שאין גרים ממולו, או דחלון זה אינו נוח להדלקה וכדו’) – ידליק בכניסה מחדר המדרגות. ואם גם זה אי אפשר, ידליק בפנים ע”י הפתח ודיו, ויכול לברך דלא גרע ממי שגר במדבר, ובוודאי מדליק אע”פ שאף יהודי אינו רואה את נרותיו וכדמשמע מסתימת הפוסקים (הגר”נ קרליץ שליט”א).

הדלקת מנורה מאחורי תריס החלון

שאלה: האם אפשר להדליק את הנרות ליד החלון ולסגור מיד את התריס, באופן שלא תיראה המנורה מתוך הבית?

תשובה: יסוד בפרסומי ניסא בחנוכה תקנו לרשה”ר, ובזמן חז”ל היו

מדליקין בפתח החצר מבחוץ, וסגרו הדלת וכך העוברים מבחוץ ראוהו, וכן נפסק בשו”ע (ס’ תרע”א סעיף ו), ובשעה שנכנס או יצא גם הבעלים היו רואים, ואין שום חיוב לראות מתוך הבית, היה לחוץ, ולכן היות שמבחוץ רואים (וגם הבעלים רואים בשעת ההדלקה), בודאי קיים את המצוה, וכן לפי כל אלו שנוהגים שמדליקים היום ליד המדרכה או שמדליקים למטה בחדר המדרגות ולא רואים את הנרות מהבית כלל מקיימים בזה פרסומי ניסא (וכן מבואר בספר ”חוט השני” הל’ חנוכה שאם מדליק מחוץ לחלון מן הצד, החיסרון הוא רק משום שאין זה ”סמוך” לחלון, אבל אין שום דין ראייה מבפנים).

ברכת ”שהחיינו” בלילה הראשון

בלילה הראשון כשמברכים ברכת ”שהחיינו” לכתחילה יש לכוון על שני דברים:

- א. על מעשה המצוה של הדלקת נרות חנוכה שזו הפעם הראשונה.
- ב. על עצם הזמן של יום החנוכה (עיי”ש שעה”צ ס’ תרע”ו ג’ בשם ”המאירי” שאפילו מי שאינו מדליק ואינו רואה נרות יכול לברך ”שהחיינו”, עיי”ש, הרי מבואר שקאי על עצם היום).

מלאכות האסורות לנשים

נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקים, ואין להקל להן (שו”ע ס’ תרע”א סעי’ א), והוא בערך חצי שעה (משנ”ב שם). המנהג שלא לעשות מלאכה היינו מלאכות שאסורות בחוה”מ כגון: תפירה, כביסה, גיהוץ (הגר”ש אלישיב זצ”ל והסטייפלער זצ”ל). ויש סוברים שכל מלאכה שיש בה עמל כגון שטיפת רצפה, יש לאשה להימנע מלעשותה (קובץ ”מבית לוי”).

שכח ”רצה”, ”יעלה ויבא”, ”על הנסים” בברכת המזון

שכח ”רצה” בברכת המזון בשבת בשתי סעודות ראשונות, ונזכר לאחר שהתחיל ברכה רביעית, צריך לחזור לתחילת ברכת המזון ”שו”ע ס’ קפ”ח ו’).

שכח ”יעלה ויבא” בראש חודש, ונזכר לאחר שהתחיל ברכה רביעית אינו חוזר, כיון שאין חיוב לאכול פת (שם ס”ז).

שכח ”על הנסים” בברכת המזון וגמר ברכה ב’ אינו חוזר ומברך.

שכח ”רצה” בשבת חנוכה והתחיל ברכה רביעית, חוזר על ברכת המזון ואומר עוד פעם ”על הנסים” וכנ”ל (”חיי אדם” כלל קנ”ד ל”ט, שעה”צ שם ס”ק כ”א, ודלא כמג”א שם ס”ק י”ג, שסבר שאינו חוזר לומר ”על הנסים” כיון שאין חובה להזכירו).

ההדלקה במוצ”ש

יש נוהגים להדליק הנרות חנוכה לפני ההבדלה (שו”ע, רמ”א, גר”א, אליהו רבה) ויש נוהגים להדליק נרות חנוכה לאחר ההבדלה (ט”ז, מהר”ל מפראג, ב”ח), ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד (עיי”ש משנ”ב ס”ק ג’). ומובא בשם מרן רבי יוסף חיים זוננפלד זצ”ל, רבה של ירושלים עיה”ק, שהיו מכינים לו נרות מחוץ לביתו, ומיד כשהגיע פגש בנר חנוכה תחילה, ואין מעבירין על המצוות. ומובא בשם מרן החזו”א זצ”ל שהיה מבדיל על הכוס ואח”כ הדליק נר חנוכה (וכ”כ בקובץ ”דרכי יוסף צבי”).

(מייס חיים)

כשרות המאכלים

הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א מחבר הספר "הכשרות למעשה"

טיגון סופגניות

שאלה: סופגניות שטוגנו בסיר בשרי נקי - האם מותר לאכול אותן בארוחה חלבית?

תשובה: סופגניות פרווה שטוגנו בסיר בשרי נקי, וכעת רוצים לאכול את הסופגניות בארוחה חלבית - יש לחלק האם הסיר בן יומו או לא. כאשר בישלו מאכל בשרי בסיר ב 24 שעות האחרונות (בן יומו), אין לאכול את הסופגניות עם מאכלי חלב, אולם מותר להגיש אותן בסיום הסעודה. ולדעת בני ספרד מותר אפילו לכתחילה, כדעת השו"ע (יוד סימן צ"ה ס"א) מדין 'נותן טעם בר נותן טעם', ולדעת הרמ"א (שם) יש להחמיר לכתחילה, אולם כאשר הסיר לא 'בן יומו' [שלא בושל בו בשרי ב 24 שעות האחרונות] והוא נקי, מותר לאכול את הסופגניות בארוחה חלבית לכל הדעות אפילו לכתחילה.

הפרשת חלה מסופגניות

שאלה: האם מפרישים חלה מבצק שבדעתו לטוגנו בשמן עמוק, ומה לענין הברכה?

תשובה: בצק העשוי מחמשת מיני דגן, שנילוש במים ועומד לאפיה, לדעת רוב הפוסקים אם שיעור הקמח 1,560 ק"ג (קילו חמש מאות ושישים) - חייב בהפרשת חלה עם ברכה. אולם בצק שנילוש על דעת לבשלו כולו או לטוגנו כדין הסופגניות, מעיקר הדין פטור מהפרשת חלה, כמבואר בשו"ע (יוד שכת ס"ג). אולם כתב הש"ך (ס"ק ג') להחמיר כדעת אותם ראשונים הסוברים היכן שהבלילה עבה אפילו לגלגלה על דעת לבשלה - חייבת בחלה. ולכן, אשה שמטגנת בצק בלילה עבה בתוך סיר עם שמן עמוק, גם כאשר יש שיעור חלה בעיסה - מעיקר הדין פטורה, ומכל מקום הרוצה להחמיר על עצמה ולהפריש תעשה זאת ללא ברכה. אולם עיסה שבלילתה רכה או נוזלית והיא עומדת לטיגון או לבישול, כגון: לחביתיות [בליצ'ס] פטורה מהפרשת חלה, וכאשר עיסה כזו נאפת בתנור בתוך תבנית אפיה כגון: עוגות הנקראות טורט, שיש וכדומה, יש להפריש חלה לאחר האפיה כאשר היה בקמח שיעור הפרשה.

האם אשה יכולה לעשות 'הטבת חלום' בפני שלוש נשים?

האם ניתן להתענות 'תענית חלום' בשבת? ומה הורה החזון איש בנוגע לחלומות בזמננו?

הרב יהודה יעקבזון

בפרשת השבוע אנו נתקלים בפעם הראשונה בתורה בחלום רע ובתחושתו הרעה של החולם. בסופו של דבר מגיע גם פתרון החלום לטובה: "וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם... וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בְּבֹקֶר וַיֵּרָא אֹתָם וַהֲנֵם זְעֵפִים... וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא לְאֱלֹקִים פְּתַרְנִים סִפְרוּ נָא לִי". בגמרא ובפוסקים נזכרות שתי פעולות לטיפול בחלום רע: 'הטבת חלום', ו'תענית חלום'. הטבת חלום מיועדת אף לחלום שאין לו משמעות רעה, אך גורם לחולם לעוגמת נפש, ונעשית בצורה זו: החולם עומד לפני שלושה מאוהביו, ואומר להם: "חֲלֵמָא טְבָא תְּזַאֲרִי"; (= חלום טוב ראיתי), והם עונים לו שלוש פעמים, ויש אומרים - שבע פעמים: "טְבָא הוּא וְטְבָא לְהוּי, רַחֲמֵנָא לְשׁוּיָה לְטַב, שְׁבַע זְמַנִּין לְגַזְרוּ עֲלֵיהּ מִן שְׁמַיָא דִּי לְהוּי טְבָא וְיִהְיוּ טְבָא"; (= טוב הוא וטוב יהיה, ה' ישימנו לטוב, שבע פעמים יגזרו עליו מן השמים שיהיה, ויהיה טוב). ובשעת ההטבה יעביר החולם את החלום במחשבתו.

ויוסיפו המטיבים ויאמרו שלושה פסוקים שיש בהם לשון הפיכה, שלושה שיש בהם לשון פדייה, ושלושה שיש בהם לשון שלום; וכנדפס בסידורים. וכשאינו מתענה תענית חלום, יאמרו לו בסיום ההטבה: "לך אכול לחמך בשמחה ושתה בלב טוב יינך". ויש שנהגו לומר לחולם לפני ההטבה, את הפסוק הנ"ל שבפרשתנו: "הלא לאלוקים פתרונים ספרו נא לי".

וההטבה מצוה היא, וחל עליה הכלל: "זריזים מקדימים למצוות", ולכן ראוי לקיימה מיד כשמתאפשר ויש לקיימה גם כאשר החולם מתענה 'תענית חלום'; וניתן לקיימה גם בשבת. ויש שהורה שהחולם צריך להופיע בעצמו בפני המטיבים, והטבה על ידי שליח אינה מועילה; והורה עוד, שאשה אינה יכולה להטיב בפני שלוש נשים כי אם בפני שלושה אנשים.

והחולם חלום אשר לא ברור אם טוב הוא או רע - יאמר בשעת ברכת כהנים את התפילה הנדפסת בסידורים, הפותחת במילים: "רבונו של עולם, אני שלך וחלומותי שלך, חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא". ויש לאומרה בשעה שהכהנים מאריכים בניגון לפני אמירת המילה 'שלום', וכשאינם מאריכים - יש שהורה שיאמרנה מיד בסיום הברכה.

הפעולה השניה, המועילה לביטול חלום רע, היא תענית חלום, ועליה אמרו חז"ל: "יפה תענית לחלום כאש לנעורת", שהיא פסולת הפשתן הנשרפת באֶבְחָה אחת. ודווקא כשמתענה באותו היום, ולכן יש להתענות אפילו בערב שבת ובשבת; וזוהי התענית היחידה המותרת בשבת. ואין התענית מועילה אלא כשמתלווה אליה התשובה, כי התענית מועילה כקרבן לחטא, וכשם שהקרבן אינו מועיל בלא תשובה, כפי שנאמר: "זבח רשעים תועבה", כך גם התענית.

תענית זו רשות היא ולא חובה; ומעוברות ומניקות לא יתענו, רק 'פדו' את התענית בכסף לצדקה. ומי שחלם בענן שהרהר בו ביום, או שמלא כרסו באכילה ושתייה לפני השינה, או ילד שחלם - כתבו הפוסקים שאין בחלומו ממש ואין צורך להתענות. והחזון איש הורה שבזמננו אין להתענות כלל על חלומות, והעיד על עצמו שכך מנהגו; והורה לומר את התפילה הנ"ל בשעת ברכת כהנים.

[שו"ע או"ח רכ, א-ב, ומשנ"ב א-ז; ביאורים ומוספים דרשו, 7-1]

האם אפשר לומר לעובד זר שיבשל בשבת לעצמו? • מותר לעצור נהג גוי בכביש בשבת? • ומה הדין כשגוי זורע בשמיטה?

בשבת נאסרה לנו לפיכך אסור גם לומר לגוי לבשל. עוד כתבו התוספות שלפיכך אסור גם לומר לגוי שיעבוד בשדהו שבארץ ישראל בשנת השמיטה ואח"כ יקנה ממנו היהודי את השדה, ומה שהתירו במשנה לחזק את ידי הגוי כשעובד בשמיטה מפני דרכי שלום, זהו רק לאחר שהתחיל מיוזמתו לעבוד, ואינו עובד מחמת צווי היהודי.
לעומת זאת שיטת המרדכי (בהגהות פ"ה דשבת) שאין אסור לומר לגוי לעשות מלאכה בשבת אלא רק כאשר הישראל נהנה ממלאכתו. להלכה הכריע המשנה ברורה (סי' ש"ז סכ"א) שאסור לומר לגוי לבשל לעצמו אף שאין הנאה לישראל בכך, אמנם אם הבשר הוא של גוי ואין שייכות לישראל במלאכתו מותר אפילו לומר לגוי לבשל. עתה נבאר כמה הלכות וחיידושים בענין זה:

א. אמירה לגוי כשאין ישראל נהנה.

אסור לומר לגוי לעשות מלאכה בשבת בדבר של ישראל לצורך עצמו גם כשאין הישראל נהנה בכך, והדבר מצוי מאד כשמעסיקים עובדים זרים ומספקים להם אוכל.
וכן בשאר איסורים אסור לומר לו לזרוע כלאים ולחסום שור בשעת דישה.

ב. לעצור נהג גוי בשבת.

לעבור בכביש בשבת באופן שיגרום לגוי לעצור בשבילו כדי שיוכל לעבוב, מבואר במשנ"ב הוצאת דרשו (סי' ש"ז הערה 79) בשם הגר"נ קרליץ שליט"א שיש לאסור, כיון שהנכרי מכבה את רכבו לצורך ישראל.
ג. לומר לגוי לזרוע בשמיטה עבור ישראל.
בשנת שמיטה קונים ירקות מיבול נוכרי שזרעו בשדותיהם שבארץ ישראל, לפי האמור לעיל אסור לומר לגוי לזרוע כמות באופן שמתחייב למכור ליהודים, כיון שאז עושה מלאכה בשמיטה לצורך ישראל, ויתכן שגם כשזרע בסתם כמות גדולה במיוחד עבור יהודים ג"כ אסור, שמוכח שעושה כן עבור ישראל.
ויתכן שגם כשזרע בסתם כמות גדולה במיוחד עבור יהודים ג"כ אסור, שמוכח שעושה כן עבור ישראל.

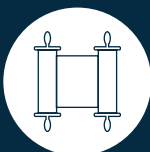
בימים אלו נלמד ב'דף היומי' בפרק השוכר את הפועלים דף צ. שבו מבארת הגמרא שאיסור אמירה לנוכרי נוהג לא רק באיסורי שבת, אלא גם בשאר איסורים, כן דעת רוב הראשונים למסקנת הגמרא, וכן פסק השולחן ערוך לענין איסור חסימת השור בשעת דישה (ח"מ סי' של"ח ס"ו), ולענין סירוס באבן העזר (סי' ה' ס"ד), וכן לענין זריעת כלאים (ביו"ד סי' רצ"ז ס"ד).

נדון מרתק בדעות הראשונים האם יש איסור אמירה לנוכרי בכך שיעשה הגוי לעצמו מה שאסור לנו או שרק אם עושה זאת להנאת ישראל הדבר אסור.

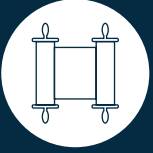
לומר לגוי שיאכל נבלה הסכימו הראשונים שמותר, אך לעומת זאת לתת לגוי בשר בשבת שיבשל עבור עצמו ויאכל, בזה כתבו התוספות לאסור, וטעם החילוק הוא, כיון שבאכילת נבלה הרי גם לישראל עצמו מותר להאכיל את הגוי נבלה אפילו בפיו, נמצא שמה שאומר לגוי לעשות גם הוא עצמו מותר בו ולכן הדבר מותר, אך פעולת הבישול

- מדוע נתבע יעקב אבינו על שביקש לישב בשלוה?
- כיצד הצילה את יוסף "דמות דיוקנו של אביו"?
- מדוע אהב יעקב את יוסף מכל אחיו, ועשה לו כתונת פסים?
- לשם מה סלסל יוסף בשערו?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

כשאוכלים בגינה ציבורית - האם צריך לשבת במקום אחד? כיצד הופכת ברכה ל'ברכה לבטלה' באמצעות הליכה? אכלת עוגה והחלטת שלא לאכול עוד וחזרת בך - האם תצטרך לברך שנית?

יציאה ממקום האכילה

- דין מקום פתוח בנוגע ליציאה ממקום האכילה - אם הוא מוקף במחיצות, הריהו נחשב כחדר אחד, ואם אינו מוקף במחיצות, נחשב המעבר בו ממקום למקום כמעבר מחדר לחדר.
- לדעת הרמ"א, האוכל מאכל הטעון ברכה אחרונה במקום האכילה - אם היתה דעתו בשעת הברכה לצאת ממקומו, רשאי לכתחילה לצאת ולהמשיך באכילתו. אם מדובר בפת, רשאי לאכול במקום האחר כל מאכל שנחשב כחלק מהסעודה, ללא ברכה ראשונה, כיון שאכילה זו היא המשך הסעודה. ודין זה הוא דווקא כשאכל מהמאכל עצמו - ללא צירוף ממרח וכדומה - כמות של 'כזית'.
- האוכל והשותה לא יצא ממקומו טרם שיברך ברכה אחרונה אף כשבדעתו לשוב ולהמשיך באכילתו ובשתייתו, מחשש שמא תוסח דעתו וישכח לברך, וכן מחשש שמא ישתהה זמן רב עד שיחלוף 'שיעור עיכול' ולא יוכל עוד לברך ברכה אחרונה על תחילת האכילה. וכשיוצא על מנת לשוב לאלתר - דהיינו מיד ממש - למקומו, אין כל חשש בדבר, ורשאי לצאת.
- לדעת הרמ"א, הדין האמור, שאין לצאת ממקומו לפני ברכה אחרונה, בהתייחס למאכל הטעון ברכה אחרונה במקומו, אינו אמור אלא כשלא היה בדעתו בשעת הברכה לעבור מקום.
- מי שיצא ממקומו באופן המחייב ברכה נוספת, מיד לאחר שברך, טרם שטעם מהמאכל, ברכתו לבטלה; ולכתחילה יש להקפיד שלא לצאת ממקום האכילה אף באופן שאינו מחייב ברכה נוספת.
- בכל מקרה שאסורה היציאה ממקום האכילה, הריהי אסורה אף אם ממשיך באכילתו תוך כדי היציאה והמעבר ממקום למקום.
- שני מקומות פתוחים המוגדרים כל אחד כמקום בפני עצמו, כגון שתי גינות ציבוריות נפרדות, נחשבים כשני בתים לענין איסור היציאה ממקום האכילה, ואף כשאינן מוקפות במחיצות.

אכילה בדרך

- ההולך ממקום למקום ואוכל בעת הליכתו - רשאי להמשיך לאכול אף במקום שאינו רואה ממנו את המקום שבו החל באכילתו, משום שמתחילה אינו קובע לאכול במקום אחד אלא תוך כדי הליכה, וממילא כל מקום שהולך בו נחשב כמקום האכילה. ואכן, אם בתחילה קבע לאכול במקום אחד, ולאחר מכן החליט להמשיך ולאכול תוך כדי הליכה - אינו רשאי לעקור ממקומו הראשון ללא ברכה.
- מי שנרדם באופן ארעי במהלך אכילתו - אף אם ישן במשך כשעה, אין השינה נחשבת כהיסח הדעת מהאכילה, ואינו צריך לברך שנית כשיתעורר.

היסח הדעת מאכילה

- מי שאכל וגמר בדעתו בפירוש שלא לאכול עוד, או שאמר "הבה נברך" - כלומר, ברכה אחרונה - נחלקו הפוסקים אם הדבר נחשב להיסח הדעת, ולכן לא יאכל עוד, כדי שלא להכנס לספק ברכה. ואם עזב את מקום אכילתו - נחשב הדבר כהיסח הדעת לכל הדעות. ואמירת 'על נהרות בבל' ו'שיר המעלות' - נחלקו הפוסקים אם הן נחשבות כאמירת "הבה נברך".
- חכמינו ז"ל תיקנו ליטול 'מים אחרונים' בסוף סעודת פת, ולברך ברכת המזון מיד לאחריה, ולפיכך, לאחר הנטילה אסור לאכול ולשתות, לדבר, ואף להשתהות בשתיקה, טרם שיברך ברכת המזון.

מהו 'כלי ראשון'? ובאילו מקרים נחשב 'כלי שני' ככלי ראשון?

הרב יהודה יעקבזון

הכלי בו מתבשלים התבשילים על גבי האש, והתבשיל שבתוכו מבשל את הניתן לתוכו, אף לאחר שהסירוהו מעל האש, כל עוד הוא חם בשיעור ש'היד סולדת בו'; ובנתינת מאכל לתוכו עוברים על איסור בישול כמו בבישול על גבי האש. ויש אומרים שאם הערה מתוך כלי ראשון בעודו על האש לתוך כלי אחר, נכון להחמיר ולהחשיב גם את הכלי האחר ככלי ראשון; ורבים מהפוסקים הקלו בכך, ולדעתם כלי זה הוא 'כלי שני' אף לכתחילה.

אם הכניס כלי אחר, כגון מצקת, כוס ריקה וכדומה, לתוך כלי ראשון בעודו על האש, ומילאו בתבשיל, והשהה אותו בכלי ראשון עד שהתבשיל שבתוכו רתח ובעבע - נחשב כלי זה ככלי ראשון ולא ככלי שני. ויש אומרים שאף אם לא השהה את הכלי האחר בתוך הכלי ראשון, דינו ככלי ראשון; ויש אומרים שבמקרה כזה אינו נחשב ככלי ראשון אלא כשהכלי הראשון עדיין עומד על גבי האש. ויש שכתב שאם הכניס כלי לתוך כלי ראשון והוציאו טרם שהתחמם - לכל הדעות אינו נחשב ככלי ראשון.

[שו"ע שיה, ט, ומשנ"ב סד רפז; ביאורים ומוספים דרשו, 94-97]

האם עטיפת הסוכריה דומה לקליפת העגבניה בהלכותיה? • ומה ההבדל בין קישקע ממולא לתפוז עם קליפה? • האם מותר לפצח אגוזים במפצח? • ומה עם נייר אפיה הדבוק לעוגה?

על כך ועוד בפרק רביעי זה של מלאכת בורר ובו דיני בורר בתערובת בקליפות ובעטיפות

הרב יצחק פוליטנסקי

קילוף פירות שאינם נאכלים בקליפתם

סוגי פירות וירקות אשר רוב האנשים רגילים לאוכלם ללא קליפתם, כגון: תפוז, בננה, תפוז, א"מ מבושל, גזר, מלפפון, צנון וכדו', יש בהסרת הקליפה מהם משום איסור בורה, אך אם רוצה בהסרת קליפתם על מנת לאכול את הפרי או הירק לאלתר ובסמוך לקילוף, הדבר מותר. והטעם הוא: כיון שכך היא צורת האכילה בפירות אלו ומתקיימים בכך גם שלושת התנאים יחדיו להיתר במלאכת בורר שהם "אוכל, ביד ולא לתור", ומותר להשתמש לשם כך גם בסכין כיון שעושה כך לשם נוחיות ואינה מוגדרת ככלי המיוחד לכך, אך במקלף וכדו' יהיה אסור מטעם זה.

פירות הנאכלים עם קליפתם

פירות וירקות שרוב האנשים רגילים לאוכלם עם קליפתם, כגון: אפרסק, משמש, ענבים, עגבניה, פלפל וכדו', הפרי והקליפה אינם נחשבים כאוכל ופסולת או שני מינים שונים ואין בהם איסור בורר בדרך קילופם ומותר לקלפם אפילו בכלי המיוחד לכך כגון מקלף.

קליפת תפוחים

בתפוחים, יש אומרים שלמרות שרוב בני האדם רגילים לאוכלם עם קליפתם, בכל אופן כיון שחלק ניכר מהאוכלים אותם רגילים לקלפם, חל איסור בורר בקליפתם, ומותר רק לפי כללי ההיתר הנ"ל. אך יש שהתירו כיון שהולכים אחר רוב בני"א בכך.

קילוף ביצים ובצל

גם בביצים קשות ובצל יש איסור בורר לקלפם וצריך לעשות זאת רק בסמוך לסעודה, ואם נשאר עליהם מעט שיייר קליפה, מותר לשוטפם תחת זרם מים ואין זה נחשב כמוציא פסולת הדבוקה באוכל וזאת מכיון שכך היא הדרך היחידה להגיע אל האוכל.

מפצח אגוזים

הבא לאכול אגוזים שלמים שעדיין בקליפתם הקשה, יכול לפותחם

אפילו עם מפצח אגוזים מאחר ופעולת הכלי היא שבירת הקליפה ולא ברירת הקליפה מהאוכל ומכיון שלא ניתן להגיע לאוכל באופן אחר וכך היא צורת האכילה. לאחר הפיצוח יוציא את האוכל מתוך הקליפות המעורבות עמו.

בוטנים ופיצוחים

בוטנים שעדיין בקליפתם הדקה האדומה וכן שקדים עם קליפה, או שאר פיצוחים, ניתן לקלפם רק בסמוך לאכילה.

קטניות

קטניות מבושלות ארבעס וכדו' שנאכלות בקליפתם הדקה, אפילו אם יש מקצת אנשים שרגילים לקולפם, מותר להוציא את הקליפה מהם אפילו לא סמוך לאכילתם.

נייר אפיה הצמוד לעוגה

כאשר העוגה או החלה דבוקים לנייר האפיה שתחתם, מותר להסיר את הנייר מהם כיון שניכר שאינו מעורב עם האוכל, אך אם לאחר שהסירה נשאר עוד חתיכת נייר קטנה עליהם, יוכל להסירה רק ביחד עם חלק מהאוכל כדין המדבקה שעל החלה שהובא במדור זה בשבוע שעבר.

עטיפת סוכריה

גם בעטיפת הסוכריה, ניתן להסירה אפילו כשלא מעוניין כעת בסוכריה ואין עליה דין בורר כיון שהסוכריה נחשבת כמונחת בתיק או בקופסה נפרדת ואינה מעורבת עם העטיפה.

קישקע ממולא או נקניק עטוף בניילון

הרוצה להפריד את עטיפת הקישקע מן המילוי שבתוכו כדי לחלקו למנות, כמו"כ המפריד את עטיפת הנקניק מהבשר שבתוכו, מכיון שהעטיפה היא פסולת נפרדת ואינה חלק מהמילוי, יעשה זאת בסמוך לסעודתו.

(התקציר נערך מתוך איל משולש, אורחות שבת ועוד, אך אין לפסוק ממנו הלכה

למעשה ללא עיון במקורות)

גליון רל"ז
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלס"א

תודה למשפחת קליטין על אישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

מי שאמר לשמן שידלק
יאמר לחומץ שידלק

בביתו של רבי חנינא בן דוסא הייתה מנורת שבת ובה הדליקו נרות שמן. בכל ערב שבת היו ממלאים את המנורה בשמן, מכניסים פתילות ומדליקים. הנרות היו דולקים במשך שעות רבות והאירו את ביתו של הרב בליל השבת. פעם אחת בערב שבת הדליקה בתו של ר' חנינא בן דוסא את נרות השבת וברכה את ברכת הנרות. הרב התכוון ללכת לבית הכנסת ולהפתעתו הוא ראה את בתו עצובה, במקום להיות שמחה לכבוד השבת. שאל אותה רבי חנינא: מדוע את עצובה? ענתה לו בתו אבא! איזו טעות עשיתי! הכנתי את הנרות ומיהרתי מאוד כי כבר קרבה השבת. עכשיו ראיתי שבמקום להכניס שמן לתוך המנורה – הכנסתי חומץ! הנרות הללו לא ידלקו ולא יהיה אור בשבת, ניהם רבי חנינא את בתו העצובה ואמר: אל תדאגי, מי שאמר לשמן שידלק יאמר לחומץ שידלק, גם את השמן וגם את החומץ ברא הקב"ה ושניהם יעשו את רצונו ית"ש, וכך היה, קרא נס והחומץ דלק במשך כל השבת.

(עפ"י תענית כ"ה – א')

פרשת השבוע

השבת יתאספו לסדר את הענין. כשהלכו בעלי הבתים לביתם נמלך רבי אהרן בדעתו, מה המעשה אשר עשה עתה, כל ימיו נוהר מלבקש טובות מבני אדם והיה בוטח תמיד בה' שבוודאי ישלח לו עזרתו מקודש, ועתה עזב את הביטחון בה' ופנה לבשר ודם, ולא עוד אלא השתמש לצורך זה גם בזקנו הבעש"ט הקדוש, נצטער מאד על זה עד שלבסוף שפך שיהו לפני השי"ת והפציר בתפילה, שבני העיר ישכחו אותו ואת הבטחתם ולא יעשו דבר לטובתו. וכך הוה, תפלתו נתקבלה ובני העיר שכחו לגמרי כל מה שנדברו ביום השבת.

הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זיע"א סיפר מעשה זה ואמר, שמתוך הסיפור הזה יובנו דברי המדרש בענין שר המשקים "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים זה יוסף", וקשה, הלא יוסף באמת פנה אל שר המשקים בבקשה שיזכירוהו לפני פרעה, אלא שהכתוב אומר "ולא זכר שר המשקים את יוסף, וישכחוהו", והטעם הוא, כי יוסף הצדיק התחרט אחר כך על שפנה אל בשר ודם, ופעל בתפלתו ששר המשקים ישכחוהו, לכן אמר המדרש, שיוסף שם מבטחו.

אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו (ל"ט כ"ג)
סיפרו להרה"ק רבי חיים ה"דברי חיים" מצאנו זיע"א, על רבי אחד המחולל מופתים שאין הבריות חדלים לדבר עליהם. חיך ואמר: כתוב בפרשה "אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו" אין רואים אצלו מופתים, ואף על פי כן הוא יוסף הצדיק באשר ה' אתו.

ולא זכר שר המשקים את יוסף
וישכחוהו (מ' – כ"ג)

מסופר: הרה"ק רבי אהרן מטיטוב זיע"א נכד הבעש"ט הקדוש זיע"א קודם שנתפרסם לצדיק, היה חי אז בעוני ובדוחק גדול, פעם אחת כאשר הגיע יום השבת ולא היה לו שום דבר מצרכי השבת, לא יכול רבי אהרן להבליג יותר על צער הגדול, ופנה למתפללי בית הכנסת בקובלנא: היתכן הדבר שנכדו של הבעש"ט יהיה כל כך נעזב ונידח מבני העיר, עד שגם לחם צר ומים לחץ לא יהיה לו? והיתה התעוררות רבה בין המתפללים, והתחייבו לשלם עבורו כל אחד ואחד מבעלי הבתים סך קבוע בכל שבוע, וגמרו אומר שאחרי

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 5:21 ת"א: 5:22 ר"ת: 5:59

פרשת וישב

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:05 ת"א: 4:19

הרבי שניגן בכינור במערת הפרטיזנים

מי שהסתכל בדמותו האצילית והמעוררת כבוד של רבי שמעלקא הרבי מזבולוב, התקשה להאמין שאיש זה נקרא בקרב מקורביו בכינוי החיבה "הכנר". מאז ומתמיד נודע לר' שמעלקא חיבה לנגינה ולשירות וזמירות. פעם כאשר מישהו שביקש וקיבל את עזרתו נתן לו במתנה כינור, התברר לו כי הוא יודע לנגן בו בצורה כה מקסימה, שכל השומע את לחן נגינתו חזקה עליו כי דמעות של גיל והנאה יקוו בעיניו, לא לעתים קרובות מצא לעצמו רב שמעלקא זמן לעסוק בתחביבו המוזיקלי כל זמנו היה קודש לקהילתו. וכאשר לא עסק בצורכי ציבור הוא ישב ולמד תורה. אולם כאשר נודמנה איזו שמחה של מצוה בקרב חסידיו, הוא היה מזכה אותם בניגון ערב שהפיק ממתרי כינורו.

כאשר באו ימי המלחמה והנאצים כבשו את המדינה, ברח כל יהודי שרק עלה בידו הדבר אל היערות, כדי לא ליפול בידי המרצחים הגרמנים. גם ר' שמעלקא הצליח להימלט יחד עם קבוצה של חסידיו, מטבע הדברים הוא הפך למנהיגה של הקבוצה הקטנה ועצותיו הנבונות והעידוד הרוחני שהוא נתן להם, היו לאנשים לעזר רב בשעות הקשות. אנשים רבים נצלו מהמרה השחורה ומאיבוד כל תקוה, הודות לאמונתו העזה של ר' שמעלקא כי השם יתברך יעזור, ואנשי קבוצתו יצליחו לעבור את הזמנים הקשים ולהגיע לחוף מבטחים. כל פעם שר' שמעלקא הרגיש שהמחבוא שלהם מספיק בטוח, הוא היה מוציא את הכינור שלו ומנגן, הניגונים שהפיק מכינורו, היו כמזור על הלבבות השבורים של אנשי המחתרת, לא תמיד הרגיש ר' שמעלקא צורך נפשי לנגן, אדרבא, לפעמים השתלטה עליו העצבות והניגון היה לו לזרא, אלא שהוא התעלם מרגשותיו הפרטיים וניגן כדי להעלות את המורל של הפרטיזנים שלו, יתכן כי בעיני רבים יראה הדבר מוזר ואף מגוחך, שאדם הנאבק להצלת חייו ובמיוחד רב בישראל נושא תמיד בכל מסעותיו המסוכנים כינור לנגן בו, אולם לא כך חשבה החבורה שהתרכזה סביב ר' שמעלקא, הם היו אסירי תודה לו שנטל עמו את הכינור ונחשבה להם לזכות אם הוא הרשה להם מפעם לפעם לשאת אותו, אולם הרב העדיף לשאת את הכינור בעצמו ולא היה נפרד ממנו, כשם שלא היה נפרד מהשקית שהכיל את הטלית והתפילין שלו, היו אלה שני הדברים בלבד שהצליח להציל מביתו הבווער מלבד הבגדים שלבש, במשך הזמן שר' שמעלקא וקבוצתו חיו

ביער, הם הצליחו לקחת מהנאצים מלקוח ובתוכו מספר שמיכות ובגדים חמים, אותם הכינו במלאי שישרת אותם בחורף הקר הממשמש ובא.

ר' שמעלקא היה מאושר, כאשר קבוצה של יהודים אותם פגשו במרוצת הזמן, החליטה להצטרף אל קבוצתו, אולם לרוע המזל היה בקבוצה החדשה אדם אחד מוזר, יוסל הנפח שמו, שתמיד גרם צרות וכל מילה שהוציא מפיו היה מקור למורת רוח, גרוע יותר היה, כי היו ליוסל זה מספר חברים שסמכו ידיהם על מעשיו ועמדו מאחוריו בכל מה שעשה. ערב אחד היה זה כשבועיים לפני חנוכה, כינס ר' שמעלקא את הקבוצה ואמר להם, כי המצב נעשה רציני למדי, מאז שהקבוצה החדשה הצטרפה אליהם, פחת מלאי המזון שלהם, במיוחד במשך החורף הקר כאשר האנשים צרכו יותר מזון מאשר תמיד, לפיכך, אמר ר' שמעלקא, הוא כמנהיג הקבוצה מרגיש את עצמו אחראי לשלומה, ולכן הוא מציע שחוליה המורכבת ממספר אנשים תעזוב את המחבוא, ותנסה לארגן אספקה מחודשת של כל מה שדרוש. מאחר ומהשליחות הזאת כרוכה בסכנה גדולה, הוא לא יתן הוראה מי יהיו חברי החוליה, אלא יבקש שנים שלשה מתנדבים שיצטרפו אליה.

מיד הורמו ידיים רבות כי כל ידידיו וחסידיו משכבר הימים מוכנים ללכת אתו. מצד שני הושמעה בעת ובעונה אחת מחאה נגד זה שהוא בעצמו ישתתף בחוליה, אתה דרוש לנו כאן אמרו לו בתקווה להניא אותו מההשתתפות בשליחות המסוכנת, הרי זו סכנה גדולה כאשר יהודי נתפס בידי הנאצים, אולם הסכנה גדולה שבעתים כאשר המדובר ברב, אשר הנאצים יהנו במיוחד לנקום בו את נקמתם, כאשר יתברר להם מי הוא ומה מעשיה. מסתבר כי שמו של ר' שמעלקא היה ידוע לנאצים כי עשה רבות לעזרת היהודים הנתונים בצרה להימלט מצפרי המרצחים.

ר' שמעלקא עמד על דעתו שהוא צריך להנהיג את חולית הרכש של קבוצת הפרטיזנים, ואילו את החבורה הנשארת במחבוא הוא יכול להשאיר בהנהגת סגנו, הוא הרגיש את עצמו מתאים ומוכשר לנהוג את החוליה בדרכה אל העיר הגדולה הסמוכה, כדי לחדש שם בדרך כלשהיא את המלאי המדולדל שלהם ידידי היקרים, אמר, אני מקווה לחזור אליכם בעוד כשבועיים כדי לחוג אתכם יחד את חג החנוכה. עתה אני אנגן לכם את מנגינת מעוז צור ומקוה לנגן לכם שנית בעזרת השם בנר ראשון של חנוכה.

משל ונמשל

טוב מעט לצדיק

משל לאיש עני שהיה באחת העיירות הנידחות. והיה אוכל מן היד לפה ובקושי מפרנס את משפחתו. ברבות השנים גדלה המשפחה ושוב לא היה הקומץ משביע את הארי. ישב האיש על המדוכה יחד עם בני ביתו, והגיעו לכלל החלטה כי עליו לצאת אל העולם הגדול לטוב על פתחי נדיבים. אז ישוב אל העיירה ויוכלו להמשיך ולהתקיים עד כי תאזל הפרוטה בשנית. ממשפחה למעשה היתה הדרך ארוכה, שהרי הדרך אל העולם הגדול עוברת ברכבת, והרכבת, כידוע, אינה נוסעת חנם. דפק האיש על פתחי בני העיירה, וכעבור זמן הצטבר בידו סכום כדי קניית כרטיס נסיעה. נפרד ממשפחתו ומידידיו ופנה אל תחנת הרכבת. בתחנת הרכבת עלתה בלבו המחשבה: הן זו לו הפעם הראשונה בחייו לנסוע ברכבת, ומדוע יצטרך לנסוע כמו קבצן במחלקה החמישית, חייב הוא לנסוע במחלקה הראשונה כאחד האדם. עמד וחשב כי בכסף שבידו יכול הוא לקנות כרטיס במחלקה הראשונה לשתי תחנות, במקום עשרים תחנות במחלקה החמישית, אמנם אין שתי התחנות מביאות אותו ליעדו, אבל בכל זאת הטרחה שווה. הוא יירד אחרי שתי תחנות, יפשוט את ידו ויאסוף סכום נוסף שיאפשר לו להמשיך בדרכו ברכבת אל העיר הגדולה. חשב ועשה. קנה כרטיס מוזהב למחלקה הראשונה ותפס את מקומו כשהוא מתרווח על מושבו בהנאה. הקטר שרק והרכבת יצאה לדרכה. והאיש נהנה מכל רגע של נסיעה במחלקה הראשונה. חצי שעה עברה והרכבת עצרה מדהירתה. תחנה ראשונה כבר כאן. עוד תחנה אחת נשארה לו, והוא ממשיך להתרווח בהנאה על מושבו. והנה, בקושי הספיק ליהנות, וכבר תחנה שניה. הוא מנסה להתחמק ולהישאר עוד מעט, אבל המבקר מגיע ומכריח אותו לרדת. נו, אומר הוא לעצמו, לפחות נהניתי עד כאן, ארד ואאסוף כסף בין התושבים לצורך הנסיעה הבאה. אלא שהמציאות באה וטופחת על פניו, הוא ירד בלב המדבר, אל השממה.

הנמשל: מוטב להתפשר בתחילה על המחלקה החמישית ולקבל החלטה קטנה אבל עקבית, החלטה שתוביל עד המטרה הסופית.

(בשם אחד המגידיים)

היו חזקים ושימו מבטחכם בשם, הוא יעזור לכם כשם שהוא עוזר לכל אלה הבוטחים בו, באומרו זאת נטל ר' שמעלקא את הכינור והחל לנגן את מעוז צור כשחסידיו לא יכולים להשתלט על רגשותיהם והדמעות שוטפות על פני הגברים הקשוחים שהתרגלו זה שנים לחיי סבל וצער.

לאחר מכן יצא הרבי ומספר האנשים שליווהו וחיז מהר נעלמו מעין רואים. מיד אחרי שר' שמעלקא ואנשיו עזבו, החל יוסל הנפח לרטון: אם אתם שואלים אותי, אומר לכם כי ר' שמעלקא אינו מתכוון לחזור אלינו, כן, הוא מתכוון לעזוב אותנו לנפשנו ואנו נמות כאן מרעב ומקור, וכי מדוע לקח אתו את הכינור שלו אם יש בדעתו לחזור לכאן? אף אחד לא שואל אותך, גער בו בנוזפה אחד מחסידי הרב, אם אתה רוצה לדעת, הרי שהרבי שלנו מסוגל לחולל פלאים בנגינת הכינור שלו, דבר זה יכולת לדעת אילו היית כאן זמן ממושך יותר, הדבר הטוב ביותר שאתה יכול לעשות אמר ליוסל בטון של סמכות סגן המפקד, הוא למלא הוראות, ההוראה שלך אומרת לשבת בשקט ולחכות לשובו של ר' שמעלקא.

כל אלה הם דיבורים בעלמא, אולם אני אינני מוכן להשאר כאן יותר, אמר יוסל. מי יבוא אתי? אני הולך בעקבות הרבי ורוצה לראות מה מעשיו. אני אלך אתך יוסל, קרא בקול רם אחד מידידיו, אני אשתגע אם אצטרך לשבת כאן עוד זמן מה. סגן המפקד ניסה להניא את האנשים מהצעד שהוא ראה בו התאבדות מדעת, תזכרו כי לא רק את עצמכם אתם מסכנים, אלא את כל האנשים שכאן במחבוא, אם אתם עושים צעד חסר אחריות כזה, אמר להם הסגן. אולם יוסל וידידיו לא שמעו בקולו, הם התאספו ונטלו עמהם מספר שמיכות חמות ומנות מזון, ויצאו אל תוך הלילה.

המשך בגליון הבא בע"ה

צ'ין אדם לחברו

לוותר על עולם הבא עבור יהודי
 בשנת תר"ג התקיימה בפטרבורג בירת רוסיה בצו ממשלתי ועידת המפורסמת. באסיפה זו דנו הנאספים בנושאים חשובים הנוגעים לחיי הדת של יהודי רוסיה. הרה"ק ה"צמח צדק" מליובאוויטש זיע"א השתתף גם הוא בוועידה ונלחם בחירוף לטובת שמירת וביצור ענייני הדת. כששב הרבי לליובאוויטש שמע שהחסידיים שחים בהערכה על מזה בוועידה, ועל כך שהוא הרבי מסר את נפשו עבור כלל ישראל. בענוותנותו אמר: אוי לו למי שהעולם טועים בו וכי זוהי מסירת נפש? כשאדם את נפשו בעד כלל ישראל בכך אין שום רבותא. רצונכם לדעת מהי מסירות נפש אמיתית? המשיך הרבי ואמר: מסירות נפש אמיתית היא כשאדם מוסר את נפשו את העולם הבא שלו בשביל אדם אחד מישראל, ולא למען הצלת חייו של אותו יהודי אלא אפילו הצלת ממונו בלבד. וכדי להמחיש לחסידיו מהי מסירות נפש אמיתית סיפר הרבי את הסיפור הבא: אחד ממקורביו של הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זיע"א איש חסיד וירא שמים, היה סוחר בין, דרכו הייתה להוביל יין לערים רחוקות, הוא בעצמו לא היה עשיר ואף את היין שהוביל לא הוביל עבור עצמו, אלא מפני שהיה מוחזק אצל סוחר היין הגדולים כאיש ישר ונאמן היו נותנים לו סחורה בהקפה. פעם בהיותו בדרך במלון, נזכר בפגם רוחני כלשהו שנשמטו שזוקק הוא לתקן ותקפו אותו הרהורי תשובה, מרוב שנתעורר לתשובה עזב את כל העגלות עם היין במלון, והלך במרוצה למעזיבוז אל רבו רבי ברוך. בערב שבת סמוך למנחה הגיע האישי

למעזיבוז, בבואו שאל אותו מיד רבי ברוך על עסקו ומסחרו, והאישי סיפר לו את סיפור הדברים שנעשה עימו. כשמע רבי ברוך כי הפקיר הלה את כל היין במלון, התחיל לגעור בו: שוטה שכמותך איך העזת להפקיר ממון של אחרים על לא דבר? וכך המשיך לייסרו בדברים ואפילו לבזותו. גם בסעודת ליל שבת המשיך ר' ברוך לחרפו ולגדפו ולא הסתפק בכך, אלא אף ביישו ברבים בפני כל המסובים שנכחו שם כך בליל שבת וכך גם בסעודת יום שבת. באותה שבת התארח אצל ר' ברוך מחותנו הרה"ק רבי אברהם מחמילניק זיע"א. בראותו את גודל הביזיונות של האישי, לא יכול היה ר' אברהם להתאפק ופנה אל ר' ברוך בשאלה: מחותן, ומה יעשה כבודו עם מאמר הגמרא שכל המלביץ פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא? השיב לו ר' ברוך, כלום אינני יודע כי המלביץ פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא? ידעתי גם ידעתי, אולם אני בחרתי להפקיר את חלקי בעולם הבא כדי לעשות טובה לאיש הזה. הגויים בעלי העגלות שלו התייעצו ביניהם וזממו לגנוב את כל היין שברשותו, ולגרום לו נזק רב. אלא שהצער והייסורים שסבל האישי מהחירופים והגידופים שלי, הם שהצילו אותו, בשמים הוחלף והומר לו צער הפסד הממון בצער שהצטער מהביזיונות והגידופים.

זוהי מסירות נפש אמיתית, סיים ה"צמח צדק" את דבריו, למסור את העולם הבא בעד הצלת ממונו של איש אחד מישראל.

הילולא דצדקיא

שבת קודש כ"ד כסלו
 הרה"ק רבי חיים חזקיהו מדיני ב"ר רפאל אליהו (שדה חמד – תרס"ה)

יום ראשון כ"ה כסלו
 הרה"ק רבי יעקב ישראל ב"ר צבי הירש המגיד מקרעמניץ (שבט ישראל – תק"ס)

יום שני כ"ו כסלו
 רבינו אברהם בן דוד (הראב"ד בעל ההשגות – ד"א תתקנ"ט)

הרה"ק רבי אליעזר מקאזניץ ב"ר משה אליקים בריעה (תרכ"ב)

יום שלישי כ"ז כסלו
 הרה"ק רבי חיים ב"ר שלמה (באר מים חיים – תקע"ג)

הרה"ק רבי אברהם יצחק הכהן מתולדות אהרן ב"ר אהרן דוד (תשנ"ז)

יום רביעי כ"ח כסלו
 רבי חזקיהו ב"ר דוד די סילוה (פרי חדש – תנ"ח)
 הרה"ק רבי עזריאל מייזליש ב"ר צבי (עץ הדעת טוב – תקמ"ו)

יום חמישי כ"ט כסלו
 הרה"ק רבי גדליה מליניץ ב"ר יצחק (תשואות חן – תקס"ד)

הרה"ק רבי ישראל מאוסיאטין ב"ר מרדכי שרגא (פייבוש) (תש"ט)

יום שישי א' טבת
 הרה"ק רבי יאיר חיים בכרך ב"ר משה שמשון (חות יאיר – תע"ד)
 הרה"ק רבי שאול אוקער מטבריה ב"ר צבי הירש (תרי"ג)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פרפראות

פעם סיפרו להרה"ק ה"צמח צדק" מליובאוויטש זיע"א שהרה"ק בעל **באר מים חיים** זיע"א (יומא דהילולא כ"ז כסלו) בכל שבת קודש נגבה קומתו במידת ראש אחד, ואמר ע"ז ה"צמח צדק" שאפשר להאמין לזה, שהרי בעינינו ראינו שזקיני אדמו"ר הזקן נ"ע, ביום שנתמנה לנשיאות ורבי על החסידיים, נגבה קומתו במידת ראש אחד וכך נשאר כל ימי חייו.

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

אלה תלדות יעקב יוסף (לו, ב) - התבות יעקב יוסף בגימטריה הוא היה דומה בזיו איקוניו, כדברי רש"י שיוסף היה דומה לאביו.

את דבתם רעה (שם) - מוצא בתרגום יונתן שאחי יוסף היו חותכים את און וזנב הבהמה לרפואתה, ויוסף חשב שאוכלים איבר מן החי. ורמז לזה, כי התבות דבתם רעה הן בגימטריה כי היו חותכים האון וזנב הבהמה.

ואביו שמר את הדיבר (לו, יא) - שמר אותיות רשם, לרמז לדברי המדרש שיעקב רשם את חלומותיו של יוסף, רשם מקום שעה.

וישב ראובן אליהב (לו, כט) - מפרש רש"י, שראובן לא היה בשעת המכירה, מפני שהיה עסוק באותה שעה בשקו ותעניתו על שבלבל יצועי אביו. ורמז לזה בתבות וישב ראובן שהן נוטריקון ובמכירה נתעסק ראובן בשקו ובתעניתו, שבלבל יצועי אביו בלי לה.

ואני אנה אני בא (לו, ל) - פאשר אדם נמצא בצרה, מוצא הוא נחמה בתהלים של נעים ומירות ישראל דוד המלך, ושואב חיות וחזק. ודבר זה מרמז בתבת אני"ה שהיא נוטריקון אמירת נעימת התהלים, ולשם הוא בא פדי להחליץ מצרתו. והתבות אנה אני בא נוטריקון אחר המברך נענה אנו אמן יהא בקול נעים, כדברי חז"ל שהעונה אמן יהא שמה בקול רם, קורעים לו גזר דין של שבעים שנה.

וימאן להתנחם (לו, לה) - וימאן נוטריקון אין מקבלים נחומים והוא ישנו, כדברי רש"י שאין אדם מקבל נחומים עליהי.

כי ארד אל בני אבל שאלה ויבך אתו אביו (שם) - סופי תבות בגימטריה זה גיהנם, כדברי רש"י שספן היה ליעקב שאם לא ימות אהד מבניו בחייו, מבטח שלא יראה פני גיהנם.

ויהי יוסף ויהי תאר ויפה מראה (לו, ו) - מפרש רש"י, שראה עצמו מושל התחיל מסלסל בשעריו ואמר הקב"ה אני מגרה בך את הדב. ורמז לזה, שאם תסלסל ותהפך את תבת שער באתב"ש, תקבל גימטריה י"ב, במגן דו"ב.

שלשת הפלים שלשת ימים הם (מ, יח) - שלשת הפלים בגימטריה בדיוק שלשת ימים הם.

ספורים בפרשה

וישב יעקב (לו, א) - בקש יעקב לישב בשלוח, קפץ עליו רגזו שלי יוסף (רש"י) ספר רבי שמחה בונים מאוטווצק, פי זקנו רבי יצחק מוורקי למד פעם את דברי רש"י אלו, ולפתע נזעק ושאל בתמיהה: "וכי למי מגיעה שלוח בעולם, אם לא ליעקב אבינו עליו השלום, בחיר האבות? והרי למי נברא העולם כלו, אם לא ליעקב אבינו? ומדוע אפוא קפץ עליו רגזו שלי יוסף פאשר בקש לישב בשלוח?! ומיד השיב והסביר: "באמת הגיעה לו ליעקב שלוח בעולם, אלא שלא היה לו לבקש את הדיבר כלל, כפי שנאמר בתהלים "דום לה והתחולל לו", ומפני שבקש קפץ עליו רגזו שלי יוסף."

על רבי יעקב שמשון מקוסוב, בנו של רבי חיים מקוסוב בעל "תורת חיים", המליצו בני דורו ואמרו: "בקש יעקב לישב בשלוח ולא עלתה בידו". את אשתו הראשונה, שנשא בגיל י"ד, גרש לאחר עשר שנים מנשואיהם, לאחר שלא נפקדה בבנים, וגם את אשתו השנייה גרש מאותה סבה. ואז נשא בשלישית את בת רבי יעקב יוסף מאוסטרהא, ויחל להפקד בבנים. תפלות רבות העתיר לשם כך, ולבסוף תלה את הסבה בהקפדתו של רבי משה צבי מסנורן. היה זה בעת נשואי אחיו רבי יוסף אלטר מרדוויץ עם נכדו של הצדיק מסנורן, וכאשר נוצרו חלוקי דעות בין המתנים כדברי חז"ל שאין כתבה שאין בה תגרה, התערב רבי יעקב שמשון בהם. הקפיד עליו רבי משה צבי, ובשגגה היוצאת מפי השליט, נשמעה מפיו גערה העוסקת בבנים. עקב כך, נסע רבי יעקב שמשון לאחר נשואיו בשלישית, אל-קברו של רבי משה צבי, ושם עמד ובקש את-מחלתו של הצדיק והתחנן לפניו להעתיר עליו לישועה. באותו לילה התגלה אליו הצדיק מסנורן בחלומו, והודיעו כי תפלתו התקבלה, ובקש ממנו כי הבן שינלד יקרא על-שמו משה. ואמנם, לתקופת השנה נולד בנו יחידו רבי משה מקוסוב, שהיה גבוה משכמו ומעלה מכלי-העם מעל שני מטרים ובעל צורה הדורה, והתפרסם בחבוריו "לקט עני" עלי-התורה ומועדי השנה.

כי יבדוקנים הוא לו וישעה לו בתנת פסים (לו, א)

ישב פעם רבי אברהם מרדכי אלטר מגור בעל "אמרי אמת", והזכיר את דברי בעל הטורים שדרש את תבת זקנים בראשי התבות של ששה סדרי משנה: זרעים, קדשים, נשים, ישועות הוא סדר נזיקין, מועד, דהינו שיוסף למד מפי אביו את-סדרי המשנה הללו, וזה פרוש זקנים, ושאל הרבי: "והרי ישנם ששה סדרים במשנה, ולא רק חמשה, והיך מוזר אפוא סדר טהרות?" והשיב מיד: "מפאן נלמד, שעל סדר טהרות, צריך האדם לעמל ולטרח בעצמו, כי את-הטהרה לא נתן לקבל בידיעה בלבד מפי האב..."

וישמע ראובן ויצלהו מידם (לו, כא)

ישב פעם ה"דברי חיים" מצנז עם רבי ישראל משקלוב ואמר: "יודע מדוע נחשב מעשה ההצלה של ראובן שהציע להשליכו אל-הבור, יותר מאשר יהודה שהציע לכפר אותו למצרים? מפני שראובן אמנם הציע להשליכו לבור מלא נחשים ועקרבים, אולם הבור היה בארץ ישראל, ושם שמור האדם יותר אפלו אם נחשים ועקרבים מסובבים אותו. אולם יהודה הציע לכפר את יוסף לישמעאלים ולהוציאו לחוץ לארץ, ושם גם אם האדם זוכה לעלות לגולה, תהיה קרוב אליהמיתה יותר מאשר לחיים..."

היה היה

ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחסאתי לאלקים

המעשה ארע בעירה הקטנה סמוג'ון שבמחוז הורודנא שפרוסיה הלבנה, לפני קמאתים שנה. בבית-המדרש שבעירה, ישבה קבוצה גדולה של תלמידי חכמים מפלגים יושבי אהל, אשר הגו בתורה בהתמדה נפלאה, ובה השתעשעו כל-ימיהם. באותם ימים רחוקים, עזרו היתה התנגדות לדרך החסידות של הבעל-שם-טוב הקדוש ותלמידיו, ואף צורכי העירה התנגדו לה נמרצות. בלי להביר אותה לפני ולפנים, יום אחד, ראו לומדי בית-המדרש בחור צעיר ובלתי מפר, שישב בפרקתים, והגה בתורה נגון שובה-לב. לבם של הלמדנים הלך שבי אחר נעימות הערבה, והם החלו לתהות על-מקננו ולבדק מהיכן בא ומי הם רבותיו. הצעיר היה אחד מחסידיו המקשרים של רבי מרדכי מלכביטש, ומפיון שידע על ההתנגדות הגדולה פננצ צדיקי החסידות, הסתיר את-זהותו ונסה להשתמט בשפה רפה מלמדני בית-המדרש. אולם הללו לא נתנו לו מנוח, עד שנאלץ לספר כי הוא מחסידיו של הצדיק מלכביטש. "שמה תוכל לומר לנו דבר-תורה כלשהו ששמעת מרבה, על-דרך החסידות?" שאלו, והלה נענה מיד: "בשבת שעברה בה קראו את פרשת וישב, תמה הרבי על-דברי יוסף הצדיק לאשת פוטיפר 'ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחסאתי לאלקים', שהרי לכאורה היה צריך לומר 'וחסאתנו לאלקים', כי הרי גם לבני נח נאסרה אשת-איש! אלא שיוסף הצדיק לא רצה שיהיה לו חלק ונחלה עם אשת פוטיפר ולא רצה להשתתף עמה אפלו בדבור". הדברים הרשימו מאד את-הלמדנים ויחד נמנו ונמרו: "דבר-תורה כזה לא יכול לומר, אלא מי שלומד תורה לשמה", והחליטו לשגר פמה מחשובי החבורה אל הצדיק, כדי לתהות על-מקננו.

עברו שבועות מספר, והשליחים לא שבו אל-עירת הלדתם ונותרו בצל הצדיק. הדבר הפליא את בני החבורה, והחליטו לשגר חבר נוסף לשם, אולם גם הלה לא שב על-עקבותיו, ונותר בלכויטש. כך נסעו כזה אחר-זה, עד שפלי-החבורה עזבה את-העירה והלכו לשאב תורה וחסידות אצל הרבי. עברו שבועות מספר, ובגני-ביתם של האברכים החלו לדיאג לשלומם, ואחר שחקרו ובדקו, נודע להם כי הם שזיהים אצל רבי מרדכי מלכביטש והחלו להתנהג בדרכי החסידות בקנתיב שסלל להם הצדיק. נקל לשער, כי הבשורה הפתה גלים בעירה הקטנה, והדבר עורר רעש גדול בין התושבים כלם. באספה בהולה שהתכנסה בבית-הכנסת, בה השתתפו ראשי הקהלה ואבות המשפחות, החלט, כי כאשר ישובו האברכים אל-העירה, ימנעו מהם להכנס לבתיהם, עד אשר יספיקו לשוב לדרגם כמקום ימיהם, ויחדלו לחפש לעצמם דרכים עקלקלות שלא שערום אבותיהם. ואמנם, ימים ספורים לאחר מכן, שבה החבורה אל-העירה, ולחידתם גלו כזה אחר-זה, כי דלתות ביתם נעולות בפניהם, ואף בבית-המדרש המר והאהוב שלהם, נאסרה דריסת פגריהם. אולם הדבר לא השפיע עליהם כלל ועקר, אלא להפך. עודד וחשל אותם להמשיך בדרכם, אותה ראו פדרך נכונה וסלולה להתקרב לבוא העולם ולעבוד בלבב שלם. מחסר ברה, תרו בני החבורה אחר מבנה כלשהו, ולבסוף מצאו צריף רעוע ומט לפל שעמד מחוץ לעירה, ולאחר שהכשירוהו מעט, קבעו בו את-מקומם לתורה והפללה. הם אכלו לחם צר ומים לחץ מקוזן מעט שהצליחו לאספ מפכה יהודים רחמנים, והתגברו על-כל הקשיים כדי לערף את-הפללותיהם הנלהבות בדרך לכויטש, ובלמוד תורה בהתמדה נפלאה. פעם אחת, חלה אחד מבני החבורה ונפל למשכב. חבריו התמסרו למענו ועשו את-כל אשר ביכולתם כדי להקל מחליו, ושלחו להזכירו לישועה ורחמים אצל רבם. תכן תשובתו שלי-הרבי היה לשון הפסוק: "ויאמרו בגוים ה' מלך", ועל-אף שהדברים נראו פסתומים וחסרי פשר, התחזקו החסידים באמונת צדיקים תמימה ושבו לעבודתם בקדש.

באותה עת היה "יום הלדת את-פרעה", כאשר הפריץ המקומי חגג את יום-הלדתו "ויעש משתה לכל-עבדיו". אל-המשתה הזמנו אצילי הסביבה, וקטוב לבם בינו, יצאו לטייל יחד עם הפריץ המקומי, וסירו ברחבי אחוזתו הגדולה שהשתרעה על-פני שטח נרחב. הפריצים רכבו על סוסיהם האבירים, ולפתע שמעו קולות רמים ונרגשים מצריף נדח שעמד בפרקתי העירה. "מה פשר הקולות הללו?" שאלו את-מארחם, אולם גם הוא לא ידע להסביר את פשר הדבר. חרש ירדו הפריצים מסוסיהם, נגשו אל הצריף הרעוע, שהפרוץ היה מרובה בו על-העומד, והציצו פנימה. הפתחה שראו הפעים אותם לחלוטין. בפנים עמדו יהודים צעירים, עטופים בטליות ומעטרים בתפלין, והפתח היתה פה מרגשת ונלהבת, עד שאפלו הפריצים הנכבדים חשו את האוירה הקדושה והעלאת. "שוטה שבעולם!" קראו הפריצים השתויים אל-מארחם, "מדוע הולכת אונתנו באחוזתך כדי להראות לנו שדות וקמים, כאשר יש-לך פאן באחוזתך אנשי מעלה שגוראים פמלאכי מרום? ומדוע לא ספרת לנו על-כך כלל!?" הפריץ עמד והביט במתרחש בהשתאות, והחליט לחקר את-הענין. לפליאתו נודע לו, כי אברכים אלו גרשו מבתיהם, והבוהשת בקדרה ובגלל הדעה, היא אשת ראש הקהל, שחתנה היה מראשי החבורה, ומרב פעסה עליו הוציאה לפעל את ההחלטה לגרש את החסידים מבתיהם. חמתו של-הפריץ התלקחה בקרבו, ומרב פעס שלח את-קלגסיו לאסר את-הגבירה ברפת של בעלי חיים בזויים, עד שבני העירה בטלו את-החלטה המבישה. "עכשו אנו מבינים את תשובת הרבי, של לשון הפסוק 'ויאמרו בגוים ה' מלך', אמרו החסידים בהתפעמות זה לזה, "כי דוקא על-ידי הגוים התברר כי ה' מלך, ודרגם הגיעה לנו הפדות הישועה".

מאורות

ה' דוד קונפורטי בעל 'קרא הדרות' ז"ל ליום ההוללה כ"ד בכסלו תס"ה

מזאני התורה בדורו, בקי נגלה ונסתר, ונודע על-שם ספרו ההיסטורי לתולדות גדולי ישראל, שהמדיפסים קראו את-שמו 'קרא הדרות', ונחשב לספר יסוד לתולדות עמנו והוא גודש בידיעות רבות ומענינות, ואף החיד"א שאב מידע ממנו. הספר נדפס לראשונה בונציה שנת תק"ו בידי רבי דוד אשפנזי איש ירושלים פן ה"אשל אברם", בלי הזכרת שם המחבר, ולכן מכנים רבים בטעות את המחבר עצמו רבי דוד קונפורטי בכינוי אשפנזי, בעוד הפניה למדיפס ולא למחבר. הוא נולד בסלונקי למשפחת רבנים, וקבל תורה מגדולי העיר. את תורת הקבלה החל ללמד פבר בגיל י"ה, וקבלה מפי רבי יפת המצרי שקבל מרבי חיים ויטאל. בצעירותו עלה לארץ ישראל ובה נשא את בת רבי אדוניקס, בנו של המדקדק הנודע רבי מנחם דה-לונאונו. בהיותו מבקש תורה, נסע למצרים כדי לקבל תורה מפני זקני הדור, משם שב לירושלים ולמד מפי גדולי התורה שבה, ושוב יצא לאימיר. בהמשך חייו התגורר שוב במצרים וישב בה על-מידו. את פרסומו קנה אמן על-שם ספרו ההיסטורי, וכן השתפר חבור נוסף המיחס אליו בשם "זכרון ירושלים" לרשימת קברי הצדיקים אשר בגלילות ארץ ישראל, אולם בדורו נודע פאחד מגדולי התורה ומחשובי המשיבים בהלכה. מתקביו אנו למדים, כי הכין קבץ מתשובותיו, אף למרובה הצער ירד החבור לטמיון ורק תשובות מעטות שרדו ממנו. שנת פטירתו אינה ברורה, ויש הממקדמים לשנת ת"נ.

יוסיף דעת

שינוי מעניין בלשון הפסוקים בפרשתנו, מעורר עניין במנהג ישראל לבני קריאת שמות הילדים. על בנו הראשון של יהודה בן-יעקב נאמר "ויקרא את-שמו ער" משמע שיהודה קרא לו כן, ואילו בנו שני נאמר "ותקרא את-שמו אונן", דהיינו שאשתו נתנה לו את-השם, ואף בנו השלישי נאמר "ותקרא את שמו שלח", אולם מיד נאמר "ויהיה כבדו בלדתה אותו", וכתבו כמה מגדולי הראשונים מה הטעם שנאמרה הוספה זו? ולשם מה צריכים אנו לדעת היכן היה יהודה בשעה שילדה אשתו את-בנם השלישי? אלא מכאן אנו למדים, שהמנהג הקדום היה שהאב קורא את שם הבן הראשון, והאם את השם השני, ושוב חוזר חלילה לאב, אולם כשנולד השלישי שהה יחידה כבדו, ולכן קראה האשה את שם הילד. כך מובא גם ביהוסיף יושר על הנהגות בעל תרומת הדשן, שכשנולד הבן הראשון הרשות בידו לקרוא את-שמו, ולאשתו הרשות ליתן הקבועתו למי שהיא רוצה, היינו הסנדקאות. כך מובא גם בספר עיקרי הד"ט, והוא מוסר שאם האשה רוצה שיקרא הבן על-שם אביו, יקרא אותו בשני השמות משום שלום בית ויקדים את שם אביו, כי מי יודע אם יזכה לבן נוסף, ומביא בשם רבי אברהם מיוחס מחכמי ירושלים, שהסיבה שמתו נדב ואביוהו, מפני שאהרן הקדים את שם חותנו לשם אביו, וקרא לכבדו נדב על-שם עמינדב ואת בנו השני אביהו והיינו אבי-האם. מנהג קדום זה נשמר עד היום אצל בני עדות המזרח, אולם בני אשכנז נוהגים להיפר, ואת שם הבן הראשון נוטנים לאשה, וכתבו שהטעם לזה כי האשה סבלה צער לידה, ומשם מוחלפים לסטיוגון, רמז למנהג של זה כתב החיד"א בשם רבנו אפרים, כי גרשום בכורו של משה רבנו, וקרא על-ידי אמו צפורה, שנאמר "אשר שם האחד" נוטריקון אשה שהיא קראתו בשם זה, ומשה קרא לבנו השני אליעזר, מנהג שליש מובא בספר תולדות יהודי נבדד, ועל-פיו ניתנים שמות הבנים בידי האב ושל הבנות בידי האם, ונהרא נהרא ופשיטה.

ובגפן שלשה שריגים

הדבר ארע בשנת תש"א, בתחלתה של שזאת יהודי אירופה, באשר תלמידי ישיבת מיר, הצליחו בצורה נסית ובהשגחה פרטית מפלגה, להפלט מפולין העשנה והגיעו דרך סביר עד העיר קובה שבגפן אשר במזרח. שאלה הלכתי סביבה התעוררה בעקבות פך, שפן מחלקת עתיקה היא היכן עובר קו התאריך ההלכתי הקובע את זמני השבת והמועדים, אולם לא היתה נוגעת למעשה עד לעשרות שנים קדם לכן, כשהגיעו לשם ראשוני היהודים במלחמת העולם הראשונה. מפיון שקובה נמצאת במרחק של 100 מעלות מזרחה לארץ ישראל, נוצר וכוח סוער בין הסוברים שקו התאריך ההלכתי נמצא במרחק 90 מעלות מירושלים, ולפי זה חלה שם השבת באשר בארץ ישראל כבר יום ראשון, לבין הסוברים שקו התאריך הוא במרחק 180 מעלות, ולשיטתם מתחילה השבת ביפן שש שעות מקדם לשבת שבארץ ישראל. השאלה היתה סבוכה פי פמה, באשר יום הכפורים הלך והתקרב והשאלה על זמן הצום היתה גורלית וקשה. רבים מגדולי הדור נקטו בדיעה שיש לשמר את השבת כמו בארץ ישראל, וביניהם היו רבי שלמה מזויל, ובעל "בני ציון" רבי דוד שפירא, שנחשב כבר סמכא בעניני חשוב הלוח והמולדות; אולם החזון אי"ש נקט בדיעה ברורה, כי יש לאחר ביפן את זמן השבת ולא להקדים. במברקו ששלח בערב יום פפור, כתב: "אחים יקרים, אכלו ביום הרביעי וצומו תענית יום הכפורים ביום החמישי, ואל תחושו לשום דבר". אחד הגאונים שהתבקשו להצטרף לדעתו של החזון אי"ש, היה רבי יצחק זאב מברסק, שאף הוא נקט בדיעה, אולם נמנע מלכתום על המברק. נמוקו היה, שמה יגיע המברק ליעדו לעתערב, לאחר שהגולים כבר יקבלו עליהם את הצום, ומפיון שפך יצומו בשני הימים ויבואו לידי פקוח נפש, חלילה.

אחד מחשובי הרבנים, הפנה את העיניו אל אחד מרבני הדור שנחשב לגאון גדול בתורה, אך מעמדו היה שנוי במחלוקת. הדבר לא מצא חן בעיניו של הרב מברסק, שפן דעתו לא היתה נוחה מתפקידו של אותו רב, וכששמע השואל פי הרב מברסק מקפיד עליו, מהר ועלה לביתו. לשאלתו מדוע פה רגז עליו, פתח הרב ואמר: "בפרשת וישב נאמר 'ויספר שריהמשקים אתיהלמו ליוסף, ויאמר לו בחלומי והנהגפן לפני. ובגפן שלשה שריגים, והוא כפרחת עלתה נצה, הבשילו אשכלותיה ענבים'. ונחלקו חז"ל בחלון בדרש הפסוק, לדעת רבי אליעזר גפן זה העולם, שלשה שריגים הם אברהם יצחק ויעקב, והיא פפרחת אלו האמהות, אשכלותיה אלו השבטים. אך לדעת רבי יהושע, גפן זו תורה, השריגים הם משה אהרן ומרים, והוא כפרחת אלו סנהדרין, אשכלותיה אלו צדיקים שגבלו דור. ואמר רבן גמליאל 'עידן צריכים אנו למוזערי', שפן רבי אליעזר המודעי מפרש גפן זו ירושלים, שלשה שריגים הם בית המקדש, מלך וכהן גדול, פפרחת אלו פרחי כהנה, אשכלותיה אלו הנסקים. ומה נאמר להלן? 'ואקה אתיהענבים ואשחט אתם אליכום פריעה, ואתן אתיהכוס עליכום פריעה'. ומהו אפוא פשר החלום של שר המשקים? הוא חלם שהוא נוטל את שלשת האבות הקדושים, את האמהות והשבטים, את משה אהרן ומרים, את הסנהדרין והצדיקים שגבלו דור, את ירושלים והמקדש, המלך והכהן הגדול, את פרחי כהנה והנסקים, ואת כלם הוא שוחט ומוסר לפריעה, והינו אתכל השליטה של כלל ישראל הוא מוסר בגדיו". וזאף אתה, סים הרב מברסק את דבריו, "עשית מעשה דומה לשר המשקים, ומסרת את השאלה הגורלית בגדיו של רב, המשמש בתפקיד שנוי במחלוקת, ובכך אתה ממליך אותו להיות מורה הוראה לכלל ישראל".

דבריו הנוקבים של הרב מברסק, חדרו אל-לבו של אותו רב, וכדי לתקן את העול שעשה, פקש לקבל דרך תקון למעשיו. אך במקום תשובה, פתח הרב מברסק בספור: "מעשה בגביר הענייה שירד מנכסיו והגיע עד פתי לחם. מחסר ברה החליט להפך לבעל-ענילה, ומשארית הפמון שנותר לו, רכש ענילה ושני סוסים. כששמעו העגלונים הותיקים על המתחרה החדש, החלו לטפס עצה פיצד למנע מאותו עשיר לשעבר להתחרות עמם. לאחר התיעצות, פנה זמן העגלונים אל-הנגיד היוזר, ושאלו: 'נודע לי פי החלטת להפך להיות עגלון, וכשהלה השיב בחיוב, המשיך 'נודע אתה איזו אחריות פבדה נטלת עליעצמך?' וכשראה שהלה פוער את-עיניו בתמוהון, הסביר את-עצמו: 'תאר לעצמך, פיצד עגלתך מלאה בנוסעים שבקשו לנסע עמך, ואתה נקלע באמצע הלילה לתוך יער חשוף השורץ חיות-טרף, והנה העגלה שוקעת בבצה עמקה. הרי הכנסת את פלי-נוסעך בסכנה אומה, ומה תעשה אפוא?' חזך האיט בהקלה ואמר, 'הרי קניתי גם שוט חזק, וכאשר העגלה תתקע בבץ, אצליך בסוסים והם ותאמצו להוציא את העגלה החוצה'. הסכים עמו הזקן, אולם שאל מיד 'ומה תעשה אם הבץ יהיה עמך, והסוסים לא יצליחו להחליץ גם כשתפך אותם ללא הרה?' גסה הגביר לשעבר לחפש דרכים שונות, והציע שהוא עצמו יסיע לפוסים יחד עם הנוסעים כדי לחליץ את העגלה, אולם הזקן התעקש על-שלו: 'זאם פל-מאמציה יהיו לשוא, והעגלה לא תחליץ מהבץ, מה תעשה אז?' נבזר האיט ובקש מהזקן פתרון, והלה אמר בחייד: 'מוכן אני להעיניק לך עצה נפלאה, אולם דורש אני ממך להתחייב שלא תהפך להיות עגלון, וכשהגביר לשעבר הבין פי טעה בבחירת מקצוע העגלונות, אמר הזקן פפקחות עגלון מנסה, אינו נכנס לכתחלה לתוך הבצה, אכל מי שכבר נפל בפנים, אין לו שום עצה ותחבולה פיצד להחליץ משם'. ובסימו, פנה הרב מברסק לאיש-שיחו ואמר: "אף אתה, אחרי שנכנסת אל-תוך הבץ, אין לי דרך איד לחליץ אותך ממנו"...

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

ויחלם יוסף וגו' (ו, ה) - צריך לדעת, למה היה יוסף מגדיל השנאה כמה שיהיה מספר חלומות גדולתו מגידות, ומהיגם אחר יודעו כי הוא שגאוי בעיניהם כאומרים 'זל בפסוק ויאמר לו הנני, שומר עצמו למיתה. ואולי פי נתפן להודיע אותם פי מרהשמים העלוהו למעלה ומעשה יעקב היא בהסקמת עליונים ומזה יחלכו משנאו אותו.

או יכון להודיעם, פי עדיו יצטרכו אליו ויבואו וישתחוו לו, ואולי פי בגדעם כן ירחיקו השנאה לכל ינקם מהם לעת יפלו לפניו, פי השבטים יכופו ראשם לגזרת אל עליון ולמצביה:
פי אס-זכרתי וגו' (מ, ט) - אולי שהתנה עליו שלא יתקיים הפתרון הטוב אלא פתנאי אס-זכרתי, וטעם יוסף ששם בטחוננו בו, לצד פי ראה חלמו יגיד בשורה טובה כי ישראל נמשלו לגפן, כאומרים בפסוק והנהגפן לפני וגו', זאם לא פא החלום אלא לדבר הנוגע לשר המשקים, היה די לה לתראותו שנותן הכוס על-יכף פריעה, אלא ודאי הראהו עליוסוף שהוא הגפן שהיה לפניו שם בבית-הספר. ואמרו והוא כפרחת - פרוש; שתפריח ותעלה הגפן. נצה - פרוש יתעלה ממדרגה למדרגה, והוא שהודיעו מכלל הפתרון ואמר לו פי אס-זכרתי וגו', ואחר האמת כן היה, שעלידו נתעלה יוסף, וסבר יוסף שיהיה לו הדבר הנאמר לו בחלום ונלה לו סודו. וטעם שגנעש יוסף, פי טעה בחשבו של מרצונו של שר המשקים תהיה מעלת יוסף, ולא כן הוא, שאמת פי ה' יעשה הדבר על-ידו אבל לא לרצונו, וכמו שפן היה, שעל-כרחו דבר אל-פריעה ושם אתנו. ובמראה החלום שהודיעו הדבר לשר המשקים, כדי שיתבשר יוסף בדבר, לא שישים בטחוננו בו:

דברי הימים

באזור רמת כורזים שבגליל, קיים בור עתיק המזוהה בטעות לכור יוסף, בו הוטל יוסף הצדיק בידי אחיו הבור מוזכר גם במדרש הנחומא ומביאו בעל הטורים, שכאשר שבו בני יעקב מקבורת אביהם, עבר יוסף ליד הבור בו הושלך, וביקר 'ברוך שעשה לי נס במקום הזה, ולכן חששו האחים שהוא נוטר להם בלבו על מה שעשו לו, אולם הוא פייסם כי מה' יצא הדבר. מקור היהויה הוא ממשורת מוסלמית בלבד, והשתרב אף לספי הנוסעים לארץ ישראל, כמו "אהבת ציון" לרבי שמחה האס מוזלאזיץ שביקר בארץ בשנת תקכ"ד יחד עם שיירת העולים ההסידיית הראשונה שהגיע ארצה. אולם היהויה מוטעה מיסודו, כפי שכתבו בעל "תבואות הארץ" ועוד, שכן מכירת יוסף היתה בדות הסמוכה לעיר שכם שבנחלת אפרים, ולא בגליל בנחלת זבולון. יש ששערו, כי הטעות השתרבה מהבור שבו התחבא יוסף ברמתתיהו לאחר נפילת יודפת שבגליל. קוטרו של הבור שבגליל הוא כמטר אחד, ועומקו כשלושה מטרים. הוא מוקף בארבעה עמודים ועליהם כיפה עתיקה, ולפני כ-600 שנה נבנה במקום ח'אן לעוברי אורח. לא רחוק משם מצאו בעלי דמיון גם מבנה עתיק, עליו החליטו שהוא שריד מביתו של יעקב אינו, והבלים ידברו. בנוסף מספר בעל "אהבת ציון" הנזכר, והצדימו הנוסע רבי משה באסולה, על פי "רחוק מצפת שמונה מילין, עוברים הירדן ללכת למשק על גשר אבנים, וקורין אותה גשר יעקב, ואומרים כי שם עבר יעקב אינו עליו השלום בשוכו מחרון, והוא צר מאוד שם, ואחר-כך מתרחב והולך ונכנס בימה של טבריה". אולם גם על-כך כתב בעל "תבואות הארץ" שהוא זיהוי מוטעה ומקורו מהערבים, שכן מעבר יבוק האמיתי נמצא דרומית לבקעת בית שאן, מול העיר שכם.

מטעים

יוסף בן-ישיב עשרה שנה (ג.ל.ה)

מכירת יוסף רמוזה בשמות טעמי המקרא, שהם: זקא, מקד-שופר הולך סנוקטא, פזר גדול, תלשא תלשא, אזלא גייש, פסק, רביע, שני גרישיו, דרגא תביר, מארד טרחה אנה, שופר מהפך קדמא, תרי קדמיו, זקף קטן, זקף גדול, שלשלת, תרי טעמי, יתיב, סוז פסוק. זקא גימטריה קטנה "א" שהם "א" השבטים שזרקו את יוסף שהיה מקף במצות, והזקא בצורת נחש שהיה בבור, ויוסף הוא השופר שהיה משפר בפי, ובקשו אחיו שתלך ממנו הסגולה שישב למך, אך גרמו לאביהם פזר גדול שנסתלקה ממנו רוח הקדש על שתלשו ממנו את יוסף והוא נתלש מחיי קדשה, ואילו והלכו וגרשוהו מעמם לבין האמות, ואז רוח הקדש שלייעקב הפסיקה את רביעתה והשפעתה, ובכך גרמו שני גרישיו ליעקב, רוח הקדש יוסף שנסתלקו ממנו, וכך נשברה דעתו, והיה מארד טרחה על שבור הגדול ונזכר בליים בימי קדם שהיה לומד ערבית, וזכר איך הבר הקטן זקף קומתו ונעשה גדול בתורה, אולם כליאת עשה הקב"ה ברחמי עלייעקב אבינו, שאם לא כך, היה יוד למצרים בשלשלאות שליברזל, והם שני הטעמים שהקמדי הקב"ה לאברהם בבית בין הבתרים, או שעבוד מלכות או גיהנום, ואז התשוב יעקב במצרים ובמהרה יבוא הקץ לגלותו. (מנחת עז)

מדגש

רמז נאה מצא רבי יצחק אלחנן מקובנה בשיתחו של יהודה עם תמר, ובטעמי המקרא שעליהתבות. שלש פעמים דברו בנינים נכסח "יאמר" ותאמר/ וטעמי הנגינה שנים בכליזמור. תהלה ויאמר הבה נא אבוא אליה, והיא משיבה ותאמר מזה-תתן לי, והתבות ויאמר ותאמר בפשטא. ושוב ויאמר אב יאשלח גריעימי מרש, אן ותמר משיבה ותאמר אם-יתן ערבון עד שלחה, ושתי התבות בטעם זקף גדול, ובהמשך ויאמר מה הערבון אשר אתן לך, והיא משיבה ותאמר חתמך ופתיך, וכאן התבות מטעמות ברביעי. וללמדך בא הדבר שהזרף הנכונה לשלום היא עלידיו סנוקטא הדבור, ובאותה נעימה שהאדם קדור - עונים לו. כשדבר בפשטא השיבה לו כך, ואם בזקף גדול דבר השיבה לו בו, וכשפסלסל ברביעי, אף היא ענתה לו באותה נעימה...

ממלה

בעיר סיגט שלפני מלחמת העולם, התגורר בדרך מפורסם בשם רבי הירש-ליב גוטליב, שהיה משמח אלפים ואנשים ואמרות-כסף רבות השתמרו ממנו. פעם נשא דברים פגורשתי וישב והקשה: "הרי חז"ל אמרו שכל-החלומות הולכים אחר הפה, ומדוע אפוא לא פתר יוסף את חלום שר האופים לטובה? אלא שיוסף אמר לשני השרים ספורי-נא לי, ובנותו הייתה שישפרו בדיי מעות, אולם רק שר המשקים עשה כן שנאמר 'יוספר שרי-המשקים', אך אצל שר האופים נאמר 'ויאמר, ויצא ידי חובתו באמירה בלבד, ולכן אמר יוסף 'תקמץו זהו יקף למיתו'..."

בערב ימיו של הנצי"ב מוולוז'ין, באשר הזקנה קפצה עליו והוא התפונ לעלות לארץ ישראל, החליט למנות את בנו רבי חיים ברלין, למלא את-מקומו ביישיבה. המנוי עורר סערה גדולה ביישיבה, וחלק מהתלמידים ראו בכך פגיעה ברבי חיים מבריסק שהיה המשנה לראש הישיבה, ויצטרף מעתה להיות כפוף לדעתו של רבי חיים ברלין, ולא חסרו מחרחרי ריב שיצקו שמן למדורה וגרמו למחלוקת הרסנית ביישיבה. רבי חיים ברלין לא השיב למחוריו דבר, ורבי איסר זלמן מלצר התבטא פעם, כי 'הוא היה הצדיק בוולוז'ין'. ולפלא הוא, שתאריך סגירת ישיבת וולוז'ין, שנסגרה עקב דרישות הממשלה הרוסית להכניס בה למודי חל, היה בדיוק ביום הלדתו של רבי חיים ברלין, וראו בכך אות ומפת ומעין אצבע אלפים. על צדקתו וטהר מדותיו של רבי חיים, אפשר ללמוד מהמקרה הזה. אחד מבחורי הישיבה שהיה מגדולי הלוחמים נגדו, בקש לימים לעזוב את וולוז'ין, כדי לשמש פשוטט ובזדק בעיר אחרת. בא התלמיד אל הנצי"ב ראש הישיבה ובקש בקבלה לשחיטה, שבלעדיה לא יקבל את-המשרה, והוא שלחו לבנו שמשמש בפעל בהנהגת הישיבה. רבי חיים קדמו בסבר פנים יפות, ולא הפירו לו 'מודע אתה' על רדיפתו אותו. לאחר שבחן אותו בהלכות שחיטה והלה ענה בהלכה, אמר לו רבי חיים: "ודע אתה, כי שוחט ובזדק ביישראל צריך להיות גם ירא שמים, ובכלל זה אסור לו להיות מלבין פני חברו ברבים". הבין הלה את-כונת הדברים ועמד על-משגהו הגדול והצער הרב שגרם לרבי חיים במלכתו, ומיד הביע את-חרטתו על-מעשיו, ורבי חיים נענה לו באצילות רוחו ונתן לו את האשור.

רבי שלמה זלמן אוירבך נסע פעם ברבבו של נהג צעיר אחד, ואל הנסיכה הצטרף בחור נוסף מתלמידי הישיבה שהתלוח אלה-הרב בדרך למחוז חפצו. אותו נהג היה צעיר פזיז וחסר אחריות, והנסיכה החלה במהירות ובחסר אחריות משוע. לא עבר זמן רב, והמכונית נתקעה על-ישיבה בתוך קיר איתן, ובנס לא נזק איש. רבי שלמה זלמן ישב על-מקומו כשפניו מתוחות וחרדות, אף פיו היה חתום וסגור, ולא הוציא משפתיו אפלו מלה אחת. לאחר דרך החתומים הגיעו למחוז חפצם, ואז הקמיתו עד שאותו תלמיד שהצטרף אליהם ירד מהמכונית. אראו פנה אל הנהג והוכיח אותו בשבט עקרות על אשר סכן שלש נפשות בנסיעתו הנמהרת, ודרש ממנו להבטיח לו כי מעתה ינהג בזהירות ובמתניות. בדרך-החזרה אמר לו רבי שלמה זלמן: "דע לך, כי מיד בשהתחלת לנהג בפוזיות, רציתי לבקש ממך לעצר מיד את-הרכב ובקשתי לך-דרך, אולם מפיון שאותו בחור ישב אתנו, לא רציתי לבזותך בעיניו, שכן נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש, ואל-יכבין פני חברו ברבים".

רבי אלימלך מוולוז'ין בקר פעם בעיר אחת, ובני העיר ערכו לכבודו סעדה גדולה. טעות הייתה לה למשרתת והחליפה בין השמן לנפט, ויצקה נפט בגדיבות בתבשיל שצאפה לכבוד האורח. כמנהג המקום, הביאו את-הקדחה לראשונה לפני האורח, והוא הבין מיד את המשגה שעשה. מרב חמלתו על המשרתת העלובה, וכדי שלא תעלב ובעלי-הבית לא ישפכו את-דמה, התאמץ רבי אלימלך ואכל את התבשיל כלו במסירות נפש של-מקם בלי אמר ודברים, ולאחר מכן יצא החוצה והקיא את-הכל.

ספור נפלא על החזון אי"ש וזהירותו שלא להלכין פני אדם מישראל ברבים, ספר רבי אליעזר צדוק טורצ'ין, שהיה אחד מחשובי תלמידיו. המעשה ארע בעת חגפת הבית של ישיבת נובהרדוק בבני-ברק, שאת מגרשה העניק הנדיב ר' קלמן בלזס. אחד הנוכחים, איש בדרך ומשמח אלפים ואנשים, שהחזון אי"ש היה נהנה בדרך-כלל מדברי הצחחות שלו, אמר בקול את דבר החידוד הנודע, כי ראשי התבות קלמן הם פ'זכנו ל'צנו מ'דורנו נ'אצנו, ואם תאמר שהשם קלמן נכתב בקו"ף וזכנו בקו"ף, הרי כבר שנינו 'כת קו"ף כבת פ"ף". כששמע החזון אי"ש את-הדברים, קם על-ארגו ואמר: "לא זהו הוא הנוטריקון של קלמן", אלא קלמן 'זב מגרש ל'ישיבה", ובכך הציג את-כבודו של הנדיב.

ספר נכדו של ה"אמרי אמת" מגור, כי פעם שוחח אביו עם זקנו זה, ובין הדברים הזכיר איש פלוני וזנה אותו בכפני השגור כפי הבריות על-שם צבע שערו. נרתע ה"אמרי אמת" ואמר לנכדו: "עליך לבקש את-סליחתו של אותו אדם, שכן כניית אותו בכפניי שלי לפי כבודו". התפלא הנכד ושאל: "והרי כלם מכנים אותו כד'?! והרי השיב בנחרצות: 'נו, והרי יש מקום בגיהנום בשביל כלם'". פנה הנכד ושלח מקתב ערוף אל אותו אדם, בו הוא מבקש את-סליחתו על שפנה אותו בפני הרבי בכפני השגור. לאחר זמן-מה הגיע אליו מקתב התשובה ובו פותח הלה כי הוא מוחל לו מחילה גמורה, והוא מהר להראות את-המכתב לזקנו ה"אמרי אמת", וכשראה הרבי את-מכתב התשובה נהנה מקף עד-מאד...

שנה אחת, בשבת הראשונה שלאחר חג הפסח, ערך אחד מאנשי שלומו של רבי מרדכי חיים מסלונים קדוש לרגל בתו שנולדה, וכנהוג הביא לבית-הכנסת קוגל אטריות. מפיון שהשבת הייתה סמוכה מאד לפסח, ועדין לא היו אטריות שנאפו לאחר חג, החלו האנשים להקור את בעלי-השומחה למקור האטריות, וכאשר שמעו שנמכרו במכירת חמץ, משכו ודיהם מהקוגל ולא רצו להסתמך על-המכירה. ראה רבי מרדכי חיים את בעלי-השומחה עומד במבוכה ובחלישות הדעת, ומיד נטל פרוסת קוגל והחל ללכלל כדי שלא לביישו, וכשראוהו המתפללים אוכל, עשו אף הם כמותו, ותחי רוחו שלי-היאש.

הודעה חשובה ומשמחת! התקבל סכסוד מקורן 'תומכי תורה' לרכישת ספרי 'שבת טיש' חלק ב', במחירי עלות, לחלוקה לאנשי תורה וחינוך, פרסי עידוד לתלמידים ועוד. מינימום הזמנה: 50 ספרים. לפרטים, בית 'שבת טיש', טלפון: 02-5806777.

חוזר היה רבי מרדכי חיים מסלונים ואומר בשם רבי שמואל מסלונים: "יוסף הצדיק פנה אליהמלך ואמר 'את-אחי אנכי מבקש, מבקשני להיות אתם באחדות. ואף-על-פי שהמלך אומר 'נסעו מזד', דהינו שהם התח קו מהא ויה עמוע דו' וילך יוסף אחר אחיו, כי או חברותא או מיתותא!'

גיליון מס' 200
שנה 4

ימי החנוכה תשע"ז

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

גם חנכה קרמו בסדר אל-היי"ת: אנטיוכוס פגרים גזרו דנקטל החודש יום ז' ח' (שבת ומילה). טהר יוחנן פהו, לאל סמכו עזרו פה. צדיקים קדושים ראו שנגלק תמניא. וכן באתב"ש: אנטיוכוס תברו, פגרים שרפו, גברו רחמנים, דרכו קשתם, הרגו צורריהם, ומצאו פה, זכר עשה, חנכה סדרו, ט' גרות, ישראלים מדליקים, פהנים לויים. (חנוכת הבית לדוד)

למה מניחים את נרות החנכה למטה מעשרה טפחים? כדי לעשות את המצות בצניעה. ומדוע אם הניחה למעלה מעשרים אמה פסולה? לרמוז כי היהרה פסולה. (החיד"א)

למה תקנו חז"ל להדליק נרות חנכה בפרהסייה ולפרסם את הנס, ולא תקנו קריאת המנוחה כמו בפורים? מפני שכבר קבעו אנשי כנסת הגדולה שאסתר הוא סוף פלה נסים שנתנו לבת, ומאז פסקה רוח הקודש. ורמז לזה, שבתבי הקדש הם כ"ה, וחנכה הוא כב"ה בכסלו, לומר שהוא לאחר כ"ה הפסחים ולא נתן לכתב. וכן רמז בתבת חנכה שהיא נוטריקון ח' גביאים, ו' פתובים, ח' מגלות, לומר שמקאן ואילך לא נתן להכתב ולכן עשו פרוסום על ידי הנרות. (רבי יוסף חיים זוננפלד)

רמז בשם חנוכה, שבח' ימים היו מעלים במנורת בית המקדש ז' נרות, ויחד הם נ"ה והנס החל כב"ה לחודש פסלו. (תורת חיים)

חנוכה היא נוטריקון: נעשה ונגמר התימת פלה עולם, חיים נעימים הצלחה וברכה פראוי, פי זמן החנכה הוא גמר התימה טובה כמובא בספרי הקדמונים. (אמרי מ"י)

חנוכה נוטריקון: השמונאים נלחמו ונצחו פלה חנוכה, קשים נכנסו ופנו פלי התיכל, חביבין נמצאו ונקרקע פד השמן, חתום נמצא ובטבעת פהו הגדול, חתום נגלית והספיק פל השמונה, חכמים נמנו וקבעו פסלו הפא, ח' נרות ולגמור פלה התיכל. (המאסף)

שלשה פסוקים המתחילים בתבת פ' מובאים במסורה: פי בספות הושבתי - ספה, פי ברחוב גליון - ערוב, פי נר מצוה ותורה אור - נר חנכה, פי - שפשר בגבה י' ופסול מעל כ'. (פני דוד)

ספורים

באחד מימי החנכה, ישב רבי אברהם דב מאבריש בעל "בת עין", ואמר: "בפרשת וישב הנקראת בחנכה או סמוך לה, נאמר ויהי כמשלש חודשים ויגד ליהודה לאמר זנתה תמר פלתיך. וכן מתבאר הפסוק על פי הדרש. בפרוס החנכה, בחודש השלישי לראש השנה, בו גמר החתימה הטובה, עומדים מלאכי חבלה לפני הקב"ה, אשר השם הוי"ה כלו נמצא בשם יהודה, ומקטרגים על פנסת ישראל השקועה בתאותיה, ותובעים את ידינה לשרפה. וכש'הוא מוצאת, טוענת פנסת ישראל לאיש אשר אלה לו אנכי הרה' - הריני דבוקה רק באבי שבשמים, וראיה לכך הפרנא למי החתמת והפתילים והמטה האלה' - ראה נא את הפתילות והשמינים שאנו מדליקים בחנכה המעידים פי אנו דבוקים בקב"ה באמת, אלא שאנו נכשלים לעתים בצוק העתים בדבר חטא ועון. ויבר יהודה ויאמר, צדקה ממני, פי על פן לא ינתתיה לשלה בני' - מקבל הקב"ה את דברי פנסת ישראל, ואומר פי כבכול האשמה תלויה בו, מפני שלא נתתיה לשילה בנו, ועדין לא הביא את המשיח זה קרוב לאלפים שנה". וכשסיים, אמר הרב באנחה: "רבונו של עולם! למה עוד תתמהמה? מהר ושלח לנו את משיחנו לגאלנו!"

שנה אחת מימי החנכה, נערך בבית מדרשו של רבי משה מרוזודוב סיום הש"ס. בדבריו הזכיר הרבי את המונא בתרגום שני על מגלת אסתר, פי בפסא של שלמה המלך, היה חקוק ציור של מנורת בית המקדש, ובשבעת הקנים היו חקוקים שמות שבעת רועי העולם, ושם מנויים שמותם שלא פשמות שבעת הרועים שהם שבעת האשפיון, אלא: אדם, נת, שם, אברהם, יצחק, יעקב, ואיוב חסידא' ביניהם. ויודעים אתם מדוע נמנו דוקא אלו? שאל הרבי, והשיב: "מפני ששלמה המלך ראה ברוח הקודש, פי עתידים בני ישראל לתור אחר שמן טהור להדלקת הנרות, ולכן חקק את שמות שבעת הרועים הללו, שבבלם מצינו לשון ברכה, כדי שהשמן יתברך בדרך נס. ואצל איוב נאמר: 'זה' ברח את אחרית איוב מראשתו'."

הכנותיו של ה"ישמח ישראל" מאלכסנדר טרם הדלקת נרות חנכה, היו נמשכות זמן רב, והיה משוטט בביתו כשהוא שקוע בשרעפיו בדבקות נפלאה. אחד מחסידיו עקב פעם אחריו והתפלל לראות, פי אחרי פל ההכנה הארבה, היה נראה בשעת הדלקת הנרות באחד האדם. הביע הלה את תמיתתו בפני הרבי: "וכי ההכנה למצוה גדולה יותר מהמצוה עצמה?" ונענה: "הרי עשית המצוה היא גכה עליון ובהשפעה מפורם, והיא מתקבלת בפורם גם כשעושים אותה בפשטות. אולם ההכנה למצוה תלויה בפעולות האדם, ולכן יש להרבות בפעולות ולהתכוון אליה פראוי."

שמשו של רבי אלימלך מטאש היה תמים מפלג, וכשהיה הרבי מכין את נרות החנכה, היה שואל אותו: "פמה מדליקים היום?" והלה היה משיב בתמימות: "אמש הדליקו פד וך", ולא אמר את מספר הנרות של היום, מפיון שדמה את נרות החנכה עם מי ספירת העמר, וחשב שמי שפזכיר את מספר הנרות, פבר יצא דיחובתו ולא יכול לברך. הנוכחים לא הבינו את פונת הרבי, אולם החסידים פרשו, פי עשה פן כדי לעורר זכות למעלה, עד פמה מקפיד אפלו אדם פה פשוט ותמים על דקדוק ההלכה.

לקבלת הגיליון והנחוחות
דוא"ל: 5806777@gmail.com

הדש! שבת טיש כרה ג'
עם צורו מפתחות נרהב

זמני הדלקת נר החנוכה - ירושלים
שקיעת החמה: 4.46 צאת הכוכבים: 5.06

היה היה

קרננו קערתי־בספ אחת

רבי משה מוישגורד, היה מחשובי תלמידיו של 'היהודי הקדוש' מפשיסחא, והיה חביב עליו מאד, עד שהפך להיות בן־ביתו, וישרת אתו ויפקדהו על־ביתו וכל־ישל־ו נתן בידו. הדבר היה בתחלת החרף, פאָשר אַחד מאנשי שלומו של 'היהודי' הביא לו כמתנה קערה עשויה מכסף טהור, כדי להזכר בפניו בדבר ישועה ורחמים. 'היהודי' שמח מאד במתנה היקרה, אולם לא לשם עצמו התכונן, אלא לשם־שמים, שכן החליט ליעד אותה לימי החגגה הקרבים ובאים. פעמים רבות חזר הרבי וספר לאנשי ביתו, על המתנה היקרה שקבל ועל־פונתו להשתמש בה בימי החגגה הקרבים ובאים, וככל שהזמן הלך והתקרב, הזכיר את־הדבר בהשתוקקות עצומה למצוה. והנה הגיע ערב יום ראשון של־חגגה, ולפתע נזכר רבי משה, נאמך־ביתו של־הרבי, כי טרם הטבילו את הקערה במקוה טהרה פדיו, ובהעדר הטבילה לא תהיה האפשרות להשתמש בה. מהר רבי משה, ונטל את קערתי־בספ היקרה בידו, ואץ אל המקוה כדי להטבילה. הירידה אל המקוה של פשיסחא באותם ימים נמשכה במשך למעלה ממאה מדרגות, והבור עצמו היה עמק מאד למעלה מקומת איש. כדי לטבול, היו עומדים על המדרגה האחרונה שהיתה רחבה מעט, וממקרים לצאת בחפזון, שכן המים עצמם היו קפואים עד כדי סכנה. אתרע מזל־ו של רבי משה, וכאשר הושיט את־ידיו כדי להטביל את־הקערה הפכה בתוך מי המקוה, נשמטה זו מידיו וצללה בעופרת במים אדירים. בהלה אחזה אותו, שכן היטב זכר את דברי הרבי על השתוקקותו להשתמש בקערה בחגגה, ועל־אף הקר העז, החליט לנסות לאתר את־האבדה. אחר שפשט את־בגדיו, צלל אל המים הקפואים והעמקים וגשש בהם בידיו הרועדות מקור, אולם העלה חרס בידו. שעה ארוכה בלה בתוך המים, כשגשמתו כמעט פורחת מגופו מרב צינה, וכשחש כי כבר הגיע ליד סכנה מוחשית, יצא החוצה בדאבון־נפש.

עם שובו לבית הרבי, נדהם רבי משה לשמע, כיצד הרבי יושב ומספר לאנשי־ביתו על חפצו הגדול לחודש את־הקערה היקרה, והפליא שעה ארוכה את חשיבות המתנה ואת אשרו הגדול להשתמש בה בערב לאחר הדלקת נר חגגה. דברי הרבי הגבירו את־פחדו של רבי משה, שחשש מתגובת הרבי כאשר ישמע שהקערה אבדה במקוה, וכחץ מקשת שב אל בור המים, כדי לחפשה שנית. שוב ירד וטבל במים הצוננים, שוב גשש והתאמץ לחפשה בפנים, אולם לשוא היה כל־עמלו. והנה הגיע זמן תפלת מנחה, ולאחריה תפלת ערבית. הרבי הדליק כבר את נרות החגגה, ורבי משה עומד ורועד בל מפתח. שעה ארוכה ישב הרבי ליד הנרות, ואמר בדבקות את הפזמונים והתפלות, ולאחר מכן נטל ידיו לטענת הלילה. מיד לאחר שצצע את־הלחם, התבטא הרבי כי הוא משתוקק כבר לאכל את־המקור מתוך הקערה החדשה, ורבי משה החליט לנסות שוב לחפשה. הפעם האירו מן־השמים את־מזלו, ומיד פשיד אל־המים, ראה להפתעתו את־הקערה צפה אל־מולו, ובנקל הצליח למשוטה מן־המים והביאה לבית הרבי. באין רואים נקה אותה פראוי והניח אותה במטבח, ואחר זמן קצר ראה כיצד מכניסים אותה אל־הרבי, והכל בא על־מקומו בשלום.

עברה כמחצית השנה, במהלכה לא ידע אף־אחד את הרפתקאותיו של רבי משה והקערה, והנה הגיע חג השבעות. 'היהודי' נסע אל רבו 'החוזה מלבליו', ושם פגש את רעו הטוב רבי דוד מללוב. גם רבי משה מוישגורד, בן־ביתו של 'היהודי' היה בבלליו, ולפתע תקפו אותו כאבי שנים עדים, שהסבו לו יסורים בלתי נסבלים. באין־אונים, פנה רבי משה אל רבו 'היהודי', ובקש להפזיר את־עצמו לפניו כדי שיעתיר בעדו. אולם כשבקש להפגס אליו, ראהו יושב עם רבי דוד מללוב והשנים משוחחים יחד. המתין רבי משה בסמוך לפתח, והנה הוא שומע את רבי דוד שואל את 'היהודי': "איך מספנים אדם מישראל עד פדי־בד? וגם תשובתו של הרבי הגיעה לאזניו: "בקשתי לבדק עד היכן מגיעה אהבתו אלי". רבי משה לא הבין אל־מי פונת שיתחם, שכן היה טרויד בקאבי שניו. פאָשר נכנס לרבו והתאונן בפניו על־יסוריו, אמר לו 'היהודי' פדי: "הפגס נא לבית־המדרש, הוצא את הזר הקדוש לחמש שמות, פתח את־המקום העוסק בפסוקי 'זיעה', 'זיבא', 'זיט' של קריעת ים־סוף, תן את־אצבעך על השן הבואבת, ואמר את דברי הזר שלש פעמים, ובטוחני שתתפרא מיסוריך". עשה רבי משה כן, ולמרבה פליאתו הועילה הפגלה באפן נפלא, ובאביו נעלמו בן־רגע. לאחר שהתישבה דעתו, הבין למפרע את תכן שיתחם של 'היהודי' ורבי דוד מללוב. "הרי הם דבורו עלי", אמר לעצמו, "ויצא אפוא שהרבי ידע בדיוק על הליכותי החוזרות ונשנות אל־המקוה, והספנה העצומה שהייתי בה, והוא אף השגיח עלי בעיני־קדשו ופדאני מרדת שחת".

ומספרים, כי רבי משה האזין גם להמשך שיתחו של רבי דוד מללוב עם רבו 'היהודי', ושמע כיצד 'היהודי' מתנצל בפני רבי דוד ואומר לו, שאם מקפיד הוא על־אדם פלשהו, אז הלה נענש תכף מן־השמים. תמה רבי דוד לשמע הדברים, ושאל: "כיצד אפשר להקפיד על־היהודי?! 'היהודי' תקן את־עצמו ואמר: "לא היתה פונתי להקפדה, אלא אם גורם לי אדם פלשהו חלישות הדעת, אזי הוא נענש מיד". ושוב תמה רבי דוד והקשה: "וכי מתר שתהיה חלישות הדעת על־היהודי?! הזכיר לו 'היהודי' את דברי הגמרא 'חלש דעתה דרבי יוחנן', אולם רבי דוד אמר מיד: "הלעינר יוד! יודע אתה מדוע ספרו לנו חז"ל דבר זה? כדי שידע שבדבר זה אינו נכון לנו לעשות..."

מאורות

הי ציאל מיליש מעיר־הקדש
ליום ההלולא ב"ה בכסלו תשנ"ו

מגדולי גאוני וצדיקי דורו, ומחבר ספרים חשובים. נולד בשנת תק"ד למשפחה מיוחסת, מגזע המגלה עמקות הרמ"א, הב"ח, המהר"ם מלבליו, רש"י הקדוש, ומעלה בקדש. מצעירותו נודע בכשרונוותיו הגדולים, ובגיל י"ד כבר נשא דרשה גאונית שהפליאה את־שומעיו, ולמים נפסקה בספרו. היה מחשובי תלמידי המגיד ממזריטש ועוד זכה לנסע אל הבעל־שם־טוב, ומזכיר דבר־תורה משמו בספרו: "על־דרך ששמעתי מפי איש קדוש וטהור רבנו ישראל בעל־שם־טוב". שמש ברבנות אוקסרובצא, אולם סבל מרדיפות אנשי העיר, ואלו גרשוהו בערב שבת. מספר, כי יהודי פשוט אחד בקצה העיר ארך אותו בשבת, והבטיחו כי בשכר זאת יזכה לחתן תלמיד־חכם. ואכן התקיימה ברכתו, והלה השיא את־בתו לרבי אריה לביוש מאזרוב מתלמידי 'החוז' ו'היהודי הקדוש'. עיר רבנותו השנייה היתה ריטשוב, ומשם עבר לנישטאט, בה נפטר בהיותו בן מ"ב שנים בלבד. צדיקי הדור פנוהו עב"ד השם נטריקון ציאל בן־דעזיל, ואמר עליו שלא טעם טעם חטא, בעדות אחיו רבי יצחק מצוואר, שכותב עליו שלא מש מתוך האהל והמית עצמו על־התורה. הותרו חבורים נרחבים וידועים: 'מנהג הטהרה' - על הלכות שבת, שעליה מופיעה ההסקמה היחידה של הרבי ר' אלימלך מליזנסק, 'תפארת ציאל' - על התורה ואגדות חז"ל, 'תפארת הצבי' - על מסכת ביצה, 'קרם שלמה' - על סגות הש"ס, ויעץ הדעת טובה - על מסכתות שבת וכתבות.

יוסיף דעת

בעבר, נהגו רבים לשחק בחנוכה בקלפים, הם 'קארטין' או 'קוויטלאך' בלשון אשכנז. אולם גדולי הדורות התרעמו עליהם משום 'משחק בקוביא'. החיד"א כתב על 'יעיל הקרטין' שאי עיל כי גמלו לנפש רעה. 'הקדושת לוי' כתב, שהפריצה ההפשוטה וקל בעיניהם דבר זה, אולם יש בודאי קליפה גדולה שלא ראוי להזכירה, והמשחק בה נשכחת ממנו יראת ה', וכשל בגול ומיטמא בקליפות. 'הבני ישכר' כותב שקרטין בנימטריה שטן והמשחק המוצא ביד הקליפה, ל"ו קליפות כנגד ל"ו נרות זה לעומת זה לבטל תורה. אולם אחרים הקילו בכך בחנוכה, כגון בספר חסידים קטן ושו"ת חוות יאיר, וכן אמר רבי חיים זוננפלד שגם זה מנהג ישראל עם־קדוש, ועדיף בכך מאשר לפנות את־זמנם לבטלה המביאה ליד חטא, אך בודאי שלא לשחק בנמעות. החת"ם סופר כותב באיגרת כי מקור המנהג מיום לידתו של הנוצרי שחל לעתים בחנוכה, ומכיוון שנמנעו מלימוד תורה ולא רצו להגיע ליד בטלה, שיחקו בקלפים, וכותב שקשה לבטל את־המנהג ורוצה להתיר קצת 'כגון קוויטלער שקורין בלעתי' בלשון אשכנז, לאלו שאינם לומדי תורה. האבן עזרא כבר מננה את הקלפים: "מצחק בקוביא מכתו טריה, ואחירתו שאינה יקולל בשערים", אולם רבי יהודה אריה די־מדינה שהיה רגיל במשחק זה ואף הפסיד בה את־כספו, כתב בהלצה על־משקל שירו: "מצחק בקוביא בלאכתו נקיה, וכוסו רוויה בכף איש שערים". היו שדרשו את תיבת 'וישכחה' שנקראת בפרשה שלפני חנוכה בנטריקון: "וועלעכער ייד שפילט כארטן חנוכה, האט וואויל" (מי שמשחק בקלפים בחנוכה - טוב לו), ואת אחרים דרשו להפך: "וועלעכער ייד שפילט כארטן חנוכה, האט ווייטיק" (מי שמשחק בקלפים בחנוכה, מכתו טריה)... אחריים דרשו בהלצה 'בלבים משחקים - אליהו בא לעיר', אל תיקרי 'בלבים' אלא 'קלפים'... ודרשו את נר חשל חנוכה שנקרא 'שרגא' בלשון חז"ל והוא נטריקון שאל, ריין, גרין, אייכל - ארבעת סוגי הקלפים דא...

הנרות הללו קדש הם

פעמים בשנה, נוהג היה החסיד רבי פינקס לנסע מפיתו אשר בזוטומיר אל רבו, ה'סבא' קדישא רבי ישראל מרוז'ין, בימי ההנחה ובחג השבעות. דבר לא מנע ממנו מלחלות פני רבו, לא גשמים זועפים בחורף, ולא חמה יוקדת בקיץ. שנה אחת היה החורף קשה ומשפע בשלגים כבדים. אולם כשהגיעו ימי ההנחה, ובנייביתו של רבי פינקס ראוהו מתבונן בדרבו לקראת נסיעתו לרוז'ין, התמלאו תהוון ופליאה. "הלא סקנת נפשות היא הנסיעה במזג אוויר פה סוער", טענו בפניו, אולם הוא בטל את דבריהם במחייבה, והודיע להם פי מנוי וגמור עמו להמשיך במנהגו הקבוע, וכי חיי איתם חיים אם לא יעלה לפקד את ביתו נאווה קדש של רבו הנערץ. עד מהרה יצא רבי פינקס לדרבו, באשר סוסיו מפלטים בקשי את-דרךם בתוך השלג העמק, בינות רווחות הסערה העזות. מסלולו השנתי של רבי פינקס היה קבוע ומדוד. התחנה הראשונה שלו הייתה בדרך-כלל בפנדק יהודי שבאחד הכפרים הסמוכים לדרך המלך, ושם היה לן את הלילה הראשון של-הנחה, ואף מדליק שם את-הנרות. למחרת היה ממשיך בדרבו, ומגיע לרבו טרם הדלקת נר שני של-הנחה. אולם באותה שנה, עשו הסוסים את-דרךם בעצלתים בתוך השלג העמק, וכאשר הגיע אל הכפר, כבר הייתה השעה קרובה לחצות-הלילה. תחלה נבהל החוכר היהודי לשמע הדפיקות על-דלתו באישון לילה, אולם מהר מאד זכה את-הקול של אורחו הקבוע רבי פינקס, ומהר להכניסו הביתה בסבר פנים יפות. הבית היה חמים ונעים, ורבי פינקס ישב לנוח מעט, אולם טרם פנה לסעד את-לבו, פנה לחדר שהוכן בעבורו, כדי להדליק את הנר הראשון של-הנחה. ישב רבי פינקס ליד הנר, ולאחר ששים לומר את-הפזמונים והפזמוזרים פנהו, נפלה עליו תרדמה מרב עיפות ולאווה.

ולפתע, נשמעו קולות רמים מחוץ לפנדק, ועד-מהרה נשמעו נקישות רמות על-הדלת שהפכו לתבטות עזות. פחד ואימה נפלו על-פני הבית, והם הבינו מיד כי תבורת שוודים פשטה על-ביתם. אך עוד בטרם התעשתו כבר נפרצה הדלת לרוחה, ותבורת שוודים עזים נכנסה פנימה באגות פרא, והחלו במלאכתם הנבזית. ידיהם של בעלי-הבית ובנייביתו נכבלו במהירות, ובני החבורה החלו לתור אחר חפצי ערך בין חדרו הבית, כשהם מרוים את-צמאונם מפעם לפעם בגליגמות הנונות מבקבוקי השכר שעמדו הכן. מחדרו שמע רבי פינקס את הנעשה בחוץ, ולבו עמד מפחד. השוודים טרם גלוהו, אך הוא ידע כי זמנו קצוב, ועוד מעט יתפס גם הוא בידיהם החסונות. מתוך ידיעה כי אלו הן שעותיו האחרונות, שלף את ספר הזהר שהיה נושא עמו בדרך קבע, והחל להגות בו בדבקות, כשהוא מוסר את-עצמו בידי אביו שבשמים. בסערת-רוחו שכח רבי פינקס אט-אט את הספנה פה הוא שריו, והחל לומר את מלות הזהר בקול נלהב, בלי לשים לב כי הוא מזמין בקף את הלסטים אליו. והנה נפרצה הדלת, ובפתח עמד ראש השוודים בכבודו ובעצמו. רבי פינקס עצם את-עיניו בפתח והתבונן לגרוע מכל, אולם לפליאתו שורה דומיה עמקה בחדר. אט-אט פקח את-עיניו, ולחרדתו ראה מולו שווד חסון ומפחיד, בעל שער פרא וחמוש בכלי נשק, המביט בו בעינים חודרות. "שקא הנך פינקס מזוטומיר?" שאל, ורבי פינקס הביט בו משהתאה, כשהוא משיב בחיוב בקול רועד. "הא הנכה היום?" נשמע קולו של-הפריזון, ובעודו מביט בספר שבידי רבי פינקס המשיך ואמר רבות: "לומד הנך את-הזהר, האמנם?" ורבי פינקס לא ידע את-נפשו מרב תדהמה. "האם אינך מפירני", שאל השווד, ורבי פינקס הביט בו פה-לפנים-רעים, אך התקשה לזהותו מאחורי המראה הפראי. "ובכן, אני הוא יצחק, חברך הטוב מנער", ורבי פינקס פקעט והתעלף.

עד מהרה פנס ראש השוודים את חבר מרעיו, וצוה עליהם לשחרר את-פל השבויים, להשיב את-פל הרכוש הגדול למקומו, ולהשיב את-הספר בבית על-פנו. לאחר שבפסם עשו בדרבו, הורה להם לעזב את-הבית, והוא החל לספר את-קורותיו באזני רבי פינקס ידיו, ובאזני החוכר ובנייביתו. "ובכן, כפי שהבנתם אני ידיו של רבי פינקס, ויחד למדנו בהתמדה בימי געורינו. לאחר נשואי עם בתו של מוזקסן עשיר, ישבתי ולממתי בהתמדה ללא דאגות פרנסה, שכן הייתי סמוך על שלחן חותני, אולם היצר הרע נטפל אלי, עד שהצליח להוריד אותי לבאר שחת. היה זה פאשר פעם, בעצומה של סגיה קשה, בקשה ממני רעייתו לנסות לסגור לכמה ערלים שיושיבים בפנדק של-אביה, ואיתם מוצאים ידיהם ורגליהם בחשוב רווחיהם. תחלה סרבתי, שכן חסתי על בטולי תורתך, אולם כאשר זו הרבתה עלי דברים, עשיתי כמצותה ופתרתי את התסבכת על-נקלה. לא עברו ימים ארבים, ושוב ישבה אותה חבורה בפנדק והתנחלו ביניהם, ושוב נקראתי לפשר ביניהם. במשך הזמן הבנתי, כי הללו אינם אלא שוודי דרבים, אולם שתקתי ולא אמרתי דבר. במשך השנים הפכתי להיות שתיף פעיל בתבורתם, אמנם לא בשווד ממש, אלא בממנה על חלקת השלל ויודעתי את-פל סודותיהם. ברבות השנים, התדרדרתי עוד, עד שהפכתי להיות שווד מר-השורה, ובמהרה עליתי להיות ראש החבורה. עתה, כשראיתי את-פניו של רבי פינקס ואת נר ההנחה הדולק, נדלק לפתע הניצוץ היהודי שבקרבי, ובבת-אחת גליתי עד היכן שקעתי בין מצלה. הרי נר ה' נשמת אדם, ונר ההנחה הבעיר בי שוב את-נשמתי, והחלטתי עתה נחושה, להשליך את-כל מעשי הרעים הצדה, ולשוב להיות יהודי כשר". כשהגיע רבי פינקס לרוז'ין, לא היה הפעם לבדו. השווד לשעבר נלדו עמו, והוא נותר ברז'ין כדי לטהר את-נשמתי, עד ששב לכור מחצבתו מתינוק שנוול.

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש

אל-מול פני המנוחה (במדבר ח, ב) - ויש לנו לחקר זאת מעתה, שלא פא המנוחה אלא להגיד נסה, שבגר מערכי היה מספיק בגר מצדה האחד וגר מצדה השני, ויש לומר כפי הפשט שהוא לנו שאחר שהצרכה ביאתה לרמן הנזכר, אין נכון להביא ביתיה אלא דבר מתקן ונכון שבמנוחות. ובדרך רמן ירמו בשבעה נרות לאמות העולם, שהם שבעים אמות, כל-אחד ירמו לכלל העשירי. ורמן כי בלן מאירים לנכח המערכי שהם ישראל שהם בחינת המערכי, כידוע ליודעיהו. ורמן גסיכו שפלים כלים, ונר ישראל לא יקבה, ותמצא שהארת הנרות אינו אלא פליקה והוא סוד הגלות שנקרא לילה, מה-שאוינו כבאו זמן הישועה המתחם לה בקר, פתיב אתא בקר וגו', יקבה נר האמות וישאר מפללותם נר ישראל, שהוא הולך ואור עד נכון היום. גם רמן מצוות הדלקת הנרות שיכוון המדליק בהדלקתם שתהיה הארתם למוט פני המנוחה, שחכל יהיו לצרכי ישראל המתחם להם שם פנים פיזוע למבינים:

ונפלו איביכם וגו' (ויקרא כ, ח) - אוקרו לחרב, פרוש תהיה נפילת האיביים לפני עם ה' קשעור הנפילה אשר תהיה מהחרב. ובדרך רמן יצוה, על-דרך אוקרם במעשה גם בני חשמונאי, שדאף מלאך שזלף חרב בגד האיוב, והוא מה שרמן באמרו ונפלו וגו', לחרב פרוש הנשף מהמלאך:

ומשנאוי מן-יקומו (ברים לו, יא) - אוקרו מן-יקומו, לדבריהם ז'ל שנתנבא על מלכותו וכן שעתידה לכל ביד חשמונאי, לזה אמר ומשנאוי מן-יקומו, פרוש אפלו מן-הזמן עצמו שתהיה להם השונאים קומה וישאל שפלים בזמן עצמו, מחץ מתנים קמיו וגו', וכן היה, ודבר זה היה הצלחה גמם ופלא.

דברי הימים

מתיהו הכהן ממודיעים, אבי משפחת חשמונאי, היה בנו של יוחנן כהן גדול, עליו כתבו שהיה בנו של שמעון הצדיק משיירי כנסת הגדולה, שהיה דור שבעי ליהושע בן-יהוצק הכהן מבוני בית-המקדש השני, ולדעת הראב"ד היה בנו ממש ושמו המקורי היה עדו. משמרתם היתה משמרת יהויריב, ששימשו בעבודה בשעת חורבן הבית הראשון, והיו הראשונים שהקריבו בבניין בית שני. שבעת הדורות בין שמעון ליהושע הם: שמעון בן חוניו, בן ידוע, בן יונתן, בן יידע, בן אלישיב, בן יויקים, בן יהושע הכהן הגדול שהיה מראשי שבי ציון וסייע לזרובבל בן-שאלתיאל לבנות את בית המקדש השני, בן יהוצק הכהן אחיו של עזרא הסופר, בן שריה שהיה מאחרוני הכהנים בבית המקדש הראשון, בן עזריה, בן חלקיה, בן שלום, בן צדוק, בן אחיטוב, בן אמריה, בן עזריה, בן יוחנן, בן עזריה, בן אחימעץ, בן צדוק, בן אחיטוב, בן אמריה, בן מריות, בן זרחיה, בן עוזי, בן בוקי, בן אבישוע, בן פינחס, בן אלעזר, בן אהרן הכהן. לשמעון הצדיק היו שלושה בנים: שמעי הכבוד, חוניו שברח למצרים בגלל שאחיו התקנא בו על שכיהן, ושם העמיד מזבח, ויוחנן אבי מתתיהו.

בני מתתיהו הם: יהודה המכבי, יונתן הוופסי, יוחנן הגדי, שמעון התרסי, אלעזר החורגי, שלשלת נשיאי בית חשמונאי יצאו משמעון התרסי, והיו לו שני בנים ובת: יוחנן הוא ינאי, הורקנוס, ובתו אשת תלמי מלך מצרים. יוחנן הוא ינאי שלושה בנים: אריסתובלוס, אנטיגנוס, ואלכסנדר הוא ינאי המלך שנשא את שלומית אחותו של שמעון בן-שטח, ולחם שני בנים אריסתובלוס השני והורקנוס השלישי שנלחמו ביניהם. הורדוס המלך נשא את מרים בת אלכסנדר בן הורקנוס השלישי, ומאז עבר השלטון לידי רומא עד חורבן הבית בשנת ג'תתכ"ח, שייבנה במהרה.

בסבתחלת שנת תשי"ד, שלח רבי אהרן קוטלר פמה מתלמידיו המצוינים ליסוד ישיבה בעיר פיליפלפיה. פעבר תקופה קצרה, ביום השמיני של ימי התקנה, התפנסו תלמידי הישיבה החדשה לכבוד בקורו של רבי אהרן. שהיה אמור להגיע מלוקוד בשעה מסוימת, אך בסופו של דבר הגיע ראש הישיבה באחור נפר, והדבר כבד גרם לדאגה בקרב המסתנים. לאחר מכן התעניין אחד מהם אצל נהג הרב על סבת האחור, וזה ספר הלה: "יצאנו לרפנו גליל 'את חנכה', פאשר גשמי ברכה ירדו בזמן. מסלול הנסיעה היה ארוך מאד, ובמהלכו עברנו דרך יערות ודרכים שוממות. באמצע הנסיעה, נדם ראש הישיבה לזמן קצר, וכאשר התעורר הביט אחורה ושאל בפליאה: 'היכן הנוסע שהצטרף אלינו?!' תחלה לא הבנו את-בנתו, אך הוא הסביר כי בנתו לאדם שראו זמן קצר קדם לכן, עומד בצדי הרכבי ומאזנת ידו בבקשת נסיעה. נסינו להסביר לו, כי לדעתנו יש להמנע בשעה קצרה מלאסוף אדם בלתי מבר, ויחבן שיש בזה אפלו חשש סכנה, אולם הוא התפלל והשתומם על-דברינו, וטען שלא יחבן להשאיר אדם בליה בה גשום וסוער בכביש נדח. וגם פאשר נסינו לשער שמר-הסבתם מדבר באדם נכרי, לא הרפה ראש הישיבה, עד שצאלצנו לשוב על-עקבותינו וללאסוף את-האיש הלו, וזו הסבה לאחורנו".

בירושלים העתיקה שלפני שנות-ידור, התגוררו עולים רבים מקרים שונות בגולה, שבאו ארצה כדי להיות בה את שארית חייהם ולזכות להסמך בירינגיה. היו בהם אנשי מעלה שפנתו ברננות והנהיגו עדות בישראל, ועמה התנהגו בפשטות ונענה אחד האדם, והיו גם אנשים נסתרים ומעלפים בחבונים שאף-אחד לא עמד על-מהותם. אחד מאלו האחרונים היה איש נסתן ונבא, שאפלו את-שמו לא ידע איש עד יום-מותו. בני העיר העתיקה פנויה: 'החון בעל מרה-שחר' על-שם עצבותו ותנותו, ועליאף שמעולם לא דבר אלא השתמש ברמיזות קלות בלבד, הרי שלעיתים היה משמיע קולו באישון לילה, וקולו היה ערב ומתוק, נעימות שלא מעטא הדיו. האיש היה מבס בתוך עצמו, לא נטל מאומה מבשר ודם, וישב כלימי בפנת בית-המדרש פשהוא שוקד על-התורה בהתמדה נפלאה. כלס ידעו שהוא בעל קול נפלא ומתוק, והתחננו לפניו לכבד את-ה' מגורנו בשליח-צבור, אך מעולם לא הגיב להצעה. מנהג היה לו לאותו חון עלום, ובכל מוצאי שבת היה יושב בביתו של אחד מחשובי הרבנים שעיר העתיקה, ומנן את-הזמירות למוצאי שבת בקול בה נעים, עד שמאות אנשים עמדו מחוץ לבית והתמוגגו לשמע הקול הנפלא. הדבר נמשך ימים רבים, אולם פאשר שמע הרב המארח כי רבים צובאים על פתח ביתו, לא היה דעתו נוחה מקד, והחליט לבטל את-המנהג. הוא בקש מאנשי ביתו לנעל את-דלת הבית במוצאי השבת הקרובה, שהיתה השבת הראשונה של חנכה באותה שנה, ולא להכניס את-החון הביתה. רבים הגיעו פמהנגם במוצאי שבת לאחר שהדליקו את הנר השני בביתם, אולם לאחר שהמתינו עד-בוש, התיאשו ושובו הביתה. רק מעטים נשארו להמתין, ולפתע נשמע קול מתגלגל פשאנת ארי: 'פתח-ולי שערי-צדק אבא-יכם אוהי יה', ומבעד לחשכה בקעה דמותו של החון המסתורי הגיעים בקולו הנפלא את-פסוקי ההלל שאומרים בחנכה. דלתו של-הרב נפתחה חיש מהר, והחון ישב ליל אותו ליל חנכה בשיר ומזמור, עד שנפשמ של השומעים פצנבו וכלתה מרב תענוג עלאי. לקמירת השבת פלי-העיר, ורבים העלו את-ההצעה, לנסות לכבד את-החון בתפלה פצנבו בשבת הבאה, ביום השמיני של-חנכה. החלו פמה חובבי זמרה לדבר על-כבדו של-החון, אולם קשה היה להבין אם הוא מתרצה או לא, והוא פטר אותם בגיד ראשו. נפו הללו להציע לו סכום גבוה בשכרו, אולם הוא לא הביע פלי-צון להצעה, ורמיזותיו לא הובנו עלידם. לבסוף הציע אחד מחובבי העיר, להופים מודעות גדולות על החון המהלל שעתיד להחלפל בשבת הקרובה בבית-הפנסת 'החנכה' שבעיר העתיקה, ועד-מהרה התפרסם הדבר בירושלים בלה. הגיע ליל שבת 'זאת-חנכה', וקהל עצום גדד את בית-הפנסת מבית ומחוץ, ולשמחתם הגיע אף החון המסתורי, שבדרך-כלל היה מתפלל בבית המדרש הישן שבחצר החרבה, והתישב בפנת בית-המדרש הגדול. לאחר תפלת מנחה, הציעו לו הגבאים לעמד לפני התבה, אולם הוא שלח אותם מפניו בהנה אצבע, ומחסר בררה שלחו חון אחר במקומו. הדבר נשנה גם בתפלת ערבית, והצבור התפזר הביתה בפח-נפש. לקמרת, ביום שפתי-קדש, שוב חזר המקוה ונשנה, והחון לא נעתר לבקשות הגבאים לירד לשפי התבה פשהגיעו לשוכן עד. התפלה נמשכה, וחון אחר התפלל את חזרת התפלה ואף החל באמירת ההלל פנהו בחנכה, אולם פשהגיעו לפסוק 'שובי נפשי למנוחכי ברה' גמל על-יכוי, בקע לפתע קול גדול פרעם מתגלגל מפנת בית-המדרש, והחון המשיך את אמירת ההלל ליד עמוד התפלה. התפלה באותה שבת, היתה עלאית ונשגבת, והיתה אפופה בענן רוחני שקשה לתארו. תפלתו של-החון היתה נעימות ומתיקות בלתי מצויים, וכמה מהמתפללים וביחוד בעזרת הנשים, התעלפו לאחר שנפשמ כלתה מרב ענן והתרוקמות הנפש. התפלה הסתיימה רק בשעה שתיים אחר-הצהרים, והפכה להיות הנושא המדבר ביותר בירושלים העתיקה דאן. אולם, מאז לא שב החון יותר להתפלל לפני הצבור, ועד יומו האחרון לא ידעו לא את-שמו ולא את-מוצאו, וקברוהו בהר-היתום תחת השם פלזני אלמוני, אך גם לאחר שנים ארוכות לאחר פטירתו, המשיכו רבים לננן פמה מנגוני הערבים שהשתמרו בזכות אותה שבת נפלאה ומיוחדת.

מטעם

(במדרש יו"א)

ויקח משה מטעמי זקף קטן, לרמו שהאיש משה מנהיגם של-ישראל, היה ענו מאד מכל האדם. (מראה יעקב)

נשיא אחד ליום (שם יא)

מטעמי מהפך פשטא זקף קטן, לרמו שכל המשפיל את-עצמו, הקפ"ה מגביהו וזוקפו. (שם)

יהי המקריב ביום הראשון (שם יב)

הבת המקריב מטעם תביר, פי לכנישור ונדקה אלהים לא-תבזה, וזהו עקר פנת המקריב. (שם)

כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת (שם יד)

ניטריקו: כף - פ"ף פחות דחינו למטה מכ"ף אמה, אחת - אל"ף חיות תמנה, כבית הלל, עשרה - עד שתכלה רגל מרדת-שוק, זהב - זמנה השמשות בין מלאה - מצותה להדליק אצל הפתח, קטרת קרוב טפח רחב תהליק. (רבי צבי הירש מזידיטוב)

זאת חנכת המזבח ביום המושח אתו

מאת נשיאי ישראל (שם טו)

ניטריקו של דיני חנכה: זרע אמונים תקנו, ח"ת נרות פהלכה תבה, הפתח משמאל זמנה בשקיעת חמה, בשעור ידוע ולגמור מזמור, המדליק מברך שתיים חד, אחד תדק ותוסיף, מאורה אסור תשמיש, נשים שכנים ידליקו או שותתפו, ימים שמונה רצופים אותות לזכר. (פרפראות בשבעה שערים)

מדגש

האקרוסטיכון (ראשי התיים) שפפזמון "מעז צור ישיעתי" הם מרדכי, ומשערים שהוא רבי מרדכי ב"ד הלל אשפני מנירנבורג, או הפיטן רבי מרדכי הלוי ממגנצא. בקצור ש"ח בותב, שהשיר מדבר על שלש המלכויות, בכל מדי וזון, וכלת ישמעאל אינה מזכרת בו, ומביא לראשונה את הוספת הקטע הרביעי 'חשף', ונסחה: 'חשף ורועף קדושי'. בנוסף מביא בית רביעי בהוספה בשם הרמ"א בנסח זה: 'מעולם היית ישיעי, בבזי ומרים ראשי, ישמע נא קול שועי, מלכי אלהי קדושי; העבר חטאתי ופשעי גם בגלות השלישי, חז"ק ישראל, הבני ישמעאל, ומארח הפדה פשעי'. אולם נבר שנפלו כאן שתי טעויות, שכן הרמ"א חתם את-שמו מש"ח בראשי התיים, ולכן צריה להגיע 'שמע נא קול שועי' ולא 'ישמע נא' וכן צריה לומר 'בגלות הרביעי' ולא 'השלישי'.

ממלה

השמש של ביאליסטוק בימי רבי משה זאב מרגליות בעל 'מראת הצבאת', היה איש רע וצרעין. הרב סבל מפנו מרודות, שכן היה מעבב את-משפחתו שנשלח עמו, והרב שתק מרב צדקות. פעם התעבב כשבושיו, וכשבא לרבי משה זאב, אמר לו: 'שלישה שמישים הם, שמש שמדליקים בו נרות חנכה, שמש' שבוכים בו את-הציצית, ושמש של-ביאליסטוק. שמש של נרות חנכה - אש שזרפתו, שמש של-ציצית - מתפתל ומתענה כשבוכים אותו, אולם שמש של-ביאליסטוק - אין האש שולטת בו ואין עזי אותות בו, עד שאי-אפשר להפטר ממנו'...

בית-המדרש, והחון המשיך את אמירת ההלל ליד עמוד התפלה. התפלה באותה שבת, היתה עלאית ונשגבת, והיתה אפופה בענן רוחני שקשה לתארו. תפלתו של-החון היתה נעימות ומתיקות בלתי מצויים, וכמה מהמתפללים וביחוד בעזרת הנשים, התעלפו לאחר שנפשמ כלתה מרב ענן והתרוקמות הנפש. התפלה הסתיימה רק בשעה שתיים אחר-הצהרים, והפכה להיות הנושא המדבר ביותר בירושלים העתיקה דאן. אולם, מאז לא שב החון יותר להתפלל לפני הצבור, ועד יומו האחרון לא ידעו לא את-שמו ולא את-מוצאו, וקברוהו בהר-היתום תחת השם פלזני אלמוני, אך גם לאחר שנים ארוכות לאחר פטירתו, המשיכו רבים לננן פמה מנגוני הערבים שהשתמרו בזכות אותה שבת נפלאה ומיוחדת.

סגלת ימי החנכה היא ההתחדשות בעבודת ה', לעסך בתורה ותפלה בחיות, ולא כמצות אנשים מלמד. ולכן יש להדליק נרות חנכה "עד שתכלה רגל מרדת-שוק", שתכלה ה'רגילות' בעסק התורה והמצות, ועשוי בחיות חדשה. ולכן מצות חנכה בנר ששואב כלי-העית שמן מחדש. (רבי מרדכי שלמה מבאיאן)

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

פרשת וישב

מבית שבת טיש

מתוך הספר "מדות טיש" שיצא לאור בעזרת השם על-ידי פרשות השבוע

נושא השבוע: זכוי הרבים

משבה

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

זכוי הרבים היא מעלה גדולה ונשגבה, עד שאמרו חז"ל שכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ומאידך מי שקמי שמחטיא את הרבים, אין מספיקים בידו לעשות תשובה. על משה רבנו שזכה וזכה את הרבים, נאמר "צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל", ולעמיתו ירבעם בן נבט שחטא והחטיא את ישראל, חטא הרבים תלוי בו, שנאמר "על חטאות ירבעם אשר חטא ואשר החטיא את ישראל". חז"ל אף נתנו טעם לכך שהמזכה הרבים אין חטא בא על ידו, שכן אם הוא זכה את הרבים ישבו תלמידיו אותם זכה בגן עדן, וכיצד יתכן שהוא עצמו ישב אז בגיהנום? ולכן אין מכשילים אותו בחטא ואף הוא יורש גן עדן. וגדולה מעלת זכוי הרבים ממצוות אחרות, כפי שהיו צדיקים אומרים, מפני שבכל מצוה יש לאדם פניות ונגיעות, וכדי להגיע לדרגה של עשיית מצוה לשם שמים בנקיאת צריף הוא לעמל רבות. אולם בפאשר האדם מזכה את האלת, נחשב לו שעשה אותה בשלמות הגדולה ביותר, שהרי הוא זכהו בעשיית המצוה, ואלו את הפניות והנגיעות האישיות של האלת לא הביא עליו, ולכן נחשב לו כאחד שעשה מצוה בשלמות. ואף גדול הוא המצוה את הרבים מפי שעושה את המצוות בשלמות הגדולה, כפי שכתב בעל "חובות הלבבות", מפני שהמצוה את הרבים, גורם לכך שהזכיות הולכות ומתרבות בכל יום ובכל יום, והכל נזקק לזכותו של המזכה. וכתב החת"ם סופר, שהמצוה את הרבים, זוכה לארכות ימים ושנים, כדי שיכל להמשיך במעשיו למען האלת, ומתברר בבנים כשרים, בעשר וכבוד.

כבר עברו קרוב לשלש אלפים וחמש מאות שנה, מאז קריאתו הנרגשת של יוסף הצדיק: "את אחי אנכי מבקש! הגידה נא לי איפה הם רעים"? ועדן קריאתו מהדהדת באזנינו ומחייבת את כלנו לבדוק היכן אחינו בני ישראל רועים, להתמסר למענם ולקרבתם תחת כנפי השכינה. וכה היה ה"אמרי חיים" מויזניץ דורש: "את אחי אנכי מבקש" - אנכי הוא הקב"ה, שנאמר 'אנכי ה' אלוקיך', וכביכול הקב"ה בעצמו מבקש את אחיו בני ישראל, היכן הם? כי הם שרויים בעוונותיהם הרבים בגלות, וכה צריכים גם בניו לבקש את אחיהם ולהוציאם מהגלות הרוחנית בה הם שרויים. וכה גדול הוא זכוי הרבים, עד שלאחר שעלה רבי מנחם מנדל מויטפסק לארץ הקודש, שלח מכתב אל רעו הנודע רבי שניאור זלמן מלאדי בעל 'התנא', ובו התבטא, שאם היה שוקל במאזני נסיעתו לארץ החיים את המצוה הנשגבה הזו של זכוי הרבים, יתכן שהיה מותר על כל העליה לשם כן.

רבי יהודה צדקה, ראש ישיבת "פרת יוסף", היה מחנך את תלמידיו, כי לאחר שגדלו בתורה ויראת שמים, מוטלת עליהם החובה לדאג לטובת הפלל ולזכות את הרבים בשערי תורה ודרשות, כדי לקרב את לבם של אחינו בני ישראל לאבינו שבשמים. ובעצמו אף יזם ושלח תלמידיו חכמים להרביץ תורה ברבים, וליסד שערי תורה לעם שבשדות, כדי להחדיר בהם תורה ויראת שמים. רגיל היה לדרש את הדין המובא בהלכות תפלין, כי אסור להפסיק בדבור בין תפלין שלי יד לבין תפלין של ראש, והיה אומר כן: "תפלין שלי יד מסמלות את בעלי המלאכה אשר עסקיהם ביד ובעמל פנים, ואלו תפלין של ראש מרמזות לתלמידיו החכמים שמגיעים מחם בתורה. מוטלת אפוא החובה שלא להפסיק בניהם, ושניהם יהיו סמוכים זה לזה. וכיצד? תלמידיו החכמים ישפיעו תורה ורוחניות על בעלי המלאכה, ובעלי המלאכה יתמכו מיגיע פניהם ויסיעו ללומדי התורה..."

אחד היסודות החשובים בשיטתו של ה'סבא' מנובהרדוק, היה שלא להסתפק בהקדשת החיים לעליה רוחנית עצמית, אלא להפקיר את המעמד הרוחני למען האלת. וכה היה מפרש ואומר: "בכל נפשך" - יש למסור גם את הרוחניות שהיא הנפש, לעבודת השם, ויש להחליץ לזכות את הרבים מבלי להתחשב בעצמיות, אף אם מתוך זה יפרע האדם מהלמוד העצמי. רגיל היה להשתמש בפתגם הידוע: "כמה נפוליונים נאבדים בין הרועים", דהינו כמה יחידים שאין איש שם עליהם אליהם, יכולים לצמוח ולהיות לגדולי תורה ויראה, ואותם צריך לחפש ולברר מתוך ההמונים. וכן היה רגיל לומר: "יש לזרע בכל השטחים ולשמור על המקומות המצמיחים", דהינו לפעל באופן רחב ולהשקיע ברבים, אפילו אם לבסוף יקצרו רק חלק קטן מפרות העמל שהשקע. וכה מתאר בעטאפון בספר "תנועת המוסר": "תלמידיו נובהרדוק, התמסרו גם למשימה זו של זכוי הרבים בכל קיצוניותם. הם התאזרו בגבורה הרואית ובעזאת דקדשה, הפקירו את כל עניניהם האנוכיים ותועליותיהם הפרטיות, הרוחניים והחמריים, והתגייסו בכל כחם והתלהבותם לעבודה זו. לא עמדו בפניהם כל מעצורים, לא חתו מפני כל, שמו פניהם בחלמיש, נתנו גומ ונפשם למכים ולמגדפים, ונתתמו במאבק עז למען הרצת תורה. אצו מקומם למקום תוך סכנת דרכים וחרפת רעב, כנסו תוך מסירות נפש ילדים ונערים, יסדו ישיבות ונתי חנוה, והפקירו את כל שותם למענם".

וכה היה המהר"ש מליובאוויטש אומר: "גלויו של הבעל שם טוב היה, שמטרת ירידת הנשמה בגוף היא כדי להאיר את העולם, וזאת על ידי עבודת זכוי הרבים ודוקא, כי על כל אחד לפעל ככל יכולתו למען האלת, עד אשר זכות הרבים תלויה בו". ויסוד גדול בעבודה זו, קבע הרבי מליובאוויטש, גדול מזכוי הרבים בדורנו האחרון: "יש לדעת, כי המטרה העלאית בזכוי הרבים, אינה בשביל לצבור לעצמו זכות של מזכה הרבים, אלא בשביל לקרב יהודים לאבינו שבשמים ולעשות לו נחת רוח!"

"איני יודע לתת עצות להצלחה בחנוה. אולם דבר אחד ראיתי. כי מי שמזכה את הרבים, ישילו בנים טובים. שנאמר 'אשר יאיש ירא אתה' במצותיו חפץ מאד' - כדי לזכות את הרבים, ואזי - גבור בארץ יהיה זרעו, דור ישרים יבנה".

(הגר"י מברסק)

נמשל

למה הדבר דומה

המציאה. ארגו קטן הצע למכירה ביריד, ובו גלה צדוק מערכת של כלי נחשת מרקעים, מעשה ידי אמן. בעינו הבוחנת והפקחית הבין, כי הכלים הללו יכולים לפאר ארמונות מלכים, והוא מהר לרפש את המערכת במחיר מפלפל, שהיה כמעט פלדרכוש. הוא אחז בידיו את הכלים היקרים, והמשיך להסתובב בשוק כדי לחפש להם קונה, ומזלו הטוב המשיך לרדף אחריו. באחת הסמטאות שבשוק, ראה אדם בלתי מכר שעומד ובוהן כלים שונים על גבי הדוכנים, וצדוק החליט משום-מה לנסות לגשת אליו ולהציע לו את מערכת הכלים היקרה שעמו. הלה שלח מבט קצר אל הכלים, ומיד שלף מכיסו צרור תפוח. לנגד עיניו הנדהמות של צדוק, הוציא משם צרור גדול של שטרות, שהיו פי עשרה מהמחיר ששלם על הכלים, והקסף עבר ידים בזריזות. בצעדים מתרוננים המשיך צדוק את דרכו בשוק, והנה הוא פוגש את מיטבו. הלה היה עסוק באותה עת במשאומתן קולני עם מספר סוחרים, וצדוק הטוה און לדברים. וככל שהדקות נקפו, הלכה תמיהה גדולה והתפשטה בלבו. נושא השיחה היה, רכישת גלילי בד, אותם רכש רבי פלטיאל עם בואו אל השוק, ועתה עמד על המוקח עם הסוחרים, שבקשו לרכש את היבדים במחיר נוח. מקטעי הדברים הבין צדוק, כי רבי פלטיאל עומד למכור את היבדים ברוח של עשרים אחוזים בלבד, והתקשה להבין מדוע הסוחר המהלל עושה צעד שפגה, אך כבש את תמיהתו בלבו. רק בנסיעתם חזרה, לאחר שצדוק ספר בהתלהבות על העסק המצלח שעשה בשוק, העז להעלות את תמיהתו בפני הסוחר העשיר. "הרי אני מכרתי את הכלים שרכשתי, במחיר מפלפל פי עשרה מהקרן ששלמתי. מדוע אפוא, הסכמת למכור את היבדים שרכשתי, ברוח של עשרים אחוזים בלבד?" ורבי פלטיאל השיב, כשהוא מלמד את הסוחר הצעיר פרק בהלכות עסקים: "מה לך לשאל שאלת שטות שכזו? בוא וראה מה ההבדל בינינו. אתה אמןם הרוחת סכום נאה, וההכנסה שלך היתה פי עשרה מהקרן ששלמתי, אולם הסכום כולו של הרוח אינו אלא סכום זעיר וזניח. אני לעומת זאת, מכרתי קרון שלם של יבדים, ועל כל גלילי בד קבלתי עשרים אחוזים רוח נקי. ערך אפוא חשבון כללי, והכפל את הרוח המעט שלי באלפי הגלילים שמכרתי, ומזה תוכל להבין על נקלה כי העסקה שלי היתה טובה עשרת מונים מאז שלך."

הנמשל

במשל נפלא זה, משתמש רבנו בחיי בספרו "חובות הלבבות", כדי להמשיך לנו את הרוח של זכוי הרבים. העוסק במצות ובעבודת השם לעצמו בלבד, דומה לאותו סוחר צעיר שהרויח אמןם רוח גדול, אבל הסכום כולו היה מזערי. לעומת זאת, מי שעוסק בזכוי הרבים ומשקיע מאמנו לטובת אחרים, מגדיל בכך את הרווחים שלו במדה רבה. וגם אם אמןם הרווחים שלו עצמו אינם גדולים, שכן אין זמנו ספק בידו די הצורך כדי להתקדם ולהתעלות, הרי שהרווחים הגדולים מפרי השקעתו באלת, גדולים לאין ערוך והוא צובר לעצמו זכיות רבות כחול אשר על הים לרב.

רבי פלטיאל הפרנס, זה היה כנודו בפי תושבי העירה, כנודו של פבוד בזכות היותו מנשואי הפנים בקהלה. בר אורן ובר אבהן היה, ובנוסף גם היה בעל המאה, תורה וגדלה התאחדו אצלו על שלחן אחד. נוח לבריות היה, והעשר לא העבירו על דעתו. לא פלא אפוא, כי אישיתו התחבבה על כל תושבי העירה, וכלם התחשבו בדעתו. תושב נוסף היה בעירה, ושמו צדוק. אברך צעיר, שרק לפני שנים מעטות הקים את ביתו, אך מצעירותו חלם להפוך להיות עשיר ומכבד פרבי פלטיאל. חריף מוח וממלח היה, אולם חסר נסיון, שכן מעולם לא יצא מגבול עירתו. היה זה שנים אחדות לאחר נשואיו, וצדוק החליט לנסות לשלח את ידו במסחר, ולהתחיל לעמד על רגליו שלו בכחות עצמו. אולם חלומות לחוד ומציאות לחוד. חסר נסיונו היה בעוכריו, ולא עברה תקופה ארפה, עד שמכל הנדניה שלו לא נותרו אלא אודים עשנים. בני משפחתו וידידיו נסו למנוע ממנו לנסות שוב לשלח את ידו במסחר, אולם הוא לא אמר נואש. "כך דרכו של עולם", טען, "לעתים מרויחים ולעתים מפסידים, אולם אין להתיאש לעולם, ויש לצפות לחסדי שמים". עתה כבר היה צדוק זהיר יותר. למוד נסיון מר מכשולונותיו הצורבים, נזהר עתה שבועתים בכל צעד ושעל. עתה לא השקיע כספים בזריזות, אלא שקל כל הצעה מסחרית בכבד ראש. בקר אחד, בעודו שב לביתו לאחר תפלת שחרית, ראה בדרך את רבי פלטיאל הפרנס. "איזה סכל הייתי?! הרהר צדוק בלבו, "מדוע לא פניתי עד כה אל הפרנס הממלח, שעוסק כבר במסחר עשרות שנים ונהירים לו שבילי העסקים כשבילי פרידו? הרי בודאי ישמח לחלק עמי מעט מנסיונו העשיר ולשמש לי כמורה נבוכים", ובעוד המחשבות חולפות במחו, פנה אל רבי פלטיאל: "בקר טוב לך, רבי פלטיאל הנכבד". הפרנס צודד אליו את מבטו, והשיב לו אף הוא בחמימות. לאוניו כבר גנבה השמועה אודות העלם הצעיר שהתמור להפוך בן רגע לסוחר ותיק, ואבד במו ידיו את כל נדנתו. "צר לי שלא אוכל להתפנות אליך עתה", אמר בבהילות, "שכן נחפו אני לצאת לדרך אל היריד המסחרי הגדול שבליפציג". רק שמע צדוק את המלים 'היריד הגדול', ועינו אורו בבת אחת. "זו הרי הזדמנות פז בשבילי" אמר, והוסיף בבשנות: "אולי אוכל להצטרף אל מר בנסיעתו אל היריד?" רבי פלטיאל חייך בסלחנות, ואמר: "מדוע לא? אשמח מאד לארח אותך בעגלתי, וכך תהיה הדרך נעימה הרבה יותר."

זמן לא רב לאחר מכן, כבר ישב צדוק הצעיר בחברתו של הסוחר הוותיק, והדרך עברה עליהם בנעימים. רבי פלטיאל התגלה במלוא הדרתו, ולא חדל כל הדרך מלהעניק לסוחר הצעיר עצות נבונות ומחכימות בעניני עסקים, השוות את מושקלן בזהב. צדוק ישב כתלמיד צינתו, ובלע בצמא את כל עצותיו של פלטיאל, כאשר מדי פעם הוא שולח יד והירה לכיסו, ובודק אם אמתחת הפעוה שנטל עמו, אותם קבל בהלואה, לא נשמטה חלילה ממנו. והנה נכנסה הכפרה בשעריה של ליפציג הגדולה. השוק המה ורחש ככורת דבורים, וצדוק חש את עצמו כילד אובד. והנה ארע הפלא. עסקה פדאית נקרתה בדרך, וצדוק מהר לקפץ על-

מִדְּבַר

הַלְכוֹת וְהַלְיוֹת

• כְּשֶׁאַדָּם מְזַכֵּה אֶת הַרְבִּים יְשׁוּלוּ זְכוֹת גְּדוֹלָה, מִדַּת הַדִּין מְשַׁלֶּמֶת לוֹ שָׂכָר טוֹב - שֶׁלֹּא לְהַבִּיא חֶטָּא עַל־יְדוֹ וְלֹא הַרְהוּר עֲבָרָה, וְזֶה הוּא שְׂכָרוֹ, שֶׁשְׂכָר מִצְוָה - מִצְוָה. (רבנו יונה)

• טוֹב לְאָדָם לְמַעַט בְּהַשְׁלֵמַת נַפְשׁוֹ כְּדִי לְהַרְבּוֹת אֶת כְּבוֹד ה', לְמַעַט אֶת מוֹרְדָיו וְלְהַרְבּוֹת אֶת עֲבָדָיו וְיִודְעֵיו, כִּי מִה יִתֵּן וּמִה יִוֹסִיף הָאָדָם, אִם יוֹסִיף מִלְּאָה אַחַד עַל אֲלֵפֵי רַבּוֹת מִלְּאֲכֵי מַעְלָה? הֲלֹא ה' בּוֹרָא וּמִמְצִיא מִלְּאֲכֵי חַדְשִׁים לְבָקָרִים. (הת"ם סופר)

• אֲכַלּוּ מִי שֶׁהוּא חוֹטָא גְּדוֹל - אִם מוֹכֵחַ אֲנָשִׁים וּמְצַחֵה אוֹתָם בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים, עַל־יְדֵי זֶה יִמְחַלוּ לוֹ עַל עוֹנוֹתָיו, וְיִהְיֶה בְּמַדְרָגַת צְדִיק לְחַזוֹת בְּנֻעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ. (רבי יצחק אלפיה)

• הָאֲנָשִׁים מִזְכֵּי הַרְבִּים זֹכִים בְּעַבְדוֹ זֶה לְבָנִים גְּדוֹלֵי תוֹרָה שְׂמֹנְפִים אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, כְּמוֹ אֶלְקָנָה שֶׁהִשְׁתַּדֵּל לְזִכּוֹת אֶת־יִשְׂרָאֵל לְעַלּוֹת לְרִגְלֵי־לִירוּשָׁלַיִם, וְאָמַר לוֹ הַקֹּב"ה: אִתָּה הַכְּרַעַתְּ אֶת־יִשְׂרָאֵל לְכַף־זִכּוֹת וְחִנְכַּת אוֹתָם לְמִצְוֹת, וְזָכוּ רַבִּים עַל־יְדֵהּ, חַיָּה שְׂאֲנֵי מוֹצִיא מִמֶּנּוּ בֶן שִׁיכָרִיעַ אֶת־כָּל יִשְׂרָאֵל לְכַף־זִכּוֹת, וְיִחַנְּנָה אוֹתָם לְמִצְוֹת וְיִזְכּוּ רַבִּים עַל־יְדוֹ. (החפץ חיים)

• הַמְּקַדֵּישׁ אֶת־כָּל עֲתוֹתָיו לְמַעַן הַאֲלִת, לְקָרְבוֹ לַתוֹרָה וּלְמִצְוֹת, גַּם אִם כְּתוֹצָאָה מִכּוֹן אֵין לוֹ דִּי פִּנְאֵי לְחַנּוּן בְּנָיו, מִכָּל־מְקוֹם מְבַטֵּחַ לוֹ שֶׁבְּנָיו יִהְיוּ מְבָרְכִים, כְּפִי שֶׁאָמַר "כָּל־הַיּוֹם חוֹנֵן וּמְלוּוֶה וְזָרְעוֹ לְבָרָכָה". (הת"ם סופר)

• הַמְּשַׁפִּיעַ עַל־בְּנֵי אָדָם רַבִּים, זְכוֹתוֹ נִכְפָּלַת בְּכַף שֶׁהַשְׁפִּיעַ עַל־כָּלָם, כָּל־מָה שֶׁיִּגְרַם לְדוֹרוֹתֵיהֶם וְלְדוֹרוֹת שְׂאֵר דוֹרוֹתֵיהֶם, הַכֹּל שְׁלוֹ הוּא, כָּל זֶה יִהְיֶה שְׂכָר הָעוֹלָם הַבָּא שְׁלוֹ. (מכתב מאלהו)

• אִם זָכִיתָ אֶת הַרְבִּים וְבָא מֵעֵשָׂה עֲבָרָה לְיָדְךָ וְהִתְגַּבַּרְתָּ עַל־יְצָרְךָ - אַל תַּחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמְךָ, כִּי לִכְךָ לֹא עֲבוּבָה לְחֶטָּא, לְפִי שֶׁאֲכִיתָ אֶת־הַרְבִּים. וְיֵשׁ שֶׁלֹּא זָכָה וּמִתְגַּבֵּר עַל־יְצָרוֹ, מִפְּנֵי כִּי אַחֲרֵי־כֵן יִזְכֶּה אֶת־הַרְבִּים, וּלְכֵן כְּבָר לְפָנָיו כֵּן לֹא עֲבוּהוּ לְחֶטָּא. (פלא יועץ)

• כְּשֶׁם שֶׁהַמְּחִטִּיא חִבְרוֹ גְּדוֹל עוֹנוֹ מְנַשּׂאוֹ, כֵּן גַּם לְהַכְּפָה, שֶׁהַמְּצַחֵה אֶת־הַרְבִּים אֵין קוֹץ לְמַתַּן שְׂכָרוֹ. (אגלי טל)

• לֹא נִבְרָא הָאָדָם, אֶלָּא לְהוֹעִיל לְאַחֵרִים כְּכֹל אֲשֶׁר יִמְצָא לְעֵשׂוֹת. (רבי חיים מוולוז'ין)

• "כָּל־הַמְּצַחֵה אֶת־הַרְבִּים אֵין חֶטָּא בְּאֵ עַל־יְדוֹ" - כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה הוּא בְּגֵיהֶנֶם, וְתִלְמִידָיו שֶׁאֵינָם אוֹתָם יִהְיוּ בְּגוֹן עָדוֹ, שֶׁאָמַר "כִּי לֹא־תַעֲזוֹב נַפְשִׁי לְשִׂאוֹל לֹא־תֵתֵן חֶסֶדְךָ לְרֵאוֹת שְׁחַת". (מסכת יומא)

• כָּל־הַמּוֹכֵחַ אֶת־חִבְרוֹ לְשֵׁם־שָׁמַיִם, זֹכָה לְחַלְקוֹ שֶׁל־הַקֹּב"ה וְיוֹשֵׁב בְּמַחְצָתוֹ, שֶׁאָמַר "מוֹכֵחַ אָדָם אַחֲרָי". וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמּוֹשִׁיכִין עָלָיו חוֹטֵי שֶׁל־חֶסֶד, שֶׁאָמַר "חֵן יִמְצָא מִמּוֹחֵלֵק לְשׁוֹן". (מסכת תמיד)

• אִם תּוֹצִיא אָדָם הַגּוֹן מֵאָדָם רָשָׁע, תִּזְכֶּה בְּמַעְלָה גְבוּהָה וּמְרוֹמְמַת מְאֹד, שֶׁאֲנִי גּוֹזֵר גְּזֵרָה וְאִתָּהּ מְבַטְּלָה, שֶׁאָמַר "לִכְּוֹ כוֹה־אָמֹר ה' אִם־תָּשׁוּב וְאִשְׁיָבָךְ לְפָנַי תַּעֲמֹד וְאִם־תוֹצִיא יָקָר מֵאוּלַל כְּפִי תִהְיֶה". (רש"י בירמיה)

• צְרִיךָ לְהִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב אֶת לְבָבוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְעִבּוּדֵי ה', וְלִזְוָה יִקְרָא קָרָבָן לֵה'. כִּי עַל־יְדֵי חֶטָּא הָאָדָם תִּפְרַד הַדְּבָקוֹת שֶׁל־יִשְׂרָאֵל מֵאֲבִיהֶם שֶׁבְּשָׁמַיִם, וְיִהְיֶה נִבְדָּלִים וּמְרַחֲקִים מִהַשְׁכִּינָה, וְצוּהַ הַקֹּב"ה לְהוֹכִיחַ אֶת־הַרְחוֹק וּלְקָרֵב אֶת־לְבוֹ, וְהַגְדִּיל שְׂכָר הַמְּצַחֵה אֶת־הַרְבִּים, וְאֵין חֶטָּא בְּאֵ עַל־יְדוֹ. (אור החיים הקדוש)

• וְאִם לְמָדוּ - מַה שְׂכָרוֹ? אָמַר רַבָּא אָמַר רַב־שֶׁשֶׁת: זֹכָה לְבָרְכוֹת כְּיוֹסֵף, שֶׁאָמַר "וּבִרְכָה לְרֵאשׁ מִשְׁבִּיר", וְאֵין מִשְׁבִּיר אֶלָּא יוֹסֵף, שֶׁאָמַר "יוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל־הָאָרֶץ הוּא הַמְּשַׁבֵּיר לְכָל־עַם הָאָרֶץ". (מסכת סנהדרין)

• כָּל יָרָא וְחִרַד אֶת דְּבַר ה', צְרִיךָ לְאֶסֶף אֲנָשִׁים רִיקִים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֶת מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי שָׁמַיִם, זֶה עֲשָׂרָה וְזֶה עֲשָׂרִים, וּלְקָרְבָם אֶל־אֲבִיהֶם שֶׁבְּשָׁמַיִם, וּבְזֶה יַעֲלוּ אַרוּכָה וּמְרַפָּא לְכָל־מְכּוֹתֵינוּ וְצָרוֹתֵינוּ, וְיִתְקַדֵּשׁ שֵׁם־שָׁמַיִם בֵּין הַמְּרַבִּים וּבֵין הַיְחִידִים, וְהַמְּעַטִּים וְהַנִּשְׁאָרִים בָּהֶם יִרְאוּ וְכֵן יַעֲשׂוּ. וְהַמְּחַזְקִים בְּדַת לְהַקִּימָה וּלְהַרְיָמָה וּנְקָרִאִים עוֹמוּדֵי שָׁמַיִם, וְהֵם הַמְּעַמְדִים אֶת־כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ, וְיֵשׁ לָהֶם זְכוֹת כְּמוֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֲשֶׁר זָכָה וְזָכָה אֶת־הַרְבִּים, וְהֵם הַמּוֹצִיאִים יָקָר מֵאוּלַל וְיֵשׁ מֵאֵין, וְהֵם שֶׁתְּפִים לְבוֹרָא יִתְבַּרַךְ בְּבְרִיאַת הָעוֹלָם וּבְהַעֲמָדָתוֹ. (רבי משה בןמכיר)

• אֵלוֹ הֵיוּ אֲנָשִׁים יוֹדְעִים כְּפֹה תוֹעֲלַת וְזָכוֹת זֹכִים עַל־יְדֵי קָרוֹב הַחוֹטְאִים, הֵיוּ הוֹלְכִים וְרוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם כְּשֶׁם שְׂרוּדְפִים אַחֲרֵי חַיִּים. כָּל־מִי שֶׁאוֹחֵז בְּיַד הַחוֹטָא וּמְשַׁתְּדֵל שֶׁיַּעֲזוֹב אֶת דְּרָךְ הָרַע, הוּא מַתְּעַלָּה לְדְרָגָה כְּזוֹ שֶׁאֵין אָדָם אַחֵר יָכוֹל לְהִתְעַלֵּת אֲלֵיהָ. (זהר הקדוש)

פְּרֻשֶׁת וַיִּשָּׁב | תשע"ז

אָסוּר לְקַרְא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוֹמֵר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיוֹן

פְּרֻשֶׁת עֵינַי חַמְדָּה

יִצְחָק אֲרִיאֵל ע"ה בֵּית הַפְּקֻדֹת שְׁכֻנַת עֵין חַמְדָּה - אֲגֻשְׁרֵת צִיּוֹן

לַעֲלוֹי נִשְׁמַת יְהוּדָה עֲזִיז בֶּן תַּגִּי' ז"ל

פְּרֻשֶׁת וַיִּשָּׁב - חֲנוּךְ טָהוֹר

"אֵלֶּה תִּלְדוּת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה" (בראשית לז, ב)

יוסף יכול היה בוודאי לגדל את בניו כנסיכים ולדאוג להם לתפקידים בכירים בארמון המלוכה או בממשלה המצרית, אולם הוא לא עשה כן!

הוא חינכם בדרך התורה הקדושה - עד כדי שהיו מסוגלים לעמוד בכל הניסיונות, מבלי שיהיו מושפעים מהמצרים.

ואף בניו - אפרים ומנשה נמנו עם שבטי י-ה, כפי שאמר יעקב אבינו (בראשית מח,ה): "וְעַתָּה שְׁנֵי בְנֵי הַנּוֹלָדִים לְךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בָּאֵי אֵלַי מִצְרַיִמָּה- לִי הֵם, אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֹאשׁוֹן וְשָׁמְעוּן יִהְיוּ לִי".

ובכן, על הנקודה הזו, על הדמיון שמצינו בין יעקב ליוסף, אשר הצליחו להקים משפחות לתפארת, ולחנך את ילדיהם לדבקות מוחלטת בדרך התורה והיראה למרות הסביבה הקלוקלת, שאפילו קורטוב של השפעה חיובית לא ניתן היה למצוא בה - ביקשו חז"ל להתעכב ולציין אותה, שכן היא הראויה להדגשה ולציין.

וחשוב שנזכור, שגם אנו כמו אבותינו נתונים היום לצערנו בסוג של גלות- בסביבה קלוקלת, שאינה משפיעה אלא הרס וחורבן על נפשותינו ונפשות ילדנו.

אולם בכך נִבְחָן! אם נצליח לחנכם למרות הכל בדרך רוח ישראל סבא. יעזרנו הבורא, שנצליח במשימה אדירה זו!

במדרש מובא: "אמר רבי שמואל בר נחמן: אלה תולדות יעקב יוסף? לא היה צריך לקרא למימרה כן, אלה אלא תולדות יעקב- ראובן!

מה תלמוד לומר יוסף? אלא כל שאירע לזה, אירע לזה. זה הוליד בנים בחוץ לארץ, וזה הוליד בנים בחוץ לארץ". כלומר, היה גורלם קשור זה בזה ודומה זה לזה.

וצריך להבין, לשם מה מוזכר במדרש, שלשניהם נולדו ילדים בחוץ לארץ? מהו המסר, שרבותינו ביקשו להעביר לנו?

ונראה לומר, שחז"ל מבקשים ללמדנו את מעלתם המיוחדת והמופלאה של יעקב ויוסף, אשר שניהם הצליחו לחנך את ילדיהם בהיותם בחוץ לארץ, על אדמת ניכר בסביבה גויה ומנוכרת, שלא זו בלבד שלא תמכה באמונתם ובחינוכם, אלא אפילו התנגדה לכל הדרך, אשר אותה הם ייצגו!

בכך מוצאים אנו, שיעקב אבינו אמר: "עם לָכֵן (הרשע) גִּרְתִּי (בראשית לב,ה)- ורש"י הקדוש מבאר- ותר"י ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים".

הוא הצליח לחנך את בניו ובנותיו ולגדלם למדרגה של שבטי י-ה, וזאת על אף שחי במחיצתו של לבן הרשע בסביבה גרועה ומקולקלת.

וכך גם מוצאים אנו, שיוסף חינך את בניו במצרים - בתוך טומאת מצרים, כשהוא היה ממש בודד במערכה וסביבו לא היה אפילו אדם אחד, שדבק באמונתו כמותו!

העלון מוקדש להצלחת

יחזק אריאל בן טובה
יניב בן גילה
חגי חיים וב"ב
שגית בת רוני
חיים בן בכורין
יראת שמים
גלית בת מסודי
ארז בן שושנה
רוח אברהם וב"ב
ארז מזרחי וב"ב
חי הפקות ואירועים
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
נטלי בת יונית
שלמה ודנה דוד וב"ב
קסירר אפרים וב"ב
כולל ברסלב אילת
י.מ.ש כדורי
אקבלי יוסף חיים בן נוסכה
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
עמית בת טובה
יוסף בן רחמה
יפית בת ג'ינה
אורן בן נעמי
ענת נעה בת מזל טוב
דוד עומרי בן יהודית

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי
סיון בת אסתר
רחל מרים בת יהודית
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

הגה"צ אליעזר ברלנד בן עטיא שליט"א
מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא
ימנה ניזרי בת טובה- בריאות ואריכות ימים
מרדכי ניזרי בן פרחה- בריאות ואריכות ימים
מאיה בת עדי
דליה אפרת בת נעמה
גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים
אסתר בת סוליקה
סימי בת סוליקה
מזל בת חנה
אורן בן אסתר
יהודית אסתר פרדאל בת חיה- בריאות ואריכות ימים
נעם יצחק בן רחל ברכה
נעמי בת רחל
אקבאל בת נושפארין
שירה שילת בת אורלי
תמר פורטונה בת מיסה
רפאל משה בן רחל
מוריה בת רחל ברכה
נחום בן כיריה
טובה בת אורה
יהודה אריה בן רחל ברכה
אלהיה בן מאיה
שלו בן מזל פחימה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה
רחל בת זוהרה
מישא אסתר בת זהרה
שאול בן סילביה
עינת בת רחל ברכה
בנימין בן יקוט
רינת רחל בת עפרה
יצחק בן פנינה
רחל ברכה בת פדילה דליה
יצחק בן רבקה
קסנש בת דרגט
דינה בת מזל
כל עם ישראל

כ"ד כסליו תשע"ז 24/12/2016

פרשת וישב
הפטרה: "כה אמר"- עמוס ב

ר"ת	יציאה	כניסה	ר"מ
17:50	17:19	16:06	ר"מ
17:46	17:15	16:22	ת"א
17:45	17:14	16:22	חיפה
17:50	17:19	16:26	ב"ש

בברכת שבת שלום
הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה

העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאלהיה ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי

שואל ומשיב בהלכה – חנכה

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

מה העניין בהדלקת נרות חנוכה? והאם נשים יכולות להדליק את הנרות במקום בעל הבית? וכן האם נוהגים דין אבלות בחג חנוכה?

? אסע

! תענה

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

בתקופת בית המקדש השני גזרו מלכי יוון גזרות על ישראל, ועמדו עליהם להשכיחם מצוות התורה, ולבטל אותם מדתם, ולא הניחום לעסוק בתורה ובמצוות, ונכנסו להיכל בבית המקדש ופרצו בו פרצות, והיה צר מאד לישראל מפניהם, עד שריחם עליהם ה' והצילם מידם. אז גברו עליהם בני החשמונאים הכוהנים הגדולים והרגום, והושיעו את ישראל מידם. וכאשר נכנסו החשמונאים להיכל במקדש ורצו להדליק את המנורה הטהורה, לא מצאו אלא פך אחד של שמן טהור, שיש בו כדי להדליק את המנורה יום אחד בלבד. נעשה נס, והדליקו ממנו שמונה ימים. אותו היום, שבו נמצא פך השמן, יום כ"ה לחודש כסלו היה, ולכן תיקנו חכמים, שהיו באותו דור, לעשות שמונה ימים הללו ימי משתה ושמחה, ומדליקים בהם נרות כדי לפרסם הנס.

נשים חייבות בהדלקת נרות חנוכה, שאף הן היו באותו הנס. ולכן, אם אינו יכול להדליק הנרות בביתו, כגון שצריך לצאת למקום רחוק, ראוי שימנה את אשתו, שתהיה השליח להדליק את הנרות, ויוצא ידי חובה, אפילו אם אינו נמצא שם בשעת ההדלקה.

מי שנפטר לו קרוב משבעה קרובים, שחייב להתאבל עליהם, הרי הוא חייב בקריעה ובכל דיני שבעת ימי אבלות בחנוכה. ומצוות ניחום אבלים נהוגה גם בימי החנוכה, ולכן לא ימנע אדם את עצמו מלנחם אבלים בחג החנוכה. ורשאי האבל, אף שהוא בתוך שבעה, לברך ביום הראשון על הנר בחנוכייה ברכת "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

נכון, שלא לקיים אזכרה בימים אלו בבית הקברות, ליום פקודת השנה, או השבעה או השלושים, מפני שמתעוררים לידי בכיות וצער ליד הקבר. ולכן יקדימו לעלות לבית-העלמין לפני חנוכה, אבל מותר ללכת לבית הקברות בחג החנוכה, כדי להתפלל ולהשתטח על קברי צדיקים. וכן, מותר לערוך אזכרה בבית הכנסת ע"י אמירת ברכות ודברי תורה, כנהוג, אך ללא הספד על הנפטר עצמו, מחשש שיביאם לידי צער.

ובלבד שלא לבייש

עד כמה רבותינו נזהרו בכבוד כל אדם ואדם - זאת לא ניתן לשער. פעם אחת נכנס הרה"ק רבי אהרון רוקח האדמו"ר מבבל זיע"א להדליק נרות חנוכה, בגשתו אל המנורה שהה מספר דקות, ולאחר מכן ציווה למשמש להכניס את המנורה לחדרו. הרב נכנס לחדר ולאחר דקות ארוכות יצא עם המנורה ואז הדליק את הנרות כדרכו באיחור זמן מה.

החסידיים, שראו מעשה זה, היו סבורים, שבוודאי היה לרבי עניינים נסתרים וגבוהים העומדים ברומו של עולם, אך לאחר מעשה גילה המשמש בעצמו אלו 'סתרי תורה' היו שם, וסיפר, כי בשעה שהכין את המנורה, טעה ושפך לתוך הבזיכים משקה מי דבש במקום שמן זית. ובכניסתו הבחין הרבי מיד בטעות, וכדי שלא לבייש את המשמש, הורה להוציא את המנורה לחדרו ושם שפכו את מי הדבש, והיה צריך לנקותם ולאחר מכן הכניסו תחתם שמן זית לבזיכים...

על מי יש לסמוך

לעיתים עלולים אנו לשכוח, חלילה, על מי יש לסמוך וצריכים אנו להזכיר לעצמנו, כי רק על הבורא יש לסמוך ולא על בשר ודם וכן הקב"ה נתן בכח רבותינו לשנות מעשה בראשית ולקבוע מה אכן יקרה. להלן סיפור המעובד מתוך "שאל אביך ויגדך" אותו סיפר המגיד הירושלמי הגאון ר' שלום שבדרון זצ"ל, שהוא בעצמו שמע ממקור ראשון, על ר' יוסף זכריה שטרן זצ"ל שהיה מגדולי הדור הקודם והיה מרבני ליטא. יום אחד בא אליו אחד משכניו בריצה ובבהלה וסיפר כי אשתו חלתה ל"ע במחלה אנושה והרופאים לא עלינו אמרו להם לצפות לגרוע מכל.

נענה מיד רבי יוסף זכריה ואמר: "מה? הם מייאשים? וכי הם נהיו בעלי הבית החדשים על החיים?! תדע לך, היא תחיה ולא זו בלבד, אלא היא תחיה עוד חמישים שנה!!!". ומעיד הרב שלום שבדרון זיע"א, שסיפר לו הרב מרדכי גימפל וולק, שהיה באמריקה ופגש איש אחד, שנולד בליטא, אשר סיפר לו, כי האישה הזאת היא אימו, ופעם חלתה מאוד ורצו בניה להבהיל רופא אליה, ואמרה בביטחון, בשמחה ובידיעה, כי עדיין יש לה עוד שנתיים לחיות, ואין כל צורך ברופא!!!

והנה, אחרי שנתיים, פגש שוב את האיש ואמר לו, כי ברכת הרב התקיימה במלואה, וככלות חמישים שנה, שהייתה האישה כבר זקנה ובאה בימים, כינסה את כל ילדיה וצאצאיה, סיפרה להם שוב את כל הסיפור ואמרה, שהיום מלאו חמישים שנה, מהיום שהרב הבטיח, שתחיה עוד חמישים שנה, והיא ציוותה שם צוואה, בירכה את כולם, נפרדה מהם ונכנסה למיטתה, ומיד השיבה נשמתה ליוצרה!

מנויים

לקבלת העלון חנם ב-email:
מידי שבוע, שלח את כתובתך אל:
PnineEH@gmail.com

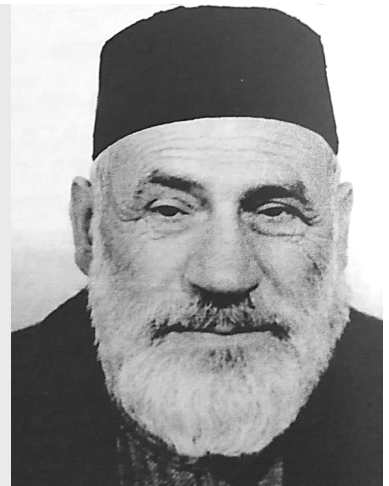
הקדשת העלון

נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, וזוג הגון,
חזרה בתשובה וכו" - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673
כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 א.ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805

לשאלות בהלכה

לשאלות נא לפנות לרב
אליהו חיים פנחסי
בטל" 052-6329144

המקובל הרב אברהם מרדכי נסים הררי רפול זצ"ל - נולד ב-ט"ו ניסן ה'תרנ"ה (1895) בירושלים העתיקה. את ראשית חינוכו קיבל בת"ת בשכונת הבוכרים. בתום לימודו עבר ללמוד בישיבת 'אוהל מועד'. אחר נישואיו המשיך בשקידתו הרבה, עלה ונתעלה מאוד. בימי מלחמת העולם הראשונה (שנים ה'תרע"ד-ה'תרע"ח 1914-1918), למרות שהיה מטופל בילדים קטנים ובחוסר כל, לא הרפה מלימוד התורה הקדושה. בשנת ה'תרע"ה בחודש אייר (1915) התכנסו גדולי החכמים לצורך תיקון, ורבינו על אף גילו הצעיר (20 בלבד) נכלל בין גדולי המקובלים הגאונים - ר' שאול קצין, ר' חיים שאול דוויק הכהן, ר' אברהם עדס, ר' אברהם טוויל הכהן, ר' עזרא הררי רפול, ר' ראובן שרבאני, ר' שמואל בוחבט ועוד.

בשנת ה'תרפ"ג (1923) נפתחה ישיבת 'פורת יוסף' בירושלים בעיר העתיקה ורבינו החל ללמוד ונמנה עם בוגריה. בשנת ה'תשט"ז (1955) עבר ללמוד בישיבת 'עוז והדר' שגאולה (לאחר שהישיבה נחרבה ע"י הירדנים). סיפרו חכמי המקובלים, שכל שאלה בזוהר הקדוש שהיה מוקשה עליהם היו פונים לרבינו ומיד היה מציין את המקור המדויק תוך כדי שהיה מצביע על הדף והשורה בבקיאות מדהימה. וכן העיד הגאון ר' עובדיה יוסף זצ"ל: "כל מה שהיינו מחפשים בדברי רבותינו בש"ס ובמדרשים ולא מצאנו- שואלים היינו את ר' אברהם רפול, והיה עונה לנו ומאיר את עינינו". **גאון בנגלה ובנסתר.**

כשהיה בגיל שלושים, איבד את ראייתו בעין. רבים פנו אליו ונושעו. כשבאו אליו וביקשו את ברכתו, נהג לומר: "תתפלל אתה, ואני אנסה להתפלל. אם יעזור ה' יתברך- תתקבל התפילה". ואכן, **תפילותיו לא שבו ריקם.** פניו הפיקו שמחה תמידית. אולם כשדיבר על מעמד יום הדין שאדם עתיד לתת לפני הקב"ה, היה פורץ בבכי. יגע רבות בחינוך צאצאיו לתורה. גמל חסד עם הרבים. כששמע על חולה מסוכן או חלילה על אסון שהתרחש, בכה בכי מר. העיד עליו הגאון ר' אברהם מונסה: "**מקובל עלינו מזקני דור שעבר, שר' אברהם רפול אינו מוגדר כירא חטא, אלא אינו יודע מה זה חטא!**". מידת האמת הייתה נר לרגליו.

היו לו למעלה מעשרה אירועי מח, אולם בחסדי הבורא שום אירוע לא השפיע על כושר שכלו. לפני פטירתו עבר ניתוח במח, הפרופסור המומחה העיד שמעולם לא ראה אדם בגיל כזה שתאי השכל במוחו זכים וצלולים ללא פגם. גם בזמני זקנה ושיבה, שהיה חולה ותשוש, כל אימת שהיו באים לבקרו, דיבר רק בדברי תורה. התבקש לבית-עולמו בליל כ"ה כסליו ה'תשנ"ב (1991). חי כ-97 שנים. באותו יום ירדו גשמי זלעפות משמים. ציונו בהר המנוחות בירושלים.

אביו: ר' עזרא הררי רפול (מחכמי ארם צובא שבסוריה, המשפחה הגיע לחלב שבסוריה בעקבות גירוש ספרד). **אמו:** מרת שמחה. **אשתו:** מרת שרה (בת ר' יוסף זכאי, נישא ב-י"ב תשרי תרע"ד- סיפרו עליה כי מעולם לא הרימה את קולה, התרחקה מכעס ומחלוקת, ותמיד חיה בשלום עם כל הסובבים עימה). **מרבתינו:** ר' רפאל שלמה לניאדו, ר' חיים שאול דוויק הכהן (גם פשט וגם סוד), ר' עזרא עטיא. **חברותא:** ר' שלום לופס (רבה של עכו במשך 46 שנים). **בנו:** ר' יוסף

ר' אברהם נהג למצוא גימטריות ופרפראות בחוכמה רבה. בכל נושא היה מוצא רמז כלשהו בראשי תיבות או בגימטריות. כאשר שאל לשמו של אדם, מיד מצא פסוק או פתגם הקשור לשמו. לפעמים נהג להשיב בגמטריא והתפלאו כולם על כך שממש כנבואה הייתה יוצאת מפיו. מסופר על יהודי אחד שהגיע לבית הרפואה 'ביקור חולים' לאחר שלקה בדלקת ריאות קשה. לאחר שעבר בדיקות מקיפות על ידי הרופאים במשך זמן מה נלאו הללו למצוא לו תרופה למחלתו. בלית ברירה שוחרר הנ"ל בעודו חולה, והנה עם יציאתו מבית הרפואה פגש את רבינו. בצר לו סיפר על מחלתו ועל העובדה כי ידם של הרופאים קצרה מלהושיע. היה זה בחודש אדר, והרב אמר לו מיד כי אין לו לדאוג, שכן המלה **אדר** הינה ר"ת **אין דלקת ריאות**. ואכן מדברי רבינו לא נפל דבר, **ותוך זמן קצר הלה יצא מכלל סכנה והתרפא לחלוטין ללא נטילת תרופות כל שהן.**

ביום שישי אחד אמר רבינו לבני ביתו: "מדוע היום מעונן כל כך עד שאי אפשר לראות דבר?". התבוננו הללו ולא הבינו מדוע רבינו אומר זאת, **שכן הראות הייתה טובה למדי.** לאחר דקות ספורות הוברר ל"ע כי **ראייתו של רבינו אבדה כמעט לחלוטין!** ולמעט צללים כבדים אינו מבחין במאומה. מיד רצו להבהילו לרופא עיניים שיבדוק את רבינו. אולם הצדיק אמר להם: "לשם מה לקרוא לפרופסור? הרי ישנה סגולה לראייה שאמרו רבותינו, **והיא להביט על היין של הקידוש ועל נרות שבת בשעת הקידוש**". ואכן בליל שבת לאחר שהתבונן דקות מספר על הנרות ועל היין ביקש שיביאו לו את הספר 'חוק לישראל' והוא החל לקרוא בו כבימים ימימה שכן חזר לו מאור עיניו.

פעם אחת נכנס אל רבינו אברך אחד והתנה את צרתו, שאמו חולה זמן מה ומאושפזת בבית הרפואה וצריכה לעבור ניתוח וביקש את רבינו שיתפלל עבורה לרפואה שלמה. הצדיק השיב כי כעת עליו למסור שיעור בישיבת 'פורת יוסף' לתת שיחת מוסר לתלמידיו וכדי שלא יהיה ביטול תורה, יתפלל עליה בעז"ה לאחר השיעור. ואכן בשעה אחת וחצי כששב רבינו לביתו, התפלל לרפואה שלמה על אימו של אותו אברך ועשה פדיון עבורה ב-160 מטבעות כסף. לאחר הפדיון מקבל רבינו שיחת טלפון מביתה של החולה כאשר בנה האברך נמצא בצד השני **ומספר לרבינו בהתרגשות כי בדקות האחרונות חלה הטבה משמעותית במצב בריאותה של אימו והרופאים הסובבים אותה אינם מבינים כיצד אירע הנס הגדול הזה!**

מסופר על הגאון המקובל ר' אברהם עדס זצ"ל, כי פעם חלתה אשתו הרבנית צלחה ע"ה אנושות. אסף ר' אברהם עשרה תלמידי חכמים מופלגים שיקראו לרפואתה את כל ספר התהלים בלי דיבור עם כוונת השמות (סגולה בדוקה וידועה לרפואה). הצעיר שבהם היה רבינו אשר בחרו ר' אברהם עדס, שהיה ידוע כבעל רוח-הקדוש, כי יהיה במניין המתפללים לרפואת אשתו.

הרבי לעשות בעת הסעודה? הרהר במתח. אלא שהסעודה התנהלה כדרכה, בלי שום רמז או סימן מצד הרבי לעניין המעסיק את אפרים-פישל. כשנסתיימה הסעודה, והרבי שב לחדרו, נכנס אפרים-פישל אחריו.

"אתן לך דמי חנוכה", אמר הצדיק. הוא נטל את קולמוסו ורשם כמה מילים על פתק קטן, קיפל אותו ונתנו בידו של אפרים-פישל.

"מחר, בצאתך מהעיר, פתח את הפתק וקרא את תוכנו. אך עליך להיזהר שהפתק לא יאבד לך, שכן אם חלילה יאבד – תישא אתה בתוצאות".

בטרם יצא מן החדר שב הרבי על אזהרתו. אפרים-פישל הנהן בהבנה, אף שבתוך-תוכו לא הבין כלל את פשר הדברים.

השעות הקרובות עברו עליו בדריכות רבה. הוא לא עלה על יצועו, אלא הגה בתורה, כשהפתק טמון בכף ידו. בבוקר מיהר להתפלל ולחפש עגלון שיסיע אותו אל מחוץ לעיר. סוף-סוף התיישב בעגלה, ומרגע לרגע גאתה ההתרגשות שבלבו. **עוד מעט יצא מן העיר, ואז יפתח את הפתק...**

סערת הקור העזה האטה מאוד את צעידת הסוסים, שנאבקו בקושי בשלג הגבוה וברוח שצלפה על פניהם. כשיצאו סוף-סוף מן העיר, ניגש אפרים-פישל לקיום מצוות הרבי. הוא פתח את הפתק המקופל, ובדיוק כשניסה ליישר אותו אל מול עיניו – נתקלו גלגלי העגלה במהמורה, והיא נחבטה והיטלטלה **אנה ואנה. הפתק נשמט מידו של אפרים-פישל, והחל להתעופף אל המרחבים המושלגים.**

"עזור!", הזדעק אפרים פישל בקול לא-לו. העגלון בלם במהירות, ואפרים-פישל זינק מן העגלה אחוז תזזית והחל לרדוף אחרי הפתק. זה הוסיף להתעופף ברוח העזה ולחמוק מידי. עד מהרה מצא עצמו החסיד במרדף אחרי הפתק הסורר, שנישא על כנפי הרוח. הוא רץ בנשימות טרופות, מבוסס בשלג, וכאשר חש שעוד מעט יאזלו כוחותיו, נחת הפתק על הקרקע. אפרים-פישל זינק עליו ואחז בו בחוזקה.

"לוי-יצחק בן שרה-סאשע" – זה מה שנכתב בפתק...

שוב ושוב קרא אפרים-פישל את הכתוב, ואכזבה מרה מילאה את ליבו. "זה הסוד?" חשב בליבו. "זה הפתק שאמור להציל אותי מהעוני והמחסור?". בקושי אסף את כוחותיו כדי לקום מרצו ולעמוד על רגליו, כשלפתע נתקלו רגליו בחפץ קשה, והוא כמעט נפל. הביט לעבר המכשול, וגילה, כי לפניו קצה של תיבה הטמונה בקרקע.

בתוך רגעים מספר הייתה התיבה בידי. כשפתח אותה נרתע בתדהמה – התיבה הייתה מלאה מטבעות זהב נוצצים. באותו רגע הדהדו במוחו דברי הרבי: "אתן לך דמי חנוכה". מעובד מתוך הספר 'סניגורן של ישראל'

אפרים-פישל ישב במשרדו בפנים נפולות. זה החודש השלישי ברציפות בהם סכום המכירות היה חלש ביותר. מפעל העורות שבבעלותו, שסיפק תוצרת איכותית לתושבי העיירה רוסלביצ'י שבאוקראינה ולסביבותיה, נעשה גירעוני, בלי סיבה נראית לעין. **הלקוחות החלו להדיר את רגליהם מהמפעל.**

אט-אט התבררה הסיבה. ולאדק, שכנו צר העין, שתמיד קינא בהצלחתו וניסה להצר את צעדיו, פתח מפעל מתחרה בקצה השני של העיירה, וכדי לפגוע בפרנסתו של היהודי, הוריד את מחיר העורות לרמה שאי-אפשר להתחרות בה, והוא נוטל ממנו את לקוחותיו.

ואכן, נראה היה שדרך רשעים צלחה. הקונים הנאמנים של אפרים-פישל התפתו למחירים הזולים שהציע ולאדק, ועברו לקנות ממנו את העורות. אפרים-פישל התהלך במפעלו חסר מעש. אין הזמנות, אין ייצור, אין פרנסה.

הזמן חלף. אולם מיודענו שם את מבטחו בקב"ה, והקדיש את השעות שהתפנו לו ללימוד התורה הקדושה. בינתיים הגיע החורף. סערת שלגים עזה השתוללה בחוצות, וזו הבריחה את התושבים אל בתיהם המחוממים. גם הדרכים התרוקנו מנוסעים. המפעל של אפרים-פישל שבת לגמרי, ומצבו הכלכלי הידרדר עד כדי עוני.

קרבו ובאו ימי החנוכה. חסידיו הנאמנים של רבי לוי-יצחק מברדיצ'ב לא היו מוכנים 'להיכנע' למזג האוויר ולוותר על השהייה במחיצת הצדיק בימי החנוכה. אלו היו האמיצים שנראו בדרכים המושלגות, בדרכם אל הרבי. גם אפרים-פישל דבק במסורת הנסיעה השנתית אל הרבי לקראת הנר הראשון של חנוכה, ובלב נרגש יצא לברדיצ'ב.

הדלקת הנר הראשון נסתיימה. קהל החסידים היה שרוי בהתרוממות רוח מאווירת הקדושה העילאית שאפפה את הצדיק. רבי לוי-יצחק נכנס לחדרו, ועד מהרה התייצב בפתחו תור ארוך של מבקשי ברכה ועצה. אפרים-פישל החליט גם הוא לבקש את ברכת הרבי.

בדחילו ורחימו התייצב אל מול הקודש. בטרם פצה את פיו פנה אליו סגגורם של ישראל בשאלה: "מה שלומך, אפרים-פישל? ומה מצב הפרנסה?". אפרים-פישל פרץ בבכי. לאחר שנרגע, שטח לפני הרבי את הנעשה, איך הפך מאדם אמיד לעני ואביון בעקבות התנכלותו של הגוי אליו.

רבי לוי-יצחק שקע בשתיקה למשך דקות ספורות, כשעיניו עצומות. לפתע כמו התנער ופנה אל אפרים-פישל ואמר: "סור נא לבית המדרש. בעוד זמן קצר אפנה לעריכת השולחן. לאחר הסעודה היכנס אליי שנית".

תמה ומשתומם יצא אפרים-פישל מחדרו של הרבי. מה צפוי

<p>הרב שבתי בן אסתר אטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל גאולה בת טובה ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל רחל רפאת בת השמת ע"ה הרב עולילאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל דב בן מזל ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל סלים בן פרוחה ז"ל יעקב בן אסתר ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל זילפה בת רנדה ע"ה אביבה לוי ע"ה עפאת בת השמת ע"ה כל נשמות עם ישראל</p>	<p>הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל אביבה בת איירין ע"ה אברהם בן יונה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי זידי בן קלרה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרה ע"ה אברהם בן דינה ז"ל</p>	<p>לע"נ תנצב"ה</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמואל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל מסעוד בן יוקט ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה</p>	<p>הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>
---	--	--	---	---

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת וישב תשע"ז

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: gagedank@gmail.com

כי בן זקונים הוא לו (לז, ג)

וברש"י: "ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד בבית שם ועבר מסר לו".

ראש ישיבת תורה ודעת באמריקה רבי יעקב קמינצקי זצ"ל, שאל: יעקב אבינו למד תורה גם מאברהם ויצחק, וגם משם ועבר. את יוסף הוא לימד, לפי המבואר ברש"י, את מה שלמד משם ועבר. ויש להבין מה ההבדל בין שתי התורות הללו? מדוע את יוסף לימד יעקב את "תורת שם ועבר", ואת יתר השבטים, כך משמע, לא לימד תורה זו אלא "תורת אברהם"?

הוא מבאר: תורתו של אברהם היתה להשפיע אמונה בעולם, להשפיע אידישקייט. "תורת אברהם" היתה מסכת עבודה זרה של ארבע מאות פרקים... לא כן תורתם של שם ועבר. להם היה סוג אחר של "עבודה". שם חי בתקופת דור המבול, דור מושחת, "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ". עבר חי בתקופה של דור הפלגה, דור שהולך להילחם עם ה', כביכול. תורתם של שם ועבר היתה שלא להיות מושפעים מן הסביבה, שהסביבה הקלוקלת לא תחלחל, חלילה, אל תוך בית המדרש שלהם.

"תורת אברהם" היא להשפיע על אחרים. "תורת שם ועבר" היא לא להיות מושפע מאחרים.

יעקב אבינו, בטרם לכתו לבית לבן הארמי, ישב בבית מדרשם של שם ועבר, שם למד כיצד מפתחים את הכוחות לחיות בתוך סביבה קלוקלת ולא להיות מושפע ממנה לרעה. לימוד זה שנמשך ארבע עשרה שנה, נתן לו את הכוחות לשהות במציאתו של לבן הרמאי ולא ללמוד, חלילה, ממעשיו הרעים.

את התורה הזאת, "תורת שם ועבר", לימד יעקב רק את יוסף. יוסף שעתיד לחיות עשרים ושתים שנה בתוך טומאת מצרים, תועבותיה וערוותה, צריך ללמוד כיצד לא להיות מושפע מן הסביבה.

יתר האחים לא היו זקוקים ללמוד את התורה הזאת משום שכשהם ירדו למצרים – הם ירדו כולם יחד, ולמדו בישיבה שהקים יהודה לפני בואם למצרים. (יחי ראובן) והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה (לז, ב)

כתב רש"י "את בני בלהה - כלומר רגיל אצל בני בלהה לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן". יש להבין היכן נרמז בפסוק שהיה מקרב את בני השפחות?

אפשר לבאר עפ"י המעשה שהיה עם הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן ז"ע, שדרכו היה, שאם נצרך אחד לאיזה שליחות כגון לקנות משהו או לסדר היה אומר שיתנו לו לסדר זאת כיון שיש לו נער אחד שמוכן לעשות כל השליחויות, במשך הזמן עקבו אחריו, וראו שהוא בעצמו מבצע הכל. שאלוהו למה אמר שיש לו נער?

ענה ואמר, שבדרך כלל כל אחד, בהיותו בחור ונער צעיר, מוכן לבצע שליחויות לאנשים מבוגרים, אבל כשגדלים, מפסיקים מכך. אמר רבי מאיר, אני, נשארתי "נער" לגבי המידה הזאת, ואני מוכן לעשות הכל בשביל השני...

לפי"ז, כאן יוסף העדיף לקרב את בני השפחות אף שזה לכאורה כפחיתות כבוד להתרועע עימהם ולא עם אחיו בני האמהות, אבל יוסף העדיף לעשות "מעשה נעורת", וזה מה שאמר הכתוב "והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה". (ציוני תורה)

וישמע ראובן ויצאלהו מידם (לז, כא)
במדרש רבה (רות, ה, ו) "אלמלא היה ראובן יודע שעתידה תורה לכתוב עליו וישמע ראובן ויצאלהו מידם, על כתיפו היה מוליכו לאביו". וכבר נלאו כל המפרשים למצוא פשט בדברי המדרש.

והנה בגמ' שבת (כב, א) "הבור ריק אין בו מים - אבל נחשים ועקרבים יש בו". יש להבין אם יש בו נחשים ועקרבים, אם כן מה הצלה שייך בזה? הרי ימות מחמת הנחשים והעקרבים.

יש לישוב על פי דברי הזהר הק' שתמיד יותר קל להציל מיד מזיק שאינו בעל בחירה מאשר להציל מיד אדם שהוא כן בעל בחירה. לכן אמר ראובן להשליכו אל הבור שאז צריך להינצל מידי נחשים ועקרבים שאינם בעלי בחירה, כיוון שראובן סמך על זכותו של יוסף שאם אין לו חטא של לשון הרע, יזכה להינצל.

והנה ראובן עצמו היה מסופק האם באמת יוסף אין בו נדנדו של לשה"ר או שמא הדין עם אחיו השבטים הקדושים. לכן אמר להשליכו אל הבור כאמור. אמנם, אם היה יודע ראובן בוודאות שיוסף אין בו שום נדנדו של לשה"ר, היה מצילו בידיים. וזה מה שאמר המדרש, שאם היה יודע ראובן שצנתו להשליך את יוסף אל הבור היא הצלה גמורה שהרי התורה אומרת "ויצאלהו מידם", אם כך וודאי שיוסף אין בו שום חטא, ואם כך היה מצילו בידי.

וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף (לז, כה)

בפרקי דרבי אליעזר כתב שמכרו את יוסף בעשרים כסף וחלקו את המעות ביניהם והגיע לכל אחד שתי כסף ולקחו מהמעות נעליים. ותמוה למה לקחו דוקא נעליים, וממה רומז החשבון של שתי כסף.

וניל אדיתא במדרש הנה בעל החלומות הלזה בא שעתידין בניו לעשות בעלים לע"ז. ויל אדיתא בהרבה מהמפרשים שהטעם שלכך רצו השבטים להרג את יוסף היה

בשביל ירבעם שעתיד לצאת ממנו, ויגרם חרבן ביהמ"ק מכח שלא היה מניחם לעלות לרגל ונתרבה ע"ז. וזה הרמז בנעליים עפ"י הכתוב "מה יפו פעמיין בנעלים" שבני ישראל משתבחים בעלייתם לרגל בנעליים, לכן קנו נעליים מיד לאחר המכירה לרמז שכעת יוכלו בני"ו להתהדר בנעליים בעלייתם לרגל. וקנו דוקא בשתי כסף כדאי' בגמ' שקרבן חגיגה עולה לפחות שתי כסף.

במה שכתב שקבלו עשרים כסף, וכל אחד קנה נעליים בזה, יש להבין, מה עשו עם שתי הכסף המיותרים, שהרי הרי בשעת המכירה היו רק תשעה שבטים וציפרו את הקב"ה עימם כמוכא ברש"י.

איתא חידוש נפלא ב"מדרשי תימן": באותה שעה לקחו השבטים את שתי הכסף וזרקו כלפי מעלה, כביכול ליתן להקב"ה את חלקו, שהרי ציפרו את הקב"ה לחרם כנ"ל. המעות שזרקו נפלו באיזה מקום בסביבתם. לאחר הרבה הרבה שנים, בא יוסף אבי התנא הק' רבי עקיבא, ויוסף זה היה גר, עני ואביון, יוסף זה רצה לישא אשה ולא היה לו במה לקדשה, אותה האשה ב"כ היתה עניה מרודה ולא היה לה נעליים לרגליה. יוסף זה מצא מטבע - את אותה מטבע שזרקו השבטים - וקנה עם זה "נעליים" וקידש את אשתו נעליים אלו. ונולד להם רבי עקיבא.

והנה ידועים דברי הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי ב'מעשר בהמה', הרמז שמביא שם שרבי עקיבא היה מעשרה הרוגי מלכות, והרי לא היה מצאצאי השבטים ולמה נתפס בעוון זה? אלא שהוא כנגד הקב"ה. ולפי דברי המדרש היה זה מובן ביותר שהרי באמת נולד ר"ע בזכות הכסף שהיה כביכול עבור הקב"ה. (הגרמ"ו רייזמן)

וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא (לז, ל)
במדרש: "ואני אנה אני בא במעשה בלהה", וצריך ביאור.

בספר "ארץ חמדה" להמלבי"ם, וכן הוא בחומת אנך להחיד"א, ביארו עפ"י דברי האריז"ל שכשהנחש יעקב מיטתו באוהל בלהה אחר פטירת רחל, חשב להעמיד ממנה עוד ב' שבטים ויצא ראובן את יצועי אביו, שוב לא העמיד עוד שבטים. אמנם, הספיקה מחשבתו של יעקב, בכדי שיתעקרו שתי נשמות ממקורם, וכיוון שלבסוף לא העמיד עוד שבטים, נשארו תלויים ועומדים, עד שבא יוסף והוליד את מנשה ואפרים. וזה מה שאמר יעקב מנשה ואפרים כראובן ושמעון יהיו לי, שנשמתם שייכת אלי וכבני הם.

והנה ראובן, גם הוא ידע כל זאת, וקיווה שאכן יוסף שהוא היה הדומה ליעקב בזיו איקונין שלו, דוקא יוסף יכול לתקן את הנשמות הנ"ל, וכעת שראה שיוסף איננו בבור נתבלבל שלא יהיה תיקון למעשה בלהה, וזה מה שאמר המדרש "ואני אנה אני בא במעשה בלהה".

היא מוצאת (לח, כה)

"אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי: נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. מלן - מתמר, שנאמר "היא מוצאת" (ברכות מג, ב) ידוע המעשה שהיה מספר רבי ישראל שיינקר זצ"ל, כי רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, מטעמי בריאות, היה עליו לשתות את התה שלעו הרבה סוכר. והי' היום, ובעת השיעור הכניס לו השמש כוס תה שבטעות הייח שם מלח במקום סוכר, וכיון שהשמש ידע שהוא זקוק להרבה, הכניס הרבה מלח...

רבי יהושע לייב שתה את התה, ולא ראו עליו שום תגובה חריגה, שתה עד הסוף. באמצע נכנסה הרעבצין בבהלה ולחשה לתלמידים: "אוי וי, היכן התה? אני מגלה שהשמש טעה והשתמש עם צצצנת המלח!"

התלמידים הרגיעו אותה, ואמרו כי כנראה היה שם סוכר כרגיל.

"מהיכן אתם יודעים?" שאלה.

"כי הוא שתה את הכוס כמידי יום, כרגיל, ללא תגובות" ענו התלמידים.

היא טעמה את השיריים וצעקה: "כן כפי שאני אומר, הרי זה פקוח נפש בשבילי!"

למחרת שאלוהו התלמידים: "ילמדנו רבינו, אם זה פקוח נפש, מדוע הרב שתה?" והרב השיב בפשיטות: "למדנו, נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ולא ילבין פני חברו ברבים"

והי אחר הדברים האלה (מ, א)

וברש"י: "לפי שהרגילה אותה ארורה את הצדיק בפי כולם לדבר בו הביא להם הקב"ה סרחונם של אלו שיפנו אליהם ולא אליו. ועוד שתבוא הרווחה לצדיק על ידיה.

הנה מכאן יקבל האדם הבטה והשקפה אחרת לגמרי על החדשות המפליאות המופיעים על העתונים מידי יום ביום, כי כולם מתרחשים ונשמעים במחשבה ובכוונה מאת השי"ת נורא העלילות, והוא היודע נסתרות סיבת פרסום כל דבר בעולם כקטון גדול, כי יתכן ששני שרים גדולים ונכבדים כאלה הקרה לפניהם מכשול ונתפרסם בפי כל אך רק לתכלית מיוחדת להסיר חרפת נבל מאותו צדיק, והמכשול וכן הפרסום הכל במכוון.

ויאמר לו יוסף זה פתרנו שלשת השרים שלשת ימים הם: ויען יוסף ויאמר זה פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים (מ, יב יח)

כשפתר לשר המשקים כתוב "ויאמרו יוסף" ואילו כשפתר לשר האופים כתוב "ויען יוסף".

והנה הגמרא (סוטה לב, ב) אומרת שכשכתוב לשון של ענייה היינו שיש לומר בקול רם כמו "ועניית ואמרת". אם כן יש להבין למה אצל שר המשקים אמר שלא בקול רם, ואצל שר האופים אמר בקול רם?

מבאר הגר"ח קנייבסקי שליט"א, עפ"י הגמרא ברכות (נה, א) "ואמר רב חסדא חלמא בישא עציבותיה מסתייה, - חלום רע, העצבות ממתיקה אותו, דהיינו מה שהאדם מתעצב עליו מבטל את החלום] חלמא טבא חדויה מסתייה [חלום טוב, השמחה מבטלת אותו].

יוסף הרי ודאי רצה שיהיה להם טוב. והנה כשמפרסמים על אדם שהוא הולך לעלות לגדולה, זה כבר גורם לו שמחה גדולה. כמו"כ כשמתפרסם על אדם שהוא להיירה, כבר יש לו מזה עצב גדול.

לכן, אצל שר המשקים רצה יוסף שיתקיים, ושלא תהיה שמחה גדולה מדאי שלא יתבטל אז רק "ויאמרו יוסף", שלא אמר בקול רם. משא"כ אצל שר האופים, שרצה שיתבטל החלום, "ויען יוסף" אמר זאת בקול רם, כדי שיתעצב ואולי יע"ז יתבטל החלום. (טעמא דקרא)

בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשו והשיבך על כנך ונתת כוס פרעה בידי כמשפט הראשון אשר היית משקהו: כי אם זכרתי אתך כאשר וגו' (מ, יג, יד)

יש להבין בפסוק זה, מהו הלשון של "כמשפט הראשון", הרי כבר אמר והשיבך וכו', כמו"כ מה שאמר "כי אם" וכי רק אם יזכרו ישוב לתפקידו הראשון? עוד יש להבין וכי יוסף אכן אמר זאת רק בשביל להינצל, ולא סמך ח"ו על הקב"ה?

אלא, מתוך הגאון רבי עקיבא אייגר זי"ע, ידוע ש"הנכווה ברותחין נזהר בפורשין", שר המשקים חשש שאף אם יחזור לתפקידו הראשון, הרי שיוקשה עליו העבודה מחמת הזכרונות וה"משקעים" שיש לו מהזבוב שנמצא, ובגלל זה הושלך הרי לבית האסורים, ומעתה בכל פעם יעביר את היין בסינון אחרי סינון לאין גבול ומספר.

על זה הבטיחו יוסף "והשיבך על כנך ונתת כוס פרעה כמשפט הראשון אשר היית משקהו" אתה יכול לעשות את מלאכתך כבראשונה, בלא שום חשש. כי כל מה שנגרם לך כעת שנפל הזבוב אל תוך היין והושלכת לבית האסורים זהו רק "כי אם זכרתי" רק בשביל שתספר לפרעה בוא העת על פתרון החלום שאמרת לך. וזה היה עם מטרה מיוחדת משמים.

מאוצרות המגידים

וישאל את סריסי פרעה אשר אתו במשומר בית אדניו, וגו' מדוע פניכם רעים היום? (ז, מ.)

כשלוש מידים אנו פסוק זה, צריך להבחין ולהתעורר בנקודה חשובה מאוד, והוא, שחובת האדם להיות מטיב פנים לחבירו בכל מצב, וכדאמרו "לעולם יקדים אדם שלום לכל אדם ואפי' לגוי שבשוק".

"לעולם" מהו? כי אצל האדם יש לפעמים מצבים קשים, שרוחו שבורה בקרבו מפני הצרות שיש לו, וכשחבירו נפגש בו ומברכו בו "בוקר טוב" לבכי, משיב לו בפנים קודרניות... וכי"ש אם כמה ערביים שבשוק יפנו אליו לברכו, שלא יביט לעברם כלל, וק"ו בו בנו של ק"ו לראות גוי במצוקה ולגשת אליו ולשאלו "מה אירע?" "מה אפשר לעזור?" דברים כאלו לא עולים על דעתו בזמני צער ויגון.

והנה, יוסף במצרים מכור לעבד, נתפס על מעשה שלא היה ולא נברא, והוכנס לבית הסוהר, וכבר עשר שנים יושב שם ללא עוול בכפו, ואינו רואה פתח הצלה משום מקום, ובוודאי שמצב כזה היה לכאן צריך להעכיר את רוחו, לפי מושגינו, ובוקר אחד, רואה יוסף שני הערביים שאתו בבית הסוהר ומבחיין כי פניהם רעים היום הרי בהכרח שהבין וראה כל אותם הימים יום יום וראה את שלומם, שלכן הבחין שהיום אירע משהו, וכבר הוא מקדים לשאלם "מדוע פניכם רעים היום", ולא שהם באים להתיעץ עמו, ואינו ממתין יום או יומיים לראות מה מצבם אלא תיכף הוא שואל אותם למצבם. ושנינו בברייתא (מסכת כלה רבתי) ר' יהודה אומר דרכן של ת"ח, עניו, ושפיל רוח, רזיו, וממולח. ומפרשיתן תם, דכתיב "ממולח טהור קודש", שצריך תלמיד חכם להיות ערב לכל אדם, ולא יהיה כקדירה שאין בה מלח!

כלומר: כי כמו כשחסר מלח בתבשיל הרי כל התבשיל אין בה טעם טוב... כך גם ת"ח שהוא מלא בעניות שפילות רוח, וכל שלל המעלות שמנו שם חכמים, אבל אם אינו "ממולח" אין בו טעם... שאם שוקע הוא בתלמודו או רץ לעשיית מצוות ואפי' גמ"ח, ובדרכו פוגשו אדם ואומר לו שלום בפנים מסבירות, והלה לרוב טרדתו עונה לו בוקר טוב חמוץ... הרי אין בו טעם טוב. ויהי אלא לקרא לו "טהור קודש" ואיננו נהיה מושלם עם טעם וריח, כשיודע להסביר פנים כראוי בכל מצב, ולכל אדם, בעריבות ובשמחה, ושלא יהיו פניו החמוצות בכור ברשות הרבים... ובכך הרי הוא ממולח טהור וקודש!

סיפר לי אדם אחד, שבבחרותו תר אחרי ישיבה ללמוד בה ונסע לסלבודקה להכיר את המקום, וכשהגיע, אמר בדיוק הסבא ז"ל שיחה לתלמידיו, ושמע אז רעיון עמוק ונחרתו הדברים בליבו, וכך אמר הסבא, ונתאר לעצמינו שרואים אנו אדם שעומד בפתח בית הכנסת עם כד חלב בידי האחת וכוס בידי האחרת, ומגו ומשקה לכל נכנס, כוס מליאה חלב... הלא היינו מתפעלים מאותו איש עד למאוד.

ואם כך, סיים הסבא, הרי תוכחה מוסרית לכל אדם, שיכול בקלות להפעיל לדרגה גבוהה יותר, בפתח מאמץ! שאילו בכניסתו וביציאתו מביהמ"ד יאמר וישיב לכל אדם לבביות, בחייו עד שהלה ישיב כמו"כ חזרה כשחיוך על שפתיו, הלא הוא גדול מאותו זה שמשקה חלב, מפורש אמרו חז"ל (תובות קיא) גדול המלבין שיניים לחבירו יותר ממשקה חלב! כנראה אפוא, שמלאכה זו להשקות חלב כל בוקר עם כל המאמץ וההוצאות הכרוכות בה קלה יותר מלחייך לחבר...! נביא אם כן מעשה נוסף המלמדינו דעת, ומידות דרך ארץ ומוסר, אולי ישמעו באזנונו ויפתח ליבנו.

ר' ראובן מלצקי שוחח פעם על גדולי הדור הקודם, ונתגלגלה השיחה למעשה נפלא ומוסרי על ר' לייב חסיד מקעלם, וכך סיפר:

בהיותו אברך צעיר לימים, חשקה נפשי להכיר את גדולי וצדיקי הדור, וללמוד מדרכיהם, ושמעתי על ר' לייב חסיד, שהיה מפורסם לצדיק וחסיד בעיירת קעלם, שמתו פעמי אל העיירה, חיזרתי על מקום מגוריו ודפקתי בדלתו, בעודי דופק, שומע

אני מיד שמעבר לדלת "רץ" מאן דהו, וכשנפתחה הדלת ראיתי שהיה זה ר' לייב חסיד בעצמו, שכיון ששמע דפיקות רץ תיכף לפתוח.

ובעודי משתהה על הדבר, כבר הושתה לי ידו בשלום עליכם נלבב עד למאוד ובמתיקות שלא תתואר בעט סופר, ותיכף אחז בי בשתי ידי והכניסני לביתו פנימה, והניח ידו האחת על שכמי, משל היינו ידידי נעורים, והחל מתהלך עימי כך אנה ואנה בחדרו והשאלות זרמו מאליהם, מה נשמע, מה עושים אתם, איך אתם מרגישים ומה שלום הילדים ואיך הפרנסה וכו', כך שוחח ושוחח כשחיוך נסוך על פניו וידו על שכמי במשך עשרים רגעים!

וכאן פנה ושאל, נו... כעת תאמר לי בבקשה מי אתם? כלומר שלא ידע ולא הכיר מי אני כלל, מסביר ר' ראובן, אלא מאי למדתי, שהיו מקבל את כל אדם בסבר פנים יפות, "כל אדם" באשר הוא, ובסבר פנים היפות ביותר! דרכן של תלמידי חכמים... פלאי פלאות!

ולכשנתבונן בכל מה שאירע ליוסף למן היותו בבית אביו עד בואו אל מלכות מצרים, נראה שהכל שרשרת ניסים אחת גדולה, מעשה גורר מעשה כל פרט אחוז במשנהו, יעקב עשה כתונת פסים האחים שנאוהו, מכרוהו למצרים, ומעשה דפוטיפר ענין החלומות וכו'.

ואולם מעשה זה של שאילת שלומם של אותם שני המצריים, יוסף עשה בעצמו זאת בעצמו ומוזהר ליבו, כמבואר לעיל באריכות והרי אם לא היה ניגש לשאול בשלומם, או שלא היה מבחין כל הימים במצבי הרוח של השנים הרי שלא היה נעשה למלך מצרים, ונמצא ששאילת שלום אחת הביאה וגלגלה את יוסף מן הבור עד "ויוסף הוא השליט" ומכאן מה כוחה של שאילת שלום ולהיפך חומר מניעת מעלה זו עד היכן מרחיקה לכת.

העיתון ההפוך - רבי יעקב גלינסקי

אימי ע"ה הייתה מנוייה על עיתון של אגודת ישראל בפולין, שקראו לו "טאג בלאט", העיתון גמא מרחקים עד שהגיע אל בתינו בעיירה בשעות אחר הצהריים. הוא היה מוקד משיכה לנשים רבות בסביבת מגורינו, כדלהלן.

חרוט בזכרוני מימי ילדותי פרט מעניין שהתרחש סביב העיתון.

באזורינו התגוררו נשים שלא ידעו לקרוא בשפת המדינה הכתובה, הן ידעו לקרוא לשון הקודש, ולדבר פולנית, אבל לא ידעו לקרוא ולכתוב בפולנית, וכיוון שהם - כמו כולם - רעבים היו לחדשות מהעולם, הרי שלפנות ערב, היו אותם נשים מפנות לעמן קצת זמן ונכנסות לבתינו לשעה קלה, אימי הייתה קוראת להם את ה'חדשות' הכל טוב ויפה.

ויהי ערב.

אחת השכונות, אשה מבוגרת, הקדימה לבוא. היא נכנסה לבית בשעה שאמא עדיין הייתה עסוקה בקילוף תפוחי אדמה במטבח. כאשר ראתה שהעיתון כבר מונח בפתח הבית, הגביהה אותו והסתכלה על כתבה בעמוד הראשון, בנושא בניית אניה חדשה (האנגלים בנו אז אניה חדשה)

לפתע, נועקה הישיבה בקול גדול, האשה שלא ידעה לקרוא רצה פנימה עם העיתון וצעקה:

- "דבורקי (לאמי קראו דבורה) מה קורה לך, ספינה טובעת ביים ואת עומדת ומקלפת תפוחי אדמה במטבח!..."

אמא שעדיין לא עלעלה בעיתון, מיהרה לקראתה, יצאה מהמטבח עם הסינר. נטלה את העיתון והביטה בו. מיד הבחינה בטעותה של הישיבה:

כיון שלא ידעה לקרוא, היא אחזה את העיתון הפוך - וראתה ספינה הפוכה...

אמי סנטה בה בידידות: מה איתך? כך קוראים עיתון?! הלא כתוב כאן שבונים אניה! את לא יודעת לאחוז עיתון. תביני באנגליה בנו אניית פאר חדשה".

כילד, המילים האלו נחרטו במוחי, עם מוסר השכל שבהן:

האדם קורא את המציאות בצורה הפוכה, הוא לא יודע לקרוא, חושב שהספינה טובעת, בו בזמן שההיפך הוא הנכון - בונים אניה חדשה...

אין לנו השגה באבות הקדושים, אך מה שאנו כן יכולים ללמוד מפרשתינו, שהם, ידעו לקרוא ואנו לא...

יוסף הצדיק ע"ה הסתובב במקומות קשים ורעים, מי בכלל יכול להעלות על הדעת את הסבל שלו עשרות שנים. הוא החזיק מעמד למה כי "ה' עמו". יוסף ידע שה' מנהל אותו ו"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד" - לא אני מנהל את העולם. ולבסוף? התגלה כי הצרות רק העוילו לו להרויח כפל כפליים.

גם עם יעקב אבינו ע"ה היה כך. "ביקש יעקב לישב בשלווה" ולא עלה בידו. חייו המשיכו להתפתל בשבילי הצער והייסורים, והוא בטח באלוקי השמים והארץ, וכידוע, צרות אלו בנו את העתיד, עתיד האומה - את כל שבטי קה.

מנגן רבי יעקב בקול בוכים מלא בחסון ואמונה - רבותי, גם בימינו צריך לדעת. האניה לא טובעת. ההיפך הוא הנכון - בונים אניה! רק שבדרך כלל אנחנו לא יודעים לקרא את החדשות...

מן הראוי להסמיק לכאן מה שמביא בספר ציוני תורה בשם אחד מהצדיקים, שביאר, שספר השל"ה הק' עה"ת מחוברים ג' הפרשיות וישב, מקץ, ויגש, לפרשה אחת שלמים, ומה הטעם? וביאר, עפ"י המסופר על הרה"ק בעל ה"ישמח משה" זי"ע, שנוהג היה שלא ללמוד מסכת בבא בתרא אלא את כל שבתותיו וזמן ללמוד מדף כ"ג עד קס"ה בריצפתו! ומדוע? מפני שבדף כ"ג מסופר שהוציאו את רבי ירמיה מבית המדרש, ובדף קס"ג מסופר שהחזירו אותו. ולא רצה להפסיק כשרבי ירמיה בחוץ... כן הדבר גם כאן, בפרשת וישב התחיל מכירת יוסף ובפרשת ויגש כבר התוודע אל אחיו, ולא רצה השל"ה הק' להפסיק באמצע.

"טרוד הייתי ביצרי" רבי שלמה לויטשיין

ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה (לט, י)

... רשע אומרים לו "מפני מה לא עסקת בתורה? אם אמר נאה הייתי וטרוד ביצרי, אומרים לו: כלום נאה היית מיוסף, אמרו עליו על יוסף הצדיק, בכל יום ויום היתה אשת

הידיעה הממה, אבל היו ביניהם חסידים שהתעשתו מיד: "פנפה אל הרבי, ויעתיר להעביר רוע הגזרה!" היו שם 'מתנגדים' שהתייחסו בספקנות, אך מובן שלא התנגדו. הגיעה המשלחת אל הרבי, שנענה: "כמה שווה עבורכם להעביר רוע הגזרה?" אמרו: "כל מחיר, רבי!" מלבד הפגעים הרוחניים, הרי 'הארוח' יעלה הון עתק! אמר הרב: "אני אוסף תורה כספים למצוה רבה של פדיון שבויים. אם תתנו לי אלף קרונות - אלף תורים, המטבע האוסטרית - תושעו!" אורו עיניהם. אם יחלקו סכום זה בין המשפחות, יצאו מורוחים. שבו לעיירתם ובשרו על הישועה. החסידים שמחו, וה'מתנגדים' פקפקו.

בטוח החסידים בכוחו של רבם, הציגו עסקה: יתנו הכל את חלקם, ואם הרבי לא יפעל לבטול הגזרה יחזירו להם החסידים את כספם!

היתה זו הצעה שאין לסרב לה. שבה המשלחת אל הרבי וצורר הכסף בידה. שמח והבטיח שבכות המצוה "שאיין לך מצוה גדולה כמוה" ומצוות אין ספור כלולות בה (רמב"ם הלכות מתנות עניים פ"ח ה"י) לא יהיו הם שבויים בכף אורחיהם.

כעבור ימים מספר נקרא פרנס הקהילה אל המושל. הודיעו שהגיע מכתב המבטל את התכנית הקודמת. האימונים לא יתקיימו במחוז זה, וגזרת הארוח בטלה. לחסידים היתה אורה ושומחה וששוין ויקר. אחת היא, אם פעל זאת רב או זכות המצוה פעלה. ה'מתנגדים' לא יותרו. עלו אל המושל, ובקשו לראות את המכתב שהגיע מעיר המלוכה. עיינו בו ומצאו, שנכתב לפני שבועיים ימים והתממה בשיגורו וכדרכי הדואר. הווה אומר, שהגזרה בטלה עוד לפני שהיו אצל הרבי. הווה אומר, שלא הרבי פעל את הישועה.

תבעו שהחסידים יעמדו בדיבורם וישיבו להם את כספם. החסידים טענו שהרבי צפה הכל ברוח קדשו, וביטל את הגזרה בשרשה עוד לפני בואם. ה'מתנגדים' בטלו ולעגו, והעירייה היתה כמקרה. החליטה להגיש תעצומותיהם לפני הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל. אבל לפני כן, הצהירו נציגי ה'מתנגדים': "רבי, אין רצוננו בפשרה אלא בדיון תורה, ונבקש לדעת 'מהיכן דנתנו', מה מקור הפסקה!" שמע את טענות הצדדים, ואמר: "דינו לבקר משפט (ירמיה כא, יב), שובו מחר". הזכיר ה'מתנגדים': "אך ורק דין תורה!" מוסכם.

למחרת התיצבו, והרב פתח: "התניך, הוא מקור מספק?" בלי ספק.

"ובכן, הבה נלמד פרשה בניבא (שמואל ב, ו). דוד המלך ביקש להעלות את ארון הברית מקרית יערים לירושלים. נהג בו עוזא שלא בכבוד הראוי, וה' המית. כיון שכך, פחד דוד מקדושת הארון, מי יוכל להזהר בו, והביאו לבית עובד אדום הגיתי שהיה לוי, וראוי לשרת לפני הארון. ראה דוד שבית עובד אדום הגיתי התברך בעבור ארון האלקים, והעלהו לירושלים. עד כאן, דברי כתוב.

ואמרו בגמרא (ברכות סג ע"ב): מה היא ברכה שברו? זו חמות [הינו אשת עובד אדום] שמונה כלותיה [הנשואות לשמונה בניה] שילדו ששה ששה בכרס אחד. שנאמר (דברי הימים א, כו) "ולעבד אדם בנים שמונה כי ברכו אלקים, ששים ושנים לעבד אדם". כלומר, היא וכלותיה ילדו ששה בכרס אחד הרי חמשים וארבע, ועם שמונה הבנים מנו ששים ושנים.

הבה נתבונן. כמה הם ריחי לדה, תשעה. ויש מיעוט, היולדות לשבעה (יבמות לז ע"א). וכמה זמן היה הארון בבית עובד אדום הגיתי, פסוק מפורש הוא: "וישב ארון ה' בית עובד אדום הגיתי שלושה חדשים ויברך ה' את עבד אדם ואת כל ביתו" (שמואל ב ו, יא), פרש רש"י: אשתו ושמונה כלותיה ילדו ששה בנים בכרס אחד - "ויגד לדוד לאמר ברח ה' את בית עבד אדם ואת כל אשר לו בעבור ארון האלקים, וילך דוד ויעלהו עיר דוד בשמחה" (שם, יב).

והנה, אם ילדו כעבור שלושה חדשים, הוברר למפרע שהתעברו חצי שנה לפני כן. אם כן, מה הראיה שבית עובד אדום התברך בעבור ארון הברית? על כרחך, שהקדוש ברוך הוא מכין הברכה והישועה מראש כזכר בעבור ארון האלקים, ובפועל בא השכר לאחר המעשה הטוב -

כך בבית עובד אדום, וכך בעניינכם. שנתתם עבור פדיון שבויים, והרבי התפלל, ובאה הישועה. וגם אם הוכנה מראש, עבור המצוה והתפלה הוכנה!" נענית ואמרת: "נאוו פסק, אך מזלם של החסידים שהיו מוחזקים בכסף, והמתנגדים בקשו להוציא מידם..."

ר' יצחק וידר נדרך: "מה מבקשים אתם לרמוז, שאם המתנגדים הבטיחו ועדיין לא נתנו חלקם, לא היו החסידים יכולים לתבוע מהם?"

אמרת: "יכולים היו לטעון שאין משם ראייה. כי בתלמוד הירושלמי (יבמות פ"ד ה"ב) ובמדרש (במדבר רבה ד, כ). שיר השירים רבה ב, יח) אמרו, שילדו שנים בחודש, ששה בשלושה חדשים. ואם כך, אין משם ראייה -

ומהרתי להרגיע: "אבל היסוד, עמוד של בירול! ואביא לך ראייה. שספרו בגמרא (כתובות סד ע"ב): מעשה בעני אחד, שבא לפני רבא. שאלו: במה אתה סועד? אמר לו: בתרנגולת פטומה, ויין ישן. אמר לו: ואיך חושש להטיל עצמך על הצבור. הרי מקושש אתה נדבות למחיתך, מי תהיה לך להרגיל עצמך בכאלו מותרות על חשבונם? אמר העני: וכי משלהם אני אוכל, משל הבורא אני אוכל! שלמדנו: "עייני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו" (תהלים קד, כז), 'בעתם' לא נאמר, אלא 'בעתו', מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו- אזדכי, בינתיים, הגיעה אחרתו של רבא שלא ראה אותה שלש עשרה שנה, והביאה איתה תרנגולת פטומה ויין ישן.

אמר רבא: "מאי דקמא". פרש רש"י: מה דבר זה שארע לפני עתה, שלא הייתי רגיל בכך. שבאה זו לכאן ותרגולת ויין ישן בידה. "נענית לך", דברתי יותר מדאי, "קום אכול!"

בדרך הדורש

עד כאן דברי הגמרא. ואני שואל: יש כאן אשה שזכתה שאחיה הוא רבם של ישראל, עומד בראש הסנהדרין [כמבואר בקונטרס הסמיכה לרלב"ח, אלא שלא היה להם דין בין דין הגדול], ראש לכל החכמים (יומא נג ע"ב), חכם ועשיר (מועד קטן קח ע"א), גדול בנגלה (ערובין כט ע"א) ובנסתר (סנהדרין סה ע"ב) -

ואינה מתראה אתו - לא חודש וחודשים, לא שנה ושנתיים - שלוש עשרה שנה!! כנראה שהתגוררה ברחוק מקום.

ומה ארע כעת? כנראה שתקפו עליה געגועיה.

והחליטה שלא תבוא בידיים ריקות. נשאה עמה תרנגולת פטומה, ויין ישן. מתי יצאה לדרך? לפני ימים. ומתי הגיע העני? לפני דקות. ואיך הגיעה האחות בדיוק עתה, הזדמנה ברגע הנכון, ובידה התשורה המותאמת? "מאי דקמא"? איזה תזמון!

ומוכח בעליל, שממרום מכינים מראש כל הנצרך, שגיע ברגע הנכון!" - והוספת: "בין אם המקור ליסוד זה מהגמרא, בין אם מהנביא, ליכא מידי דלא

רמיזא באורייתא, אין לך דבר שאינו רמוז בתורה!" והיכן, כאן בפרשתנו. בענין מכירת יוסף.

האחים מתנכלים ליוסף להורגו, בחסדי שמים מתערב ראובן ומצילו מידם, משכנעים להשליכו אל הבור. יהודה מציע למכרו לארחת ישמעאלים מזדמנת - השתלשלות מקרים אקראית. והנה מתברר שהשירה לא נושאת נפט ועטרון, אלא נכאת וצרי ולוט, שלא יסבול אותו צדיק מריח רע אלא אדרבה, ישיב רוחו בבשמים משוכבי נפש!

מתי יצאה השירה מגלעד, מתי רכשה והטעינה מטענה -

אבל במרום מכינים הכל, לזמנו ברגע הנכון!

"זה פתרונו"

ידועה השאלה, שר המשקים ושר האופים חלמו חלומות כענין עבודתם. האחד חלם שהוא סוחט ענבים עבור כוס פרעה, והשני שהוא נושא סלי מאפה על ראשו. שמע יוסף, ופתר לשר המשקים לטובה, שבעוד שלושה ימים, כמנין שריגי הגפן שראה, ישיבו פרעה לשרת לפניו. ולשר האופים פתר שבעוד שלושה ימים כמנין הסלים שראה יתלהו פרעה. כיצד ידע לפתור לזה לרעה ולזה לטובה?

כאמור, ידועה השאלה ותשובות רבות לה, וכולן נכונות. אבל אנו, להרגלנו, חותרים לתשובה מחיבת, שתזעזע ולו במעט את שויון הנפש. שתבקיע ולו כסדק את שריון האדישות.

וכהרגלנו, נפתח בספור.

איכר צרר יבולו בשק, כתפו על שכמו והלך למכרו בעיירה הקרובה, להרויח כמה פרוטות. רוח נעימה נשבה, וכובע הקש רחב התיטורא הצל מפני קרני השמש היוקדת. הדרך השתרעה לפניו למלא העין, והיה לו פנאי למכירי לחשוב. וכפי שנראה, בחור הגזה היה.

אמר לעצמו: אשרי שיש לי רגלים, להלך בהן לעירה.

ואשרי שיש לי כתף, לכתף עליה את השק הכבד.

ואשרי שיש לי גב, לתמוך את השק הכבד.

אבל ראש, למה!?

חשב וחשב, ואשריו, שהדרך ארוכה. יכול היה להקדיש זמן רב למחשבה.

הפך בה והפך בה, יגע ומצא: דאי, מה השאלה -

הראש, לחבוש עליו את הכובע הרחב, להגן מפני קרני השמש הקופחת!

ואם זו המסקנה אליה הגיע, באמת לא היה לראשו כל שמוש אחר!

אנו, הרי ידיעתי עבור מה נועד הראש -

"שיר המעלות, אשרי כל ירא ה' ההלך בדרכיו. יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך" (תהלים קכז, א-ב). ודרשו רבותינו: "יגיע כפיך", ולא יגיע מוחך. וכבר דרש רבנו ישראל מסלאט זצ"ל ("אור ישראל" גארת טו) שירגיל האדם עצמו לעסוק במלאכתו ובמסחרו וראשו יהיה שקוע בתלמודו.

וכבר היה מעשה -

בחור בן עליה, מתמיד וסקדן, בנה ביתו. חותנו הבטיח נדוניא נאה, וחמש שנות מזונות. נצל האברך את שנות השבע לשקוד על דלתות תורה, הרחיב ובסס ידיעותיו.

בנתיים גדלה המשפחה, ושנות המזונות כלו. בקש את כספי הנדוניה, וחפש מלאכה נקיה וקלה, שתאפשר לו להמשיך ולשקוד על התורה במדת האפשר. יגע ומצא: ירכוש סוס ויעגלה ויהיה לעגלון. יסיע אנשים ויוביל משאות. לא עשה את הצעד בטרם

נסע לרבו, לקבל רשותו וברכתו.

שמע הרב, הסכים וברך.

קנה את הסוס והעגלה, רכש את המקצוה והצליח בו. הסיע והוביל, ונצל את הדרכים הארוכות לשונן מזמורי תהילים, פרקי משניות ודפי גמרא. לתקופת הימים נסע לרבו. אך ראהו, פסק פסקו: "תמכור את הסוס והעגלה, ותחפש מלאכה אחרת -

תמה: "אלא הייתי אצל הרב ונועצתי בו, קבלתי הסכמתו!"

ענהו רב: "אכן כן, אבל לא שערתי בשעתו, שאם תרכוש סוס ועגלה תעשה את מוחך לאורווה!"...

איי, כמה אברכים יש, שראשם הוא מסלקת גמ' חיים, או קיטון של יעוץ השקעות. קטלוג של ריהוט או מפת מסלולים...

שאלנו שאלה, והנה התשובה -

שר המשקים פעל בידי, סחט ענבים והניח את הכוס על כף פרעה, ניחא. אבל שר האופים השתמש בראשו ככמדרך, שלושה סלי חרי על ראשי -

וכי עבור זה נועד הראש!?!... (והגדת)

משום דקושי השעבוד השליים הדי' נאות שנים. והו יתכן אי אוליין בתר חשבון האיכות, ובאיכות אכן נשלם הזמן. אבל אי אוליין בתר חשבון הכמות, קישוי השיעבוד אינו משלים הזמן. והנה הקדמונים זיל כתבו דהא דנעניש יוסף על שהוציא דבה, אע"ג די"ד ש' מעלה אין עונשין האיכות.

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לו, א) וברש"י "ועוד נדרש בו וישוב ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגו של יוסף". יש לומר עפ"י הפלח הרימון לכן ביקש יעקב לישב בשלוה הסכר הדגולות אינו מתחיל כמאובי, והטעם שלכן לא היו ב"ב כמצרים אלא רד"ו שנים, הוא

עלון שבועי מבית 'בני אמות' וכל המאמינים

פרשת וישב

מאוצרות אמות רצון יראיו יעשה פניני אמן ותפלה בפרשה

רצון יראיו יעשה

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען" (לו א)
 "בקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה אומר הקדוש ברוך הוא: לא דין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה?" (רש"י ע"פ ב"ר פד א)
 לאור דברי רש"י האמורים מתעוררת תמיהה: בתהלים נאמר: "רצון יראיו יעשה" (קמה ט), אם כן מדוע לא נענתה בקשת יעקב לישב בשלוה בעולם הזה?
 בדרך דרש באר רבי אברהם דב מאבריטש: כיון שידע יעקב כי "יראי היה... לידד למצרים בשלשלאות של ברזל" (לקוט שמעוני וישב רמז קמה), על כן בקש שיעשה "לישב בשלוה", ואכן, קבל הקדוש ברוך הוא את תפלתו ותחת שירד בשלשלאות של ברזל "קפץ עליו רגזו של יוסף", וכן זכה לרדת למצרים בכבוד גדול השמור לאביו של מלך.

נמצאו דברי רש"י נקראים בניחומא: "אמר הקדוש ברוך הוא: לא דין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא (אמלא את צוננם ואוסיף לתת להם גם את מה) שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה!"

כי לה' המלוכה ומשל בגוים

"המלך תמלך עלינו אם משול תמשל בנו" (לו ח)
 מפני מה פסלו האחים בתמיהתם: "המלך תמלך... אם משול תמשל"?
 בפרושו למשלי (כו כו) באר הגאון מוילנא: חלוק הוא המלך מ'מושל'; 'מלך' הוא מי שהמליכוהו בני עמו עליהם מרצון, ו'מושל' הוא מי שהשליט עצמו בכח ובגבורה ללא הסכמת העם. שתי בחינות אלו באו לידי ביטוי בחלומו של יוסף הצדיק (לעיל פס' ו); מחד כתיב: "והנה קמה אלמתי וגם זכרה" - מאליה, בבחינת 'מושל', ומאידך כתיב: "והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחוו לאלמתי" - מרצונו, בבחינת 'מלך'. לפיכך השתמשו אחי בתגובתם בשתי הלשונות: "המלך תמלך עלינו אם משול תמשל בנו".

על פי סוד זה המשיך הגד"א ובאר את הסבה שאנו נוהגים להוסיף בתפלת שחרית, לאחר שירת אנו ישרי, את הפסוקים: "כי לה' המלוכה ומשל בגוים" (תהלים כב ט), ו"עלו מושעים כבר ציון לשפט את הר עשו והיתה לה' הפלוכה" (עבד: כא); בזמן הזה אנו מבקלים את מלכות ה' מרצונו ואילו על הגוים מושל הוא בכח, אך לעתיד לבא כשיקבל כל יושבי תבל את על מלכותו, אזי "והיתה לה' המלוכה" - תנשא מלכותו על כל העולם.

על אחי אנכי מבקש

"וישאלהו האיש לאמר מה תבקש; ויאמר את אחי אנכי מבקש" (לו טו-טז)

פרט רבי יעקב בן רבי אלימלך מליז'ענסק: "וישאלהו האיש לאמר מה תבקש" - אם ישאלך אדם מהי התפלה הראויה ביותר לפני ה', "ויאמר את אחי אנכי מבקש" - השב לו כי השוב ביותר הוא להתפלל על אחינו בני ישראל המתונים בצרה ובשביה.

בית יעקב (אנובסקי) עמ' צח

ברכת המזון קצרה

"ועתה לכו ונהרגו ונשלכחו באחד הברות" (לו כ)
 בספרו 'מדרש יהונתן' הביא רבנו יהונתן איבישי בשם 'מדרש פליאה': "ועתה לכו ונהרגו, ונקצר בברכת המזון", והדברים טעונים באור.
 כדי לכאר זאת הביא רבי יהונתן את דברי הגמרא (ברכות מח ב: "משה תמן לישראל ברכת הָאָן... יהושע תמן להם ברכת הארץ", ובאר: אלו היה יוסף נהרג כעצת אחיו, לא היה נולד יהושע (שנמנה על בני שבט אפרים), וממילא משה היה מכניס את בני ישראל לארץ ובונה להם את בית המקדש. מתוך כך לא היה נחרב בית המקדש לעולם, שהרי אמרו חכמים (סוטה ט א) כי אין אויבים שולטים במעשי ידיו של משה.

נמצא שאלו היה יוסף נהרג לא היה יהושע מתמן את ברכת הארץ, ואף ברכת השוב והמטיב שנתקנה בעקבות החרבן (ראה ברכות שם) לא היתה נתקנת, ועל כן אמרו אחי יוסף: "לכו ונהרגו ונקצר בברכת המזון".

הגידו נא לי: 'אמן'

"ויאמר את אחי אנכי מבקש הגידו נא לי" (לו טז)
 כתב הר"מ ע מפאנו (עשרה מאמרות' מאמר חקור דין ח"ב טו): "מה טוב שיהיה אצל כל אדם שני רעים חברים מקשיבים ועונים אמן אחי ברכותי". רמז לדברים נהן לדרש מהכתוב שלפנינו: "ויאמר" - בטרם אברך ברכה, "את אחי אנכי מבקש: הגידו נא לי" - נא לי בנימטברה 'אמן'.

בצל הודיה'

החטא פוגם ביחוד 'אמן'

"ויאמן" (לו ט)

כפי שדרשו חכמים (ביצה טז א) את המלה "וינפשת" (שמות לא ט), ו"אנכה נפש", אף כאן נוכל לדרש: "ויאמן" - יי אמן; וזאת אשר אמר יוסף: אם אפשר בחטא חלילה, הלוא אפגם ביחוד השמות הקדושים שנקראו בתבת 'אמן'.

אָבן שלמה'

'המוציא' ולא 'מוציא'

"מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו" (לו כו)
 בספרי המפרשים הובא לשון 'מדרש פליאה' (וכעין זה הובא במדרש תנחומא עקב ו): "אם נהרג את אחינו, איך נברך המוציא?", וכן יש לפרש זאת:

בדוקפנות (ברכות לו א ד"ה והלקת) הובא בשם הירושלמי שהטעם שנתקנו לברך 'המוציא' ולא 'מוציא', הוא כדי שלא יבליע הסובר את האות מ"ם (העולמוציא), וכן אמר הודיה לאחיו: "אם על נפש מיישראל אינכם חסים, אינכם צריכים לחשש מהבלעת אות אחת בברכה, ומוטב כי תברכו 'מוציא' בלא ה"א ולא תהרגוהו".

אָרסא דְמְתוּתא'

ברכת 'שהחינו' על מנעלים

"וימפרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף" (לו חכ)
 ב'פרקי דרבי אליעזר' (פ"ח) הובא, שפון הדמים שקבלו האחים ממורת מכירת יוסף נטל כל אחד מהם שני דינרי כסף כדי לרכש לעצמו מנעלים, ועל כך קובל הנביא בפסוקת השבוע: "על מכם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים" (עמו ב ו).

באר רבי חיים ס"ל הורוויץ בספרו 'מים חיים שני': בגמרא (ב"מ צד א) דרשו מן הכתוב בתהלים (י א): "ובצע ברך נאך ה'", שהמברך על חפץ גנוב "אין זה מברך אלא מנאף", לפיכך נחזרו האחים לרכש בכסף שהרוויחו ממורת מכירת יוסף זקוק נעלים מפני שלא מברכים עליהן 'שהחינו' (כפבאר בשלחן ערוך' א"ח רכ ו), ולא כלי או בגד שיש לברך עליו 'שהחינו' או דבר מאכל שמברכים עליו ברכת ההנהיג.

אין להסיח דעת מחסדי ה'

"ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח" (לו ט)

פרט רבי שמחה בונים סופר רבה של פרשבורג: בנהג שבעולם, בעת שאורחת שמט ההצלחה על הדין, שוכח הוא את צורו וקונו באמרו: "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה". לא כן נהג יוסף; אף כאשר זכה והפך "איש מצליח", בכל זאת: "ויהי ה' את יוסף" - שם שמים היה שגור על פיו, ודעתו לא הסתה לרנע מההפכה כי ה' הוא הנותן לו כח לעשות חיל.

על דרך זו באר מרן הרפ"ח חיים' את הסבה שאנו כופלים ומבקשים בברכת החדש: "ותמו לנו... חיים שיש בהם יראת שמים... חיים על עשר וכבוד... חיים שמתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים", לאחר שהקדמנו לבקש על 'יראת שמים', המשכנו לבקש 'עשר וכבוד', ולפיכך ראוי לנו לשוב ולבקש על 'יראת שמים', כדי שלא יתקם בנו מקרא שכתוב (דברים לב טו): "וישמן שרונ ויבעט... ויטש אלוה-ה עשהו".

כאותו מעשה שארע בפרנקפורט: רבי הלל ליכטנשטיין מסולומי תלמידי החתם סופר, הזמן כאורח כבוד לביתו של הברון הצדיק רבי שמעון רוטשילד. במהלך הבקור הגיב הברון בפני רבי הלל את אחותו המפקרת, תוך שהוא מבקש ממנו שייכחנו אם רואה בו דבר מה שאינו כשורה. משסים רבי הלל את סיורו פנה לעבר הברון ואמר לו בשנינות: "עברתי על פני ביתך וראיתי כי כל חקי התורה נשמרים בו ללא מתם, מלבד פסוק אחד: 'וישמן שרונ ויבעט...'. שרונ ויבעט...".

שערי שמחה; לקוטי צבי'

יוסף התפלל שישכחוהו

"ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחוהו" (מכג)
 בבאור כפל הלשון: "ולא זכר... וישכחוהו" דרש רבי ישראל משו"ת שוקוב:

אחר ששגה יוסף ובקש משר המשקים שייכפרו (ראה רש"י), התחרט מיד על שטבו באדם ולא השליך על ה' יתבו, ועל כן מהר לבקש מה שישכח הלה את בקשתו. תפלתו זו אכן התקבלה, ועל כך העיד הפתוב: "ולא זכר שר המשקים את יוסף", מדוע? משום שבקש: "וישכחוהו".

שטח שיראל (שטרן שוקוב) עמ' קמב

המלאכים עונים אמן

בדברו על הברכות שמברכים בהדלקת נר חנכה, כתב הגאון רבי צבי הירש קיידנובר זצ"ל (נפטר בשנת ת"א תשי"ב) בספרו 'קב הישר' (פרק צו), דברים נפלאים על מעלתה של עניית אמן:

"מכל מצוה ומצוה שאדם עושה, נולדים ונבראים מלאכים קדושים ממנה. ולכל מצוה שנבראים ממנה מלאכים, הן נקראים מחנה של מצוה זו. והוה פשוט, שבכל מצוה שמברכים עליה, מתאספים אותם המלאכים ומוזמדים סביבות המברך ושומעים הברכה ועונים אמן. ורמז לדבר: 'מלאך' הוא גימטריה 'אמן'. וכן כשישראל עונים אמן על הברכות יבנו לאותם המלאכים".

אמן ר"ת: אחד מלאך נכרא.

תפלת 'על הנסים'

מי תקן את תפלת 'על הנסים'

כתב הארצות חיים (לראי מלוגיל חנה כב) שיוחנן כהן גדול הוא שתמן את תפלת 'על הנסים' של חנניה, ונרמז שמו במנין כ"ד בתותיה שהן כמנין 'יוחנן'. אף בספר הרוקח' (ס' רכה) הביא כי את תפלת 'על הנסים' חבר יוחנן הכהן הגדול, אף לדעתו יש בתפלה זו ק"ה תבות כמנין 'כהנים', שכן יוחנן הכהן בעונותיו בחר להעלים את שמו ולהוסיף על מנין 'יוחנן' תבה אחת נוספת כמנין 'כהנים' כדי לצון שבאמצעותם ארע הנס.

(יש לציון כי גסח 'על הנסים' שבדיוני מונה ק"ח תבות בלבד, אף בסדורי הרוקח, רס"ג, רב עמקם ועוד הובא אסח ארץ יותר מהנסיח שלפנינו. בתוספת התבות: 'פשים שעשית להם נס וגבורות בימים ההם ובזמן הזה, פן עשה עמנו ה' אלוקינו פלא גסים בעת האות'. וראה עוד בסדר ה'עבד' ובינו 'ישכר' מאמרי פסלו, טבת ומאמר ד אות ב שבאר את הנסיח שלפנינו בדרך רמז).

מיהו 'יוחנן' המזכיר ב'על הנסים'?

בהקדמות לפורוש המשניות כתב הרמב"ם כי 'יוחנן כהן גדול שבסוף ימיו נהיה צדוק' (גרות כט א) הוא יוחנן המזכיר בתפלת 'על הנסים' בחנכה (וראה בסדר הדורות 'ראי תרמ"ב-תרמ"ז' שהביא בענין שיטה אחרת).

בספר 'בוציא דנהרא' (חנכה) הביא בשם הרב הקדוש רבי ברוך ממוזיב' שהקשה, הכי צדוק? תכן שאנו מזכירים את יוחנן בין החשמונאים הצדוקים בספור הנס, הלא בסוף ימיו נהיה צדוק?

ותרץ: כאשר חילה עבר אדם עברה ומבקש לשוב בתשובה, אין תשובתו שלמה אלא כאשר יבא לפני שנית אותו מעשה שנכשל בו ויעמד בפניו ולא יכשל בו (ראה יומא פו ב). מעשה, יוחנן הכהן הגדול נעשה צדוקי כאשר דרש את הפסוק שנאמר בעבודת יום הכפורים (ויקרא טו ב): 'כי בענין ארצה על הפפרת', כדרךשת הצדוקים שיש להכניס לקדוש הקדשים אש מבחוץ. ותמן את הטואו כשהחשמונאים שצאאו מנעו הדליו את גרות החנכה מן השמן שהורו שנמצא בתוך העגרה והיה חתום בחותמו, וחתם יוחנן כהן גדול (ראה קלב'ו).

ענין זה נרמז בדברי המשנה (שבת כ א) על גמל שהיה טעון פשתן ונדלק הפשתן מנר שהיה בתוך חנונת והדליק את הבית שמעליו: 'אם הניח חנני את גרו מבחוץ חב', חנוני אותית 'יוחנן'. כאן נרמז שיוחנן התחייב בחטאו שהביא אש מבחוץ, אף מוסיפה המשנה: 'רבי יהודה אומר: בנר חנכה פסור' - רמזה המשנה כי באמצעות תקנת נר חנכה נעשה תקון לחטאו של רבי יוחנן ונפטרו מן הדיו.

מפני מה אנו מודים על המלחמות?

רבים תמהו מדוע מודים אנו בתפלת 'על הנסים': 'ועל המלחמות שעשית לאבותינו', וכי תאבי מלחמה ואוהבי מידון אנו? ובפרט שהתברכנו (ויקרא כו ו): 'ותחבר לא תעבר בארצכם' ואמרו חז"ל (מענית כב א): 'אפלו חרב של שלום?'

פמה תשובות נאמרו בדרך:

א. בדרךשת החתם סופר' (להנפה) תרץ זאת על פי לשון הפסוק (תהלים קיח כא): 'אויף כי עניתי ויהי לי לישועה', שפמנו נוכל ללמד על פי ה'ישועה עצמה אין צריך להודות כל כך, שהיה הקדוש ברוך הוא טוב ומטיב וכל רצונו הוא להטיב עם ב'יותיו. אלא שבמציאות הנהגת העולם אין ראוי האדם למבל טובה בטבע; ותשר תחלה ביסורים. כפי שהיה בלות מצרים שאחריה זכו ישראל למבל את התורה, וזכרם בית שני שבגשלת צרות היינים וכי היהודים למנוחה, ואף לעתיד לבא נזכה לאגלה השלמה בזכות יסורי הגלות. על פן עקר השבח בפסוק הוא על 'כי עניתני', וכך גם כאן עלינו להודות דוקא על המלחמות שדוקא הן אלו שגורמו את הנסים.

ב. בשיטה שמסר בעת מסבת החנכה השיב על כך הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן, מייסד ישיבת פוניבז': המלחמה בנינים היתה מלחמה רוחנית. מלחמה זו עדין לא פסקה, לצערנו, והנצחון בה יבא רק בביתא המשיח במהרה בימינו. בינתיים עלינו להודות 'על המלחמות', היינו על עצם העבודה שאנו נלחמים ואיננו מ'רמיים' דים; ביאוש, שאלמלא היינו ממשיכים להלחם הרי שמצבנו הרוחני היה מדרדר מדיחי אל דחי.

כמטל לכך ספר הרב מפוניבז': מעשה בעשיר גדול שהזמן לצפות בתרגיל שערכה אחת מה'יותות המפקרות בצבא. הבטי העשיר בחילים הגאלצים לצלח תעלות מים, לקפץ מעל גדרות, לחל מתחת חוטי תיל דוקרניים ולטפס על גבעות תלולות. כיון שנגמרו רחמיו על החילים המתשים נגש למפקד והציע לו לשכר בממונו דחפור שישיר את שטח האדומים, יסלח מכתולים ויסתם את הבורות המסכנים...

תוך המפקד לגעמו ואמר: "ידידי, עד שאהה מוכן לשלם על תקון המכשולים, שלם על ההוצאות הכבדות שהיו כרוכות בהעמדתם... הרי מטרנו אינה להקל על חיי החילים, כי אם לתכנס ולחשלקם כדי שייכילו להתמודד עם כל קשי ולינצח כל מכשול" (שלמי משה ח' עמ' רמה).

ג. רבי חיים זיצק' יצ"ל מתמלמי' נובהרדוק באר, כי בהזכרת 'על המלחמות' אנו מודים על עצם המלחמה שערבה עלינו בשלום. בתולדות עם ישראל רשומות מלחמות רבות שבהן נפלו חללים רבים, אולם כאן אנו מודים על אותן מלחמות שבהן ממנו פחד בלבד, אף לא נפלו בהן קורבנות. כפי שארע במלחמת היינים ובמלחמת מרדכי ואסתר (ואני תפלה ח"ד עמ' טו).

'שעשה נסים' בתעלת למאנש'

נר שלישי של חנכה. שנת תשל"ה. האדמו"ר רבי יצחק מבוהוש שוכנס לאחר תפלת שחרית לבית מדרשו, הפתע לראות את חסידיו המסבים סביב שלחנות ערוכים בפאר והדר, לקדושא רבא שנגערך בעצומו של יום חול.

התענין הרבי לפשר הענין, והחסידים הפנוהו לעבר הגביר רבי מרדכי קליימן מציריך, ששהה באותם ימים בארץ הקדוש לרגל עסקיו. רבי מרדכי ישב בראש השלחן, במקום יו' נר לצדו וסביבו ערוכים מגשים עמוסים בכל מטעמי תבל ובמיני תרנימא ומרקחת בשפע עצום.

"לשמחה מה זו עושה?" התענין הרבי, והחסידי השיב כי עושה זאת כהודאה על ספור הצלה מפלא שארע לו ביום השלישי של חנכה. לפני שמים עשרה שנה בדיוק. בדרך כלל עורך הוא את הקדושי בבית הכנסת הסמוך למקום מגוריו, אולם עתה לרגל שהותו בארץ הקדוש בחר לעשות זאת בבית מדרשו של הרבי מבוהוש.

הרבי הוסיף להתענין בפרטי הספור, ורבי מרדכי נעתר והחל לספר:

"באותה תקופה שארע עמי הנס התגוררתי בלונדון הבירה. עסקי שהיו פזורים על פני בישת אירופה כלה אלצה אותי לחצות במעברת את תעלת למאנש המתוחה בין הרי הברטי לצרפת ושאר מדינות אירופה פעמים רבות.

בדרך כלל מימי התעלה רגועים ושלום, אף מפעם לפעם קורה והמים מתגעשים במפתיע ומזנקים בגלים לגבה אדיר, עד שנדמה פאלו התעלה הצרה הופכת לאוקינוס סוער.

בשעת אחר הצהריים מקדמת של ערב יום שלישי של חנכה ירדתי מהרכבת שהובלתי מפריז לתחנה הסמוכה לתעלה. התכונתי לחצותה בדרך כי באמצעות אחת המעבורות העומדות לרשות הצבור, אלא שמייד עם ירדתי מהרכבת הבנתי כי הענין הפך לסבוך מאי פעם.

הרוחות העזות שנשבו על החוף בשורו כי סופה קשה מתחוללת באוה, עבדה שהפכה את חצית התעלה למסכנת. בעלי המעבורות שברוך כלל חזרו אחר נוסעים לא אבו להסתפר ובכרו להמתין עד יעבר זעם.

אף מאות הנוסעים שהמתינו על שפת התעלה הבינו כי מוטב להם להמתין בסבלנות עד שתשפך הסערה. אולם כמה עשרות נוסעים שלא יכלו לדחות את נוסיעתם, ביניהם אני ויהודי נוסף שבקשנו להספיק לשוב לביתנו בשעה שיעדינו נוכל להדליק בה את נרות החנכה, בחרנו להזין ולהסתפר בגניעה על מעברת שבבעליה דרשו מאתנו סכום מקפפול.

בשל הסופה העזה קבלנו פקודה נחרצת מרב החובל, להסתפר בגטו המעברת ולא לצאת לספון כלל. וכך נחבאנו באולם הנוסעים הפנימי, והמעברת הפליגה לדרךה.

כמחצית השעה לאחר תחלת ההפלה הצלחנו להבין כי הסכנו שנלטנו על עצמנו היה נמוך, ויכל שנקפוז הדקות הבנו כי המצב הופך ואקריטי יותר ויותר. הסערה, כפי הנראה, התחזקה והתעצמה, והמעברת הקטנה החלה להטלטל מצד לצד בעצמה רבה. אזננו בפסאות בכל כחננו תוך שאנו צופים מבעד לחלונות באנשי הצות המאבדים את אש את שלותם.

כיון שהיינו סגורים באולם הנוסעים לא יכלנו ליצר עמם קשר כדי להבין את חמרת המצב, עבדה שהגדילה את חמרתנו ביתר שאת. יכלנו רק להסיק מהמשכה הסמיכה ששרתה בחוץ כי זמן רב חלף מאז עלינו על המעברת, וכי היינו אמורים להגיע ליעדנו לפני זמן רב.

אחד הנוסעים שהינו התפתן אל הספון המוצף שב עד מהרה כשכלו אספוף חרדה. המלחים הסבירו לו כי המצפן שאמרו היה להורות להם את הדרך ליעד נשבר ויצא מפלל פעלה, על פן המעברת סוכבת סביב עצמה מבלי יכלת להחליץ מעין הסערה. מלבד זאת הם ספרו לו כי הצליחו לקלט קריאת עזרה ממעברת שהגיעה מהכיוון הנגדי, שנוסיעה בשורו כי פמה מאנשיה הוטלו מהספון אל הים ועקבותיהם אבדו.

כלנו ששענו בהרהורים קודרים, אלא שאז קם היהודי שישב לצדי והחל לקרא בקול: 'בטחו באלקים והוא יעזרו! חג החנכה היום, ובטוחים אנו כי מי שעשה לאבותינו נסים יוסיף לחולל נסים אף עמנו, ויוציאנו מאפלה לאורה!'

תוך כדי דבור שלף היהודי מאמתחתו ארבעה נרות דקיקים, הדביקים על אחד הפסאות ומול עיניהם הנידמוות של הנוסעים החל לברך בכונה ובדבקות את ברפת להדליק נר של חנכה. בברכת 'שעשה נסים' נשבר קולו. הוא החל לאומרה בככיות ובתחנונים, עד שאף הנוסעים הלא יהודיים ששהו לצדנו הזילו דמעות מעיניהם.

משסים להדליק את הנרות פרץ היהודי בשירת 'מעז צור'. בשלב זה הצטרפתי אליו והחלתי אף אני לומר עמו בדבקות תוך שאני שוכח מכל הסובב אותי. סימנו לשיר, סימנו להוציא יהודי מפיסו ספר תהלים והחל לומר עמי יחד פסוק בפסוק. מאית העין הבחנתי בנוסעים המביטים בנו בהשתוממות. בגיניהם היה כמר קתולי שהביע בקול את התפעלותו מהעבודה כי שני יהודים בודדים מסגלים להתעלות ממצוקתם ולהשליף; היבם על בורא העולם שיצילים.

כיל היה המצב להמשך כך זמן רב, אלמלא פתחה לפתע הדלת, ובפתח נראה רב החובל. הרמנו את עיינו הדומעות מספר התהלים והפנינו את מבטנו לעברו בתקווה. שמתנו מאד לגלות חייו, גע על פניו.

'אני מרגיש כי הספקה כבר מאחורינו, אמר בספוק, הסערה נרגעה וכעת עלינו לקוות כי נצליח למצא את דרכנו במהרה אל העיר האנגלית 'דבר' שאליה פנינו מועדות'.

מועדינו במהשורה הוטבה המושכנו לקרא פרץ תהלים בהתלהבות, ועד מהרה התפרץ שוב רב החובל ששהו קורא: 'תודה לאלקים, אורותיה של דבר נראים מרחוק. אנו בדרךנו אל העיר'.

אין לתאר את השמחה והצהלה שאפסנו באותם רגעים. את המתח שבו היינו שרויים פרקנו יחד ברקוד שעד מהרה סחף עמו את מרבית הנוסעים, ואחריהם את אנשי הצות שחשו למקום לשמע קולות השמחה.

עם הגיענו לדבר כבר המתנו לנו צותי רפואה שחרדו לגולנו. ירדנו מהספינה כשחלקנו חבולים מהשלקלות העזות, אף כלנו חיים וקיימים. הכמר שצעד בראש לא חדל מלהצביע לעבר ידי באומרו: 'יהודי הזה הציל את כלנו!'

רק כאשר ישבנו ברכבת הנושה את דרכה ללונדון הצלחנו להעביר במחננו את ההתרחשויות המספלות. הרגשנו כי נס גדול נעשה לנו ולא היה לנו כל ספק כי התפלות פעלו את פעלתן. לכשעצמי נדדתי באותו מעמד לחגג את נס הצלת ביום שלישי של חנכה כל ימי חיי ולתת בו שבח והודיה בקהל רבים על הנס הגדול שארע לי."

מעשה הגדולים כי תשא יי'

עמוד עשירי

אי ש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש כד כסלו תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 4:05 תל-אביב: 4:19 חיפה: 4:08 מוצאי שבת: ירושלים: 5:21 תל-אביב: 5:22 חיפה: 5:20 ר"ת: 5:58

פרשת וישב מודה על האמת

מעלה נשגבה להודות על האמת בפני הזולת אף אם מתבזה על ידי כן!

נלמד מהפסוק: "ויכר יהודה ויאמר צדקה
ממוני" (פרק לה-כו)

ואמרו חז"ל יהודה הודה ולא בוש, מה היה סופו: נחל חיי העולם הבא (סוטה ז:). כיוצא בזה אמרו חז"ל על הפסוק "יהודה אתה יודוך אחיד" – מקרא זה לא אמרו אלא כנגד צדיקים שכובשים את יצרם ומודים במעשיהם, שכל המודה במעשיו זוכה לחיי העולם הבא (מד"ר). עוד אמרו חז"ל: יוסף שקידש שם שמים בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה, שנאמר (תהלים סא) "עדות ביהוסף שמו" יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה (סוטה י:)

סח הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל: צריכים לדעת שמה שרבינו הגאון רבי חיים הלוי סולובייצ'יק זצ"ל נהיה רבן ומאורן של ישראל, זה לא רק מחמת הכשרונות העצומים שלו, ולא רק מכח השקידה הנוראה שלו, ולא רק מכח הזכרון העצום שלו שכל התורה כולה היתה גלויה לפניו, וכל רז לא אניס ליה מתוך ריבוי של לימוד ושקידה, אלא היו לו עוד מעלות שמאוד נצרכות: מדת האמת של רבי חיים והלב הגדול של רבי חיים. בזכות שני הדברים הנשגבים האלה נהיה רבן של כל ישראל.

והוסיף רמ"מ שולזינגר לספר: בשנת תרע"ב נסע 'משולח' תלמיד חכם מופלג, מטעם ישיבת תורת חיים, לאסוף כסף בעיר בריסק. שמו של המשולח היה רבי ישעיה וינוגרד זצ"ל. לפני שנסע חזרה לירושלים, נכנס להפרד מרבי חיים ושאל אותו: ילמדנו רבינו איזה הנהגות ראש ישיבה צריך לדעת, אמר לו רבי חיים כדברים הבאים:

ראש ישיבה צריך לדעת רק דבר אחד, שאם הוא יושב לילה שלם ומכין שיעור, ועולה לו ביגיעה מרובה איזה חידוש שנראה לו שזה טוב, ואפשר להגיד אותו בשיעור, ולמחרת בבוקר הוא אומר בשיעור, ואיזהו תלמיד, יהיה הקטן שבקטנים, שואל איזה פירכא על השיעור הוא הראש הישיבה, בעוצמת חריפות שכלו, יכול ליישב היטב את הקושיה של הבחור הזה, אבל את האמת הוא הרי יודע שהבחור צודק. והיסוד שלו בשיעור לא נכון, אזי הוא צריך להגיד: "אתה שאלת נכון ואתה צודק ואין לי מה להגיד..." זה הדבר היחיד שראש ישיבה צריך לדעת לעשותו.

הודה ולא בוש...

סיפר הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל: בשנת תרצ"ד עלה לירושלים רבי שמואל אביגדור דרצינסקי זצ"ל, ששימש קודם לכן כמו"ץ בוולוז'ין. הוא נכנס פעם לשמוע את שיעורו של הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בישיבת עץ חיים.

לאחר השיעור העיר לו רבי שמואל אביגדור, כי היסוד שאמר בשיעור, נסתר לכאורה מגמרא מפורשת. רבי איסר זלמן נדהם והתפלל מאד כיצד נשמטה ממנו גמרא זו, ובפרט שחידוש זה כבר סודר לדפוס בספרו "אבן האזל" ההולך ונדפס.

חלך רבי איסר זלמן והוסיף בדף "ההשמטות ומילואים" שבסוף הספר, פירכא זו בשם אומרה, ולא נחה דעתו עד שהוסיף וכתב עליה: "ותמהתי על עצמי שכתבתי כן..."

מתוך מאמר

שש ושמוח על דבר אמת...

ידוע היה על הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל שהיה שש ושמוח על כל דבר אמת. ואם שמע ממאן דהו דבר אמת, היה יכול להגיד בשיעור את הדברים בשמו, או לחזור בו ולהודות על האמת.

ומספר אחד התלמידים: "פעם ניגשתי לדבר עם רבי שמואל על הדברים שאמר בשיעור. לאחר ששאלתי, ביקש לראות את הגמרא בפנים. לאחר שעייין, אמר: "אתה צודק!" בדיוק באותו הרגע, עבר שם הגאון רבי חיים מיליקובסקי זצ"ל ורבי שמואל שם את שתי ידיו על שתי כתפיו, ואמר לו בשמחה ובקול רם: "הבחור הזה פרך לי את השיעור!" וחזר על כך כמה פעמים.

ראש הישיבה

גאוות הטועה מקשה עליו...

פעם אחת, בישיבה אצל חסבא מסלבודקה, טעה הש"ץ בתיבה מסוימת בחזרת תפלת שמונה עשרה, ותיקנו אותו, וחזר על התיבה לאומרה כתיקונה, אבל כל כך התבלבל מזה עד שכל המשך התפילה אמר בפיזור נפש ובטעויות...

לאחר התפלה ניגש אליו ה'סבא', שהיכירו היטב, ואמר לו: "תמינהי איך בן אדם יכול להיות כל כך בעל גאווה, שאם נתפס בטעות, מגיע מיד למצב כזה של דכאון ובלבול הדעת!"

משיבת נפש

שלא להלבין פני חברו!

נלמד מהפסוק: "היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר" (פרק לח-כה)

ופירש רש"י: לא רצתה להלבין פני לומר ממך אני מעוברת, אלא לאיש אשר אלה לו. אמרה: אם יודה מעצמו יודה, ואם לאו, ישרפוני ואל אלבין פניו. מכאן אמרו (סוטה י: ב"מ נט.) נוח לו לאדם שיפילוהו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים".

ידוע דעת התוס' (סוטה י:) שעוון הלבנת פנים דומה בחומרתו לג' עבירות חמורות שנאמר בהם "יהרג ואל יעבור". וכן דעת רבינו יונה ז"ל (בשערי תשובה) שהלבנת פנים היא אבק רציחה כי דומה לו, וצער ההלבנה אף מר ממות, ולכן אמרו חז"ל לעולם יפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, ובזה דימו אבק הרציה אל הרציחה וכו' עיי"ש.

לאור זאת נתעורר הגר"ג איינפלד שליט"א (בספרו **מנחת נתן**) לשאול, שהרי נפסק בשו"ע (או"ח סי' קכח-לח). "כהן שהרג את הנפש, אפילו בשוגג לא ישא את כפיו אפילו עשה תשובה" [והרמ"א מיקל כשעשה תשובה. וביה"ל (שם) נשאר בצ"ע לדינא במזיד אפילו עשה תשובה]. וא"כ, יש לדון מה דינו של כהן שהלבין פני חברו ברבים (וכמעשה שהיה, עיי"ש) דאם נימא כשיטת האומרים שזו רציחה ממש, הרי אסור לכהן הלז לישא כפיו?!

והציע שאלתו זו לפני הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל. והשיב, דאין נראה לפסול את הכהן מלישא כפיו, כדין רוצח ממש. דעיקר הטעם לפסול את הכהן הרוצח, משום שהרג בידים, וא"א בידים אלו לברך את ישראל לפי שאין קטיגור נעשה סניגור. וכ"ז לא שייך במלבין פני חברו, שאף לשיטה שהווי כרציחה ממש, אך הרי כאן לא הרגו בידיו. (וי"ל ע' היאך הדין כשהרג לא בגופו ממש, האם יפסלו?)

נסיים בדבריו הנוקבים של החפץ חיים שכתב לרגל הבחירות לפרלמנט הפולני (הובא באגרות ומאמרים): "הנה בימים האחרונים רבתה בעוונותינו הרבים הקטיגוריא והמריבה באחינו בני ישראל במדינתנו לרגל הבחירות... שנמצאו אנשים כאלה שערכו מלחמה נגד האנשים היראים העומדים על משמרת דתינו ותורתינו הקדושה בכל השאלות העומדות על הפרק, ובכל מיני אמצעים ותחבולות שונות יצאו כנגד היראים ושפכו עליהם בוז וקלון ועשאום ללעג ולקלס... וגרמו נזק רב לעמינו... ומה נואלו האנשים האלו במעשיהם אלו..."

"ומה אם המלבין פני יחיד ברבים אין לו חלק לעולם הבא, מכל שכן אם מבייש ומבזה רבים, ועל אחת כמה וכמה רבנים גדולי תורה ויראה, בוודאי עוונם גדול מאד. ולהיפך, אותם האנשים היראים המוסרים נפשם על קיום דתינו ותורתינו הקדושה, אל יפול רוחם עליהם ואל ירך לבבם, כי גואלינו חזק ה' שמו, והוא יכול להושיענו בכל האופנים.

"ואיתא (במדרש שוח"ט) עה"פ "ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי וגם ראיתי את הלחץ"... ופירשו במדרש שלחצום בחירופים וגידופים שעשו את ישראל ללעג ולקלס... ודבר זה עורר רחמי שמים ונגאלו. וכן הדבר בזמננו, שמתוך זה שעשו את גדולי התורה לכלימה, יעוררו רחמי שמים עלינו ויושיענו מצרותינו". ע"כ מדברי הח"ת.

שלא לבייש - מקל וחומר...

פעם התאכסן הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל באחת האכסניות בשבת קודש. והנה קודם הקידוש החל בעל האכסניה להוכיח ולבייש את אשתו בטענו שהיא תמיד שוכחת לכסות את החלות במפה שלהן.

פנה רבי ישראל אל בעל הבית ואמר לו: הרי כל הטעם שצריכים לכסות את החלות הוא משום שלא יראו החלות בושתם בשעה שמקדשין על היין, ועתה התבונן בעצמך: אם לבושת הפת שהיא דומם, חששו, היאך לא תחשוש לבייש ולהלבין פנים של אדם הנברא בצלם אלוקים?!

למנוע בושה והלבנת פנים...

פעם אחת הזדמן לרבי אביגדור הלברשטאם זצ"ל (אחיו של בעל הדברי חיים מצאנז) לשבות בשבת באחת העיירות, ונתארח אצל אחד מנכבדי העיירה. והיה נהוג שכאשר בא אורח חשוב לשבת, נותן לו בעל הבית את כל הקערה של ה"חמין" והוא, האורח, מחלק לכל אחד מבני הבית את מנתו מהקערה.

כאשר הגישו את קערת החמין לרבי אביגדור, טעם ממנה קצת, וחזר וטעם, ועוד פעם חזר וטעם... וכך אכל מעט מעט את כל החמין בלי להשאיר מאומה לבני הבית...

כאשר גמר לאכול שאל לפליאתם הרבה של המסובין: אולי יש עוד מה"חמין"? השיבו לו שיש, ואז ביקש שיתנו לו גם את השאר. הגישו לו והוא אכל את הכל...

לימים נתגלה פשר הנהגתו זו: המשרתת של אותו בעל הבית טעתה והכניסה ב"חמין" נפט במקום שמן. מורגש היה טעם הנפט וריחו בשעת האכילה.

ריחם רבי אביגדור על המשרתת והצליח אך בקושי לאכול את כל התבשיל תוך כדי ביזוי כבוד עצמו, ובלבד שלא יודע הדבר לבעל הבית ולמסובים ולא תגרם בושה והלבנת פנים למשרתת...

יינה של תורה - אבות

המנהג בחסידות סקווער...

בחסידות סקווער נהגו לא לשיר שיר מסויים כשיום טוב חל בשבת. פעם עבר לפני התיבה שליח ציבור שלא היה בקי כל כך במנהגי ה"חצר" והחל לסלסל במנגינת השיר ההוא. החסידים היו בטוחים שהנה הרבי יגש אליו עכשיו ויעיר לו ויפסיק אותו מלשיר. אבל כ"ק האדמור מסווקער, הידוע באצילותו, לא עשה זאת.

עד שאחד החסידים ניגש אל הרבי ואמר שצריך להעיר לחזן. האדמו"ר חייד ואמר:

"נכון שיש בסקווער מנהג לא לשיר את השיר הזה ביו"ט שחל בשבת, אבל בסקווער יש גם מנהג שלא לבייש ולהלבין פניהם של בני אדם...

ח' קול ברמה

"האם דינו של גנב במיתה?"

בתקופה מסויימת אירע בישיבת פורת יוסף שנעלמו כספים וחפצים מהמעילים התלויים במקומם. יד נעלמה פישפשה בכיסים ושלתה את תכולתם... הציבו מארב, והניחו פתיון בכיס מקטורן. והנה בחור נכנס, העיף מבט בחול לצדדים שלח יד... ונתפס. בקול תרועה הודיעו על לכידת הגנב. מספר תלמידים הנרו החוצה לחזות במתרחש.

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל שישב והגה בתורה הבחין בתסיסה המתרגשת בחוץ, ושאל "מה קרה" אמרו לו: "תפסו את הגנב!"

קם רבי בן ציון ממקומו, יצא ופנה לנאספים בתמיהה: "ובכן, באים לראות בהוצאה להורג?! לא הבינו: "איזה הוצאה להורג"?

הסביר להם: "גנב הוא וכבר נתפס. מדוע תתגודדו סביבו להכלים פניו? האם לא למדתם שהמלבין פנים כשופך דמים? מאימתי דינו של גנב במיתה?!"

רבינו האור לציון

להרגיש מחוייבות ושעבוד למי שהרבה להטיב עמו, ולהשיב לו בגמולו!

נלמד מהפסוק: "ולא חשך ממני מאומה... ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים (פרק לט-ט)

מפרש הספורנו: "איך אעשה הרעה הגדולה הזאת - לשלם רעה תחת טובה". ומה שסיים יוסף "וחטאתי לאלוקים" [ולא "וחטאתי לאדוני"] יתכן שרמז לנו בזה כאמרת חז"ל (במשנת ר"א - פרק ז) ש"כל הכופר בטובתו של חברו לבסוף כופר בטובתו של הקב"ה". אכן אפשר לבאר עוד, שכל דברי יוסף נסבו ביחס להקב"ה, שכיון שהטיב עמו כל כך בזה שנתן בלב אדונו לתת כל אשר בידו... איך יתכן שיחטא לו וימרה את פיו. על כך היה אומר הגה"צ רבי הלל כגן זצ"ל, כי "טענה פשוטה והגיונית כזו גם גוי יכול להבין..."

אחת הסיבות שאנשים לא שמים ליבם לטובות שמקבלים מאיתו יתברך - כותב החובת הלבבות (בפתיחה לשער הבחינה) - היא משום שמתעסקים הרבה בענייני העולם הזה ותענוגיו, ותאוים תמיד לדברים שלא ישיגו אותם לעולם... על כן מתעלמים הם מלהתבונן בטובות שהבורא משפיע להם. מפני שליבם להוט אחרי תשוקתם העזה למלא את תאותם ולספק את שאיפתם. שכן על כל מה שמשייגים בעולם הזה, אין הם מסתפקים בזה אלא שואפים מיד להשיג יותר.

משום כך מעטות בעיניהם הטובות הרבות, וקטנות אצלם המתנות הגדולות, עד שהם מסתכלים על כל טובה שיש לאחרים כאילו נשללה מהם... והטוב שהגיע אליהם נדמה להם רע, ואין הם מבינים את פעולת ה' המטיב להם בדברים אלה.

עוד כותב החובת הלבבות, כי תלמידי החכמים שבכל דור חייבים לעורר את מי שאינו מבין את טובת הבורא, ועליהם להורות לבני אדם לדעת את מעלת הטובות הללו ע"י שכלם. כי המציאות מראה, שכמה וכמה טובות, אין מקבליהן יכולים ליהנות ולשמוח בהן, בגלל חוסר הכרת הטובות ובגלל העדר ידיעת מעלותיהן.

וכאשר מעוררים את מקבלי הטובות להכיר את יתרונות הטובות, ומגלים להם את אשר נעלם מידיעתם אודותיהן, אזי הם יתנו שבח גדול והודאה רבה למי שהטיב להם. ועי"ז ישיגו תענוג והנאה מהטובות בעולם הזה ושכר טוב לעולם הבא.

כך מגדיר הגרא"א דסלר זצ"ל (בספרו **מכתב מאליהו** - ח"ד) את ענין ה"הכרת הטוב" להשי"ת: "אני מחזיר את עצמי ואת כל אשר לי וכל רצונותי ותקוותי, את הכל ממש אני תולש ועוקר ממני ומחזיר לו, למען אביע לו את הכרתי על כל טובותיו. זאת היא תודה - קרבן תודה. כי אין אפשרות לתודה אם איננה באה בתורת קרבן. וקרבן היינו הקרבת עצמי, חלב כל אשר לי. רק קרבן כזה מתקבל למעלה".

שפע תודות...

הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל, היה מרבה להודות גם עבור החסד הפעוט ביותר שגמלו עמו, כאילו הצילוהו ממות לחיים... פעם אחת, כאשר מאן דהו קיבל ממנו שפע תודות, התבייש הלה וניסה להפסיקו מלהודות.

אמר לו הרב דסלר בתרעומת גלויה: "יכי את המעט תודה שיכול אני להודות אתה מבקש למנוע ממני? הרי תעשה אותי בעל חוב ועתידי אני ליתן את הדין על כך..."

מתו"מ

להכיר ולהודות...

סיפר הגר"מ שטרנבוך שליט"א, ששמע מהגר"ז **סלובניצ'יק** זצ"ל על הגר"א **מולנא** זצ"ל שהיה נוהג לשלוח את תלמידיו, שהיו עניים מרודים ואשר אך בקושי רב השיגו את פת לחמם, כל ערב שבת לבית החולים המקומי, כדי שיוכלו התלמידים לראות בעיניהם שישנם צרות גדולות מעוני...

ועל ידי זה יודו לה' חסדו מתוך תחושה עמוקה, על כך שלמרות עוניים הגדול, הרי הם בריאים ושלמים בגופם ובנפשם.

עובדות לבית בריסק

מדה כנגד מדה

כפי המדה שאדם נוהג עם הבריות, כך נוהגים עמו מן השמים!

נלמד מהפסוק: "זיבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם: (פרק לז-ב)

ופירש רש"י: כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים וחשודים על העריות. ובשלתן לקה [מדה כנגד מדה]. על אבר מן החי - וישחטו שעיר עיזים... ועל דיבה שקורין לאחיהם עבדים - לעבד נמכר יוסף. ועל העריות שסיפר עליהם - ותשא אשת אדוניו וגו'.

כתב החינוך (מצה קעא): "וכלל גדול בכל הדברים: במדה שאדם מודד - בה מודדים לו (סוטה ח:), הכוונה לומר, כי כפי מעשה אדם, אם לטובה או להיפך, יתכן לקבלת תגמול, כי לעולם באותו הענין שישים כל מחשבותיו ויעשה מעשיו, בדוגמתו ממש תמשך עליו הברכה או ההפך. עכ"ד."

כלל זה שאמרו חז"ל ש"במדה שאדם מודד, בה מודדין לו", נוהג כאמור, הן לטוב והן למוטב. ומדה טובה מרובה. ועד כמה מדה טובה מרובה מצינו בגמרא (קידושין מ:), שכל מי שכופה הרגליו וטבעו לכבוד שמים, ואם בא דבר עבירה לידו ומתאמץ שלא להכשל בו, עושין לו נס.

ומבאר רבינו יוסף חיים מבגדד זצ"ל (בספרו **בן יהודע**) טעמו של דבר, שזה משום מדה כנגד מדה, שכיון שכפה הוא את הרגלו וטבעו ונהג שלא כדרך הטבע, שנתגבר בזה על תאוותיו, על כן נוהגים עמו כך מן השמים ועושים לו נס שלא כדרך הטבע.

החפץ חיים (בספרו **דבר בעתו** - פרק יט) כותב: המטיב עם ישראל, זכותו גדולה מאד. ולהיפך, אם נתעצל מלהטיב, עונשו גדול מאד. והמרחם על בניו של מקום בעת דחקן ועושה עמהם חסד, בודאי יהיה אהוב בעיני ה' מאד... ומצינו שהקב"ה משלם מדה כנגד מדה, בין לענין עונש, מי שמעלים עין מלהטיב, ובין לענין שכר המשתדל להחיות בניו של מקום.

תשלום מדה במדה...

סיפר רבי יהודה החסיד ז"ל: מעשה באדם אחד, שהיה מוכר לכמרים תכשיטים לבית התפלות. וכשמת, היה יום שמביאים צלמים שלהם, והביאו הערלים כנגד מטתו. ואמרו: מדה במדה נעשה לו.

ומעשה באדם אחד, שהיה נוהג בעצמו שכאשר פגש בדרכו אָבֵל חוזר מהלוויה, היה גם הוא חוזר לביתו בלא מנעלים, כדי להצטער עם האבל.

וביום שמת אותו האדם היה יום שנתקבצו בו כל הקהילות לאותה העיר, ויום תשעה באב היה, והלכו הכל יחפים [באבלו] - מדה כנגד מדה [ובזה הראה הקב"ה שהטוב והישר בעיניו עשה, אעפ"י שלא היה חייב לנהוג כפי שנהג.

ספר חסידים - תלג, תלד

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

הבן עם הבת

בסבר פנים חמורות.

בינתיים פועל הרב זלצמן לשמור את הילדים - יתומה בת שלוש ויתום בן שבוע - בחסות יהודית. לשם כך הוא נעזר בידידו הרה"ג **רבי שלמה בקשט** שליט"א, רבה של אודסה.

הרב בקשט הקים באודסה בתי יתומים יהודים מפוארים, אשר הצילו ומצילים מאות ילדים. כל מי שמבקר במקום ומבחין ב"אלעזר מנחם מן" הקטן משחק עם "שלמה זלמן" מתקשה להתאפק מלהזיל דמעה...

200 קילומטר מפרידים בין קישינב שבמולדובה לאודסה שבאוקראינה, אך זה כמובן לא ימנע את המבצע. הרב זלצמן ממחר לשם על מנת לסדר את האפוטרופוסות על שני הילדים היתומים. אחרת הם יהפכו להיות מה שנקרא "נכסי האפוטרופוס הכללי" רח"ל. כעת, בתור אפוטרופוס, הוא ניגש לחפש משפחה ראויה לאימוץ שני היתומים.

* * *

המודעה מתפרסמת, ופניו היפים של עם ישראל ניבטות מכל עבר.

עשרות ומאות יהודים פונים, מציעים את עצמם למשימה הלא פשוטה. נכון, מטרת רבים מהם למלא חלל ריק בביתם ובליבם. אך מלבד שגם זו מטרה מבורכת וקדושה, הרי לפונים נוספים לא חסר כלום. יש להם ילדים, או גם נכדים אפילו רבים, אך הכאב של היתומים העזובים נוגע לליבם והם פותחים בפניהם את ביתם.

הטלפון צלצל עד חמש דקות לפני כניסת שבת, והחל מחמש דקות לאחר יציאת השבת. ההצעות היו רבות, והלבטים לא פשוטים. לפני פרסום המודעה התווכחו אנשי הקהילה במולדובה אם יגיעו חמש פניות או חמש-עשרה... בפועל הגיעו מאות פניות מכל רחבי העולם היהודי!

עד מהרה נמצאה משפחה חרדית שתאמץ את שני "יתומי מולדובה". זה התרחש כשלושה ימים מאז פרסום המודעה. נבחרה משפחה אירופאית שתאמץ את הילדים, ותגדל אותם לתורה למצוות ולמעשים טובים. חלק מהסיבה להעדפת משפחה זו היא היות וחוקי האימוץ במדינת מגוריהם הינם הכי קלים בעולם.

"יש לי ארבע-עשרה ילדים נשואים, ברוך השם. אני גרה בירושלים ורובם גרים בבית שמש, די רחוק ממני... אז הייתי שמחה לאמץ את היתומים המסכנים, אהיה להם לאם והבית שלי לא יהיה ריק" - -

זהו תוכן שיחת טלפון אחת, שהתקבלה ב'מולדובה' ביום שישי ב' כסלו תשע"ז.

הכל התחיל במודעה לא שגרתית שהתפרסמה ביום שישי בעמוד הראשון של 'יתד נאמן', ובעמוד לוח של 'המודיע': **"דרוש בדחיפות זוג ללא ילדים, לאימוץ ילד יתום בן 10 ימים וילדה בת 3 שנים"**.

מאחורי המודעה התרחשה דרמה לא קטנה, שחלקה הובא ב'מוסף שבת קודש' של יתד-נאמן וחלקה מובא כאן - כפי שקיבלנו ממקור נאמן.

המודעה התפרסמה מטעם הקהילה האורתודוקסית ב'מולדובה', ומי שעומד מאחוריה הוא **הרב פנחס זלצמן** - יהודי מרתק מארץ ישראל שיצא לעשות עסקים במזרח אירופה, ומצא את עצמו כשגריר של תורת ישראל ב'קישינב' ובערים מנותקות נוספות ב'מולדובה'.

ביום שלישי, כ"ח חשוון תשע"ז נפטרה שם אשה למודת סבל, עקב סיבוכי לידה. גורלה, וגורל ילדיה, היה עלול להיות כסיפורים אחרים במולדתה - מולדובה. אלא שהיא הייתה בת לעם הנבחר - ומי כעמדך ישראל!

* * *

בימים כתיקונם, כלומר שלא כתיקונם, הייתה עלולה להיערך לה לוויה גויית, וילדיה היו מועברים לחזקת רשויות הרווחה המולדוביים - שכמובן מאליו לא היו טורחים לגדלם כיהודים. אבל למזלה הטוב, הוצת ניצוץ היהדות בעיר ע"י יהודים שפועלים בהתנדבות.

ביום פטירתה הגיע סיפורה להרב זלצמן, ונערכה לה הלוויה. מיד לאחר מכן תפס את עצמו **מחר זה היום השמיני - יש למהר להשיג מוהל!**

טלפון בהול למוהל **הרב קרמר** בארץ, שולח אותו למטוס. אך ביום השמיני - עוד לפני הברית - מסתבר שהתינוק לקה בדלקת ריאות. "הוא לא ישתחרר מפה לפני 14 יום!" מודיע הרופא

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

כאיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 184 | שנה ד' | פרשת וישב | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

הכל מכוזן מראש

ליל ש"ק וישב. פתח רבינו ואמר: הנה מחר נקרא פרשת השבוע וישב, אם נתבונן במה שכתוב במהלך הפרשה, נראה שיש ללמוד מהתורה שכל המאורעות שעוברות על האדם שנראה לו כאילו זה לא טוב בשבילו, ובאמת אין זה נכון אלא בוודאי שהכל מביא את הגאולה השלימה לבסוף. וכדמצינו אצל יוסף הצדיק את כל השתלשלות הענינים, שהיה נראה שכל דבר לעצמו היתה רעה עבורו, ואין קשר בין דבר לדבר. ולימדה אותנו התורה הק' שבסופו של דבר הכל לטובת האדם, הכל בשביל להביאו לגאולה, וזה מה שסיפרה לנו התורה ללמדנו שהכל הביאו לגאולה להיות מושל שעי"ז נגאלו.

והוסיף רבינו ואמר: שזה ג"כ מה שמצינו במגילת אסתר שאומר הגר"א (אסתר פ"א) שלכאורה נראה שאין קשר בין מאורע למאורע, אבל כשהכול מסודר וכתוב רואים שהכל מכוון מלמעלה להגיע בסופו של דבר לגאולה.

וזה לימוד לבן אדם, שנדמה לו כאילו שקורים לו דברים לא טובים, ואינו מביין שבעצם הכל לטובתו והביאו לתכלית הטובה.

ומהאי טעמא בנס חנוכה אין מגילה, מכיון שבחנוכה היו ניסים גלויים ולכן לא הוצרכו לכתוב מגילה, משא"כ בפורים שהניסים היו בהסתה, הוצרך מגילה להכתב, שכל הדברים שהאדם יתבונן ויראה את כל המהלך הניסים שנעשו, ואילו בחנוכה הניסים היו גלויים.

ברכה על ניחום אבלים

ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה ויבך אתו אביו (וישב לו, לה)

בעת שישב מרן הגרי"ש זצ"ל שבעה על בתו הרבנית עטל ברלין ע"ה הגיע רבנו שליט"א לנחמו. והיה ביניהם מו"מ וכדלהלן.

הגרי"ש העיר: דהנה בכתובות דף ח' מובא שתיקנו ברכה מיוחדת כלפי המנחמים 'בעל הגמול ישלם גמולכם' וכתבו הראשונים שם שזה ברכה עם שם ומלכות. והדבר פלא שלא די בקיום המצוה ובהבטחת הקרן והפירות בעוה"ז ובעוה"ב, וחז"ל תיקנו ברכה לזה?

ומרן רבנו שליט"א ענה: שמבואר שם בסוגיא ובר"ן שם, שברכה זו נאמרה על הכוס דוקא, והינו שיש כוס יין מיוחד של ניחום אבלים כמפורש בפסוק (משלי לא, ו) תנו שכר לאובד ויין למרי נפש' ועל כוס זה של ניחום אבלים תיקנו את הברכה ולא על עצם הניחום (א"ה ע"ש בהגהת הגר"א בכתובות).

עוד הוסיף רבנו דזה דוקא בסעודה וכמו שנהגו אחרים (א"ה כונתו להמבואר בבאר הגולה ביו"ד סי' שע"ח שמנהג הספרדים דבכל שבעת ימי האבילות אין האבל אוכל משלו אלא משל המנחמים, וממילא שעל סעודה זו והיין שבא מחמת סעודה זו תיקנו את הברכה. שזה נוסף על הניחום עצמו וכן הוא מנהג בני תימן כמבואר בס' בית מועד פי"ט ס"ח, ועי' במאירי בכתובות שם].

אמנם מרן הגרי"ש חזר וטען: שהיין זה רק היכי תמצי לברך, אבל הברכה הוא על הניחום עצמו 'בעל הגמול ישלם גמולכם'.

ורבנו שליט"א העיר דמצאנו כע"ז בברכת נישואין שתקנו ברכה כנגד הנאספים, אמנם העיר ע"ז הגר"א ברלין ששם זה ברכה לכבוד הנאספים, אבל כאן זה ברכה למנחמים עצמם.

מוקדש לע"נ הרה"ח רבי דוד נחמן בן רבי יעקב בלוי ז"ל

מחלוצי וראשי החינוך התורתי באר"י היה קשור בלוי"ג ליבדלחט"א מרן רבנו שליט"א

גלב"ע כ"ב כסלו תנצב"ה

נתרם ע"י בנו הרב מרדכי זאב שליט"א

לקבל מכות בשביל כיבוד אב

לכה ואשלחך (וישב לו, יג) פרש"י לשון ענוה וזריזות נזדרז למצות אביו ואע"פ שהיה יודע באחיו ששונאין אותו. מסתבר שיוסף לא חשב שיהרגוהו אלא הלך על דעת שאולי יעשו לו צרות או יכוהו.

ויל"ע מי שיודע שיכוהו ע"י שיכבד את אביו האם בכל זאת חייב לכבדו? אמנם האוה"ח לעיל פסוק ה' מביא שחז"ל מפרשים מש"כ ויאמר לו הנני שמסר את עצמו למיתה. וצ"ע איך מסר יוסף נפשו על מצות כיבוד אב? ועי' מקנה בקידושין ל"ט ב' שיוסף לא הי' מצווה לשמוע לאביו. ואם הי' דינם כבני נח יתכן שבן נח רשאי למסור נפשו גם על מצוה שלא נצטווה למסור הנפש, ועי' פרשת דרכים דרוש ב' ועי' בתיבת גומא.

להזהר מליצנות

בא לפני רבינו דרשן וא"ל ששמע שמפרשים פשט בפסוק (בראשית ל"ט ז') שאשת פוטיפר אמרה ליוסף שכבה עמי, כדי שיהא לו עבירה על מה לעשות תשובה, וא"ל יוסף (שם פסוק ט') איך אעשה הרעה הגדולה הזאת-כלומר בשביל תשובה איני צריך לעשות כזו רעה גדולה, ודי בעבירה קלה. ועוד-וחטאתי לאלקים-כלומר כבר יש לי עבירות ישנות שאני יכול לעשות עליהם תשובה.

ואחר שעבר רבינו לחדר השני לשיעור, אמר: פירוש זה הוא ליצנות מן הפסוק, הרבה הדרשנים מדברים דברי ליצנות, ואנשים אוהבים ליצנות, ולכן נהנים מכאלו דרשות, גם בשר חזיר זה מאד טעים (זייער גישמאק)...! וכל זה הוא בכלל ליצנות האסורה.

[ואכן בדקו ומצאו שהדבר נמצא בספרים קדומים באופן שונה לגמרי, שעל דרך הרמז אשת פוטיפר היא סמל ליצנה, שהוא "איש מלחמה ומלומד בערמומיות" כלשון המסילת ישרים, וכשהוא מפתה בתחבולותיו לומר עכשיו אתה אנוס וכו' והרי לבסוף תעשה תשובה, ובמקום שבעלי תשובה עומדים וכו' וכו', אז העצה היא לעמוד כנגדו ג"כ בערמומיות ולענות לו מיני' ובי' כנ"ל, וראה ברכות י"ז ע"א לעולם יהא אדם ערום ביראה ופירש"י להערים בכל מיני ערמה ליראת בוראו].

הודעה משמחת

יצא לאור בס"ד

קונטרס כאיל תערוג

על עניני חנוכה וברית מילה

- ניתן להשיג בשבוע הקרוב -

בבני ברק: בכוללים, פוניבז', חזון איש, רשב"י, בית הלל, הר"ן (קרית הרצוג), עטרת שלמה (צעירים)

יששכר באהליך (רמת אהרן). בישיבות גאון יעקב וארחות תורה. בבתי כנסת נאות יוסף, ותפארת ציון. בחנות ג'ל פז' בבני ברק. בירושלים: בישיבת מיה בית מדרש פוניבז' (רח' אבן האזל 17), בעמדות המכירה של י. בלוי בבתי הכנסת. במודיעין עילית: כולל עטרת שלמה, וכולל יששכר באהליך. ובארה"ב: בחנויות הספרים "זונדל ברמן" 871-5316 (718)

מכתב חיזוק לימי החנוכה

לכבוד בני הישיבה הק' רנה של תורה בכרמיאל ד' עליהם יחי', עומדים אנו בימי החנוכה בו רצו היוונים להעביר על הדת והקב"ה בחסדיו הגדולים הצילנו והנה בימינו אשר החושך מנסה לגבור על האור על ידי אנשים אשר מנסים להפריע ללומדי התורה מבית ומחוץ, עלינו להתחזק ביותר בלימוד התורה, ועל ידי זה נזכה לאור הנצחי במהרה בימינו אמן סלה.

על שמירת בנות ישראל

בס"ד לכ' הממונים על חינוך בנות ישראל בדרך ישראל סבא ד' עליכם יחי.

עומדים אנו בימי החנוכה אשר כתב הב"ח (סי' תר"ע) שעיקר הגזירה היתה על שנתרשלו בעבודה, ומזה ה' הכח לסטרא אחרא עד שיהיו צריכים לעמוד במסיו"נ נגד גזירת המלכות. והדברים אמורים גם לדורינו שיש כאלו שמנסים ורוצים לנגח בחינוך הטהור ע"י הכנסת לימודים שאין רוח חכמים נוחה מהם, **ע"כ עלינו לעמוד כחומה בצורה ולא לתת להם אחיזה בכלום.**

והדברים אמורים גם לגבי התלמידות, אך גם המורים צריכים לעמוד על נפשם לבל ילכו ללמוד במוסדות זרים שמלמדים שם לימודים אקדמיים, אלא אך ורק במסגרות בית יעקב. ותחזקנה ידי המנהלים אשר עומדים בעוז נגד פרצות אלו, ונקווה כי נזכה שיהי' ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. הכו"ח.

להיות מוסיף והולך בעבודת ה'

הנה בחנוכה ה' נס שניצולו במה שניצחו את היוונים במלחמה, אמנם אע"פ שזה נס דמעט אנשים חלשים ניצחו אומה שלימה, בכל זאת זה לא נראה כ"כ למעלה מדרך הטבע, כמו הנס השני דפך השמן שהי' שמן שמספיק ליום אחד ודלק ח' ימים, דבזה ניכר הנס וההשגחה אין שהקב"ה אוהב את כלל ישראל, ועשה דבר שהוא למעלה מדרך הטבע לגמרי להראות שהם חביבים עליו יתב'.

והנה בשבת (כ"א ב') נחלקו ב"ש וב"ה באופן הדלקת הנרות בח' ימי חנוכה, ב"ש אומרים יום ראשון מדליק ח' מכאן ואילך פוחת והולך, וב"ה אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך.

אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי וכו', חד אמר טעמא דב"ש כנגד ימים הנכנסים וטעמא דב"ה כנגד הימים היוצאים, חד אמר טעמא דב"ש כנגד פרי החג, טעמא דב"ה דמעלין בקדש ואין מורידין.

והיינו דלכ"ש פוחת והולך כדמצינו בפרי החג שכתוב בתורה להקריב ע' פרים במשך חג הסוכות כנגד ע' אומות העולם, ובסוכה (נ"ה ב') אמרין א"ר יוחנן אוי להם לעכו"ם שאבדו ואין יודעין מה שאבדו, בזמן שביהמ"ק קיים מזבח מכפר עליהן ועכשיו מי מכפר עליהן, דהם חושבים שעשו טוב לעצמם שהחריבו הבית, ואינם יודעים שהפסידו לעצמם, דהפריים שהקריבו היו מכפרים עליהם, וכדפרש"י שם בכדי שירדו גשמים בכל העולם לפי שנידונין בחג על המים.

וכמו דמספר הפריים שהקריבו בכל יום ה' פוחת והולך, דביום ראשון הקריבו י"ג וביום שני י"ב וכו', כך גם בחנוכה פוחת והולך, דביום ראשון מדליקים ח' נרות וביום שני ז' נרות וכו', וטעמא דב"ה דמוסיף והולך משום דמעלין בקודש ואין מורידין, ולכן בלילה ראשון מדליק אחת ובלילה שני שתיים וכו'.

וצ"ב דבשלמא סברת ב"ה דמעלין בקודש ואין מורידין, זה הלכה שצריך תמיד לעלות ולא לרדת, אבל בטעמא דב"ש משום פרי החג, הרי שם זה גה"כ שפוחתין כל יום ומה זה שייך לכאן?

ואולי אפשר לפרש דבביצה (ט"ז א') איתא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה אומר זו לשבת, מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה, אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנאמר ברוך ה' יום יום.

דהיינו ששמאי רצה לכבד את השבת וכשמצא בהמה נאה (דהיינו שמיה) הוא השאירה לשבת, דעכשיו הוא יודע שיש לו ומה שיהא אח"כ הוא אינו יודע, ואע"פ שיש הרבה בהמות נאות, מ"מ הוא השאירה לשבת שמא לא ימצא כזאת בהמה נאה, אבל הלל הזקן מידה אחרת היתה לו שאין צריך לדאוג על אח"כ, ומה שמצא עכשיו יכול לאכול, ולכבוד שבת הקב"ה כבר יתן לו, ברוך ה' יום יום.

והנה בתורה כתוב שצריך להקריב במשך חג הסוכות ע' פרים, ביום ראשון י"ג וביום שני י"ב וכו' דהיינו לפחות פר אחד בכל יום, אבל אם ה' כתוב בתורה שצריך להביא במשך החג ע' פרים ולא ה' מפורש הסדר לפחות ולילך, נראה דב"ש היו ס"ל מסברא שצריך להקריבם בסדר זה

שכתוב בתורה, דהיינו ביום ראשון י"ג וביום שני י"ב וכו', כיון דאם ביום א' יש לנו י"ג פרים טובים צריכים להקריבם היום, דמי יודע מה יהא מחה, ואע"פ שאינו שכיח שלא יהא גם למחר, מ"מ גם בהנהגת שמאי לשמור בהמה היפה לשבת, וכי חסר בהמות נאות בעולם שצריך לחוש ולשמרה. ואע"פ שזה יחיד וזה ציבור, מ"מ יתכן שיש בזה אותו הענין, דהא לשמאי שרצה לכבד להקב"ה ומצא בהמה נאה הוא שמרה לשבת, ואם למחר ה' מוצא יותר נאה ה' אוכל את זו ושומר את השניה לשבת, אבל כל זמן שלא מצא בהמה אחרת נאה הימנה, ה' משייר את זו לשבת.

ולפי"ז לב"ש אפילו אם לא ה' מפורש בתורה שצריך להקריב ביום ראשון דסוכות י"ג פרים וביום שני י"ב, אלא התורה היתה נותנת אפשרות לבחור אין לסדר את סדר הקרבה, גם מסברא היינו אומרים דכיון שיש היום י"ג פרים צריך להקריב י"ג, דמי יודע מה יהא מחה, ואע"פ שאין זה שכיח, אבל כיון שכ"כ חביב המצוה צריך להיות בטוח שהמצוה תתקיים בכל היופי וההידור, וא"כ צריך להקריב ביום הראשון י"ג פרים, אבל לב"ה לא היו אומרים כן אלא היו אומרים דמעלין בקודש ולא מורידין.

והמחלוקת דב"ש וב"ה היא בכללות, דשמאי ס"ל שלא לסמוך שיהא אח"כ, אלא צריך להיות בטוח שהמצוה תיעשה בתכלית ההידור, ומה שיש עכשיו צריך לעשות, דמי יודע מה יהא מחה, אבל ב"ה לא ס"ל כן אלא מעלין בקודש ואין מורידין.

ולפי"ז מה שנחלקו בנרות חנוכה הוא גם בפרי החג, אלא דבפרי החג אין מחלוקת הלכה למעשה, כי שם מפורש בתורה דהסדר הוא שצריך לפחות ולילך, אבל ב"ש ס"ל דגם לולא הגזה"כ ה' ראוי לעשות כך בפרי החג, אלא שאז לא ה' חיוב ממש ולא ה' מעכב, אבל מצד ההידור מצוה ה' ראוי לעשות מה שיש עכשיו לראות שיקוים המצוה, ואע"פ דקרב לודאי שיהא גם אח"כ, מ"מ המצוה מצריכה להיות בטוח שתתקיים בכל ההידור והשלמות, ולכן ה' צריך להקריב ביום ראשון י"ג פרים ולפחות ולילך.

וענין זה הוא ב' דרכים בעבודת ה', ועל הלל כתוב בגמ' מידה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנא' ברוך ה' יום יום, ובודאי גם שמאי היו מעשיו לשם שמים, אבל הוא ס"ל שזה לש"ש מה שדואג שתקוים המצוה בתכלית השלימות.

וב"ש לשיטתם ס"ל גם בחנוכה דפוחת והולך, דההלכה דמעלין בקודש לא נאמר לענין זה, אלא על כגון מה דא"א להוריד מקדושת ס"ת ליקח ספרים (עי' מגילה כ"ו א') וכדו', אבל כשיש נידון אם לעשות היום או מחה, ס"ל לב"ש שצריך לדאוג שהמצוה תקוים בתכלית ההידור.

והנה אלו ואלו דברי אלקים חיים, אבל אנו פוסקים (עי' שו"ע סי' תרע"א) כב"ה, וצריך לדעת שצריך לעלות, ואפילו בעשיית מצוות, ואם בהקרבת בע"ח צריך לעלות, כ"ש שאדם צריך לדעת דהעיקר שלו זה לעלות, צריך לשאוף לעלות ואם לא עולים זה לא טוב, ועל זה צריך לעבוד כל החיים לעלות יותר ויותר בתו"ש, דבדברים אלו צריך לעלות לא בדברים אחרים.

וכל אחד יתבונן בזה שצריך לעשות מאמצים לעלות בתו"ש, ואם יעשה כך יהי' מאושה הקב"ה יעזור שכל אחד יעשה את כל חייו להתעלות עד שיזכה להיות גדול בתו"ש. (ימלא פי תהלתך עניני חנוכה)

לא מוזכר במשנה

הנה לא מוזכר במתני' עניני חנוכה [וכמו שהעירו בזה] וי"ל דכל ההיתר לכתוב הוי מטעם עת לעשות לה', אבל אז מחמת חביבות הנס עדין לא שכחו וזכרו הדבר ולא ה' היתר לכותבו. (כ' צדיק כתמר יפרח)

ואתה ברחמיך הרבים

י"ל דבמקום שיש חטא צריך להגיע לרחמים רבים, ולכן בברכת מחיה המתים כיון דכל ענין המיתה הוא כתוצאה מחטא של אדה"ר באכילת עץ הדעת שנגזר עי"ז שהגוף ישחת וירקב ויעבור עליו מצב של חורבן כמש"כ בנפש החיים [ש"א פ"ו בהגה"ה] דאינו ראוי להתיקן בלי שיעבור עליו ההרס והקלקול, ובשבת נ"ה א' איתא אין מיתה בלא חטא, משו"ה בכדי לזכות לתחיית המתים צריך להיות רחמים רבים.

וכן מה שאומרים במוסף דג' רגלים יה"ר וכו' ועל מקדשך ברחמיך הרבים י"ל כיון שהביהמ"ק נחרב בסיבת חטאים ממילא בשביל להשיבו צריך רחמים רבים, וכן בעל הניסים בחנוכה ופורים אומרים ואתה ברחמיך הרבים כיון שהגזירות היו בסיבת חטאים. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה)

מן הראוי לציין שאין למדים הלכות מפי מעשה, וע"כ אין לסמוך על הדברים למעשה בשום אופן, והכל נכתב בדרך מו"מ בלבד.
[הרבה הלכות והליכות בעניני חנוכה הובאו בשנים קודמות וכאן הבאנו רק דברים שלא הובאו שם]

השלמת מאה ברכות

נר חנוכה של עש"ק ודאי שאין עולה למאה ברכות דהא עדיין הוא יום חול לכל דבר, אלא אפי' נר שבת אינו עולה למאה ברכות [א"ה ונראה שדעת רבנו שליט"א שתפילת מעריב כן נכלל במאה ברכות של שבת והיינו שהיום הולך אחר הלילה לגבי מאה ברכות, ודנו בזה האחרונים (כ' צדיק כתמר יפרח)

יופי או שווי

נשאל הגר"ח קנייבסקי שליט"א האם עדיף להדליק במנורה ישנה של כסף ששוה הרבה אבל לא יפה כ"כ, או עדיף להדליק במנורה יפה של פח שנראה יפה אבל הוא זול.

האם ערך כספי עדיף או יופי עדיף?

והשיב: ע"פ הא דאיתא בירושלמי יומא [פ"ו ה"א] ספק היכא שיש ב' שעירים לפני אחד שהוא שמן ואין מראהו טוב, ואחד מראהו טוב ואינו שמן כ"כ איזהו קודם? ופשט הירושלמי מקצירת חטים לצורך העומר ששמן בגופו עדיף ממראה וה"ה בשעיר ביוה"כ עיי"ש ומוכח לכאורה דערך עדיף מיופי. אמנם אמר הגרמב"ז שליט"א ששמעו מרבנו שליט"א שדעתו שיופי עדיף. (הליכות יעקב)

התנה שיקנה בכסף דברים אחרים

מעשה שהיה בבעל תשובה שאביו אינו שתו"מ ונתן לו סכום של כסף דוקא ע"מ שיקנה פלאפון, והוא רוצה לקנות עם זה חנוכיה ושמן וכל צרכי חנוכה. ושמעתי מהגר"א דינר שליט"א ששמע מהגרא"ל שטיינמן שליט"א דתלוי מתי אביו התנה עמו שיקנה בסכום הכסף דוקא פלאפון, דאם התנה בשעה שנתן לו המעות, אכן הוא כעין מצוה הבאה בעבירה, ולכתחילה אין לו לקנות עם זה צרכי חנוכה, אבל אם רק זמן מה לאחר שנתן לו המעות התנה עמו כן, זכות הבן לעשות בכסף כרצונו, שכן קנה המעות משעה שנתנם לו אביו.

פמוטות או חנוכיה

הסתפקו למי שיש בידו כסף לקנות או חנוכיה יפה או פמוטות לנרות שבת יפות מה צריך להעדיף?

והנה כתב השו"ע (סי' תרע"ח ס"א וסי' רס"ג ס"ג) מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת יקנה נר שבת מפני שלום ביתו, ואולם אין זה שייך אלא לנר עצמו, וכמו שפרש"י בשבת (כ"ג ע"ב) דאין שלום בבית בחושך ובאפילה בלא נר אבל בענייניו שהנר קיים והשאלה היא רק מה להעדיף פמוטות לנרות שבת או חנוכיה לנר חנוכה לא שמענו?

אולם במאיירי בשבת שם כתב הטעם משום דמצות הדלקת הנר שייכת לאשה, ומשום שלום בית יש להעדיף את מצות האשה על הבעל [א"ה ולפי"ז נו"נ הגרשז"א ז"ל בהליכות שלמה חנוכה עמוד רס"ג דאם האשה גרה לבד אולי חייבת בנר חנוכה עיי"ש].

ולפי"ז לכאורה ה"ה בענייניו יש להעדיף את קניית הפמוטות לאשה מאשר את קניית החנוכיה לבעל, שהרי יש להעדיף את מצוותה של האשה משום שלום בית. ומרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר דיש להעדיף לקנות את הפמוטות להדלקת נרות שבת שהיא כל השנה, מאשר חנוכיה לחנוכה שהיא רק לשמונה ימים. (שיעורי הגרמ"ב זיבלרברג שליט"א)

לא הספיק להדליק בערב שבת

מי שלא הספיק להדליק נרות חנוכה בער"ש יכול לברך ברכות הרואה אף בליל שבת.

אמנם עי' באשל אברהם (בוטשאטש סי' תרעט) שאירע שנתאחר ביום א' דחנוכה שחל בשבת ולא הספיק להדליק נ"ח עד השקיעה, והעמיד קטן שהגיע לחינוך שידליק במקומו דשבות מותר במקום מצוה (ספק חשיכה ושבות של קטן) ומ"מ היה מסופק אם לברך שעשה ניסים ושהחיינו על הנרות שהדליק קטן כיון שיי"א (שו"ע סי' תרע"ה סעי' ג) שאין יוצא יד"ח ע"י קטן, ולכן הרהר הברכות בלבו עכ"ד.

וצ"ע אמאי לא המתין לליל שבת לברך על נרות של חברו מדין רואה, והרי גם מי שהדליק יש לו ברכת רואה וכמוש"כ רע"א (מהדו"ת סי"ג) דמי ששכח לברך עד אחר ההדלקה יכול לברך שעשה ניסים ושהחיינו דלא גרע מרואה?

ולכאורה רואים מדבריו שלא נתקן דין רואה כלל בליל שבת וכמוש"כ בשו"ת פני מבין סי' רכ"ז. [ועיקר פסקו חידוש הוא ואינו להלכה] ואולם מפשטות הפוסקים לא משמע כן אלא יכול לברך ברכת הרואה בליל שבת, וכן שמעתי מרבנו הגרא"ל שליט"א.

ואמנם יש לדון אם יכול לברך ברכת הרואה על נרות בית הכנסת, ושאלתי לרבנו שליט"א ואמר דאין זה נר מצוה אלא נר מנהג ואינו בכלל ברכת הרואה [א"ה וראה אשל אברהם מבוטשאטש סימן תרע"ו ס"ג, ואגרות משה אר"ח ח"א סימן קצ"ז, והליכות שלמה רס"ד]

ושאלתי עוד לרבנו שליט"א האם יש איזה שהוא הידור בדין רואה על ראיתי נרות חנוכה האם יהדר לברך על נרות הדולקים בשמן זית, או דחומרא זו היא דוקא במדליק ולא ברואה.

ואמר: דפשוט דאין זה נפק"מ דהעיקר בזה הוא הפרסומי ניסא, ול"ש ברואה מי שהדליק בשמן או בנרות שעוה, אם רואה הוי פרסומי ניסא והרי הוא בכלל רואה.

שליחות בנר חנוכה

מעשה שהיה בערש"ק חנוכה באחד הבחורים שהגיע להדליק נרות חנוכה בחדר האוכל של הישיבה, סמוך לשקיעה ושם לב שאחד הבחורים הכין את חנוכייתו ועדיין לא הדליק, ובודאי לא יספיק להדליק עד שבת והסתפק האם יכול להדליק את חנוכייתו של חברו [שהכינה חבירו מבעוד יום].

ושאלתי למו"ר הגרא"ל שטיינמן שליט"א ואמר דיש לדון ולפלפל בזה בכמה דרכים משום דין זכין לאדם שלא בפניו האם ידליק ויברך, ומש"כ המשנ"ב (בסי' תרעה סק"ט) דאם עושה שליח צריך המשלח לעמוד שם בשעת ברכה, היינו דוקא דהמשלח אינו יוצא ידי חובת ברכה אם אינו עומד שם דהברכה הוי חובת גברא ולא שייך ע"ז שליחות, אבל השליח בכל אופן מברך.

אמר בטעות למדני חוקיק

מעשה שהיה באחד האברכים שטעה והתחיל לברך ביום שני של חנוכה "ברכת שהחיינו" וקודם שחתם שהחיינו וקיימנו וכו' נזכר שאין מברכין שהחיינו רק ביום א' וכדי שלא תהיה ברכתו לבטלה חתם 'למדני חוקיק', ואולם עשה טעות, שאילו לא היה חותם לכאורה לא היה נחשב הפסק כיון שאפילו חתם שהחיינו וקיימנו אינו הפסק כיון שהוא מענינא, אבל עכשיו שחתם 'למדני חוקיק' שהוא לא מענינא כלל נחשב הפסק וצריך לחזור ולברך. וכעת יש לדון על איזה ברכות צריך לחזור האם על כל הברכות או רק על ברכת להדליק? והנה לכאורה כיון דהוי הפסק צריך לחזור על כל הברכות, שהרי כתב הרמ"א (סי' תרע"ו) ויברך כל הברכות קודם שיתחיל להדליק, ומזה שצריך לברך כל הברכות עובר לעשייתו מוכח שאף ברכת שעשה ניסים היא על ההדלקה, ואם סח בין הברכות להדלקה צריך לחזור ולברך.

אולם מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר דכיון שמבואר בשו"ת רעק"א (מ"ח סי"ג) שאם נזכר שלא בירך לאחר שהדליק את כל הנרות שוב אין יכול לברך ברכת להדליק, אבל ברכת שעשה ניסים ושהחיינו ביום הראשון יכול לברך, דלא גרע מרואה ג"ח שמברך שתי ברכות אלו) והובא במ"ב שם סק"ג ובשעה"צ (סק"ח) א"כ אף שהפסיק קצת כיון שלא בעינן ממש עובר לעשייתו ויכול לברך על הראיה שפיר א"כ ברכתו יכולה לחול על הראיה.

הקדים את הקריאה בר"ח טבת

הרמ"א באור"ח סו"ס תרפ"ד כתב דאם הקדים את הקריאה של חנוכה שאינה תדירה לקריאה של ר"ח צריך להפסיק, ובח"י רעק"א זבחים דף נ"א א' הביא דהקרבן נתנאל חולק על הרמ"א וס"ל שלא יפסיק את האיניו תדיר משום דאין מעבירין על המצות חמיר מקדימה תדיר.

ויל"ע מ"ט לא מיפטר משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכיון שעוסק כבר במצוה שאינה תדירה הרי הוא פטור מלקיים עכשיו את התדיר, ואף בקריאת התורה דמיירי הרמ"א י"ל דכל תקנת קריאה היא מצוה בפני עצמה ואי"ו רק מצוה כללית של קריאת התורה. ובעצם הנידון עי' בט"ז שם ובאחרונים דתמהו דהא סוגיא ערוכה היא כאן וצ"ע.

ביטול הנרות

תוס' זבחים ע"ב ע"א כ' דחתכה של חטאת וכו' אפי' תבטל לא חשיב ראוי להתכבד בפני אורחים כהנים וכו' אבל של חטאת בשל חולין קאמר התם דלא תעלה.

בתרומת הדשן [סי' ק"ג] הוכיח מדברי התוס' לענין נרות חנוכה דחשיבי דבר שבמנין אע"פ שאם היו של חול לא היו נמכרים במנין, מ"מ השתא הן דברים שבמנין שהרי מדליקין אותם במנין כל לילה והובא להלכה באור"ח סי' תרע"ג. וצ"ע דנרות חנוכה אין מונין כמה נרות יש אלא כמה שלהבות יש, כמבואר בשו"ע סי' תרע"א סעי' ד', דהא באם ישימו קערה וכל שלהבת רחוקה מהשני' כמלא אצבע בזה סגי להיות נחשב כפי מה שצריך באותו לילה א"כ אין החשיבות בנרות אלא בשלהבת.

וזה תלוי אם הכונה דמחמת שהדין מחייב להדליק כמה נרות זה משוי לי' דבר שבמנין, באמת יקשה דהדין אינו מחייב נרות לפי מנין דהא באם השלהבת רחוקה מהשני' כמלא אצבע כבר סגי, אבל אם הכונה מחמת שיש דין מנין בחנוכה י"ל דכיון דלמעשה מדליקים בשביל זה נרות במספר הוי דבר שבמנין דאע"פ שהעיקר הוא השלהבת, מ"מ משום זה כבר מדליקים נרות לפי המספר שצריך להדליק.

עולם הישיבות

ישיבת אשרי האישי

הוקם בשכונת בית וגן בירושלים בשנת תשנ"ט ע"י הגאון רבי יוסף צבי בן פורת שליט"א לבחורים חוזרים בתשובה.

במדרגתו דהיינו אם הוא בינוני לעשותו טוב, ומטוב לטוב מאוד, וממציין למצויין מאוד וכו'.

היכן נמצא הגישמאק

באחד הפעמים שאל רה"י שליט"א את רבנו שליט"א האם להשתדל שילמדו בישיבות חלק מסודר מהמסכת, או את כולה בלי דילוגים וכך יהיה לבחור הרגשה שרכש קנין בדבא.

אמר רבנו: החזו"א היה טוען כך [בערך] פעם אדם היה לומד, היה יודע. ממילא כשנשאר "בעל הבית" גם כן למד, גמ' רש"י תוס', היום שאין לנו גישמאק בלי הקצות וכלי כל הדברים הטובים, אז ממילא אין גישמאק ללמוד כך גמ' עם רש"י ותוס', כך החזו"א היה טוען.

ושאל רה"י: אז צריך להתחיל להרגיל אותם לגישמאק בגמ' רש"י ותוס'. ואמר רבנו שבוודאי היה מעלה לגמור מסכת כראוי אבל התרגלו ללמוד עם רעק"א קצות וכו' וכו' ובזה הגישמאק וצריך הרבה מחשבה והתבוננות איך ללמד, וסיים: היצה"ר הוא איש מלחמה, שווערע מלחמה.

לימוד עם בעלי בתים

עוד שאל רה"י: התבקשתי לשאול האם כדאי שאברכים ילמדו עם אלו שיוצאים לעבוד וללמוד לימודי השכלה?

ואמר רבנו: הוא יכול ועלול לקלקל את האברה, תתאה גבר, הרע יותר חזק, יכול להיות שיביא תועלת אבל רוב הפעמים הרע גובר וצריך שאילת חכם [החסכים שאולי יהיה טוב שיקבעו שיעורים לקבוצות בכל יום, כעשרה בעה"ב עם רב].

ומתוך הדברים היה מובן שדוקא לאותם שהם פשו מהישיבות, אבל פשיטא שמי שבא להתקרב כגון בלב לאחים אידי דטריד למבלע לא פליט.

ואמר באריכות: שכתוב שהקב"ה לקח את חנוך כדי שימות בצדקתו ולא יחטא ויתקלקל, וכי לכל אחד הקב"ה עושה כך, שמי שעומד לחטוא ממיתים אותו?

אלא שחנוך עשה ככל יכולתו ומי שעושה את כל מה שהא יכול בכל כוחות נפשו אז יש סייעתא דשמיא מיוחדת, ורק חנוך שעשה כן הצילו הקב"ה שימות בצדקתו כשהוא תם וישר מפני שלא יכול לעמוד בקושי הנסיונות שעתידים לבוא, וכך כשעושים בכל הכח יש סייעתא דשמיא שאז הקב"ה עושה וזהו עסק טוב כי האדם בכוחו, ואז יש סייעתא דשמיא והקב"ה עושה.

לא מתאים כל אחד

וסיפר רה"י שת"ח מופלג אחד עסק בפתיחת ישיבה והלך לרבנו שליט"א, ורבנו אמר לו שאינו סבור שיצליח וכו' ושאל במה אני יותר גרוע מאחרים? ואמר רבנו שהן אמנם כוחך יפה מאוד בבקיות ובידיעת התורה והכול צריכין למרי דחיטי, אבל מה נעשה שלזה בחורים אינם נמשכים. ולאח"כ התלונן אותו א' [לפני ידידיו] למה ריפה רבנו שליט"א את ידו?

ונכנסו לשאול את רבנו ואמר: בוודאי שהייתי רוצה מאוד לעזור לו בכל מאודי לפתוח ישיבה, אבל צריך להיות רואה את הנוול ולהחזיק ישיבה כזו ו"שתצליח" הרי זה קשה מאוד.

בשעת גזירה

וכשהיו הקיצוצים בישיבות הגיע רה"י לרבנו שליט"א ודיבר עמו באריכות על כך, ואמר לו רבנו 'תמיד כשהיו גזירות יצא טוב, היתה גזירה להשליך ליאור את הנוולדים ומה היה בסוף יצא משה רבנו. ואז דיבר בחריפות גדולה על אותם המקצצים שעונשם גדול.

לדעת עוד פרקים

בתוך הדברים הזכיר רבנו דבר מפרק 'שור שנגח את הפרה'. ואמר רבנו שראש ישיבה צריך לדאוג שלמרות כל העיסוק עם התלמידים ישאר לו זמן ללמוד שאר דברים, שילמד גם פרק הפרה וכדו'.

ואמר רבנו שרק רבנו החפץ חיים היה בכוחו להחזיק ישיבה במסירות נפש, בלי שתגרום לו שום הפרעה בעבודתו מחמת זה.

רבנו שליט"א הגיע למסור שיחה בישיבה ודיבר במעלת קבלת עול מלכות שמים בק"ש [חלק מהשיחה נדפס בס' 'ימלא פי תהלתך תפילה עמ' רעה- רפ] נביא קטע קטן מהדרשה:

כל אלו שנמצאים כאן, מקוים שהם רוצים להתרומם, הם רוצים להיות בדרגה יותר מרוב אנשים, אנשים שאין להם תורה ומצוות רח"ל. הבחורים כאן רוצים להתרומם ומסתמא יתרוממו.

צריך מאוד להתחזק בזה, להרגיש בכל פעם שמקבל עומ"ש שמתרענן ומתחדש, וכל אחד צריך לדעת שקבלת עומ"ש כולל עד כמה שאפשר על כל החיים שלו, כי ח"ו אדם שאינו בתורה הוא אומלל, אפי' אם אינו מרגיש, יש אנשים שלא מרגישים את המסכנות שלהם, הם חושבים שטוב להם, אבל אוי ואבוי לו, בלי תורה האדם אומלל.

כמו"כ הגיעו בני הישיבה לסיים מסכת ולמבחן בבית רבנו שליט"א שקיבלם בחביבות גדולה, וכן בעת שהכניסו ס"ת לישיבתם כיבדם רבנו שליט"א בכתיבת האותיות.

ישיבת באר התורה

הוקם בשכונת בית וגן בירושלים ע"י הגאון רבי נבריאל יוסף לוי שליט"א וכיום עברה לרמת בית שמש א'.

ביקור רבנו

רבנו שליט"א הגיע לישיבה בבית וגן אור לז' תמוז תשס"ה ונשא דברים ארוכים בחובת האדם בעולמו. ונדפס בקונטרס בזכות האמונה עמ' 84-91. ונביא קטע אחד מתוך הדברים: מי בעיקר צריך לעבוד [ביראת שמים]? אנשים שברחוב אין להם זמן לזה, אין להם לצערנו ראש לזה, טרודים הם בעסקיהם וכמה אפשר לדרוש מהם?

אבל בני הישיבה שהם נמצאים בתוך ד"א של הלכה. עליהן מוטל האחריות ביותר להתחזק בעניינים האלה.

גדלות הגר"ש

סיפר רה"י: כתלמיד מרן האבי עזרי זצלה"ה הייתי בא אל מרן זצלה"ה עם ספיקות, ובערוב ימיו של מרן זצ"ל התחלתי להכנס לרבנו שליט"א.

בפעם הראשונה שנכנסתי אמר לי הלא אתה תלמיד של מרן הגר"ש רזובסקי זצ"ל, והתחיל לדבר בגדלות הגר"ש ודיבר בהפלגה על גדלותו בתורה, והוסיף: שנראה לו שהגר"ש זכה להעמיד בדרגתו תלמידים יותר מכל ראשי הישיבות.

למעבר בבית שמש

שח רה"י שליט"א: מה טוב ונעים דאגת רבנו לעולם במסירות עצומה, ועם שכל עולם התורה על שכמו, תמיד נותן לי תחושה חמימה לישיבתנו והיה דואג דאגתה, וכל פעם מתעניין במצבה במספר הבחורים שלומדים בה ומצב הרבנים, והיה אכפת לו העול מחמת השכירות הגבוהה מאוד שהישיבה משלמת.

ועל כן כשבאתי יחד עם מו"ח הגאון הגדול ר' אהרן פלדמן שליט"א ראש ישיבת נר ישראל להתייעץ עמו על מעבר הישיבה לבית שמש, בירך ע"ז בחום וראה בזה ברכה בגשמיות וממילא ברוחניות, וכשבאנו להתייעץ עדיין לא היה בידנו מאומה ולא ידענו מהיכן נממן את העלות של מליונים של המבנים, ורבנו שליט"א נתן את ברכתו בחביבות ובאריכות מיוחדת, ואף נתן בעצמו תרומה לכך.

וברכת רבותינו התקיימה שלא כדרך הטבע, ובתוך חודשים ספורים נכנסו סכומים גדולים מאוד, יותר מכל השנים הקודמות [וכבר בדרך חזרה לירושלים מבית רבנו התקשרו לתרום סכום הגון תיכף לברכה].

להקדיש לכל בחור

ועם גודל המעמסה של כלל ישראל על כתפי מרן שליט"א מה יקר בעיניו עלייתו של כל יחיד, ולימוד פרטי, וראיתי כמה פעמים שלדברי הכלל הקדיש זמן קצוב, ולענינו של בחור פרטי הקדיש זמן רב מאוד [והדריך אותנו שעיקר העבודה היא להעלות כל בחור

בשל נכונות של מספר אברכים ליטול על עצמם את העול הכבד של גיוס המשאבים למען המשך הדפסת הגליון והפצתו, ובזכות היענות יפה של רבים מקוראי הגליון, הגליון ממשיך לצאת במהדרה מודפסת. עם זאת, בכדי שנוכל להמשיך בזה יותר מתקופה קצרה אנו עדיין זקוקים לעזרת הציבור העלות לשנה הקרובה הוא סכום גדול של רבבות שקלים, ועדיין לא הגיעו למחצית הסכום.

לעי"ג הרבנית מרת עלקא סעריל
ב"ר אברהם קרלינסקי ע"ה
נלב"ב כ"ד כסלו תשנ"ט
הונצח ע"י בני משפחתה

לעי"ג
טויבא יהודית בת ר' יוסף
נלב"ב כ"ט כסלו

ליקוטים נפלאים פרשת וישב

**"ויאמרו לו אחיו המלך תמלוך עלינו אם משול
תמשול בנו" (לז, ח)**

מה שנכפל לשון מלוכה ולשון ממשלה, כמו שאמר הרב הקדוש ר' זושא ז"ל אשר כל אדם צריך להיות תקיף נגד עצמו שלא ישמע פתויי היצר, ואחר כן יוכל להיות לו תקיפות נגד אחרים שלא יירא מהם, שהשי"ת יתן לו עוז ותעצמות נגדם. וזה שטענו השבטים ליוסף, המלך אתה על עצמך שתמצא למלוך עלינו, אם תמשול ברוחך שתמצא להיות מושל גם עלינו. (מי השלוח)

**"וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם"
(לז, יב)**

כתב רש"י הק' שהלכו לרעות את עצמם, לכאורה מדוע הלכו עד שכם, האם לא היה מרעה לצאן יותר קרוב משכם, ויש לומר ששבטי י-ה לא רצו לרעות את צאנם אפילו מההפקר מאחר שגוף הקרקע אינו שלהם, אבל את עיר שכם שכבשו אותה וקנו אותה על ידי מלחמתם, זה שייך להם גם גוף הקרקע, וזה מרעה של עצמם, וזה הכוונה דיעקב אמר ליוסף, הנה אחיך הצדיקים מדקדקים שלא ליהנות מן ההפקר, שהרי הלכו עד שכם ובודאי לא יפגעו באחיהם, שהרי מתרחקים אפי' מגזל של גוים, וא"כ אין לך מה לפחד, ולכן אשלחך אליהם. (חתם סופר)

"לך ואשלחך אליהם" (לז, יג)

נוראות כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם בפירושו על התורה כי מתחילה שמר יעקב לבל ימצא יוסף עם אחיו לבדם אחר שידע כי שונאים הם אותו, ומי יודע... ומכל מקום אין עצה ואין תבונה כנגד ה' - וברגע המיועד למכירתו הרי שיעקב עצמו שלחו - לך נא ראה את שלום אחיך, ונתגלגל דבר המכירה למצרים. (באר הפרשה)

**"הכר נא הכתונת בנך היא אם לא... היה רעה
אכלתהו טורף טורף יוסף" (לז, לב-לג)**

וכתב הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זי"ע שמהאי טעמא טבלו השבטים את כתונת יוסף בדם כדי שיתייאש יעקב אבינו מלחפש אחריו, ומלהתפלל על חזרתו בשלום לבית אביו, בידעם שאם לא כן יבטח יעקב בה' שיחזור יוסף לביתו, ומי שיש לו בטחון וודאי יעזרהו השי"ת שלא יחסר לו הדבר אשר בוטח בו, וכל שכן יעקב אבינו בגודל בטחונו היה גורם היה גורם שיעזוב יוסף את ערוות מצרים ויחזור לביתו בשלימות גופו ונפשו, ומכיון שלא רצו האחים הקדושים שיחזור, מחשש שמא יספר לאביו על המכירה, על כן אמרו ליעקב שחיה רעה אכלתהו - בכדי להחזירו צריך "תחיית המתים", וממילא יתנחם בלבבו מלהתפלל ולבטוח בה' שיוסף יחזור לביתו, ולא יתוודע לו הדבר המכירה.

**"אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה...
הוא נער" (לז, ב)**

אמר הצדיק ר' מנחם מנדל מרימינוב: כל אחד ואחד מישראל קרוי "יעקב", ומי הם תולדותיו? - "יוסף". על כל אחד ואחד להוסיף בראת שמים ובעבודת השם יתברך בכל כוחו. שואל המדרש: "יוסף בן שבע עשרה" ואתה אומר "הוא נער"? והוא משיב: אלא, "שהיה עושה מעשה נערות". הקשה ה"שפת אמת" מגור זי"ע, מדוע המדרש מתפלל שיוסף בן 17 קרוי "נער", והרי אצל יצחק בן 37 היה קרוי "נער" שאמר אברהם: "ואני והנער נלכה עד כה"? והוא מתרץ: אלא, שעבור האב (אברהם) בנו אהובו תמיד יחשב עבורו "נער". אך כאן שהתורה כותבת "והוא נער", יש לשאול, "יוסף בן שבע עשרה שנה ואתה אומר והוא נער?!" ועל כך משיב המדרש: אלא, "שהיה עושה מעשה נערות".

"ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם" (לז, ב)

הרה"ק ה"חפץ חיים" זי"ע מפרש את הפסוק כי יעקב אבינו שלח את יוסף לרעות ולהתחבר עם בני הגבירות, אך הם ריחקו אותו ושלחוהו להיות נער ומשרת אצל בני המשפחות, וזה גופא היה "דיבתם רעה אל אביהם" - שהם מרחקים אותו כל כך, אך משמעו השבטים על כך, הוכיחוהו ואמרו לו "המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו" - אם אינך מקבל על עצמך את הבזיונות הללו לא תוכל למלוך עלינו, כי כלל מסור בידינו, מבית האסורים יצא למלוך, כלומר מתחתית הדיוטא תצמח מלוכה, על דרך "מאשפות ירים אביון" ולכן "יוסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו", כי המה תרתי דסתרי, כי אי אפשר להתגדל ולזכות למלוכה אם לא ישפיל דעתו תחילה.

**"והוא נער את בני בלהה... וישראל אהב את
יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו..." (לז, ג)**

בהיות יוסף עם אחיו עשה מעשה נערות כמותם, ובהיות עם אביו הזקן התנהג כזקן ורגיל ועשה מעשה זקנה - ידע לכוון מעשיו ודרכיו עם כל אחד. (כלי יקר)

"וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם" (לז, ד)

הם לא יכלו לשאת את דברי האחוה שהיה מדבר אליהם, כי טענה הייתה בפיהם: אם אנחנו חוטאים בעיניך, הרי מצוה עליך לשנוא אותנו, "הרואה בחברו דבר עבירה מצוה לשנאותו" ומדוע אפוא אתה מדבר אלינו דברי אחווה ושלום, הרי עלינו להסיק מזה אחת משתי אפשרויות: או שאינך רואה בנו דבר עבירה, ואם כן הוצאת עלינו סתם דיבה רעה! או שאמנם רואה אתה בנו דבר עבירה, ובכל זאת אינך שונא אותנו, הרי אתה עושה בכך דבר עבירה וצריך לשנוא אותך! ולכן - "וישנאו אותו". (תורת משה)

ליקוטים נפלאים פרשת וישב

הלחם" ולא קראו דוד. על כן כששאלו אחי יוסף את יעקב "הכתונת בנך היא" (ולא הזכירו את שמו, אמר יעקב "חיה רעה אכלתהו" היינו אחיו (שהתנהגו כחיות) הרגוהו... והראיה" כי טרף טורף יוסף" - שטרפו והבליעו את שמו...

"וירא אדוניו כי ה' איתו" (לט, ג)

פירש רש"י שם שמים שגור בפיו! נלמד מכאן שאפילו גוי שרואה אדם מאמין ששם שמים שגור בפיו סומך עליו יותר מכל, ויפקדהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו. (הרה"ק רבי מאיר'ל מאמשינוב זי"ע, ליקוטי דברי תורה)

"וירא אדוניו כי ה' איתו" (לט, ג)

וברש"י: 'שהיה שם שמים שגור על פיו! אמרו חז"ל אסור להסתכל בדמות אדם רשע. והטעם, כי זה יכול להשפע לרעה על המסתכל. אך יוסף שעסקיו היו עם אדם רשע מה יכול לעשות, העצה לזה שיתפלל לה' שיצילהו מכל רע. ולכן היה שם שמים שגור על פיו, שהתפלל תמיד להנצל מרע. (מהר"ש מבעלזא)

"אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו"

באשר ה' אתו" (לט, ג)

ולכאורה צריך ביאור, וכי איזה רע היה ביד שר בית הסוהר לראות בו אם 'לא היה ה' אתו', אלא, כי אכן, אם לא היה יוסף חי עם בוראו - באמונה תמימה, כבר היה שר בית הסוהר מוצא עליו עלילות דברים. אך החי עם בוראו לא יחסר לו כל טוב, ולא יאונה לו כל אוון. (באר הפרשה)

"ותתפשהו בבגדו" (לט, יב)

ביאר הרה"ק ה'בית אברהם זי"ע שבגדו הוא מלשון 'בגידותיו', כי היצר בא אל האדם לאמר הרי כבר בגדת בה' אלוך, אם כן 'שכבה עמי' - בוא ועשה עוד עבירות כי ממילא אפסה תקוותך, על זאת יענה ויאמר יוסף הצדיק 'איננו גדול בבית הזה ממני' - קדוש אני, ומעולם לא חטאתי, (ואף אם נפלתי, מכל מקום בנו של מלך אני וקדושתי למעלה למעלה), על כן 'איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים'...

"כי טוב פתך" (מ, טז)

מדוע יוסף פתך לטובה את חלום שר המשקים ואילו לשר האופים להיפך? התשובה: שר המשקים הלך ליוסף לשמוע חוות דעת. בין אם יפתור לטובה ובין אם יפתור לרעה. הלך לשמוע "דעת תורה". שר האופים לעומתו, לא בא לקבל חוות דעת מיוסף בקשר לחלומו. רק לאחר שראה "כי טוב פתך", שיוסף פתך לטובה את החלום של שר המשקים, אז החליט שהגדול הזה, יוסף, מוצא חן בעיניו ורק אז הגיע להימלך באדם גדול. זה מוות!.

"לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשיבני דבר" (לו, יד)

יש לדקדק למה נכפל שלום אחיך ושלום הצאן, ולמה לא אמר אותם בחדא מחתא, וכן למה ליה למימר 'והשיבני דבר' שברור כי זה היה כל מטרת שליחותו, ויש לומר עפ"י הגמרא (פסחים ג:) איך שצריך להזהר לא להוציא מפיו אפילו בשורה לא טובה, ומסופר שיוחנן חקוקאה יצא לכפרים לבדוק איך גדלה התבואה וכשחזר שאלו אותו האם החיטין נעשו יפות, ענה להם השעורים נעשו יפות, והבינו ברמז שהחיטין לא נעשו יפות, וזה שאמר לו יעקב 'לך נא ראה את שלום אחיך ושלום הצאן' שאם ח"ו אחד לא יהיה בטוב לא תצטרך לומר לי בשורה לא טובה, ולכן למשל כשאשאלך על הצאן והם לא נמצאו בטוב, תוכל לענות לי שאצל אחיך הכל טוב, ואז אבין מעצמי שהצאן לא נמצא בטוב, ולא תצטרך להוציא מפיו, דבר לא טוב. (שני המאורות)

"וימצאהו איש והנה תעה בשדה" (לו, טו)

זה גבריאל שנאמר: 'והאיש גבריאל' (רש"י) רש"י מפרש שמלאך מצא את יוסף כשהוא יוצא לחפש את אחיו. נשאלת השאלה מדוע פרש רש"י שמדובר במלאך ולא באיש, כפשוטו של מקרא? הלא כל אדם כאשר הוא הולך לחפש מישהו ואינו מוצא אותו, מברר אצל אנשים בסביבה היכן הוא נמצא. תרץ רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל שרש"י דייק זאת מן המלה "וימצאהו", ונסביר את הדברים: לאנשים רבים מאוד ארע שהם עצרו אדם ברחוב, וביקשו את עזרתו למציאת כתובת מסוימת. אולם מעולם לא קרה שאדם עוצר מישהו אחר ושואל אותו: "סלח לי, אולי תרצה לדעת איך מגיעים לרחוב פלוני?" מי שזקוק לעזרה הוא זה שצריך לחפש את מי לשאול, כדי להעזר בו. בפסוק זה אומרת התורה: "וימצאהו איש", המלאך מצא את יוסף ולא ההפך, ומכאן הבין רש"י שלא מדובר באיש רגיל, שאצלו יוסף ברר היכן נמצאים אחיו, אלא במלאך מיוחד מן השמים, שנתנה לו הוראה למצוא את יוסף, ולדאוג שהוא ישלח למצרים. מלאך זה הלך לחפש את יוסף ומצא אותו, שאל אותו האם הוא מחפש את אחיו, והנחה אותו כיצד ללכת אליהם, כך שיוכלו לשלוח אותו למצרים. (ומתוק האור)

"נלכה דותינה" (לו, יז)

פירש רש"י לבקש לך נכלי דתות שימיתוך בהם. יש לפרש, דהנה לכאורה איך יכלו השבטים לעשות רע ליוסף, הרי שלוחי מצוה אינם ניזוקים, ברם אחי יוסף ידעו שיעקב אבינו ע"ה ישלחו לשכם כמו שכתוב "הלא אחיך רועים בשכם" אם כן בדותן לא היה שליח מצוה וזה היה הנכלי דתות שאמרו בשכם "נלכה דותינה", שאז שפיר לא יהיה שלוחי מצוה. (פנינים יקרים)

"הכתונת בנך היא" (לו, לב)

ידוע שכאשר מתייחסים לשונא איך קוראים אותו בשמו ר' "בן פלוני" כפי שמצינו בשאל ששאל "מדוע לא בא בן ישי אל

סיפורים נפלאים פרשת וישב

כך נודע הסוד לרבנית, והתלמיד הרגיש חובה להתנצל בפני רבו על שגילה את סודו. אך הגר"א, שדאג כל ימיו שאף יהודי לא ירגיש שלא בנוח בגללו, הקדים וניגש הוא אל תלמידו והרגיעו: 'אתה לא יודע איזה חסד עשית עמי!... מאז שהתעלפתי אינני יודע את נפשי כיצד אספר לרבנית על כך, ועל ידי שסיפרת לה פתרת לי את כל הבעיה, אני הוא זה שצריך להודות לך...'

"ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו" (לט, ה)

מעשה שהיה, אברך אחד נכנס אל רבו בקול תאניה ואניה, רבי קדוש, לבני ביתי הייתה עד עתה 'עבודה קבועה' אצל בעה"ב אחד, ומשם הייתה פרנסתי ופרנסת אנשי ביתי בהרחבה גדולה, אך זה עתה קיבלה 'מכתב פיטורין' ואני אנה אני בא... מנין יהא לנו לחם לפי הטף... שאלו הרבי, אמור נא, האם יש לך 'תיבת דואר' תלויה בפתח ביתך מבחוץ, האברך שלא הבין את השאלה - שלא ממין הטענה, נענה מפני הכבוד, אכן, יש ברשותי תיבת דואר, המשיך הרבי ושאל, האם מפעם לפעם הנך מקבל בה מכתבים וכדו', נענה האברך שעדיין לא הבין שייכות ה'דואר' לצרתו - הן, שאל הרבי אולי יודע מר מיהו ה'דואר המביא לפתחך את המכתבים, נענה האברך לא ולא, וכי מה איכפת לי מיהו המביא את הדואר, העיקר שהמכתבים מגיעים אלי... עתה נענה אליו הרבי בקול תמיהה ומדוע כל כך תתעניין ב'דואר' המביא לך את הפרנסה ממשלחו - זה הקב"ה בכבודו ובעצמו הזן ברחמי את הכל, מה איכפת לך מי יהיה שליחך מכאן ואילך. (באר הפרשה)

"ויהי כדברה אל יוסף יום ולא שמע אליה" (לט, י)

רשע אומרים לו" מפני מה לא עסקת בתורה? אם אמר נאה הייתי וטרוד ביצרי, אומרים לו: כלום נאה היית מיוסף, אמרו עליו על יוסף הצדיק, בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים... ולא רצה לשמוע אליה, נמצא וכו' יוסף מחייב את הרשעים" (יומא לה, ב) לכאורה, שואל רבי איצ'לה בלזה, תשובת הרשע אינה מובנת כלל. שואלים אותו מדוע לא עסק בתורה, ומה הוא עונה? איך אלמד תורה, הלא "טרוד הייתי ביצרי" - הייתי עסוק בשטויות... נתאר לעצמנו שמשגיח ניגש לבחור בישיבה ושואל אותו: "היכן היית אתמול, מדוע לא באת ללמוד?" והוא יענה: "כבוד הרב, כ"כ רציתי ללמוד, אבל הייתי עסוק". - "במה היית עסוק?" - "ישבתי עם חבורת פרחים על הברזלים ולא יכלתי לעוזב באמצע"... וכי תירץ הגיוני הוא זה? הלא ההתנשאות שבדבריו כבר גדועה יותר מעצם הטענה! גכדי לשבר את האוזן כמה לכאורה מגוחכת טענה זו, נזכיר מעשה שמספר ה'בן איש חי', על אדם שהגיע אל רב העיירה בערב יום הכיפור ואמר: "באתי לבקש דרך תשובה על מעשה עבירה שעשית". - "מה עשית, איזו עבירה?" - "כבוד הרב, לא נטלתי מים אחרונים". - נו, טוב, זה באמת לא בסדר, אך עדיין ביטול

"והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה" (לו, ב)

כתב רש"י "את בני בלהה - כלומר רגיל אצל בני בלהה לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן". יש להבין היכן נרמז בפסוק שהיה מקרב את בני השפחות? אפשר לבאר עפ"י המעשה שהיה עם הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע, שדרכו היה, שאם נצרך אחד לאיזה שליחות כגון לקנות משהו או לסדר היה אומר שיתנו לו לסדר זאת כיון שיש לו נער אחד שמוכן לעשות כל השליחויות, במשך הזמן עקבו אחריו, וראו שהוא בעצמו מבצע הכל. שאלוהו למה אמר שיש לו נער? ענה ואמר, שבדרך כלל כל אחד, בהיותו בחור ונער צעיר, מוכן לבצע שליחויות לאנשים מבוגרים, אבל כשגדלים, מפסיקים מכך. אמר רבי מאיר, אני, נשארתי "נער" לגבי המידה הזאת, ואני מוכן לעשות הכל בשביל השני... לפ"ז, כאן יוסף העדיף לקרב את בני השפחות אף שזה לכאורה כפחיתות כבוד להתרועע עמהן ולא עם אחיו בני האימהות, אבל יוסף העדיף לעשות "מעשה נערות", וזה מה שאמר הכתוב "והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה". (ציוני תורה)

"היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה" (לה, כה)

לא רצתה להלבין פניו ולומר ממך אני מעוברת, אלא לאיש אשר אלה לו. אמרה, אם יודה מעצמו, יודה, ואם לאו ישרפוני, ואל אלבין פניו. מכאן אמרו, נוח לו לאדם שיפילוהו לכבשן האש, ואל ילבין פני חבירו ברבים (רש"י). אחד המיוחדים בדורנו בזהירות המיוחדת בכבוד הזולת, היה הגאון האדיר רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל. נציין למספר סיפורים קצרים ומופלאים ששמענו מפי תלמידיו: הגר"א גניחובסקי ליווה פעם את אחד מתלמידיו לטיפול אצל פסיכיאטר בבית החולים תל-השומר. השניים יצאו מחדרו של הפסיכיאטר, והנה צועד לעבר החדר יהודי ממכריו של רבינו, וכעת כשיבחין ברב, בודאי תהיה לו בושה גדולה. בשבריר של רגע, מצא רבינו פתרון מבריק כדי למנוע את מבוכת האיש. הוא מיהר אליו ולחש באוזנו: 'אנא, אני מתחנן אליך, אל תספר לאיש שראית אותי כאן אצל הפסיכיאטר כי אני נורא מתבייש בזה...!', וכך בגאונות מופלאה של מידות טובות, 'העתיק' הגר"א גניחובסקי את אי-הנעימות אליו... והיה רגיל הגר"א גניחובסקי לומר שצריך חכמה יתירה כדי לא לפגוע בזולת והיאך לעזור לו, והוסיף שחכמה זו באה מכח התורה. והיה חביב לפניו מאוד הסיפור על הגאון הצדיק רבי יוסף ליס זצ"ל, שראה פעם ילד שעומד לעבור כביש סואן, והבחין הרב, שהילד בגאונותו לא מסכים שיעבירו אותו את הכביש... מה עשה? - פנה אל הילד וביקש: 'אולי אתה מוכן להעביר אותי את הכביש בבקשה?...' אירע פעם שמחמת חולשתו, נפל הגר"א גניחובסקי והתעלף בבית המדרש. מכיון שלא רצה לצער את הרבנית, לא סיפר לה על כך. והנה, כמה ימים לאחר מכן, מתקשר אחד מתלמידיו לביתו, וכאשר עונה לו הרבנית, שאל אותה לשלום הרב והאם חש הוא כבר טוב יותר מאז שהתעלף...

סיפורים נפלאים פרשת וישב

לא, שוב אסור לך לאכול! הישנות שאלתך מוכיחה שאמונתך בכחה של השבת רופפת היא, משום כך אסור לך לסמוך על זאת, אלא עליך למלא בדיוק אחרי הוראות הרופא. בזה מובן גם אצל יוסף, אלמלי הסתפק יוסף בבקשה אחת משר המשקים "כי אם זכרתני" לא היה בכך משום עוול, השתדלות שכזו לא היתה מהווה סתירה לבטחוננו, ואילו הוא שנה פעם נוספת "והזכרתני אל פרעה" פעמיים שטח את בקשתו לפני שר המשקים, בכך היתה משום הגדשת הסאה לבעל בטחון כיוסף הצדיק, בכך הרי מתח על עצמו חשד שאף הבקשה הראשונה נובעת היתה מחוסר בטחון דק מן הדק לפי ערכו בבחינת "הקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה" ונענש בשתי שנים נוספות.

"ויהי ביום השלישי יום הולדת" (מ, כ)

בשנת תרנ"ט, שהה ה"כתב סופר" בעיר פסט בעניני הכלל, ובהגיע ראש חודש אדר, יום הולדתו, הסתגר בחדרו ובקש ממשמשו שלא להכניס אף אחד אליו, ורב המבקרים שבו על עקבותיהם. בין הבאים היה גם רב נכבד, שהיה קרוב משפחתו של ה"כתב סופר" והיה נחשב לאחד מחשובי תלמידיו. המשמש התקשה להשיב פניו ריקם והתיר לו להכנס לחדר רבו, אך בהכנסו נחרד לראות את ה"כתב סופר" יושב וגועה בבכי מר. למראה בהלתו, נענה רבו והסביר: "דע לך, שהיום מלאו לי נ"ד שנים, וישב אני ודן עם עצמי במה עסקתי כל השנים, והגעתי למסקנה שאין בי לא תורה, לא חכמה ולא צדקות. יושב אני אפוא וממרר בבכי, על הימים שעברו וכלו ושוב אינם חוזרים. כששמע התלמיד את דברי רבו בכה גם הוא, ואמר "אם בארזים נפלה שלהבת, אם מורי ורבי שכל ימיו הם מקשה אחת של תורה, עבודה וגמילות חסדים, בוכה ודואג על איבוד ימיו, מה יענו אזובי הקיר, וכמה צריכים אנו לדאוג על כך. ביציאתו סיפר את הדברים בפני קהל הנאספים, והדבר עורר אותם לתשובה ולניצול הזמן.

"וישכחהו" (מ, כג)

וישכחהו- לאחר מכאן מפני שתלה בו יוסף לזכרו הוזקק להיות אסור שתי שנים שנאמר אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים וכו'. הגאון רבי עזרא ברזל היה בעל בטחון מופלא, אף פעם לא דאג על פרנסתו. היה לו בטחון גמור שאת המגיע לו יקבל. סיפר פעם שאחר שאירס את בתו קיבל על עצמו התחייבות כספית גדולה. והנה באחד הימים כשנסע באוטובוס לפתע התחיל לחשוב 'איך לקחתי על עצמי התחייבות כזו מהיכן אשלם אותה הרי בקושי למחיה יש לי?!...! והשיב לאותו שבא לערער לו את מידת הבטחון 'יצר הרע, מה אתה עושה באוטובוס, הלא אני קניתי כרטיס אחד ולא שניים, רד מיד!' ובכך החזיר לעצמו את השלווה והבטחון בה'.
(אוצרות הברכה)

נטילת מים אחרונים אינו כה חמור... - כבוד הרב, לא נטלת מים אחרונים מפני שגם לא נטלתי מים ראשונים לפני הסעודה". - "אכלת בלי נטילת ידיים?!" - "כן". - "מדוע?" - "כבוד הרב, אם אני אוכל מאכלי טריפה, היעלה על הדעת שאטול ידיים לפני הסעודה?" - "אכלת נבילות וטריפות?! מדוע? הרי ישנן כל כך הרבה מסעדות כשירות, ומדוע הוצרכת לאכול מאכלי טריפה?" - "כי כל החנויות היו סגורות, זה היה בשבת... ואדם זה בא לבקש תשובה על מים אחרונים... וכך, שואל רבי איצ'לה, כיצד זה שעל התביעה מדוע לא עסק בתורה, אומר הרשע: "טרוד הייתי ביצרי" - עברתי עבירות ולא היה לי זמן ללמוד גמרא. איזה מן תרוץ הוא זה? התשובה היא, שאכן כך הוא: עד כמה שמעשי העבירות גרועים הם, עוון ביטול תורה עולה עליהם בחומרתו! "טרוד הייתי ביצרי" פחות חמור מביטול תורה. לכן, אדם מעדיף שיענישוהו על העבירות שעבר מחמת יצרו, רק שלא יענישוהו של עוון ביטול תורה שהוא החמור מכל! מנהג האשכנזים שבכל עניין שיש צורך להזכיר שמו של אדם, מזכירים אותו עם שם אביו, כגון כשקוראים יהודי לתורה אומרים: "יעמוד יוסף בן יעקב" וכן על הקבר כותבים: פה נטמן ראובן בן יעקב" וכו'. המקום היחיד שמזכירים את שם האמא הוא בתפילה על החולה. מדוע? באר ה'בן איש חי': משום שלאביו יש גם עוון ביטול תורה, משא"כ הנשים שאינן חייבות בלימוד תורה ואין להן עוון זה. לכן כשבאים להתפלל על חולה, מזכירים את שם אימו, כי הזכרת שם האב עלולה לפעמים אף להזיק יותר כי יש בידו ביטול תורה.
(ומתוק האור)

"כי אם זכרתני אתך" (מ, יד)

הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע סיפר, כי פעם אחת למד מוסר השכל ממשרתת. מעשה שהיה במשרתת שהגיע אליה בשורה לא נעימה מהוריה, וכשעברתי דרך ביתה, הקשיבו אזני דברי עקרת הבית באומרה אליה, חזקי ואמצי לבך ואל תבכי, כי מה יאמרו הבריות בודאי בעל הבית עשה לך רעה וצער אותך. ומזה למדתי מוסר, כי מה שיארע לאדם וכל הרפתקאות אשר יעברו עליו, אל יתרעם ויקבל באהבה, כי מה יאמרו הבריות בודאי בעל הבית של עולם ומלואו עשה לו רע חלילה, ובאמת מאתנו לא תצא הרעות, וכל מה דעביד לטב עביד.
(ישא ברכה פר' קדושים)

"זכרתני" ... "והזכרתני" (מ, יד)

יהודי חסידי בוורשא פנה אל רבו פעם בשאלה: היות והוא סובל מחמצן בקיבתו, פקדו עליו הרופאים לאכול רק מאכלים קלים ותכופים לבשולם, הרשאי הוא איפוא לאכול פשטידה (קוגל) בשבת? ענה לו הרב - רשאי הנך לאכול פשטידה בשבת ולא יזיק לך מאומה בעזרת ה' יתברך, שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא אין לך איפוא ממה לחשוש. שוב חזר האיש ושאל האמנם, רבי, לא יזיק לי? והיה בטוח שיקבל הבטחה נוספת. אמר לו הרב,

גיליון מס' 208 | פרשת וישב
תשע"ז שנה ד'

גליון זה יוצא לע"נ
הרב ר' יהושע אליקים
ב"ר יוסף הכהן ז"ל
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

דבר העורך

נס הנוכה בזמן הזה - אמונת חכמים

מעשה נפלא על הס"ד של השומעים לגדולי ישראל ללא התחכמויות, כפי ששמעתי ממי שמע מבעל המעשה: במוצ"ש שעבר נכנס למרן הגר"ח, ראש כולל חשוב שהיה אמור לטוס למחרת לחו"ל לגיוס כספים, לקבל את ברכתו לקראת הנסיעה. כשאמר להגר"ח שנוסע לחו"ל הגיב מיד למה לצאת לחוץ לארץ, הדבר היה לפלא גדול כי לפניו היה מנהל מוסד אחר שאמר שנוסע לחו"ל ומרן ברכו בברכה והצלחה, ראש הכולל אמר שהוא בעל חוב והוא חייב הרבה כסף לאברכים ואיך יכול להשאר ולא לצאת לחו"ל לאסוף כסף, אך מרן הגיב ואמר תסע לצפת!!! לא לחו"ל! ראש הכולל יצא מהחדר ופגש ידיד וסיפר לו את דברי הגר"ח, הידיד נכנס איתו שוב ואמר להגר"ח שהוא חייב הרבה כסף וכו' הגר"ח אמר לו אם אתה רוצה תסע, אבל אני נתתי ברכה על נסיעה לצפת! ראש הכולל שמע לדברי הגר"ח ביטל את הטיסה ונסע למנוחה בצפת. ביום ראשון בערב הלך לבית הכנסת צאנו בצפת ולמד שם עד שנרדם על השולחן, בשעה 10:30 התעורר ושאל מישהו מתי יש מניין למעריב אמרו לו שיש כאן במקום מעריב בשעה 11:00, וכך נשאר במקום עד 11 והתפלל מעריב, לתפילת מעריב ראה שהגיע למקום יהודי אמריקאי, ולאחר התפילה החליט לגשת אליו ולנסות את מזלו. ראש הכולל סיפר ליהודי הנ"ל את דברי הגר"ח, והוא - כמו בסיפורים - מיד שאל כמה כסף אתה צריך, ראש הכולל השיב את הסכום שחסר לו, הלה אמר לו תן לי לבדוק את זה ולמחרת הגיע עם 2 צ'קים על כל הסכום!! ובנוסף אמר שישתדל לעזור לו גם בהמשך!

וכשסיפרו לרבינו את דבר המעשה
אמר בזה הלשון:

"מי ששומע ומאמין, ה' עוזר לו".
כברכת סבת אסע
וחנוכה מאה
יבחרת אסע אסע (כ"ב)

יצא לאור הספר "בית אמ"י"

עדות חיה ומרגשת מתוך הבית פנימה
על חייה המופלאים של
הרבנית בת שבע אסתר ע"ה א"ח

למרן רבינו הגר"ח קניבסקי שיבלחט"א

ניתן להשיג בחנויות הספרים
הפצה ראשית 'גיטלר'

פשט על הפרשה

"וישליחו מועמק חברון" (לו, יד)

כ' בעה"ט ליוהו עד חברון א"ל אבא חזור בך א"ל כתיב ידנו לא שפכה ולא פטרנוהו בלא לוי' זהו שאמרו בפרק עגלה ערופה נפטר ממנו. וקשה האיך ניזוק הא אמרי' בסוטה מ"ו ב' כל המלוה את חברו ד' אמות אינו ניזוק ועוד הרי שלוחי מצוה אין ניזוקין. וי"ל כיון שיצא לו טובה עי"ז שמלך על מצרים אין זה נקרא היזק, ודוגמתו אמרי' בברכות ט' ב' כל הסומך גאולה לתפלה אינו ניזוק כל היום אר"ז אינו והא אנא סמכי ואיתזקי א"ל במאי איתזקת דאמטית אסא לבי מלכא התם נמי מיבעי לך למיתב אגרא למיחזי אפי מלכא דאר"י כו' ומבואר דאם יצא לו טובה עי"ז אינו נקרא היזק.

(שעמא דקרא)

פנינים לחנוכה

האם החזון איש והסטיפלער שרו מעוז צור.

לגבי שאלה האם החזון איש אמר ושר 'מעוז צור' בחנוכה? השיב רבנו החזון איש לא אמר, לא היה לו חוש נגינה, אבל אהב לשמוע ושמע כיצד אבא שר מעוז צור. (לאבא זצ"ל היה חוש בנגינה, והשתמש בו כאשר לא היה כסף לנסוע לא"י והשכיר את עצמו בימים נוראים לחזן בפניסק בבית הכנסת ומכסף זה נסע לארץ ישראל). (אחד הנכדים שאל, האם לסבא יש טעם בנגינה? והשיב: לא טעם גדול, אבל אם זה קול יפה ובנעימה למה לא, אבל לא יותר מדאי, כי זה ביטול תורה).

סיפרתי לרבנו שרבי פנחס קלמן שליט"א היה לו קיר משותף עם האבא ושם לב שהניגון בגמ' בשבת היה אחרת מיום חול. זה אמת (אך לא חשב קודם לפני הלימוד בשבת עכשיו צריך לנגן ניגון אחר של שבת אלא נעשה מאליו כך בשבת, שהתנגן ניגון אחר).

(סיפר לי רבי ישי מנדל שליט"א שיהודי פלוני (נקב בשמו) יר"ש זקן חסיד ברסלב התפלל פעם אצל חזו"א והתפלל לפני העמוד בר"ח, ואחרי התפילה שאל אותו החזו"א מדוע לא שר בהלל, ור' ישי אומר לי שאפשר שאמר לו כן כי רצה לחזקו. ת. כן מסתבר).

(מתוך הספר 'דרך שיחה החדש' הנמצא בשלבי עריכה מתקדמים)

עלי שי"ח

"בואי כלה"

בימים אלו של אמצע חודש כסלו, אוהו רבינו במסכת עבודה זרה, כשמיד לאחריה הוא לומד מסכת הוריות, ולמחרתו הוא לומד ביום אחד ממשניות של עדויות ועד לסוף המסכת, כלומר את כל משניות אבות, מסכת אבות דרבי נתן, מסכת סופרים, שמחות, דרך ארץ רבה וזוטא, כלה וכלה רבתי, שבע מסכתות קטנות (ולפני שנים רבות חיבר רבינו פירוש ארוך ונפלא על כל מסכת משבעה מסכתות אלו), כל זה בס"ד גומר ביום אחד, רבינו רגיל לומר כי 'אינו מבין מה קושי יש ללמוד הכל ביום אחד, רק צריך שלא יהיו הפרעות'.

לפני כשלוש שנים אמר רבינו לבני ביתו שבלמוד מסכת כלה - העוסקת בין השאר בעניני נישואין, יש סגולה מיוחדת לזיווג הגון, ועל כן הוא מעונין אחרי שמסיים את המסכת יתנו לו השמות כדי לברך במיוחד את אלו הזקוקים לזיווג. באותה שנה, מיהרו בני הבית והביאו כעשר שמות שזכרו באותם רגעים, כשמרן שליט"א סיים את כל המסכת הוא בירך באופן פרטי את כל השמות שימצאו את הזיווג במהרה, תוך כדי שהוא מציין כי 'אנו עוסקים באותו ענין של זיווג, והקב"ה יעזור להם'. מיותר לציין כי תוך כמה חודשים כל אלו שהיו רשומים שם - מצאו את זיווגם בשמחה ובקלות.

לשנה האחרת (שנה שעברה) כבר התכוננו מראש... בני הבית כבר רשמו במשך כמה שבועות עשרות שמות של בחורים ובחורות הזקוקים לזיווג וכשלא מצאנו מסכת כלה כבר היה תחת המסכת ערימת דפים, כשגמר את המסכת הוא בירך שם שם (דבר שכמעט ואינו עושה) באופן פרטי.

לפני ימים אחדים שמענו, כי התארס אחד הבחורים האחרונים שעוד נשארו באותה רשימה שלא התארס עד היום.

גם בחודש זה, כשהגיע מרן שליט"א למסכת זו הכינו בני ביתו רשימה שהתארכה מאוד. עמך ישראל זקוקים לישועה, ונעתיר להקב"ה שאכן יקבל את התפילות של כולם ויחד עם כוח התורה של מרן שליט"א יתקיימו כל הברכות וכל הזקוקים לישועה יושעו במהרה אמן כי"ר.

שו"ת בעניני חנוכה כפי שענה רבינו שליט"א בכתב ידו במיוחד לגליון "דברי שי"ח"

יום א' י"ח כסלו תשע"ז

מע"כ רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א, תודה כפולה שבשפלנו זכר לנו ומשיב לנו תמידים כסדרן על שאלותנו המזדמנות. והנה, בשנה זו חל נר ראשון של חנוכה במוצאי שבת, ונר אחרון חל גם הוא במוצאי שבת, ונתעוררנו בכמה שאלות הנוגעות למוצאי שבת והשנה שהם נפקא מינא פעמיים, נודה מאוד למרן שליט"א אם יאות להשיבנו דבר.

- א. איך מנהיגו במוצאי שבת של חנוכה, להבדיל תחילה על היין או להדליק תחילה נר חנוכה ואח"כ להבדיל על היין.
- ת. תמיד הבדלה קודמת.
- ב. להנוהגים להבדיל תחילה ואח"כ להדליק נרות, אם ראוי להדליק בנר של ההבדלה את הנרות חנוכה משום הסברא של 'כיון דאיתעביד ביה חדא מצוה ליעביד בה מצוה אחרית'?
- ת. אולי.
- ג. אלו הנוהגים כל השנה לא לעשות מלאכה במוצאי שבת קודם זמן רבינו תם, האם צריכים גם כן להמתין שלא להדליק נרות חנוכה עד זמן של רבינו תם, או שידליקו כמה שיותר מהר?
- ת. ימתינו.
- ד. הנה במוצאי שבת משתדלים להדליק את הנרות כמה שיותר סמוך לשבת, ונסתפקנו במי שקובע לו מקום לתפילה בבית כנסת רחוק מביתו, האם במוצאי שבת זה יתפלל סמוך לביתו כדי שיוכל לחזור מהר ולהרויח זמן או שמקום קבוע לתפילתו עדיך.
- ת. יתפלל סמוך.

תודה מרובה למרן שליט"א, בברכת ימים על ימי מלך תוסיף ועוד ינובון בשיבה שנים רבות

הנהגות מרן שליט"א בימי החנוכה

ז' ח' סידר כל השיטות, ואמר לי שלולא הי' מדליק הנרות סמוך לפתח ה' מדליק משמאל לימין.

יט. בגמר ההדלקה קודם שמדליק השמש אומר הנרות הללו וכו'.

כ. אח"כ מזמר הפזמון מעוז צור. ע"י לקט יושר חלק אר"ח עמוד קנ"ב בסופו, ובע"ש לא אומר מעוז צור מיד אחרי ההדלקה אלא אומר בסעודת ליל ש"ק.

כא. כמה נוסחאות של הפזמון, כפי שמזמר מרן שליט"א: אומר כרות קומת ברוש ביקש, אגגי בן וכו'. אומר. נקום נקמת "דם" עבדיך. כי ארכה לנו "הישועה". בסוף הפזמון מזמר שוב את הקטע הראשון מעוז צור וכו'. ופעמים הרבה מזמר בביתו על שולחנו לא ליד הנרות.

כב. בשנים האחרונות הרבנית ע"ה הדליקה באחד החלונות במנורה נוספת בחלון הפונה לצד רה"ר ובלא ברכה, כדי שלא לפגוע באדם שרכש החנוכה למרן שליט"א, ומרן המשיך להשתמש במנורה שהיתה לו.

כג. פעם אחת כאשר אכלתי אצל מרן סעודה אחת בשבת, ואמר לי שראוי להחמיר שאתן לו פרוטה להשתתף, ונתתי לו ואמר שמקנה לי חלק בשמן ובפתילות, ולא הוסיף בשבילי שמן, ואמר שאיני צריך לשמוע ממנו הברכה כיון שאני מדליק לבד בביתי. (וא"ל הטעם שאינו מוסיף כי אין מקום בכוס השמן שלו לשמן יותר מהשיעור ואם היה מקום היה מוסיף).

כד. במוצאי ש"ק חנוכה כשהתפלל ערבית בביתו במנין אמרו ויתן לך כרגיל.

כה. בברכת המזון, בנוסח על הניסים אומר ועל הניסים (ולא על). כה. ואומר ועל הגבורות ועל התשועות ועל הנפלאות ועל הנחמות ועל המלחמות וכו'.

כו. מחלק לנכדים דמי חנוכה. ואמר לי טעם המנהג בזה כי נהגו העניים לסובב על הפתחים בחנוכה (הובא בשו"ת עת"ר י"ב) וכיון שהיו העניים מתביישים היו שולחים את ילדיהם וכיון שהילדים התביישו שדוקא הם מקבצים נהגו לתת לכל הילדים כדי שלא יתביישו העניים, וזה מקור המנהג לתת דמי חנוכה, ואמרו שגם אם אמו (אמו של מרן החזו"א זלה"ה) נתנה למרן ולשאר הנכדים דמי חנוכה.

כז. מרובה בימי החנוכה בסעודה וכלשון השו"ע. ע"י שונה הלכות עת"ר ג'. ואחרי שנישאו ילדיו, היה רגיל ללכת בכל יום מימי החנוכה לבקר ילד אחר, וטועמים משהוא לקיים את דברי הרמ"א סי' עת"ר ס"ב שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות, ומיד שב לתלמודו.

(מתוך הספר הנודע 'אלא' הנהגות מרן שליט"א על סדר השו"ע)

א. לומד עד זמן הדלקת נרות וממנה שומר שיזכיר לו להדליק כשיגיע הזמן, או שלומד מהלכות חנוכה שאז א"צ שומר.

ב. מדליק נ"ח עשרים דקות אחר השקיעה וכמו שנהג מרן החזו"א. ודלא כמשמעות הפשוטה של השו"ע תרע"ב ס"א עיי"ש באורך במ"ב וביה"ל, אלא זה סוף השקיעה ואמר לי כי שמע מהחזו"א טעמו דאת"ל שיש להדליק בעוד יום א"כ שרגא בטיהרא מאי אהני, וגם מש"כ הגר"א להדליק בשקיעה אינו בדוקא והכוונה אחרי השקיעה (ועי' בהגר"א י"ד ס' רס"ו סק"ז) אמנם הוסיף לי ששמע אחרים מפרשים כוונת החזו"א כדי להרויח ב' הדעות יחד.

ג. מדליק בפתח ביתו החיצון שמשם נראה לרשות הרבים.

ד. מניח הנרות בטפח הסמוך לפתח, כשקצה בית המנורה (שבה המנורה) עומד בחלל הפתח ורובו חוץ לפתח.

ה. לא מדליק בפתח עליית הגג שבביתו.

ו. כשבנותיו היו קטנות הדליקו עם ברכה עד גיל שמונה בערך. כנראה משום חינוך ולהרגיל אותם במצוות.

ז. כשילדיו הדליקו בביתו לא הדליקו כולם באותו מקום, אלא כל אחד בחלון אחר הפונה לרה"ר.

ח. מדליק הנרות בשמן זית שראוי למאכל, ואמר לי שאין זה לעיכובא רק להידור. וכדעת חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שמחמיר שיהי' השמן ראוי למאכל, ומ"מ א"צ לטבול הכוסות כי די שהשמן יהיה בעצמותו למאכל.

ט. לא נותן מים תחת השמן.

י. אינו נוהג בביתו להבהב הפתילה (מצמר גפן) קודם, כדי שיאחז האור יפה.

יא. לא מחליף את הפתילות כל לילה אלא לפי הצורך.

יב. גובה המנורה מעל ז' טפחים ובתוך י' טפחים.

יג. קודם הברכות מדליק נר נוסף מלבד מה שמדליקים בו הנרות כדי שאם יכבה הנר שמדליקים בו יוכל מיד להדליק ולא יהי' הפסק.

יד. נר השמש עומד במנורה גבוה יותר משאר הנרות.

טו. במנורה שלו יש רווח בין קנה לקנה פחות מכדי אצבע. וא"ל טעמו משום שבמנורה שלו יש כסוי על כל נר ונר והוי ככפה עליה כלי שאין צריך להרחיק אצבע, ע"י שו"ת תרע"א ח' בשם גיסו ר"ש ברזם ז"ל.

טז. בנוסח הברכות, אומר להדליק נר של חנוכה.

יז. ואומר בזמן הזה (בחיריק תחת ב') ולזמן הזה (בחיריק תחת ל').

יח. מדליק תחילה בנר ימין מפני שהוא סמוך לפתח ועובר כסדר, והיינו שלמחרת יוצא שמדליק מהנר הישן. ע"י שו"ת תרע"א

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק